

ADİYAMAN YÖRESİ MASALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Abdullah DOĞAN

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı İçin Öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak hazırlanmıştır.

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

SİVAS
Eylül 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Abdullah DOĞAN'ın hazırlamış olduğu bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Bilal YÜCEL

Başkan

.....

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Üye

.....

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

Üye

(Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

07 /09 /2006

.....

Doç. Dr. Nevzat GÜLDİKEN

Enstitü Müdürü

ÖZET

Dünyanın ilk yerleşim yerlerinden biri olan Adıyaman, Paleolitik dönemden günümüze kadar Hitit, Pers, Med, Asur, Roma, Arap ve Osmanlı gibi birçok medeniyetin uğrak yeri olmuştur. Akdeniz iklimine yakın karasal iklim özellikleri gösteren yöre, ülkemizin Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayanan Adıyaman’da Antepfıstığı, üzüm, hububat gibi tarım ürünleri önemli geçim kaynaklarındandır. Kürtlerin ve Türklerin birlikte yaşadığı yörede nüfusun çoğunluğu Sünni ve Alevi mezheplerine mensuptur.

Alman Grimm kardeşlerden günümüze kadar birçok araştırmacı, masallar üzerinde çalışmış ve farklı inceleme metotları geliştirmişlerdir. Ülkemizin özellikle Gümüşhane, Bayburt , Taşeli Platosu, Yukarıçukurova, Elazığ, Erzurum ve Malatya gibi birçok yöresinden masallar derlenmiş ve incelenmiştir.

Adıyaman yöresi masallarına bugüne kadar çok az çalışmada değinilmiştir. Bunlarda da genellikle yöreden derlenmiş birkaç masala yer verilmiştir. Çoğunluğu Kürtçe olarak derlenmiş olan Adıyaman yöresi masallarının, yaptığımız araştırmalara göre Türkiye’nin başka yörelerinde anlatılanlarla benzeştiği hatta onların varyantı olduğu görülmüştür.

Adıyaman yöresi masalları, daha çok iyi ile kötünün mücadelesi, iyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılması, doğruluk, ahlâk gibi temler üzerine kurgulanmıştır. Bu masallarda geçen kahramanların bir kısmı günlük yaşamda karşılaşılabileceğimiz olağan varlıklarken, bir kısmı “cin, peri, dev” gibi olağanüstü özelliklere sahip varlıklardır. Yine yöreden derlediğimiz kimi masallarda olaylar, Adana, Mersin, Bağdat, Mısır gibi özel mekânlarda geçerken, kimilerinde dağ, köy, şehir gibi genel mekânlarda geçmektedir. Çoğu masalda günümüzde kullanılmayan saban, kılıç, övendere gibi araç gereçlere yer verilirken kimilerinde de günümüzde kullanılan silah, zil, araba gibi araç gereçlere yer verilmiştir.

SUMMARY

Adıyaman where is one of the first settlement location in the world has been much frequented place since the Paleolithic Age by Hittite, Assyria, Persian, Med, Roma, Arab and Ottomans. Adıyaman is in the Southeast Anatolian Region and the climate of which is close to Mediterranean Climate but seems terrestrial climate. The economy of it mostly depends on agriculture and raising livestock. In addition to these, pistachio grain and grape are some other means of livelihood. Turks and Kurds live together in this region. Most of the people in Adıyaman belong to Sunni and Alevi Madhab.

Since German Grimm Brothers till today a lot of researchers have studied on tales and they have created several different studying methods for them. Lots of tales have been especially gathered from our country's different regions such as Gümüşhane, Bayburt, Taşeli Platosu, Yukarıçukurova, Elazığ, Erzurum, Malatya and searched.

Adıyaman tales have been dealt in few researches up to now. These researches contain few tales especially composed from the region. It has seemed that Adıyaman tales especially composed in Kurdish according to our researches done resemble to other tales said in Turkey's different regions, even more these are theirs varieties.

Adıyaman tales were mostly assembled on the struggle of good and bad, rewarding the good. Punishing the bad, honesty and ethics. While some of the heroes in these tales are the creatures that can be seen in our daily life some others have extraordinary specialties such as "genie, fairy, and giant". Moreover, while some of the tales gathered from this region have passed in special places such as Adana, Mersin, Baghdad and Egypt the others have passed in general places including mountains villages and provinces. Furthermore, while in most of the tales, the tools that are not used any longer were mentioned such as plow, sword and goad, in some other tales the tools that are still used now were mentioned such as gun, bell and car.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	XIV
GİRİŞ.....	1
1- Adıyaman'ın Tarihî, Coğrafi, Ekonomik Durumu ve Sosyal Yapısı.....	1
2- Genel Olarak Masal Kavramı ve Masallar Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	3
3- Adıyaman Masalları Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	14
BİRİNCİ BÖLÜM: İNCELEME	
1. Masalların Derlenme Aşaması.....	16
1.1. Derleme Biçimi.....	18
1.2. Derleme Öncesi İletişim.....	18
1.3. Derleme Zamanı.....	19
1.4. Derleme Mekânı.....	20
1.5. Ulaşım.....	20
1.6. Kaynak Kişiler.....	20
2. Adıyaman Masallarının Tasnifi, Epizotları ve Varyantları.....	22
2.1. Adıyaman Masallarının Tasnifi.....	22
2.2. Adıyaman Masallarının Epizotları.....	23
2.3. Adıyaman Masallarının Varyantları.....	49
3. Adıyaman Masallarının Şekil ve Muhteva Özellikleri.....	67
3.1. Şekil Özellikleri (Formel Unsurlar).....	67
3.1.1. Giriş Formelleri.....	67
3.1.2. Geçiş Formelleri.....	68
3.1.3. Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller.....	71
3.1.4. Bitiş Formelleri.....	72
3.1.5. Çeşitli Formel Unsurlar.....	74
3.2. Muhteva Özellikleri.....	78
3.2.1. Temler.....	78
3.2.1.1. Yükselme, Başarılı Olma veya Tehlikeli Bir Durumdan Kurtulma.....	78
3.2.1.1.1. Yükselme.....	78
3.2.1.1.1.1. Kurnazlıkla Yükselme.....	78
3.2.1.1.1.2. Bilgiyle Yükselme.....	79
3.2.1.1.1.3. Çalışmayla Yükselme.....	79

3.2.1.1.1.4. Tesadüfen Yükselme.....	79
3.2.1.1.2. Başarı Kazanma.....	79
3.2.1.1.2.1. Kötülerin Cezalandırılması.....	79
3.2.1.1.2.2. Bir İşi Başarma.....	80
3.2.1.1.2.3. Tehlikeli Bir Durumdan Kurtulma.....	80
3.2.1.2. İffetini Koruyabilme.....	80
3.2.1.3. İyilerin Mutluluğu Elde Etmesi ve Kötülerin Cezalandırılması.....	81
3.2.1.3.1. İyilik.....	81
3.2.1.3.2. Doğruluk.....	81
3.2.1.3.3. Kadere Karşı Gelme.....	81
3.2.1.3.4. İman.....	81
3.2.1.3.5. Fırsatları Değerlendirememe.....	82
3.2.1.3.6. Sabır.....	82
3.2.1.4. Diğerleri.....	82
3.2.1.4.1. Aç Gözlülük.....	82
3.2.1.4.2. İyiliğe Karşı Kötülük.....	82
3.2.2. Adıyaman Masallarında Ana Düşünceler.....	83
3.2.3. Kahramanlar.....	85
3.2.3.1. İnsanlar.....	85
3.2.3.1.1. Saray ve İdare Adamları.....	85
3.2.3.1.1.1. Padişahlar/ Paşalar.....	85
3.2.3.1.1.2. Hükümdar Hanımları.....	89
3.2.3.1.1.3. Padişah Kızları.....	89
3.2.3.1.1.4. Şehzadeler.....	90
3.2.3.1.1.5. Vezirler, Hanımları ve Çocukları.....	91
3.2.3.1.2. Din Adamları.....	92
3.2.3.1.2.1. Müftü.....	92
3.2.3.1.2.2. İmam/ Hoca.....	92
3.2.3.1.2.3. Şeyh.....	93
3.2.3.1.3. Halk Tabakasına Mensup Olanlar.....	93
3.2.3.1.3.1. Bazı Tipler.....	93
3.2.3.1.3.1.1. Keloğlan.....	93

3.2.3.1.3.1.2. Köse.....	95
3.2.3.1.3.1.3. Yahudi.....	95
3.2.3.1.3.1.4. Eşkîya.....	95
3.2.3.1.3.1.5. Tembel.....	95
3.2.3.1.3.1.6. Çingene.....	95
3.2.3.1.3.1.7. Korkak.....	96
3.2.3.1.3.1.8. Aptal.....	96
3.2.3.1.3.1.9. Namert.....	96
3.2.3.1.3.1.10.Kötü Adam.....	97
3.2.3.1.3.1.11.Hırsızlar.....	97
3.2.3.1.3.1.12.Yalancılar.....	97
3.2.3.1.3.1.13. Kocasını Aldatan Kadınlar.....	97
3.2.3.1.3.2. Ağalar Beyler.....	98
3.2.3.1.3.2.1. Ağaların Eşleri.....	98
3.2.3.1.3.2.2. Ağaların Çocukları.....	99
3.2.3.1.3.3. Zenginler ve Fakirler.....	99
3.2.3.1.3.4. Hizmet Erbabı.....	100
3.2.3.1.3.4.1. Asker.....	100
3.2.3.1.3.4.2. Azap.....	100
3.2.3.1.3.4.3. Cadı.....	100
3.2.3.1.3.4.4. Kocakarı.....	101
3.2.3.1.3.4.5. Nine.....	101
3.2.3.1.3.4.6. Tellallar.....	102
3.2.3.1.3.5. Meslek Sahipleri.....	102
3.2.3.1.3.5.1. Aşçı.....	102
3.2.3.1.3.5.2. Ayakkabıcı/ Köşker.....	102
3.2.3.1.3.5.3. Balıkçı.....	103
3.2.3.1.3.5.4. Bakkal.....	103
3.2.3.1.3.5.5. Bekçi.....	103
3.2.3.1.3.5.6. Bezirgân ve Tüccarlar.....	103
3.2.3.1.3.5.7. Çavuş.....	103
3.2.3.1.3.5.8. Çiftçi/ Rençber.....	103

3.2.3.1.3.5.9. Çoban.....	104
3.2.3.1.3.5.10. Değirmenci.....	105
3.2.3.1.3.5.11. Hekim/ Doktor.....	105
3.2.3.1.3.5.12. Kasap.....	105
3.2.3.1.3.5.13. Kuyumcu.....	105
3.2.3.1.3.5.14. Manifaturacı.....	105
3.2.3.1.3.5.15. Oduncu.....	105
3.2.3.1.3.5.16. Yapı Ustası.....	106
3.2.3.1.3.5.17. Çerçi.....	106
3.2.3.1.3.6. Aile Bireyleri.....	106
3.2.3.1.3.6.1. Baba.....	106
3.2.3.1.3.6.2. Anne.....	107
3.2.3.1.3.6.3. Oğullar.....	108
3.2.3.1.3.6.4. Kızlar.....	109
3.2.3.1.3.6.5. Öksüzler.....	111
3.2.3.2. Olağanüstü Varlıklar.....	112
3.2.3.2.1. Devler.....	112
3.2.3.2.2. Periler.....	113
3.2.3.2.3. Hızır.....	114
3.2.3.2.4. Ejderha.....	114
3.2.3.2.5. Şahmaran.....	114
3.2.3.2.6. Diğer Olağanüstü Varlıklar.....	114
3.2.3.2.6.1. Melekler.....	114
3.2.3.2.6.1.1. Cebrail.....	115
3.2.3.2.6.1.2. Azrail.....	115
3.2.3.2.6.2. Ceren.....	115
3.2.3.2.6.3. Dervişler.....	115
3.2.3.2.6.4. İnsan Yiyen Kız.....	115
3.2.3.2.6.5. Ölü Eti Yiyenler.....	115
3.2.3.2.6.6. Gâvur Gül.....	115
3.2.3.2.6.7. Selvi Ağacı.....	115
3.2.3.2.6.8. Arap.....	115

3.2.3.2.6.9. Üç Günlük Bebek.....	116
3.2.3.3. Hayvanlar.....	116
3.2.3.3.1. Ehli Hayvanlar.....	116
3.2.3.3.1.1. At.....	116
3.2.3.3.1.2. Deve.....	117
3.2.3.3.1.3. Domuz.....	118
3.2.3.3.1.4. Eşek.....	118
3.2.3.3.1.5. İnek.....	118
3.2.3.3.1.6. Katır.....	119
3.2.3.3.1.7. Keçi.....	119
3.2.3.3.1.8. Kedi.....	119
3.2.3.3.1.9. Koç.....	119
3.2.3.3.1.10. Koyun.....	119
3.2.3.3.1.11. Köpek.....	120
3.2.3.3.1.12. Oğlak.....	120
3.2.3.3.1.13. Öküz/ Boğa.....	121
3.2.3.3.1.14. Tazı.....	121
3.2.3.3.2. Yabani Hayvanlar.....	121
3.2.3.3.2.1. Arslan.....	121
3.2.3.3.2.2. Ayı.....	121
3.2.3.3.2.3. Geyik.....	121
3.2.3.3.2.4. Kaplan.....	121
3.2.3.3.2.5. Kurt.....	122
3.2.3.3.2.6. Tavşan.....	122
3.2.3.3.2.7. Tilki.....	122
3.2.3.3.2.8. Yılan.....	123
3.2.3.3.3. Kuşlar ve Kümes Hayvanları.....	123
3.2.3.3.3.1. Güvercin.....	124
3.2.3.3.3.2. Horoz.....	124
3.2.3.3.3.3. Karga.....	124
3.2.3.3.3.4. Keklik.....	124
3.2.3.3.3.5. Kuş.....	125

3.2.3.3.6. Leylek.....	125
3.2.3.3.7. Tavuk.....	125
3.2.3.3.4. Diğerleri.....	125
3.2.3.3.4.1. Balık.....	125
3.2.3.3.4.2. Bit ve Pire.....	126
3.2.3.3.4.3. Kurbağa.....	126
3.2.3.3.4.4. Sinek.....	126
3.2.3.3.4.5. Karınca.....	126
3.2.4. Çevre.....	127
3.2.4.1. Mekân.....	127
3.2.4.1.1. Geniş Mekânlar.....	127
3.2.4.1.1.1. Türkiye Sınırı İçindekiler.....	127
3.2.4.1.1.2. Türkiye Sınırı Dışındakiler.....	127
3.2.4.1.2. Dar Mekânlar.....	128
3.2.4.1.2.1. Dar Açık Mekânlar.....	128
3.2.4.1.2.1.1. Dağ/ Tepe.....	128
3.2.4.1.2.1.2. Deniz.....	129
3.2.4.1.2.1.3. Göl.....	130
3.2.4.1.2.1.4. Dere/ Irmak/ Nehir.....	130
3.2.4.1.2.1.5. Orman.....	131
3.2.4.1.2.1.6. Tarla.....	131
3.2.4.1.2.1.7. Bağ/ Bahçe/ Bostan.....	132
3.2.4.1.2.1.8. Mağara.....	132
3.2.4.1.2.1.9. Kuyu.....	133
3.2.4.1.2.1.10. Çeşme.....	134
3.2.4.1.2.1.11. Köprü.....	135
3.2.4.1.2.1.12. Pınar/ Su başı.....	135
3.2.4.1.2.1.13. Yazı/ Yayla/ Çayır/ Çimen.....	135
3.2.4.1.2.1.14. Mezarlık.....	136
3.2.4.1.2.1.15. Çarşı.....	137
3.2.4.1.2.1.16. Sınır Kapısı.....	137
3.2.4.1.2.1.17. Çöl.....	137

3.2.4.1.2.1.18. Hendek.....	137
3.2.4.1.2.1.19. Pazar.....	137
3.2.4.1.2.2. Dar Kapalı Mekânlar.....	138
3.2.4.1.2.2.1. Saray.....	138
3.2.4.1.2.2.2. Konak.....	138
3.2.4.1.2.2.3. Apartman.....	139
3.2.4.1.2.2.4. Dam.....	139
3.2.4.1.2.2.5. Ahrır.....	139
3.2.4.1.2.2.6. Tuvalet.....	140
3.2.4.1.2.2.7. Han/ Otel.....	140
3.2.4.1.2.2.8. Hapishane.....	140
3.2.4.1.2.2.9. Ev.....	140
3.2.4.1.2.2.10. Kümes.....	142
3.2.4.1.2.2.11. Karakol.....	142
3.2.4.1.2.2.12. Kale.....	142
3.2.4.1.2.2.13. İş yerleri.....	143
3.2.4.1.2.2.14. İbadet Yerleri.....	144
3.2.4.2. Araç Gereçler.....	144
3.2.4.2.1. Altın/ Elmas.....	145
3.2.4.2.2. Anahtar.....	146
3.2.4.2.3. Araba.....	146
3.2.4.2.4. Ateş.....	146
3.2.4.2.5. Ayakkabı.....	147
3.2.4.2.6. Balta.....	147
3.2.4.2.7. Beşik.....	147
3.2.4.2.8. Benzin.....	148
3.2.4.2.9. Bıçak.....	148
3.2.4.2.10. Bilezik.....	148
3.2.4.2.11. Boncuk.....	148
3.2.4.2.12. Çarık.....	148
3.2.4.2.13 Çıra.....	149
3.2.4.2.14. Çoban Elbisesi.....	149

3.2.4.2.15. Çul.....	149
3.2.4.2.16. Çuval/ Torba.....	149
3.2.4.2.17. Çuvaldız/ İğne.....	150
3.2.4.2.18. Davul/ Zurna.....	150
3.2.4.2.19. Demir.....	150
3.2.4.2.20. Deri.....	150
3.2.4.2.21. Dolap.....	150
3.2.4.2.22. Düdük.....	151
3.2.4.2.23. El Değirmeni.....	151
3.2.4.2.24. Entari/ Fistan.....	151
3.2.4.2.25. Eşarp.....	151
3.2.4.2.26. Etek.....	151
3.2.4.2.27. Fincan.....	151
3.2.4.2.28. Gül.....	151
3.2.4.2.29. Gümüş.....	151
3.2.4.2.30. Gergef.....	152
3.2.4.2.31. Halı.....	152
3.2.4.2.32. Hamam Tası.....	152
3.2.4.2.33. Havan.....	152
3.2.4.2.34. Havlu.....	152
3.2.4.2.35. Heybe.....	152
3.2.4.2.36. Hırka.....	153
3.2.4.2.37. İp.....	153
3.2.4.2.38. Kafes.....	153
3.2.4.2.39. Kapı.....	153
3.2.4.2.40. Kara Çarşaf.....	154
3.2.4.2.41. Kaşık.....	154
3.2.4.2.42. Kazan.....	154
3.2.4.2.43. Kazma.....	154
3.2.4.2.44. Kefen.....	154
3.2.4.2.45. Kılıç.....	155
3.2.4.2.46. Kırbaç.....	155

3.2.4.2.47. Kilim.....	155
3.2.4.2.48. Kova.....	155
3.2.4.2.49. Kumaş.....	155
3.2.4.2.50. Kutu.....	156
3.2.4.2.51. Kül.....	156
3.2.4.2.52. Küp.....	156
3.2.4.2.53. Küpe.....	156
3.2.4.2.54. Kürek.....	156
3.2.4.2.55. Leğen.....	157
3.2.4.2.56. Makas.....	157
3.2.4.2.57. Masa.....	157
3.2.4.2.58. Mendil.....	157
3.2.4.2.59. Minder.....	157
3.2.4.2.60. Mum.....	157
3.2.4.2.61. Mühür.....	158
3.2.4.2.62. Ok ve Yay.....	158
3.2.4.2.63. Oklava.....	158
3.2.4.2.64. Odun.....	158
3.2.4.2.65. Övendre.....	158
3.2.4.2.66. Para/ Kuruş.....	158
3.2.4.2.67. Perde.....	159
3.2.4.2.68. Saat.....	159
3.2.4.2.69. Saban.....	159
3.2.4.2.70. Sabun.....	159
3.2.4.2.71. Sac.....	159
3.2.4.2.72. Sakız.....	159
3.2.4.2.73. Saman.....	160
3.2.4.2.74. Sandalye.....	160
3.2.4.2.75. Sandık.....	160
3.2.4.2.76. Saz.....	160
3.2.4.2.77. Silah.....	160
3.2.4.2.78. Sofra.....	160

3.2.4.2.79. Sopa.....	161
3.2.4.2.80. Su Kabağı.....	161
3.2.4.2.81. Süpürge.....	162
3.2.4.2.82. Şapka/ Takke.....	162
3.2.4.2.83. Şişe/ Kavanoz.....	162
3.2.4.2.84. Tabak.....	162
3.2.4.2.85. Tandır.....	162
3.2.4.2.86. Tarak.....	162
3.2.4.2.87. Tas.....	163
3.2.4.2.88. Taş.....	163
3.2.4.2.89. Tekne/ Gemi/ Kayık.....	163
3.2.4.2.90. Tezek.....	163
3.2.4.2.91. Tokmak.....	163
3.2.4.2.92. Yastık/ Yatak.....	164
3.2.4.2.93. Yazma.....	164
3.2.4.2.94. Yemlik.....	164
3.2.4.2.95. Yumurta.....	165
3.2.4.2.96. Yün.....	165
3.2.4.2.97. Yüzük.....	165
3.2.4.2.98. Zincir.....	165
3.2.5. Gelenek Görenekler ve İnançlar.....	166
3.2.5.1. Züriyet Sahibi Olma.....	166
3.2.5.2. Çocuğu Olmayan Kadınların Dışlanması.....	166
3.2.5.3. Ad Koyma.....	166
3.2.5.4. Hocaya Gitme.....	166
3.2.5.5. Avlanmak.....	166
3.2.5.6. Kız İsteme.....	167
3.2.5.7. Düğün.....	167
3.2.5.8. Dua.....	167
3.2.5.9. Gelinin Üstü Sıra Gitme.....	168
3.2.5.10. Evlenen Kızın Baba Evini Ziyaret Etmesi:.....	168
3.2.5.11. Misafir Ağırılama.....	168

3.2.5.12. Sihirli Ev.....	168
3.2.5.13. İmtihan.....	168
3.2.5.14. Beddua.....	168
3.2.5.15. Kan Davası.....	168
3.2.5.16. Dökülen Kanın Karşılığında Mal Alma.....	169
3.2.5.17. Sözünde Durma.....	169
3.2.5.18. Davet Etmek.....	169
3.2.5.19. Hacca Gitmek.....	169
3.2.5.20. Emanete İhanet Etmek.....	169
3.2.5.21. Allah'ın İşine Karışmama.....	169
3.2.5.22. Zekât.....	169
3.2.5.23. Sır Saklama.....	170
3.2.5.24. Kadere Razi Olma.....	170
3.2.5.25. Kocasına İhanet Eden Kadınlar Öldürülür.....	170
3.2.5.26. Beşik Kertmesi.....	170
3.2.5.27. Kıskanma.....	170
3.2.5.28. Anne Babası Ölen Çocuklar, Amcasının Evinde Kalır.....	170
3.2.5.29. Rüyaların Yorumlanması.....	170
3.2.5.30. Selamlaşma.....	171
3.2.5.31. Kına Yakma.....	171
3.2.5.32. Çok Eşliliğe Karşı Çıkma.....	171
3.2.5.33. Padişah Seçimi.....	171
3.2.5.34. Bayram Ziyaretleri.....	171
3.2.5.35. Kötü Yola Düşen Kızların Cezası Ölümdür.....	171
SONUÇ.....	172

İKİNCİ BÖLÜM: METİNLER

1. Altın.....	174
2. Anne Sütü Emmeyen Kız.....	176
3. Azap.....	178
4. Burası Mısır'dır Sorulmaz.....	183
5. Cadı.....	184
6. Cennetlik Adam.....	187

7. Ceren.....	188
8. Dev Yavrusu.....	190
9. Elma.....	196
10. Gâvur Gül.....	199
11. Gorkaḥ Ahmet.....	203
12. Gurt.....	204
13. Gurdınan Geçi.....	205
14. Hain Kardeş.....	206
15. Havuççuk.....	210
16. Helal Hamza ile Haram Hamza.....	212
17. Hendek.....	214
18. Hırsız.....	216
19. Hırsız Keloğlan.....	217
20. Hoca.....	220
21. İbrahim Ethem.....	222
22. İğci Baba.....	224
23. İhtiyar Adam ile Yılan.....	226
24. İki Bacı.....	228
25. İki Kardeş.....	230
26. Kader.....	232
27. Kel.....	234
28. Keloğlan.....	236
29. Keloğlan ile Hazal.....	240
30. Kırbaç.....	247
31. Kırk Kardeş.....	249
32. Köse ile Yaşlı Annesi.....	255
33. Kurt.....	258
34. Kurt ile Tilki.....	260
35. Lanetli Adam.....	261
36. Mercimek.....	262
37. Nar Tanesi.....	264
38. Rüya.....	268

39. Sandıktaki Kız.....	269
40. Sefa ile Cefa.....	274
41. Senem.....	278
42. Şah Mehmet.....	281
43. Tahdir Tebdil Olmaz.....	284
44. Tilki.....	286
45. Uyanık Köse ile Üç Kardeş.....	289
46. Üç Günlük Bebek.....	292
47. Üvey Anne.....	295
48. Yalan.....	298
49. Yedi Kardeş Bir Bacı.....	300
50. Yoksul Kocanın Şeytan Karısı.....	305
51. Yumurta Gızı.....	308
KAYNAK KİŞİLER.....	310
KAYNAKÇA.....	313

ÖNSÖZ

Masallar toplumların gelenek göreneklerini, yaşam biçimlerini, değişen ve gelişen olaylara karşı tepkilerini yansıtmaları bakımından toplumları tanımak adına çok önemli bir yere sahiptir. Seksenli yıllardan sonra dünyadaki hızlı gelişim ve değişim de düşünüldüğünde kültürel çalışmaların değeri bir kat daha artmaktadır. Masal anlatma geleneğimiz, seksenli yıllardan sonra daha hızlı terk edildiği için masal bilenlerin sayısı günden güne azalmaktadır. Belki üç belki beş en fazla on yıl sonra insanlarımızın yıllarca yaşattığı bu kültürel değer, belki de hiç yaşanmamış gibi yok olup gidecektir. İşte bizi Adıyaman yöresi masalları üzerine bir inceleme yapmaya zorlayan, adeta bunu kendimize bir görev olarak addetmemizi sağlayan sebepler bunlardır. Bu anlamda, genelde Türkiye, özelde Adıyaman kültürüne bir katkıda bulunduysak ne mutlu bize.

Dünyanın ilk yerleşim yerlerinden olan Adıyaman toprakları üzerinde birçok medeniyetin izleri bulunmaktadır. Yöre, çok eskilere dayanan kültür birikimine sahiptir. Türkiye’de masallar üzerine yapılan ilk doktora çalışması olan “Gümüşhane ve Bayburt” masalarından günümüze kadar birçok ilin masalları üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yaptığımız araştırmaya göre bugüne kadar Adıyaman masalları üzerine müstakil bir çalışma yapılmamıştır. İşte bu durum da Adıyaman masalları üzerine çalışmamızı elzem hale getirdi.

Çalışmamız esas olarak bir “giriş”, “inceleme” ve “metinler” olmak üzere üç bölümden ibarettir.

Giriş bölümünde, Adıyaman’ın tarihi, coğrafi ve ekonomik durumu ve sosyal yapısı hakkında bilgi verildikten sonra, çeşitli masal tarifleri, bunların kültürel açıdan önemi ve eğitsel önemi, genel olarak dünyada ve Türkiye’de yapılan masal çalışmaları ve Adıyaman yöresi masalları hakkında yapılan çalışmalar üzerinde durulmuştur.

Birinci bölüm incelemeye ayrılmıştır. Bu bölümde Adıyaman masallarının derleme aşamaları, tasnifi, epizotları ve varyantları, söz konusu masallarının şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. “Sonuç”ta ise çalışmadan çıkarılan sonuç dile getirilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde masal metinleri bulunmaktadır. Burada tamamı tarafımızdan derlenmiş olan 51 masal metnine yer verilmiştir. Bu masalların 41 tanesi Kürtçe anlatılmıştır. Fakat bunlar, tarafımızdan Türkçeye çevrilerek teze konmuştur. Tez, çalışmamız sırasında kullandığımız kaynak kişi ve kaynak bilgileriyle sona erdirilmiştir.

İlk günden itibaren gerek telefonla gerek yüz yüze yaptığımız görüşmelerle kıymetli zamanlarını bize ayıran, tıkanıp tıkanmadığımız noktalarda bize yardımcı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Şeref Boyraz'a, ders aşamasındaengin bilgilerinden yararlandığımız Yard. Doç. Dr. Doğan Kaya'ya, derleme ve inceleme esnasında bize yardımcı olan Adıyaman İl Kültür ve Turizm Şube Müdürü Mehmet Öncü'ye, Tut yöresinde yaptığımız derlemeler sırasında bize yardımcı olan İlçe Milli Eğitim Müdürü Hüseyin Solgun'a, yine masal metinlerinin yazıya aktarılması sırasındaki yardımlarından dolayı Sırrı Kaplan'a, kaynak kişilere ulaşmada bize yardımcı olan Hacıhalil İlköğretim Okulu ve Adıyaman Lisesi öğrencilerine, bizi kırmayıp bildikleri masalları anlatan kaynak kişilere ayrı ayrı teşekkür eder, minnettarlığımı sunarım.

Adıyaman, Eylül 2006

GİRİŞ

1. Adıyaman'ın Tarihi, Coğrafi, Ekonomik Durumu ve Sosyal Yapısı

Anadolu ile Mezopotamya arasında geçiş bölgesi olan Adıyaman, çağlar boyunca yerleşim bölgesi olmuştur. Ele geçen maddi kültür kalıntıları, bölgenin “paleolitik¹” dönemden günümüze kadar sürekli yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Adıyaman'ın 7 km. kuzeyinde bulunan Palanlı Mağaraları bu döneme ait izler taşımaktadır. Giritille ve Hayaz höyük buluntularında ise Neolitik döneme ait izler bulunmaktadır. Hayaz ve Samsat höyük buluntularında da Kalkolitik dönemin izlerine rastlanmaktadır. M.Ö. 1460-1380 yılları arasında bölge üzerinde Hurri-Mittani egemenliği vardır. Samsat, Tille ve Hayaz höyüklerinde Hitit egemenliği ve Tunç çağı kalıntılarına rastlanmaktadır. Ele geçen yazıtlarda Hitit krallarından Kitezuli, Kundaşpi, Uşpilume, Kuşaşpi ve Muttalı'nun isimleri geçmektedir. M.Ö. 1380 yılında bölge, Şupililiuma'nın egemenliğine girer. M.Ö. 1180 yılında Kummuh Krallığı bölgeye egemen olur. M.Ö. 1117 yılında ise Asur Kralı 1. Tiglat Plazer, bölgeyi Asur hâkimiyeti altına alır. Asur dönemini Tille höyük kalıntıları belgelemektedir. Bölge M.Ö. 550'de önce Pers topraklarına, ardından Med topraklarına katılır. M.Ö. 333 yılında ise bölge, Makedon Kralı III. Alexandros (Büyük İskender)'in egemenliğine girer. İskender'in ölümünden sonra M.Ö. 323 yılında Seleukoslar, bölgeyi işgal eder. Helenistik dönem olarak da adlandırılan bu dönemin izlerine Samsat, Gritille ve Tille höyük buluntularında rastlanmaktadır. M.Ö. 69 yılında başkenti Somosata (Samsat) olan Kommagene Krallığı kurulur. Nemrut Dağı heykelleri ve Arsemia antik kenti bu dönemden kalma eserlerdir. M.S. 72 yılında bölge, Roma İmparatorluğunun topraklarına katılır. Antik Cendere Köprüsü Bölgedeki Roma hâkimiyetini gösteren tarihi kalıntılardan biridir. Bölge, Emevi Sultanı El Velid Bin Abdulmelik (705-714) döneminde Emevilerin egemenliğini görür. Adıyaman yöresi M.S. 856 yılında Hamdaniler egemenliğine girer. Selçukluların Anadolu'ya gelmesiyle birlikte Adıyaman yöresi, Selçuklu hâkimiyetine girer. 1122'de Artuklular, 1233'te Zengiler, 1298'de de Memlûklular, bölgeye egemen olurlar. Kâhta'daki Yeni Kale bu dönemde yapılmıştır.

¹ Paleolitik dönem: İlk taş devri

1337-1516 yılları arasında Dulkadiroğulları bölge üzerinde hâkimiyet kurar. Adıyaman Ulu Cami bu dönemde inşa edilmiştir. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim, bölgeyi Osmanlı hâkimiyeti altına alır. Adıyaman bu dönemde önce Diyarbakır Beylerbeyliği'ne sonra Maraş Beylerbeyliği'ne sancak olarak bağlanır. Bölgede bu dönem izlerini taşıyan pek çok Osmanlı yapısı bulunmaktadır. 1859'da Malatya'ya bağlanan Adıyaman, 1954 yılında il olmuştur.²

Adıyaman, Türkiye'nin Orta Fırat Havzası'nda ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeybatı kesiminde $38^0 11' - 37^0 25'$ kuzey enlemi ile $39^0 14' - 37^0 31'$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Doğuda Diyarbakır, batıda Kahramanmaraş, kuzeyde Malatya, güneyde Gaziantep ve Şanlıurfa illeriyle komşudur.

Yüzölçümü 7.614 km^2 olup Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) %10'unu kapsamaktadır. Denizden yüksekliği 669 m. olan Adıyaman, 8 ilçe 394 köy ve 608 mezradan oluşmaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre Adıyaman'ın genel nüfusu 623, 811 merkez ilçenin nüfusu 173, 000 kişi olarak belirlenmiştir.

İlin yeryüzü şekli engebeli olarak kuzeyden güneye alçalır. Gölbaşı, Sincik, Gerger, Tut ve Çelikhan ilçeleri Adıyaman'ın dağlık kesimlerinde; Kâhta, Besni ve Samsat ilçeleri de kısmen engebeli ova üzerinde kurulmuştur.

Yöre iklimi kısmen Akdeniz, kısmen de karasal iklime benzer özellikler taşır. Yazları çok sıcak ve kurak, kışları yağışlı ve kısmen ılımandır. Kuzeydeki yüksek dağlarla beraber Atatürk Barajı bölge iklimi üzerinde etkilidir. Adıyaman bitki örtüsü bakımından fazla zengin sayılmamakla beraber çoğunlukla bodur ağaçlardan oluşan maki bitki örtüsüne sahiptir. Şehir merkezinden Toroslar'a doğru çıkıldıkça meşe ormancıklarına da rastlanmaktadır.³

Adıyaman merkezini oluşturan nüfus, etnik açıdan heterojen bir yapıya sahiptir. Nüfusun üçte biri Türklerden oluşmaktadır. Merkezde bulunan Kürtler çoğunlukla kırsal kesimden göçmüştür. Merkeze bağlı köylerde genellikle Kürt vatandaşlar ikamet etmektedirler. Adıyaman il merkezinin kuzeyinde Çelikhan ilçesi; doğusunda ve kuzeydoğusunda Kâhta, Sincik, Samsat ve Gerger ilçeleri bulunur. Bu ilçelerdeki nüfus, kozmopolit özellik taşımakla beraber daha çok Kürtlerden oluşur. Adıyaman'ın

² Adıyaman tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Çağlayan 1967; Subaşı 1969).

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. (2002 Adıyaman İl Yıllığı, Adıyaman 2003).

batısında ve kuzeybatısında bulunan Gölbaşı, Besni ve Tut ilçelerinde Türk nüfusu, diğer ilçelere nazaran daha çoktur. Özellikle bu ilçe merkezlerinin nüfusunun çoğunluğu Türk'tür. Bu ilçelerde bulunan Kürt nüfusu da köylerden göçmüş kimselerden oluşur. Gölbaşı, Besni ve Tut ilçelerinin köylerine bakıldığında zaman köylerinin bir kısmı Türklerden oluşmaktadır.

Adıyaman nüfusunun tamamına yakını Müslüman'dır. Ancak Adıyaman merkez, Kâhta ve Gerger ilçelerinde bugün toplam sayıları 300 ila 400 arasında değişen Hristiyan dinine mensup vatandaş da vardır.

Nüfusun % 70'inden fazlası tarımla uğraşmaktadır. % 30'u ise sanayi kolunda ve hizmet kolunda çalışmaktadır. Özellikle yaz aylarında dışarıya göç veren illerin başında gelir. Halkın büyük çoğunluğu yaz aylarında Malatya, Urfa, Adana, Giresun, Ordu, Niğde gibi illerde tarım işçiliği yapmaktadır. Kırsal kesimde arpa, buğday, antepfıstığı yetiştiriciliği; baraj civarındaki köylerde ise Atatürk Barajı'nın faaliyete geçmesinden sonra pamuk ve balıkçılık önemli geçim kaynaklarıdır. Şehir ve kasabalarda farklı iş olanakları vardır. Bakırcılık, terzilik, ayakkabı tamirciliği, fırıncılık, halıcılık, balıkçılık belli başlı çalışma alanlarıdır. Adıyaman'da gece yaşamı birkaç eş dost ziyaretinden ibarettir. Genç kesim çeşitli sportif-kültürel faaliyetlerle meşgul olurken orta yaşın üstünde olanlar günlerini kıraathanelerde veya camilerde geçirir. Hafta sonları, çeşitli mesire yerlerinde ya da yadırlarda piknik havasında geçer.

Adıyaman'ın Samsat ilçesi ve 90 köyü Atatürk Barajı'nın suları altında kalmıştır. Bu durum Adıyaman'daki bazı tarihî ve kültürel kalıntıların yok olmasına sebep olmuştur. Ayrıca Atatürk Barajı'nın faaliyete geçmesiyle birlikte, Adıyaman'ın bazı çevre illerle karayolu bağlantısı kesintiye uğramıştır.

2. Genel Olarak Masal Kavramı ve Masallar Hakkında Yapılan Çalışmalar

Birçok kaynakta yerli ve yabancılara ait masal tarifleri bulunmaktadır. Türkçe Sözlükte (1988: 992) masal; *“1- Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye. 2. Öğüt verici, ahlâk dersi veren alegorik eser.”* biçiminde tanımlanmaktadır.

Saim Sakaoğlu (2002: 4), kendisinden önce yapılan önemli masal tariflerini verdikten sonra kendisi; *“Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”* şeklinde tarif eder.

Pertev N. Boratav (1982: 75) masalı, *“Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlarından ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı.”*olarak tarif eder.

Esmâ Şimşek (2001: 3) ise masalı şu şekilde tanımlamaktadır: *Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatı türüdür.*

Leyla Burcu DüNDAR (2001: 8)’ın aktardığına göre Claude Lévi-Strauss, masalla ilgili düşüncelerini; *“Evet, belki geleceğin geçmişi aşması gerektiği söylenebilir bu noktada ama zihinsel yapılar bakımından aslında tarih boyunca değişen çok şey olmadığı dikkatli bir gözden kaçmayacaktır. Bireysel ve toplumsal anlamda, aynı iktidar güç savaşları ve toplumsallaşma edimleri farklı kılıklarda da olsa aynı şekilde sürmektedir.”* sözleriyle dile getirir.

Max Lüthi (1996: 147-152) *“Halk Masallarında Tek Boyutluluk”* adlı makalesinde günümüze kadar genel kabul görmüş masal tarifinden farklı olarak masalı *“olağanüstü”* değil, olağan bulmuştur. Lüthi; *“Masallarda çoğu zaman kötü üvey annelerin ve kaynanaların büyü yapma becerisine sahip oldukları görülür. Bununla birlikte bir kural olarak, kahraman (erkek ve kız kardeşleri, çoğu zaman da ailesi ve diğer ikincil insan karakterlerle birlikte) günlük hayatın yaşandığı dünyaya aittir.”* derken masalın günümüze kadar yapılan tanımlarını bir anlamda reddetmekte, masal kahramanlarını günlük hayattaki kahramanlar olarak belirtmekte ve masaldaki çevreyi de yaşadığımız çevre olarak tanımlamaktadır. Lüthi, devamında; *“Masal, herhangi bir karakterinin her şeyi yapabileceği vahşi sihirli güçlerin hikâyesi değildir.”* diyerek, günümüze kadar masalla özdeşleştirilen sihir ve olağanüstülüğü de reddeder.

İlk üç tarife bakıldığında, masalların gerçekle ilgisi olmayan uydurma anlatılar olarak tarif edildiği görülüyor. Son üç tarif, masal konusundaki kanıların zamanla değiştiğini göstermektedir.

Bütün bu tanımlardan ve söylenenlerden hareketle masal şu şekilde tarif edilebilir: Kahramanlarının bazıları insan, bazıları hayvan, bazıları da dev, ejderha, peri, gibi gerçeküstü varlıklar olan; olayları bazen hayal ürünü yerlerde bazen de gerçek yaşamın sürdüğü yerlerde ve bilinmeyen geçmiş zamanda geçen; insanlara çeşitli konularda ders vermek amacıyla ya da insanları eğlendirmek amacıyla, gerçeğe ilintili, gereğinden fazla abartılmış anonim anlatı türüdür.

Anladığımız dilden bizimle ilk konuşan, maceralarla dolu dünyada bize ilk tecrübeleri kazandıran, bu tecrübelerle birlikte hoşça vakit geçirmemizi sağlayan, nesilden nesile sözlü olarak aktarılan masalların ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemekle beraber, masalın, hemen hemen insanlık tarihiyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Saim Sakaoğlu (2002: 3)'nın aktardığına göre Mustafa Şekip Tunç; *“Türk Çocuklarına Ne Gibi Masal ve Hikâyeler Okutmali”* anketine cevaben yazdığı yazıda; *“İnsanlar akli ve mantıki düşünme disiplinine erişmezden evvel, duygu ve hayal disiplini içinde uzun devirler geçirmiştir. Masal ve mythe işte bu devirlerin bize kalan artıklarıdır. Bu itibarla benzetmek caizse bunlar, insanlığın çocukluk devrinin yadigârıdır.”*sözleriyle masalın ilk çağlardan beri var olduğunu dile getirmiştir.

Masallara yıllarca, çocukların eğlenmeleri için uydurulan hikâyeler gözüyle bakılmıştır. Ancak Grimm Kardeşlerin Batı kökenli masallar ile Doğudan gelen masalları karşılaştırması ve kültürel farklılıkların masala yansımalarını göstermesi ile bilim adamları masalların kültür ile bağlantılarına eğilmeye başlamıştır. Masallar, asırlar boyunca halkın hayatını gözler önüne seren eserlerdir. Birbirinin varyantı olan iki masal karşılaştırıldığında, masal kahramanlarının başından geçen olayların, toplumların giyim kuşamlarına, günlük hayatta kullandığı araç gereçlerine ve gelenek göreneklerine uygun olarak dinleyenlere ders verdiklerini görmekteyiz. Bütün bunlar kültürün masallara yansımaları olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında masalların kültür taşıyıcılığı görevi gördükleri de söylenebilir. Hülya Çevirme ve Aşkın HATUNOĞLU(2004: 35-38) konuyla ilgili olarak; *“Toplumların bir çeşit aynası sayılan masallar, üretildiği toplumun sosyal yaşamını, inançlarını ve göreneklerini daha da önemlisi kültür psikolojisini yansıtır.”* demiştir

Diğer açıdan bakıldığında, masalların eğitimsel işlevi de göz ardı edilmemelidir. Saim Sakaoğlu (2002: 11) masal için; *“Masalların öğüt veren kısımları daha ziyade iyi*

ahlaka, doğruluğa yöneltmek gayesini güder. Ahlaki değerler daima ön plandadır ve dikkatle korunurlar.” der. Masalların özellikle çocuk eğitiminde önemli bir yer tuttuğu bilinen bir gerçektir. Zaten çocuk kitaplarının çoğunun masal kitabı oluşu da bunun göstergesidir. Sakaoğlu (2002: 12)’nin aktardığına göre Ziya Gökalp, Küçük Mecmua’daki “Masallar” adlı yazısında ; “*Masalların çocuk terbiyesinde de büyük rolü vardır. Kıraat kitapları hep bu masallarla doludur. Küçük çocukların dikkatini, alâkasını yalnız bu masallar celbeder. Onlar ilk kahramanlık derslerini, mefkûre için fedakârlıkları bu masallardan öğrenir. Bütün masallar(ımız) toplanınca, içinden çocuk terbiyesine yarayanları, milli seciyeyi takviye edenleri seçilir.*” sözleriyle masalların çocuk terbiyesindeki önemine dikkati çeker. Görüldüğü gibi masalların, özellikle çocukların eğitiminde çok önemli rolleri var. Hint masal külliyatlarından **Pançatantra’nın** oluşum sebeplerinin başında iki Hintli prensin öğüt vermek olduğu bilinen bir gerçektir. Şeref Boyraz (2002: 249) masalları, hem çocuklar için hem de yetişkinler için pedagojik değeri yüksek bir eğitim aracı, olarak görmektedir.

Televizyon kültürünün iyice yaygınlaştığı 80’li yıllardan sonra, toplumda, kültürel açıdan önemli yeri olan masallar unutulmaya terk edildi. Halkbilimiyle uğraşan insanların güçlkle derleyip topladığı masallar, kütüphanelerin tozlu raflarında çürümeye bırakıldı. Çocukların ilgiyle izledikleri çizgi filmler de batıdan ithal edildi. Dragon, He-man, Tarzan, Sinbat, Heidi, Power Rangers(...)larla büyüyen bir nesil yetişti. Hâlbuki çizgi film senaryosu olabilecek nice dev, ejderha, cadı, paşa, şehzade vb. masalımız, yukarıda belirtildiği gibi, kütüphane raflarında çürümektedir.

Masallardaki kahramanların mutlu sona ulaşmak için verdikleri mücadele, gösterdikleri sabır, çocuklar için örnek teşkil eder. Masallar, bir anlamda anne babanın çocuğa vereceği öğütleri somut örneklerle anlatır. Konuyla ilgili olarak Mustafa Sever (2003: 167), fikirlerini şöyle dile getirir: “*Masalda da olsa mutluluğun kolay elde edilememesi azmin, emeğin, iyiliğin, sabrın, vb. birçok erdemini yüceltilmesi, kişide daha çok da çocuklarda olumlu değişikliklerin meydana gelmesini sağlayacaktır. Bu da masalın en önemli fonksiyonudur.*”

Masalın kültürel açıdan diğer bir önemi de çocukların, içinde bulundukları toplumu tanımasına ve benimsemesine katkıda bulunmasıdır. Sakaoğlu (2002: 12)’nin aktardığına göre, Sabri Esat Siyavuşgil, konuyla ilgili olarak; “*Ahlâk davranışlarımıza*

*ilk hızı yine masallar verir. Büyüklerimize itaatsizlik, yaramazlık, oburluk, yalancılık vesaire hakkındaki vaaz ve nasihatlerini anlamayan yavru, yalan söylediği için taş kesilen çocukla, memnu çeşmenin suyundan içip kurt olan yaramazın hikâyesini can kulağı ile dinler.”*der. Toplum bireyleri masal dinlemek için bir araya gelirler. Bu anlamda masallar, toplumun birbirini tanımasına, birbiriyle kaynaşmasına katkıda bulunmak gibi önemli bir işlevi yerine getirirler.

Masaldaki kahramanlar geçmişte yaşamış kişiler, çevre de geçmişte yaşanmış çevredir. Unutmamalı; gelecek, geçmişin temelleri üzerine kurulur. Öyleyse masal, yeni yetişen nesle, atalarının yaşadığı kültürü anlatmaktadır. Başka bir deyişle masal, insanların geçmişi ile geleceği arasında geçişi sağlayan köprü vazifesini görmektedir. Batı’nın, “*He-man, Dragon, Tarzan*” gibi kahramanlarının geçtiği halk anlatılarını senaryolaştırıp çizgi film olarak çocuklara izletmesi tesadüfî değildir. Masallarımızda, bunlardan daha ilgi çekici kahramanlık hikâyeleri ve kahramanlar mevcuttur. Evrim Ölçer (2003: 110), “**Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi**” adlı yüksek lisans tezinde; “...gerçeğin doğüstüyle örüldüğü masal türünde, cinsiyet rollerinin özellikle mekânsal bağlamda dönüşerek geleneksel toplum yapısını yeniden ürettiği söylenebilir.” sözleriyle konuya açıklık getirmiştir. Evrim Ölçer’in tespiti kültürün masal aracılığıyla sürdürülebilirliğini/taşınabilirliğini belirtmek bakımından önemlidir.

Masaların çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisi, eğitim uzmanları tarafından sık sık dile getirilmektedir. Anasınıfı müfredatına bakıldığı zaman en önemli etkinliklerden biri de masal anlatmadır. Masal, anlatıldığı toplumun deyimlerini, atasözlerini, veciz sözlerini, benzetmelerini, uyaklarını barındırır. Çocuklar, bu vesileyle dilin inceliklerini ilk olarak masaldan öğrenir. Muhsine Helimoğlu Yavuz (2002: 153), ‘Bir insana anadilini; konuşma dilinin bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan daha iyi, sözlü ve yazılı hangi edebiyat ürünü öğretebilir ki?’ sözleriyle masaların dil eğitiminde önemini dile getirmiştir.

Her milletin kendisine özgü masalları vardır. Bu masaların bazıları uzun yıllar önce derlenip toplanmıştır. Özellikle Batı ülkelerinde halkbilimi bilinciyle başlayan masal bilinci, kıta dışındaki birçok ülke için örnek olmuştur. Masal yönünden en zengin kaynaklardan biri Hint kökenli olanlardır. Bu ülkedeki masaların bazıları Arap, İran,

Türkiye, Avrupa'ya kadar uzanan bir dalga biçiminde birçok ülke edebiyatına tercüme edilmiştir.

Dünyanın en önemli masal kaynaklarından biri de Arap ve Fars kaynaklı masallardır. Bu sahadaki birçok masal çeşitli dillere tercüme edilmiştir. **Bin Bir Gece Masalları** ve **Bin Bir Gündüz Masalları** en önemli masal kitaplarıdır. Bu masallar dünyanın hemen her diline çevrilmiştir.

Masal kaynağı olarak bilinen bir diğer kol da Grek ve Latin kökenli masallardır. Grek ve Latin kökenli masallar Milattan önceki devirlere dayanmaktadır. Bu sahanın bilinen en eski masalları Aisopos'a aittir. Masalları kendi adıyla "**Aisopos Masalları**" biçiminde kitaplaştırılmıştır.⁴

Avrupa'daki masal çalışmaları son birkaç asra dayanmaktadır. Batılı bilim adamları, dünyanın çeşitli yerlerinden derledikleri masalları karşılaştırmalı olarak incelerler. Avrupalılar, masalların kültürel ve eğitimsel işlevleriyle de ilgilenirler. Avrupa'da masal çalışmaları ilk olarak Fransa'da başlar. "**La Fontain Masalları**" Avrupa'nın en eski masallarından sayılır. La Fontaine dışında Charles Perrault, başarılı masal çalışmaları yapar. Antoine Galland (1601- 1695) "**Bin Bir Gece Masallarını**" Fransızca'ya çevirir. Bernard de Fontenelle (1657- 1757) "**Hayvan Masallarının Kökeni**" adlı çalışmasında masalların kökenine dair bilgiler verir. Halkbiliminin başlangıcı olarak da bilinen Alman Grimm kardeşlerin masal derleme çalışmaları ve bu kardeşlerin sonraki yıllarda yaptıkları masal incelemeleri, masala yeni bakış açıları kazandırır. Şarkiyatçı Alman halkbilimcisi Theodor Benfey (1809- 1881), 1859 yılında "**Kelile ve Dimne**" adlı Hint masallarını Almanca'ya tercüme edip yayımlar. Benfey, karşılaştırmalı masal ilmini kurarak masal incelemelerine farklı bir bakış açısı kazandırır.

İskandinav ülkelerindeki masal çalışmaları 19. yüzyılda çok yönlü olarak başlamıştır. Norveç'te, Jörgen Moltke ve P. Aspjörger 1840'larda uluslarının ortak ruhunu ortaya koymak amacıyla "**Norveç Masalları**"nı yayımladılar. Bu çalışmalar, Finli halkbilimciler tarafından sistematize edilip yaygın olarak kullanılmıştır. "Tarihî-Coğrafi Fin Yöntemi" bu sürecin bir ürünüdür. Bir başka ifadeyle; Norveç, İsveç, Danimarka ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerinin halkbiliminde, masalların varyant

⁴ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Sakaoğlu 2002: 16-19).

ve versiyonları derlenip sistematik bir biçimde sıralanarak çalışmalar sürdürülmüştür. Finli Julius Krohn (1835-1888), Tarihî-Coğrafî Fin Okulunun kurucusudur. Onun ölümünden sonra oğlu Kaarle Krohn (1863-1933) babasının çalışmalarını sürdürmüştür. Finli Oscar Hackman, Danimarkalı Axel Olrik gibi araştırmacılar ve -Alman araştırmacılarının daha önceki çalışmalarından faydalanarak- Antti Aarne, tasnif çalışmalarını başarıyla sürdürmüştür. Daha sonra Stith Thomsen, Aarne'nin çalışmaları üzerinde durarak tasnifi daha da geliştirmiş ve bugün birçok araştırmacının çalışmalarında kullandığı son haliyle yayımlamıştır.

Masallar üzerine yapılan çalışmalar, ilk olarak metinlerin toparlanması şeklinde gelişir. Daha sonra halkbilimciler, masallardan faydalanma yoluna giderler. Bu vesileyle masal metinlerinin incelenmesi farklı görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İncelemelerin temel amacı metinlerden faydalanmayı kolaylaştırmaktır. Halkbilimcilerce genel kabul gören çalışmalar şunlardır:

1- J. G. Von Hahn: Hahn, çalışmasında incelediği masallar ile Yunan mitleri arasındaki benzerlikleri göstermeye çalışmıştır. Bu çalışmada masal motifleri ve motifler arasındaki farklılıklara değinilmemiştir. İlk olması bakımından önemlidir.

2- Antti Aarne'nin Masalların Tip Katalogu: Ünlü Fin Halkbilimcisi, Antti Aarne (1867-1925) Fin masallarının yanı sıra Danimarkalı Grundtvig ve Alman Grimm Kardeşlerin yayımladığı masal koleksiyonlarını da kullanarak bir tasnif oluşturur (1910). Bu tasnifte her masal tipine bir numara verilmiştir ve muhtevasına dair kısa bir özet yer almaktadır. Daha sonra Stith Thompson (1885-1976) tarafından, Aarne'nin sınıflandırması korunup, yeni ilavelerle genişletilerek yayımlanmıştır (1928). Bu çalışma, günümüzde, *Tarihî Coğrafî Fin Metodu*'nu takip ederek masal çalışmalarını sürdürmekte olan halkbilimcilerce, standart referans kaynaklarından birisi olarak kullanılmaktadır. Stith Thompson 1932-36 yıllarında “**Motif Index of Folk Literature**” (Halk Edebiyatının Motif İndeksi) adlı çalışmasını hazırlamıştır. S. Thompson, 23 ana başlık altında topladığı motifleri kendi aralarında da alt başlıklar halinde tasnif eder. Kataloğun ikinci baskısı 1955-1958 yılları arasında yapılır. Hazırlanan yeni kataloglar, işlenen yeni malzemeler de ilave edilerek, daha da zenginleştirilir. W. Erberhard ve P. N. Boratav'ın (1953) “**Typen Türkischer Volksmarchen**” adıyla hazırladıkları katalogun içerdiği Türk masal tipleri bunlar

arasındadır. Tarihî Coğrafî Fin Metodu doğrultusunda yapılan bir çalışmanın teorik amacı, belli bir yer ve zamanda bilinçli olarak yaratılan herhangi bir folklor ürününü, çoğunlukla düşünülmüş olduğu gibi, bir masalın ilk yaratıldığı şekli yani “urformu”nu ve bunun oluş zamanı ile oluştuğu coğrafi mekânı ortaya koyabilmektir. Buna göre ilk olarak yaratılan bir masal, suya atılan bir taşın suya düştüğü noktanın etrafında oluşan dalgaların yayılması gibi, masal da yaratıldığı noktadan itibaren yer ve zaman boyutları içinde daireler çizerek genişleyen bir yayılma gösterecektir. Türkiye’deki birçok masal çalışmasında bu yöntem kullanılmıştır.

3- Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi: Vladimir Propp, 1928 yılında “Morfologia Skazky” (Masalın Biçimbilimi veya Masalın Morfolojisi) adıyla yayımladığı çalışmasında masalları, yapı özelliklerine göre analiz ederek masallarda sabit ve değişken unsurlar olduğunu ortaya koymuştur. Ona göre masalın sabit unsurları şahısların ortaya koydukları hareketler ve aksiyonlardır. Propp, değişmez unsurları “fonksiyon” olarak adlandırmıştır. Propp yaptığı incelemede, fonksiyonların bir masal kahramanından bir diğer masal kahramanına aktarıldığı sonucuna varmıştır. Masallarda çevre ve şahıslar değişken unsurlardır. Propp, yöntemini masalda aslî ve sabit unsurlar üzerine kurmuştur. Masallarda 31 sabit unsur ve bunları adlandırdığı özel “fonksiyon” ile dört değişken unsur tespit etmiştir. Değişen, kişi adları ve kişilerin nitelikleri; değişmeyen ise kişilerin eylemleri ya da “fonksiyon”larıdır. Bundan hareketle masallar, değişmeyen ve “fonksiyon” adı verilen eylemlerine göre analiz edilmektedir. Umay Günay, “**Elazığ Masalları**” adlı masal incelemesinde bu yöntemi kullanmıştır.

4- Claude Lèvi Strauss’un Yapısal Çözümleme Yöntemi: Strauss’un yöntemi, doğal yapıyı ortaya çıkarmak için mitlerdeki öykülendirme öğelerini bölümlemeye ve yeniden düzenlemeye dayanmaktadır. Lèvi Strauss, çalışmasında, masallardaki “mitlerin derin yapısı”nı açığa çıkarmanın peşindedir. Ancak Strauss’un inceleme yönteminde anlatıcı, masalın büsbütün dışında tutulmaktadır. Masalın tarihi anlatılışı içerisinde anlatıcı/ların masalı anlatırken bireysel eklemeleri/çıkarmaları göz önünde bulundurulmadığı için eleştirilmiştir.⁵

Türk halk masalları uzun yıllardan beri halk arasında anlatıla anlatıla günümüze kadar gelmiştir. Türk masal tarihi, Uygurların Sanskritçe’den, Soğdca’dan ve Çince’den

⁵ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2002).

çevirdikleri dinî içerikli eserlere kadar götürülebilir. Bununla birlikte özellikle İslamiyet'in kabulünden sonra, genellikle Hint kaynaklı olup Arap ve Fars edebiyatından çevrilen **Kelile ve Dimne**, **Tûtînâme**, **Mantıku't-tayr**, **Bin Bir Gece Masalları**, **Bin Bir Gündüz Masalları** gibi eserler de Türk masal tarihi açısından önemlidir. Türk masal tarihi açısından önemli olan diğer bir eser de Giritli Aziz Efendi tarafından 1796 yılında oluşturulan 3 uzun hikâyeden müteşekkil "**Muhayyelât**" isimli eserdir. Eser tılsım, büyü ve tabiatüstü mahlûklar etrafında oluşturulmuştur. Ancak bu masalların çoğu, aradan geçen uzun zaman zarfı içinde kültür değişimi ve coğrafi değişimden etkilenecek değişmişlerdir. Bazıları unutulmuş bazıları da halkın hayatının bir parçası durumundadır.

Türk masallarını derleme çalışmalarının bir iki asırlık bir geçmişi vardır. Üzülerek ifade etmek gerekir ki, hemen her edebi alanda olduğu gibi masal konusunda da bizde olanı göremeyen bizlerin yapması gereken işi başkası yapmıştır. Türk halk masallarıyla ilgili, bilinen, en eski derleme Fransa Kralı XV. Lui'nin sekreteri M. Diogen'e aittir. "**Nouveaux Turk et Arabes**" adlı derleme çalışmasında iki Arap masalı üç de Türk masalı vardır. Türk masallarının isimleri şöyledir; *Halil*, *Derviş*, *Şirvanlı Tüccar*. Türk masal tarihi açısından önemli olan bir diğer masal kitabı da "**Billur Köşk Masalları**"dır. Eserin tam olarak ne zaman yazıldığı bilinmemektedir. Eser Tahir Alangu tarafından 1961'de sadeleştirilerek tekrar basılmıştır.⁶

Türklerin, masalları bu günkü anlamıyla, masal olarak tanımlamaları ve benimsemeleri, XIX. yüzyılda yani Tanzimat döneminde görülür. Öncesinde, ibret alınması gereken hikâye olarak kabul etmişlerdir masalı. XIX. Yüzyıla geldiğinde Türk edebiyatı yeni bir değişim sürecine girmiş ve bu değişim süreci içerisinde Avrupalı halkbilimcileri ve eserlerini tanımaya başlamışlardır. İşte bu dönemden itibaren ciddi masal çalışmaları başlamıştır. Sakaoğlu'nun (2002: 5) aktardığına göre edebiyatımızda masal kelimesini ilk defa kullanan N. Kemal "**Mukaddime-i Celal**"de, Batıdaki roman ve hikâyeden bahsettikten sonra bizim hikâyelerimiz için; "*Bizim hikâyeler tılsım ile defîne bulmak, bir yerde denize batup sonra müellifin hokkasından çıkmak, ah ile yanmak, küllük ile dağ yarmak gibi, bütün bütün tabiat ve hakikatin haricinde birer mevzua müstenid ve suret-i tasvir-i ahlâk ve tafsil-i âdât ve teşrih-i hissiyât gibi, şerâit-i âdâbın kâffesinden mahrûm olduğu için roman değil kocakarı masalı nev'indedir.*"

⁶ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Sakaoğlu 2002: 21-36).

şeklinde açıklar doğudaki hikâyeleri. “**Aisopos Masalları**” Tanzimat’tan sonra Türkiye’de çevirisi yapılan ilk eserlerdendir (1866). 1971 yılına kadar yapılan masal çalışmaları, 1971’de Türk edebiyatının masal konulu ilk doktora çalışmasını yapan Saim Sakaoğlu tarafından ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Rus Türkolog F. Wilhelm Radloff, “**Proben der Volksliteratur der Türkischen Stämme**” adlı 10 ciltlik eserinde Türk boylarının halk edebiyatı malzemelerini toplamıştır. Bu eserin 8. cildi Osmanlı’nın halk edebiyatı mahsullerini içine almaktadır. Bu halk edebiyatı malzemelerinin içinde masallara da çokça yer verilmiştir. Türk masallarına dikkati çeken, masalları bütün özellikleriyle derleyen ilk kişi Macar Türkologu Ignacs Kunos’tur. Kunos, çeşitli yerlerden derlediği masalları birkaç cilt tutan bir külliyat şeklinde oraya koymuştur. İlk masal kitabı “**Oszman-török nepköltesi gyűjtemeni I**” adlı eseri 1887 yılında yayımlanmıştır. Kunos’un diğer masal kitapları da 1905’te yayımladığı “**Türkisch Volksmärchen aus Stanbul**” ve 1907’de iki cilt halinde yayımladığı “**Türkisch Volksmärchen aus Adakale**”dir. Ziya Gökalp, 1922’de Diyarbakır’da çıkardığı “**Küçük Mecmua**”da halk masallarını yayımlar. Bu mecmuada “*Türk Masalı*” başlığıyla 7 masal metni yayımlamıştır. Gökalp, sade masal derlemekle kalmaz; masal derleme metotları, masalların kültürel açıdan önemi, masalların çocuk eğitimindeki önemi gibi masalla ilgili çeşitli konularda da bilgi verir. Gökalp, “**Küçük Mecmua**”daki çeşitli yazılarında bu konulara değinmiştir. Naki Tezel, “**Halk Bilgisi Haberleri**” dergisinde yayımladığı “*Keloğlan Masalları*”nı 1936 yılında “**Keloğlan Masalları**” adıyla yayımlar. Tezel, 1938 yılında İstanbul’dan derlediği 72 masalı “İstanbul Masalları” adıyla yayımlar. Mehmet Tuğrul, 1946’da Malatya’dan derlediği masalları “**Malatya’dan Derlenmiş Masallar**” adıyla yayımlar. Eflatun Cem Güney çeşitli bölgelerden derlediği masalları “**En Güzel Türk Masalları**” 1948, “**Bir Varmış Bir Yokmuş**” 1956, “**Evvel Zaman İçinde**” 1957, “**Gökten Üç Elma Düştü**” 1960, “**Az Gittim Uz Gittim**” 1961 adlı kitaplarda yayımlar. Türk masallarının derlenmesi, işlenmesi ve yayımlanmasında emeği geçenlerin başında P. N. Boratav gelir. W. Eberhard ve Boratav, 2500 masalı inceleyerek 378 tip tespit ettikleri “**Typen Türkischer Volksmärchen**”(Türk Masallarının Tip Katalogu) adlı eseri 1953’te yayımlamışlardır. Boratav’ın 1955’ten beri Fransızca, Almanca ve Türkçe olmak üzere yayımladığı dört masal kitabı vardır. Birincisi 1955’te Fransızca yayımladığı “**Les Contes Turcs**”, ikincisi 1959’da Türkçe hazırladığı “**Zaman Zaman İçinde**”, üçüncüsü

1967’de Almanca yayımlanan “**Türkisch Volksmärchen**”, dördüncüsü de 1969’da Türkçe çıkan “**Az Gittik Uz Gittik**” adlı masal kitabıdır. Sakaoğlu (2002: 45)’nin aktardığına göre Boratav, bu eserin giriş bölümünde, masalla ilgili yaptığı incelemelerden de bahsetmiştir. Boratav, masal kitaplarının dışında “**100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**” adlı eserinde masalla ilgili çeşitli bilgilere yer verir.

Saim Sakaoğlu, “*Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahli*” konulu doktora çalışmasını 1971’de tamamlar. Eser, sahasında ilk olması ve çeşitli ülkelerde yapılan masal çalışmalarını tanıtmaları bakımından kaynak eser hüviyetindedir. Sakaoğlu’nun bu çalışması 2002’de “**Gümüşhane ve Bayburt Masalları**” olarak tekrar yayımlanmıştır.

Naki Tezel, (1997) “**Türk Masalları**” adlı eserini, iki cilt halinde, 1971’de yayımlar. Eserin önsözünde masalla ilgili çeşitli konularda bilgi verir.

Umay Günay, 1973 yılında doktora çalışması olarak hazırladığı **Elazığ Masalları** adlı çalışmasını 1975’te yayımlar. Eser son olarak 1993 yılında yayımlanır. Günay incelemesini, Elazığ’dan derlenen 70 masal metnini Propp metodunu kullanarak yapmıştır.

Bilge Seyidoğlu ise 1975’te, “**Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar**” adlı doktora çalışması yapmıştır. Seyidoğlu, Erzurum merkezden derlediği 60, öğrenci tezlerinden aldığı 12 masal metnini, Erzurum ağzı ile transkripsiyonlu olarak vermiştir. Bu metinler, Tarihî-Coğrafi Fin metodu esas alınarak incelenmiştir. Söz konusu çalışma 1999 yılında Dergâh Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Ahmet Ali Arslan, “**Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar**” isimli iki ciltlik doktora çalışmasını 1980’de tamamlar. Arslan, çalışmasında İrlanda’dan 23, İskoçya’dan 22 (İngilizce ve Türkçe olarak) Kars ilinden de 30 masal metnini karşılaştırmalı olarak inceler. Çalışma, 1998’de Atatürk Kültür Merkezi Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Ziyat Abdulmecit Akkoyunlu, “**Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri**” adlı çalışmasını 1982’de tamamlar. Türk masalları ile Binbir Gece Masallarını karşılaştırmıştır. Akkoyunlu, çalışmasında söz konusu masalların Türk masallarına tesirini belirtmiştir.

Esmâ Şimşek, “**Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**” adlı çalışmasında Yukarıçukurova bölgesinden derlediği 70 masalın tip yapısını incelemiştir. Eser, 2001 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır.

Ali Berat Alptekin, “**Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip**” adlı doktora çalışmasında, bölgeden derlediği 70 masalı incelemiştir. Eser, 2002 yılında “**Taşeli Masalları**” olarak yayımlanmıştır. Alptekin, çalışmasında 1982 ile 2000 yılları arasında hazırlanan masal kitaplarının bibliyografyasına yer verilmiştir.

Nurullah Ataç tarafından çevrilen “**Aisopos Masalları**” 358 masal çevirisini barındırmaktadır. Eser, 2001’de MEB yayınlarında yayımlanmıştır.

Özkul Çobanoğlu, “**Halk Bilimi Kuramları Ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**” adlı çalışmada, bugüne kadar Türkiye’de ve dünyada yapılan masal çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, “**Masalların Eğitimsel İşlevleri**” adlı çalışmasında; Türkiye’nin değişik bölgelerinden derlediği masalları, kendisinden önce yapılan çalışmalardan farklı olarak, masallarda verilmek istenen mesajları çıkarıp yeni bir inceleme metodu geliştirmiştir. Helimoğlu, eserin giriş bölümünde incelediği 90 masaldan hareketle, kendisinden sonra yapılacak çalışmalara örnek olması için, “Mesaj Index” oluşturmuştur. Çalışma, metodun yerli olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Masallar hakkında bunların dışında lisans ve yüksek lisans seviyesinde daha pek çok çalışma yapılmıştır.

3. Adıyaman Masalları Hakkında Yapılan Çalışmalar

Yaptığımız araştırmalara göre bu güne kadar Adıyaman yöresi masalları üzerine müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Ancak Adıyaman’la ilgili olarak yapılan diğer bazı çalışmalarda Adıyaman’dan derlenmiş kimi masallara yer verilmiştir. Bu çalışmalar da bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Aslında sadece masal konusunda değil, Adıyaman kültürünü konu alan başka çalışma da pek yapılmamıştır. Dünyanın ilk yerleşim yerlerinden birisi olan Adıyaman’da, halk kültürünü konu alan çalışmaların yapılmaması kültürel açıdan büyük kayıptır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Adıyaman masallarına yer veren ilk çalışma Sait Oruç (1969: 1-15)'a aittir. Oruç, “**Adıyaman Ağzı**” adlı dil çalışmasına, yöreden derlediği 5 masal metnini almıştır. Bu çalışmada “*Haket, Gellinner Matalı, Çulfacı Çocuğlar Matalı, Bañımcı Matalı, Uğur Matalı*” adlı masallara yer verilmiştir.

Ramazan Toprak (1996: 60-81) “**Bütün Yönleriyle Gerger**” adlı çalışmasında Gerger ilçesinden derlediği 5 masal metnine yer vermiştir. Toprak'ın çalışmasındaki masallar “*Yedi Kardeşle Bir Bacı, Yılan Oğlan, Boşat Kalesi, Padişah ve Tuz, Cevli Ağa*” isimlerini taşımaktadır. Mustafa Kirişçi (2001: 6-13)'nin “**Adıyaman Yöresi Edebiyatı ve Halk Bilimi Ürünleri**” adlı lisans tezinde 5 masal metni bulunmaktadır. Kirişçi'nin, çalışmasında bulunan masallar şunlardır: “*Yedi Kardeşle Bir Bacı, Yılan Oğlan, Cevli Ağa, Keloğlanla Köse Ağa, Devle Küçük Kız*”.

Muhsine Helimoğlu Yavuz (2002: 185, 294, 424, 455) da “**Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**” adlı eserinde, Adıyaman'dan derlediği 4 masal metnini incelemiştir. Yavuz'un çalışmasında şu masallar bulunmaktadır: “*Üç Yumurta, Küçük Kardeş, Dertli Fatma, İyi Kalpli Kadın*”.

Ahmet Akil Yağınlı (2004: 125-144) tarafından hazırlanan “**Adıyaman Ağzı ve Kültürü**” adlı çalışmada, Adıyaman merkezden derlenen 7 masal bulunmaktadır. Yağınlı, çalışmasına şu masalları almıştır: “*Oduncu ve Aslan, Ateşi Mercimek, İki Erkek Kardeş, Cin Enigi, Illızın Oğlu Billiz, Avrat Şerrinden, Padişah'ın Padişahı*”.

Saim Sakaoğlu (2002), Adıyaman yöresinden derlenen Canbolat masalının, Salih San tarafından 1953'te *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlandığını bildirmiştir. Ancak biz bu masal metnine ulaşamadık.

Buna göre bahsi geçen çalışmalarda Adıyaman'dan 26 masal derlenmiştir. ‘Üç Yumurta, Küçük Kardeş, Yedi Kardeşle Bir Bacı, İyi Kalpli Kadın, Keloğlanla Köse Ağa, Ateşi Mercimek, Cin Enigi’ isimlerini taşıyan masallar, tarafımızdan derlenen 51, 49, 14, 3, 31, 8 numaralı masalların varyantıdır. Geriye kalan 19 masal ise bizim derlediklerimizden farklıdır. Buna göre çalışmamızda yer alan 51 masalla Adıyaman'dan şimdiye kadar 70 masal metni derlenmiş oldu.

I. BÖLÜM: İNCELEME

1. MASALLARIN DERLENME AŞAMASI

Masallar, söyleyeni belli olmayan anlatı türleridir. Toplum yapısının ve kültürünün önemli parçalarından olan masalları derlemeye başlamadan önce ve derlerken bazı noktalara dikkat etmek gerekir ki masal derlemenin de kendisine göre çeşitli zorlukları vardır.

Bilge Seyidoğlu (1999:19), masal derlemeye başlamadan önce Erzurum'daki akrabaları ile temasa geçtiğini ve masal anlatıcıları ile samimi bir ilişki kurmaya çalıştığını, yazmıştır. Saim Sakaoğlu ise (2002: 62-64) derleme çalışmalarını iki yolla yaptığını belirtmiştir. Sakaoğlu, kimi masal kaynaklarına köy öğretmenleri vasıtasıyla ulaştığını, kimi kaynaklara da bizzat kendisinin ulaşarak derleme çalışmalarını yaptığını aktarmıştır.

Esmâ Şimşek (2001: 54), “Derlemiş olduğumuz masalların tamamını, bizzat anlatıcıların yanına giderek teyple tespit ettik.” demiştir.

Ali Berat Alptekin (2002: 43), “Anlatmaya dayanan türleri, bölgenin insanı birbirinden ayırmakta güçlük çekmektedir. Onun için gittiğimiz her köyde önce masal anlatmak zorunda kaldık. Hemen hemen her köyde, hayvan ve asıl halk masallarından birkaç tane anlatmışsınız. İki üç masalı anlattıktan sonra anlatıcılar, masalı hatırlayabilmekte yahut da anlattığımız metnin değişik varyantını hatırlayabilmektedirler.” diyerek masal derleme metodunu anlatmıştır.

Yine Nail Tan (2003) “Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler” adlı eserinde, derleme metotlarını verdikten sonra örnek bir derleme anketini vermiştir.

Biz de, daha önce yetkin kişiler tarafından yapılan bu çalışmalardaki yöntemleri dikkate alarak Adıyaman masallarını derlemeye çalıştık.

Adıyaman masalları üzerine araştırma yapmaya karar verdiğimizde yaptığımız ön çalışmalar neticesinde müstakil bir masal çalışmasının olmadığını gördük. Yaptığımız araştırmada Adıyaman'ın bir masal hazinesi olduğunu gördük. Masal derleme çalışmaları sırasında, halk arasında masal anlatma geleneğinin geçmişte kaldığını gördük. Bugün ne masal dinleyecek bir nesil ne de masal anlatabilecek bir usta

var Adıyaman yöresinde. Masal anlatması için yanına gittiğimiz her kişi, bize, aslında daha iyi masal anlatanların, masal ustalarının, öldüğünü söylediler. Masal bilen şahıslar da çekingen davranarak bilmediklerini söylediler. Hem masal bilen insanların sayısının azlığı hem de değişen toplum kültürüyle birlikte masal bilenlerin çekingen davranışlar sergilemeleri, umutsuzluğa kapılmamıza sebep olsa da derlediğimiz her masal yeni masallar için bizi cesaretlendirdi. Derlediğimiz masalları bir araya getirdiğimizde baştaki umutsuzluğun yersiz olduğunu gördük.

Masal derleme çalışmaları sırasında en çok karşılaştığımız sorulardan biri “bunun ne işe yaradığı” sorusu idi. Halk, masalları işe yaramaz uyduruk hikâyeler olarak tanımlamaktadır. Derleme çalışmaları sırasında anlatıcılardan biri; “Oğlum bunlar uydurma şeylerdir, ne işe yarayacak ki?” dedi. Zaten masalı anlatan kişiler olağanüstülüğün fazla olduğu bölümlerde “Masal işte, olur böyle şeyler!” demeyi de ihmal etmediler. Anlatıcıların bir kısmı da bu masallarla ünlü olacağımızı düşündüğü için bizden para talebinde bulundu.

Derlenen masalların 41 tanesi Kürtçe olarak anlatılmış ve bunlar daha sonra tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir. Metinler kısmında verdiğimiz 4, 7, 11, 12, 13, 22, 24, 28, 44, 51 numaralı masallar ise Türkçe olarak derlenmiştir.

Derlemeler sırasında, masalın Adıyaman’da farklı kelimelerle karşılandığını gördük. Türkçe konuşulan yörelerde masala; “mesel”, “hikâye”, “matal”, özellikle Adıyaman merkezde “hekkât” adları verilmektedir. Masalların Kürtçe anlatıldığı yörelerde ise farklı isimler kullanılmaktadır. Kimi yörelerde “meselok”, “masala” adı verilirken kimi yörelerde de “çirok”, “pirok” adları verilmektedir. Meselok kelimesi incelendiğinde Arapça asıllı “mesel” kelimesinden türetildiği görülmektedir. Kelimedeki “ok” eki Kürtçedeki küçültme ekidir. Derlediğimiz “GızeroK/Havuççuk” adlı masal da bu tezimizi doğrulamaktadır; “gizer” kelimesinin Türkçe karşılığı havuçtur. “ok” da küçültme eki olarak kullanılmıştır. Bundan hareketle “meselok” kelimesinin ‘küçük mesel’ anlamına geldiği söylenebilir.

“Çirok” kelimesi incelendiğinde, kelime kökünün “ne” manasındaki “çi” soru edatı ile “gün” anlamındaki “rok” kelimesinin birleşmesiyle oluşturulduğu görülmektedir. Buna göre “çirok” kelimesi, “herhangi bir gün” anlamına gelmektedir. “Pirok” kelimesinin kökü de “pir”dir. “Pir” kelimesi Kürtçe’de yaşlı, yaşlı kadın

anlamına gelir. Buradan hareketle yaşlıların anlattığı hikâyecik denilebilir. Masallar genellikle yaşlı kadınlar tarafından anlatıldığı için bu ad verilmiş olsa gerek.

1.1. Derleme Biçimi:

Derleme çalışmalarına, öncelikle tanıdığımız insanlarla başladık. Çevremizde, masal anlatmayı iyi bilen kaynak kişilerin yanına giderek bize masal anlatmalarını istedik. Onlar da bildikleri masalları anlattılar. Teybe aldığımız masalları zaman kaybetmeden yazıya geçirdik.

İzlediğimiz diğer bir yol da özellikle öğrencilerimiz aracılığıyla, tanımadığımız köylere gidip masal kaynaklarına ulaşmak oldu. Doğrusu hem öğrenci velilerini yakından tanımak hem de ilimizin bilmediğimiz yörelerini tanımak açısından bu yöntem de bizim için oldukça verimli oldu.

Kimi yerlerde, yöreden tanıdığımız kişilerle irtibata geçip ön araştırma yaptıktan sonra sahaya gidip derleme çalışmalarını yürüttük. Tut ilçesine gitmeden önce ilçe milli eğitim müdürü Hüseyin Solgun ile telefon görüşmesi yaptık. Hüseyin Bey, milli eğitim çalışanlarından birini bu iş için görevlendirmiş ve biz gitmeden önce kaynak kişileri tespit etmişti. Böylece ilçede, müdürlük çalışanlarından birisinin rehberliğinde, kaynak kişilere kolayca ulaşip masalları derledik.

1.2. Derleme Öncesi İletişim:

Öğrencilerimiz aracılığıyla, masal anlatmayı bilen kaynak kişilerle tanışarak “masal derleme amacıyla geldiğimizi” söyledik. “Amca / teyze bana bir masal anlat.” demek yetmiyor. Böyle bir giriş yaptığınız zaman alacağınız cevap bellidir; “Onlar eskidendi oğlum, şimdi hepsini unuttum.”

Kaynak kişiden masal dinlemek için onun güvenini kazanmak, anlatacağı masal sayesinde önemli bir iş yaptığını ona hissettirmek gerekir. İyi bir masal anası olduğunu daha önceden öğrendiğimiz kaynak kişilerden biri anlatmak istemeyince biz de; “Teyze, anlatacağın bu masal kitaplara geçecek, sen de masalı anlatan kişi olarak kitaplara geçeceksin.” dediğimizde ancak masal anlattırabildik.

Belli bir samimiyet ortamı oluşturulduktan sonra, masal anlatıcılarından masal anlatmalarını istedik. Anlatılan ilk masallar anlatıcıların çekingenliğinden dolayı pek verimli olmadı. Ancak anlatıcılar anlatmaya ısındıkça daha bir masal havası içerisinde anlatmaya başladılar. Bu sebeple anlatılan ilk masalları kasete kaydetsek de genellikle yazıya geçirmedi.

Anlatıcıların güvenini kazanmak ve samimi bir ortam oluşturmak amacıyla yanına gittiğimiz bütün anlatıcıların ya sıcak bir çayını ya da kahvesini içmişizdir. Böylece kışın soba önlerinde, yazın evlerin bahçesindeki bir ağacın gölgesinde, bir yandan masal derlerken bir yandan da çaylarımızı yudumladık.

1.3. Derleme Zamanı:

Adıyaman'da masal anlatma geleneği çoğunlukla kış aylarında sürdürülürdü. Adıyaman'ın toplumsal hayatından bahsederken insanımızın % 70'inin tarım işiyle uğraştığını dile getirmiştik. Gündüzleri işlerinde güçlerinde olan insanlar, akşamları erkenden uykuya dalarlar. Aslında yaz aylarında insanlarımızın çoğu çevre illere tarım işçisi olarak gittiği için masal anlatmayı bilen kişileri bulmak da zordur. Bu ve buna benzer sebeplerden, masal derleme için en uygun zaman kış aylarıdır. Elektriğin ve kitle iletişim araçlarının olmadığı zamanlarda, uzun kış gecelerinde erkekler daha çok belli yerlerde toplanıp askerlik anılarından, o dönemin siyasi olaylarından konuşurlarken çocuklar annelerinin anlattığı masalları dinleyerek geçirirlerdi geceleri. Bu, yazın masal derlenemez anlamına gelmez tabi ki. Özellikle tütün saplama dönemi de masal derleme için iyi bir zamandır. Çocukken, masal anlatmayı bilen büyüklerimizin yanına gider masal anlatmaları karşılığında onlara tütün saptırdık. Gölgede hem masal dinlerdik hem de tütün saptırdık. Bizim, masal derlemelerinde özel bir zaman seçimimiz olmadı. Bundan dolayı yılın hemen her mevsimde masal derledik.

Ancak şunu belirtmeden de geçemeyeceğiz. Hemen her eve televizyon, radyo ve bilgisayar gibi kitle iletişim ve eğlence araçlarının girdiği günümüzde Adıyaman'da masalı doğal ortamı içerisinde derlemek pek mümkün görünmemektedir. Masal derlense bile hem değişen şartlar hem de ısmarlama masallar olmaları bakımından pek sağlıklı olmayacaktır.

1.4. Derleme Mekânı:

Masal derlemek için en uygun mekân kırsal yerleşim yerleridir. Kitle iletişim araçları kırsal bölgelere daha geç gittiğinden masal kültürü az da olsa bu yerlerde yaşatılmaktadır. Adıyaman köylerinde masal anlatma yerleri genellikle (erkekler için) köy odaları idi. Kadınlar ve çocuklar içinse akşamları ocak başları en güzel masal anlatma yerleridir.

Ancak günümüzde ne köy odaları kaldı ne de ocak başı. Bunlara bağlı olarak ne masal anlatan bir usta masalcı kaldı ne de masal dinlemek için can atan bir gençlik. Masalların yerini, televizyon almıştır. Bu noktada halkbilimcilere de yeni bir inceleme alanı doğuyor: Televizyon Kültürü.

Derlediğimiz masalların Adıyaman ve çevresindeki dağılımı şöyledir: Adıyaman merkez ve köylerinden 2, 4, 5, 6, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50 numaralı masallar; Tut ilçe merkezi ve köylerinden 1, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 20, 22, 25, 32, 38, 41, 44, 45 numaralı masallar; 24, 28, 51. numaralı masallar da Gölbaşı merkezden derlenmiştir. Söz konusu masallar genellikle ya evlerde ya da evlerin bahçesinde derlenmiştir.

Adıyaman merkez ve köyleri, Tut ve Gölbaşı ilçelerindeki kaynak kişilere ulaşmamız daha kolay olduğundan masalları bu yörelerden derledik.

1.5. Ulaşım:

Derleme çalışmalarımız sırasında ulaşım problemi yaşadığımız pek söylenemez. Günümüzde, Adıyaman'da, aracın gidemediği tek bir yerleşim birimi bile kalmadı. Ulaşım konusunda tek problemimiz, kendimize ait bir aracın bulunmaması ve buna bağlı olarak gittiğimiz yerlerde en az bir gece kalmak zorunda oluşumuzdu.

1.6. Kaynak Kişiler:

Masallar, genellikle okuma yazması olmayan veya eğitim düzeyi düşük olan ve yaşı 40'ın üzerinde olan kişiler tarafından anlatılmıştır. Kaynak kişiler meslek, eğitim durumu, cinsiyeti ve yaşları bakımından şöyle sınıflandırılabilir:

Bize masal anlatan 22 kişiden 12 tanesi kadın, 10 tanesi erkektir. Kadınların hepsi ev hanımı olup, erkeklerden, 4 ve 21 numaralı masalların anlatıcısı şeyho Tanır emeklidir diğerkleri ise çiftçidir. Bu da masalların daha çok kırsal kesimlerden derlenmesi ile ilgilidir. Okuryazar olmayan 12 kişiden biri erkek iken diğerkleri kadındır. Okuryazar olan anlatıcıların hepsi erkeklerden oluşurken ilkokul mezunu olan 5 kişiden biri kadındır. Yine kaynak kişilerden 34 yaşındaki Mustafa Doğan en genç anlatıcı iken 84 yaşında olan şeyho Tanır en yaşlı anlatıcıdır. Diğerk anlatıcılarımız 40 ila 70 yaşları arasındadır.

Toplumda yaşı 40'ın üzerinde olan hemen herkes masal bilir. Ancak herkes dinleyicilere güzel saatler geçirecek güzellikte anlatamaz. Bunun için masal anlatmak usta işidir. Masal anlatma konusunda usta olan kişilerin dinleyicisi çok olduğundan iyi masal anlatıcıları herkes tarafından bilinir. Kaynak kişilerden Kudret Gezici, Besey Keleş, Hasan Öztürk ve genç yaşına rağmen Mustafa Doğan gibi kimselerin toplum içerisinde masal anlatma konusunda meşhur olduklarını öğrendik. Çevredeki şahısların anlattığına göre köye elektrik gelmeden önce köy sakinleri bir odada toplanır onlardan ve onlar gibi masal ustalarından masal dinlerlermiş.

2. ADIYAMAN MASALLARININ TASNİFİ, EPİZOTLARI

VE VARYANTLARI

2.1. Adıyaman Masallarının Tasnifi:

Derlenen 51 masalın 41 tanesi Kürtçe olarak anlatılmış ve bunlar daha sonra tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe olarak anlatılan masallar şunlardır: 4, 7, 11, 12, 13, 22, 24, 28, 44, 51.

Gerek yerli gerek yabancı çalışmalarda, masallar değişik şekillerde tasnif edilmiştir. Esmâ Şimşek (2001: 71)'in aktardığına göre Stith Thompson masalları; Hayvan Masalları, Asıl Halk Masalları, Fıkralar, Zincirlemeli Masallar ve Sınıflamaya Girmeyen Masallar olmak üzere beş grupta toplamıştır. Saim Sakaoğlu (2002: 81), Ali Berat Alptekin (2002: 38) ve Esmâ Şimşek (2001: 85) Aarne-Stith Thompson tasnifinin son şeklini dikkate alarak masalları; Hayvan Masalları, Asıl Halk Masalları, Fıkralar ve Zincirlemeli Masallar olmak üzere dört guruba ayırmıştır.⁷

Bir tasnifte, kahramanlarının özellikleri esas alınarak, masala “hayvan masalı” denilebilir. Yine bir tasnifte, olay örgüsü esas alınarak, masala “zincirlemeli masal” denilebilir. Ama bir tasnif içerisinde hem “hayvan masalları” hem de “zincirlemeli masalar” bir arada verilemez. Çünkü “hayvan masalı” derken masal kahramanları; “zincirlemeli masal” derken de masalın olay örgüsü esas alınmış olur. Bu anlamda, yukarıda belirtilen çalışmalardaki tasniflerin belli bir esasa bağlı olarak yapılmadığı görülmektedir. Öyleyse masallar “kahramanlarına” göre ve “olay örgüsüne” göre olmak üzere iki farklı esasa tabi tutularak tasnif edilebilir.

2.1.1. Olay Örgüsüne Göre Masallar:

Masallar, olay örgüsü dikkate alınarak, yapısı bakımından “Basit Masallar ve Zincirleme Masallar” olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. Basit Masallar, olay örgüsü sade ve kısa olan masallardır. Zincirleme Masallar ise olay örgüsü daha karmaşık ve daha uzun olan masallardır. Bundan hareketle Adıyaman masalları, aşağıdaki şekilde tasnif edilebilir:

1. Basit Masallar: 44 masal.

2. Zincirlemeli Masallar: 7 masal.

⁷ Masal tasnifi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bak. (Şimşek 2001: 70-85).

Görüldüğü gibi Adıyaman masallarının çoğu Basit Masallardan oluşmaktadır. Burada dikkati çeken, Türk masallarında ender rastlanan zincirlemeli masalların, yöre masallarında azımsanmayacak kadar yer tutmasıdır.

Yapılan tasnifte, gruplara göre masal numaraları aşağıda verilmiştir.

Basit Masallar: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51.

Zincirlemeli Masallar: 8, 10, 14, 29, 31, 39, 49.

2.1.2. Kahramanlarına Göre Masallar:

“*Mahmut Gazi Köyünün Halk Edebiyatı*” adlı doktora tezinde masalları kahramanlarına göre tasnife tabi tutan Mehmet Tuğrul’un (aktaran: Sakaoğlu 2002: 58-59) tasnifinden hareketle Adıyaman masalları, kahramanları esas alınarak, şu gruplara ayrılmaktadır:

1. Kahramanları hayvan olan masallar: (3 metin); 12, 13, 34,
2. Kahramanları insan olan masallar: (23 metin); 1, 2, 3, 4, 6, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 39, 41, 43, 45, 47, 50,
3. Kahramanları insan ve hayvan olan masallar: (6 metin); 23, 33, 36, 38, 44, 48,
4. Kahramanları insan ve olağanüstü mahlûk olan masallar: (19 metin); 5, 7, 8, 9, 10, 16, 20, 22, 26, 29, 31, 35, 36, 37, 40, 42, 46, 49, 51.

2.2. Adıyaman Masallarının Epizotları:

Birinci Masal (Altın)

1. Bir paşa kırk ata tezek yükleterek oğlundan, atları Harran Ovası’na götürmesini ister.
2. Paşanın oğlu, bir ihtiyarla karşılaşır ve ihtiyarın, tezek yükünü altına çevirmesi karşılığında yarı yarıya bölüşme konusunda anlaşır.
3. İhtiyar adam bir mağaranın önünde dua okur ve mağaranın içi altın ve mücevherle dolar. İhtiyar, bir tahta parçasına okur ve tahta güzel bir kıza dönüşür.

4. Kız, paşanın oğlunu kandırıp ihtiyarı öldürtmek isteyince ihtayar tekrar dua okur ve kız tekrar eski haline dönüşür. Kız, tahta parçasına dönüşürken cebinden bir kutu düşer. İhtiyar, kutuyu cebine koyar.
5. Paşanın oğlu önce bütün altınları alır, sonra da ihtiyarın cebindeki kutuyu alır.
6. Kutunun sağından bakar, ne kadar altın ve mücevher varsa hepsini görür; sol tarafına bakar, gözlerinin ferini kaybeder.
7. İhtiyar, altınları alıp oradan uzaklaşır.
8. Aç gözlülük yapan paşanın oğlu da yaptığından pişman olur. Bir ülkeye gider ve bir cadde başında durarak, ceplerine doldurduğu altınları kuruş yapıp eline bir sopa alır; “Bu sopa ile bana bir defa vurup, ‘Senin hakkın bu!’ diyene bir kuruş, iki defa vurana iki kuruş!” diye bağırır.

İkinci Masal (Anne Sütü Emmeyen Kız)

1. Anne sütü emmeyen bir kızla evlenmek isteyen biri, amcasının yeni doğan kızını annesi emzirmeden, alıp büyütür ve onunla evlenir. Bir kızı bir oğlu olur.
2. Kadın kırk dost edinir. Bunlardan birisi de paşanın oğludur.
3. Kadın, paşanın oğluyla anlaşır.
4. Adamın elini ayağını kırk top iple bağlarlar, adamı durduramazlar. Kırk top zincirle bağlarlar, durduramazlar. Atın boynundan ve ayaklarından kopardıkları bir tel kıl ile adamı bağlarlar ve adamı durdururlar.
5. Adam, önce kızından yardım ister, kız kabul etmez. Sonra oğlundan yardım ister, oğlu tavanda asılı olan kılıcı adama verir.
6. Adam, önce paşanın oğlunu sonra karısını ve kızını öldürür.

Üçüncü Masal (Azap)

1. Annesi babası olmayan üç kardeş vardır.
2. Büyüğü ve ortancası sırasıyla çalışmaya gider. Tesadüfen aynı adama rastlarlar ve adam ikisini de aç susuz bırakarak çalıştırır ve ikisi de ölür.
3. Abilerinden ses çıkmayınca küçüğü gider ve aynı adamın yanında çalışmaya başlar.
4. Ağabeylerini bu adamın öldürdüğünü anlar ve intikam almaya karar verir.
5. Bunun için ihtiyar adamın;
- 5.1. Tazısını öldürür.

- 5.2. Çift sürmek için tarlaya götürdüğü sabanını doğrayıp getirir.
- 5.3. Tuvaletini yapması için dışarı çıkardığı kızını öldürür.
- 5.4. Gece ahıra inip öküzlerini keser.
- 5.5. Evden kaçan ihtiyar ile karısını, saklandığı sepetten çıkıp, köpeklerden kurtardıktan sonra geceleyin kadını suya atar.
6. Adamı öldürüp birkaç bostana götürür. “Dedemi öldürdünüz.”diyerek bahçe sahiplerinden birer ölçek altın aldıktan sonra cesedi bir dağ başına götürür ve uçurumdan aşağı atar.

Dördüncü Masal (Burası Mısır’dır Sorulmaz)

1. İki kardeş çalışmak için Mısır’a doğru yola çıkar.
2. Bir dağ başında kavun ekip Mısır Kapısı’nda satarlar.
3. Ancak kavun alanlar, parasını vermeden giderler.
4. Kardeşler, Mısır paşasının yanına gidip durumu arz ederler.
5. Paşa, “Burası Mısır’dır sorulmaz.”der.
6. Onlar da mezarlığın kapısında durup paşadan yüz lira isterler.
7. Paşa sebebini sorunca, “Burası Mısır’dır sorulmaz.”derler.

Beşinci Masal (Cadı)

1. Bir ailenin biri kız biri erkek iki çocuğu ve bir de koyun sürüsü vardır.
2. Kız, her akşam bir koyunu diri diri yiyip Koyunun derisini toprağa gömmektedir.
3. Erkek, bu durumun farkına varır ancak annesine ve basına inandıramaz ve evden kaçır.
4. Kız, koyunlar bittikten sonra anne- babasını da yer.
5. Erkek, yirmi yaşlarında bir genç olduktan sonra eve döner, bir ihtiyarın verdiği aslan ve kaplan yavrularının yardımıyla kız kardeşini öldürür.

Altıncı Masal (Cennetlik Adam)

1. Her türlü kötü işi yapan biri, cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu öğrenmek için hocanın yanına gider.
2. Hoca, ondan, yeni gömülen bir cenazenin mezarına bir fidan dikmesini ister. Dikilen fidan yeşerirse adam cennetliktir.

3. Akşam olunca adam, fidanı götürüp mezarın başına diker, bir taşın arkasına geçip bekler.
4. Başka bir adam gelip, yeni gömülen ölünün ciğerlerini çıkarıp yer. Cennetlik adam, silahını çeker adamı öldürür.
5. Hocanın yanına gidip durumu anlatır. Hoca, “Sen cennetliksin.” der.

Yedinci Masal (Ceren)

1. Karısı ölen bir adam, bir daha evlenir ve yeni gelen kadın, adamın çocuklarını istemez.
2. Adam, karısına uyararak çocukları bir dağ başında bırakır.
3. Erkek, sihirli bir çeşmeden su içer ve ceren olur.
4. Bir bey oğlu, çocukları bulur ve kızla evlenir.
5. Bey oğlunun eski karısı, kızı su kenarına götürüp suya atar. Hamile olan kızı balık yutar ve kız, balığın karnında iken bir oğlan çocuk doğurur.
6. Beyoğlu, durumu öğrenir, kızı balığın karnından çıkarır, eski karısını da öldürür.

Sekizinci Masal (Dev Yavrusu)

1. Çöldeki bir kuyunun suyunu içen bir kadının, dev yavrusu bir oğlu olur.
2. Paşanın istediği şartları yerine getiren dev yavrusu, paşanın kızını alır.
3. İçerde postunu çıkaran, dışarı çıktığında postunu giyen bu adamı herkes gerçekten dev yavrusu zanneder.
4. Kız, onun bu sırrını babasına söyler, babası da postu yakar.
5. Dev yavrusu, kızı terk edip gider. Kız, demir bir ayakkabı alıp çürütene kadar kocasını göremeyecektir.
6. Kız, demir bir ayakkabı alarak kocasının peşinden yola düşer ve bir cadının kızı ile evlenmek üzere iken onu bulur.
7. Cadıyı ve cadının kızını öldürüp tekrar evlenirler.

Dokuzuncu Masal (Elma)

1. İçinde her türlü meyvenin bulunduğu bir bahçe yetiştiren bir paşa, bahçenin bütün meyvelerinden tadar. Ancak elma ağacının meyveleri, olgunlaşmadan düştüğü için tadamamaktadır.

2. Çocuklarını sırasıyla ağacı beklemeleri için bahçeye gönderir.
3. Paşanın büyük çocukları bir şey göremez, ancak küçük oğlan, elmaları yiyen canavarı görür ve babasına söyler.
4. Kan izlerini takip ederek, canavarın, kuyunun içinde olduğunu söylerler.
5. Paşanın büyük çocukları bir ipe tutunarak kuyuya girerler, ancak bir şey göremezler. Yine paşanın küçük oğlu ipe tutunarak kuyuya girer ve canavarı görüp öldürür. Ancak ağabeyleri ipi kesip eve giderler.
6. Paşanın küçük oğlu, yerin yedi kat altında doğaüstü güçlere sahip varlıklarla savaştıktan sonra bir leyleğin sırtında dünyaya, babasının evine, gelir ve ağabeyleriyle yollarını ayırır.

Onuncu Masal (Gâvur Gül)

1. Paşanın oğlu, üç kız kardeşle evlenir.
2. Her kız, paşanın oğluna bir söz verir.
3. Büyük kızlar sözlerini yerine getiremezken küçüğü, sözünü yerine getirir ve biri erkek biri kız olmak üzere iki evlat dünyaya getirir.
4. Ablaları, kızı kıskanır ve çocuklar doğar doğmaz onları alıp bir suya bırakır, çocukların yerine de iki köpek yavrusunu kadının kucağına verirler.
5. Paşanın oğlu, köpek yavrusu doğuran karısını cezalandırır.
6. Yaşlı bir kadın, çocukları bulur ve büyütür. Çocuklar çeşitli yerleri dolaştıktan sonra bir gece, paşanın konağının karşısındaki taşın üzerinde yatarlar. Üzerine yattıkları taş, saray olur.
7. Teyzeleri, çocukları tanır ve kızı kandırarak oğlanı, giden herkesin taş olduğu, Gâvur Gül'ün yanına gönderirler.
8. Oğlan, Gâvur Gül'ün yanına gider, iki defa seslenir ve boğazına kadar taş olur. Ancak çocuk üçüncü defa seslenmeden Gâvur Gül cevap verir ve oğlan taş olmaktan kurtulur.
9. Oğlan, Gâvur Gül'ü de yanına alarak eve gelir. Gâvur Gül, oğlanı, kadınların hazırladığı bütün tuzaklardan kurtarır ve bütün gerçekleri paşanın oğluna anlatır.
10. Paşanın oğlu, iki karısını da cezalandırır, çocukların annesini de tekrar konağa getirir ve mutlu bir yaşam sürerler.

On Birinci Masal (Gorkah Ahmet)

1. Toplumda adı Korkak Ahmet'e çıkmış ürkek ve tembel biri vardır.
2. Karısı, Ahmet'in akşama kadar evde oturarak yiyip içmesinden bıkar ve "Artık kendine bir iş bul da çalış!" der.
3. Ahmet, iki yumurta ve bir ip alarak yola çıkar.
4. Taşları sıkıp suyunu çıkarmaya çalışan iki kişi ile karşılaşır. Adamların karşısına geçip yumurtaları, taş sıkarak suyunu çıkarır. Adamlar, Ahmet ile arkadaş olur ve evlerine götürüp onu misafir ederler.
5. Adamlar, Ahmet'in beceriksiz biri olduğunu anlayınca arkadaş olmaktan vazgeçerler ve gitmesi için heybesini altınla doldururlar. Ahmet, altınları alıp evine döner.

On İkinci Masal (Gurdinan Geçi)

1. Kurt, bir keçinin yavrularını yer.
2. Keçi, evin bahçesinde bir kuyu kazarak kurdu eve davet eder.
3. Kurt, gelir ve kuyunun içine düşüp ölür.

On Üçüncü Masal (Gurt)

1. Bir adam, keçisini yiyen kurdu kovalar.
2. Kurt kaçır ve adamdan kurtulur, ancak yine acıkir.
3. Bir koyunla karşılaşır.
4. Koyun, kurdu kandırır ve kaçır.
5. Yoluna devam eden kurt, bir atla karşılaşır.
6. Atı yemek ister, ancak at da kurdu kandırır ve kurdun ağzına bir tekme atarak onu bayıltır ve kaçır.
7. Kurt, yakaladığı avları hemen yemediği için pişman olur.

On Dördüncü Masal (Hain Kardeş)

1. Birisi, karısını ve evini kardeşine emanet ederek hacca gider.
2. Kardeşi, abisinin karısına göz koyar ve kadını almak ister.
3. Kadın kabul etmeyince, onu bir çölün ortasında, boğazına kadar toprağa gömer.
4. Bir ağa, kadını bulup eve götürür.

5. Ağanın karısı, oğlunun boğazını keser ve suçu ağanın eve getirdiği kadının üzerine atar.
6. Ağa, kadının cebine bir kese altın koyarak köyün dışında bırakır.
7. Kadın, yolda borcunu ödemediği için ağaca asılan bir adamın borcunu ödeyerek adamı kurtarır. Adam, kadına âşık olur ve onunla evlenmek ister. Kadın kabul etmeyince kavgaya tutuşurlar. Bir tüccar bunları görür ve kadını kurtarır, ticaret gemisine bindirip beraberinde götürür. Yolda tüccarın adamları kadına musallat olur.
8. Kadın, Allah’a dua eder, tüccarın gemisi batar ve kadın dışındaki bütün yolcular boğularak ölür.
9. Bir sahile sürüklenen kadın, erkek kılığına bürünerek bu ülkeye yerleşir. Ülkenin padişahı ölünce de kadını erkek zannederek padişah yaparlar. Allah’ın emriyle kadın, bütün hastaları iyileştirir ve namı bütün dünyaya yayılır.
10. Kocasının kardeşinin gözleri kör olur, ağanın karısının kolu kırılır, ağaca asılan adamın elleri kırılır ve dertlerine çare bulamazlar.
11. Yola çıkarlar ve padişahın yanına gelip derman dilerler.
12. Padişah, bu hale düşmelerinin sebebini sorunca; kadına yaptıkları kötülüğü anlatırlar ve padişah dua ederek hepsini iyileştirir. Hac’dan dönen kadının kocası, kardeşini getirdiği için bütün bunları kendi kulağıyla dinler.
13. Kadın, padişah elbiselerini çıkarıp kocasına verir. Adam, padişah olur ve karısına kavuşur.

On Beşinci Masal (Havuççuk)

1. Çocuğu olmayan bir karı koca vardır. Çerçiden havuç alıp paylaşırlar. Bir havuç ortada kalır. Havuç, onların çocuğu olmak ister, onlar da kabul eder.
2. Havuç, çırpı toplamak için arkadaşlarıyla tarlaya gider. Ortadan kaybolur. Geceyi dışarıda geçirir. Hırsızlar, o gece çaldıkları altınları paylaşırlar. Bir altın tas ortada kalır. Havuç, “O tası bana verin!” der. Hırsızlar, sesten korkup altın küpünü bırakarak kaçarlar. Havuççuk, küpü alıp eve götürür.
3. Başından geçenleri anlattıktan sonra annesine, altın tasla kimseye su vermemesini tembihler.
4. Hırsızlar yoldan geçerken evin kapısını çalar ve su isterler. Kadın da gidip altın tas ile hırsızlara su verir. Hırsızlar tası tanır.

5. Gece, evin bacasından girip altınları çalmak isterler. Havuççuk, bacadan girenin sırtına kızarmış demirle vurup bayıltır. Sabah mahkemeye giderler. Hâkim onları suçlu bularak hapse atar, altınları da Havuççuk'a verir.

On Altıncı Masal (Helal Hamza ile Haram Hamza)

1. Helal Hamza ve Haram Hamza adında iki kardeş vardır. Haram Hamza, yabanda canavar gibi yaşar, Helal Hamza da köyde yaşar.
2. Köyün koyun sürüsüne dadandığı için köylüler, Haram Hamza'ya tuzak kurup onu yakalarlar. Helal Hamza, kardeşini tanır ve eve götürür.
3. Helal Hamza'nın âşık olduğu kızı ve kızın bir erkek kardeşini dev kaçıtır. Kızın diğer kardeşleri Helal Hamza'dan şüphelendiği için onu öldürmek isterler.
4. Haram Hamza, kırk gün mühlet ister. Kırk günde kızı getiremezse Helal Hamza'yı öldüreceklerdir.
5. Yola çıkar, kırk gün içinde kızı ve kızın kardeşini devin elinden kurtarır ve getirir. Kızı, kırk gün kırk gece düğün yaparak Helal Hamza'ya verirler.

On Yedinci Masal (Hendek)

1. Kimi kimsesi olmayan fakir bir genç, memleketinde geçinemeyence çalışmak için gurbete çıkar.
2. Geze geze başka bir ülkeye gider.
3. Kimseyi tanımadığı için sokaklarda aç susuz gezinen genç, bir bakkalın dikkatini çeker.
4. Bakkal, gencin kimsesiz olduğunu anlayınca, "bu memlekette istediği her şeyi almasını, para isteyenlere de 'Hendekten alın.' demesini salık verir.
5. Genç, istediğini alıp, istediğini yer, para isteyenlere de 'Hendekten al.' der.
6. Kadın pazarına gider, hoşuna giden bir kızı Allah'ın emriyle alır. Kız da 'Allah'ın işine karışmaması' şartıyla kabul eder.
7. Kız, 'Her şeyi aldığı fiyata satması' şartıyla gence bir dükkân açar. Bir yıl sonra hesap yaparlar ki sermayenin iki katı kâr yapmışlar. Oğlan, kârın sebebini sorunca, Allah'ın işine karışmış ve sözünde durmamıştır. Kız, boşanır.
8. Genç adam, memleketine dönerken bakkalın yanına gider 'hendek' meselesini sorar.

9. Adam, bu ülkede zekât verecek kimse olmadığından, zekâtların bir hendeğe boşaltıldığını ve buraya gelen yabancıların istediği her şeyi aldığını, eşya sahiplerinin de parasını hendekten aldığını söyler.

On Sekizinci Masal (Hırsız)

1. Abuzer ile Fatma adında bir karı koca vardır.
2. Abuzer, sürüsünü otlatırken dağda bir deve görür, deveyi eve getirip keser ve leğenin altına koyar.
3. Devenin sahibi sorduğunda karısı Abuzer'in deveyi kestiğini ve leğenin altına koyduğunu söyler. Bunun üzerine deve sahibi, Abuzer'i şikâyet eder ve hapse attırır.
4. Abuzer, giderken karısına kapıya sahip çıkmasını söyler.
5. Karısı da görüş gününde, kapıyı sırtına alıp kocasının yanına gider.
6. Abuzer, karısını kovalar, karısı da kaçır.

On Dokuzuncu Masal (Hırsız Keloğlan)

1. Bir şehrin zenginleri, köyden gelerek hocadan ders alan bir çocukla dalga geçerler.
2. Çocuk, dersi bırakıp şehre gelir ve zengin adamların mallarını çalar.
3. Zenginler, hırsızla başa çıkamayınca durumu paşaya bildirirler, ancak paşa da hırsızı yakalayamaz.
4. Bu durum, bütün ülkede hatta başka ülkelerde duyulur. Bir ülkenin padişahı, paşaya elçi göndererek, hırsızı yakalayamazsa kendisine savaş açacağını bildirir.
5. Keloğlan, paşanın huzuruna çıkar ve hırsızın kendisi olduğunu ve sebebini anlatır.
6. Paşa, kapısındaki belayı durdurursa, Keloğlan'ı affedeceğini söyler.
7. Keloğlan, diğer ülkenin paşasını bir sandığın içine koyarak paşanın huzurunda önce eşek gibi anırmasını sonra köpek gibi havlamasını sağlar.
8. Bunun üzerine her iki paşa da Keloğlan'ı affederek kızlarını ona verirler.

Yirminci Masal (Hoca)

1. Bir hoca, evlenme çağına gelmiş öğrencilerini evlendirir. Öksüz bir öğrencisini de dul bir kadınla evlendirir.
2. Hocanın bütün öğrencileri karılarından şikâyetçi olurken öksüz öğrencisi, 'karısının bedeninin soğukluğu dışında' bir şikâyetinin olmadığını söyler.

3. Bu kadın cinlerin ve perilerin kızıdır. Yeni gömülen ölülerin ciğerlerini çıkarıp yemektedir.
4. Öksüz öğrenci, bir gece, uyumuş numarası yapar. Karısı yataktan kalkıp mezarlığa gider, yeni gömülen ölüyü mezardan çıkarıp ciğerlerini yer ve eve gelir.
5. Sabah, kadın sofrayı hazırlar. Adam sofraya oturur ve karısını da çağırır. Kadın gelmeyince adam, ‘Sabaha kadar mezarlıkta insan eti yersen tabi sofraya oturmazsın!’ der demez kadın büyür büyür evin içini kaplar. Adam, bir köşeden sıyrılıp kaçar ve başka bir memlekette köşkerlik yapar.

Yirmi Birinci Masal (İbrahim Ethem)

1. İbrahim Ethem adında bir padişah, birinin; ‘Sabah akşam sarayda yatmayla Allah’ı bulamazsın.’demesi üzerine çoban kılığına girerek tahtını bırakır ve çeşitli maceralar yaşadktan sonra Mekke’deki bir camiye gider orada kalır.
2. Dağda odun yapıp çarşıda satarak geçimini sağlar.
3. İbrahim Ethem’in oğlu yirmi yaşlarına geldikten sonra, büyüklerinden, babasının akıbetini öğrenir ve babasını aramak üzere Mekke’ye kadar gider.
4. Mekke’de birine sorar. Babasının yerini gösterirler. Babasını dağ yolunda odun taşıırken bulur ama bir yere gizlenerek onu takip eder.
5. İbrahim Ethem, namaza durduğunda oğlunun orada olduğunu anlar, bir kalpte Allah sevgisi ile evlat sevgisinin bir arada olmayacağını düşünür ve Allah’a; ‘Ya benim canımı al ya da oğlumun canını al!’ şeklinde dua eder.
6. Oğlan daha namazın üzerinde iken yere düşer ve ölür. İbrahim Ethem, bu memleket de bana olmaz deyip tekrar yola düşer.

Yirmi İkinci Masal (İğci Baba)

1. Yaşlı bir adam, köy köy gezerek iğ satar. Bir köyde iğ satarken bir kız gelip iğ ister. “İğlerin iyisi bitti eve gel sana en güzelini vereyim” diyerek kızı eve götürür.
2. Kız eve vardığında acıkır. Adam, parmağını koparıp kıza verir. Kız da gizlice dışarı atar. Adam da kızı doğrayıp bir odaya asar.
3. Diğer kız gelir, adam onu da eve götürür ve doğrayıp aynı odaya asar.
4. Küçük kız da gelir. Onu da eve götürür. Kız, adamın parmağını kucağında gizlediği kediye verir.

5. Kızın gerçekten parmağı yediğini düşünen adam, ‘Benim kızım ol.’ diyerek kızı yanına alır.
6. Adam, aslında bir devdir. Uyuduğunda kırk gün uyanamaz. Kız da bu arada, odaların anahtarını alıp odaları açar.
7. Bir odada, ellerinden tavana aslı bir adamı görür. Adamı kurtarır ve kaçarlar. Uzak bir diyarda evlenirler. Dev uyanıp onları tekrar yakalar.
8. Adamın ruhunu sihirli bir şişeye koyar. Kızı öldüresiye döver. Kız, şişeyi kırar ve kızın kocası uyanıp devi öldürür.

Yirmi Üçüncü Masal (İhtiyar Adam ile Yılan)

1. Yaşlı bir adam, derenin içinde bir kutu görür, alır ve kapağını açar.
2. Yılan, kutudan çıkıp adamın yanağından tutar ve bırakmaz. Öküze ve ata soracaklardır, ısır derse yılan ısıracak, bırak derse yılan bırakacaktır.
3. Hem öküz hem de at, ihtiyar onları azat ettiği için “ısır” derler.
4. İhtiyar, işaret yoluyla tilki ile anlaşır. Anlaşmaya göre tilki onu kurtarırsa, ihtiyar, ona iki tavuk verecektir.
5. Tilkinin yanına giderler. Tilki, yılanı kandırarak kutunun içine koyar ve kutunun ağzını kapatıp suya atar.
6. Tilki, tavuk bekleye dursun, ihtiyar adam torbaya iki köpek koyarak tilkinin önüne indirir. Köpekler çıkar ve tilkiyi kovalar. Adam da hem yilandan hem de tilkiden kurtulur.

Yirmi Dördüncü Masal (İki Bacı)

1. Bir kadının; güldükçe güller açılan, ağladıkça yağmurlar saçılan, yıkandıkça altınlar dökülen kızını padişahın oğlu ister.
2. Kızın teyzesi, gelin alayı ile birlikte yola çıkar. Yolda kızın gözlerini çıkarıp bir derenin içine atar ve onun yerine kendi kızını padişahın oğluna götürür.
3. Padişahın oğlu bu kızın, istediği kız olmadığını anlar.
4. Diğer kız da bir ihtiyarın evine gelir. Yıkandıkça altın döküldüğü için adam zengin olur.
5. Padişahın oğlu, istediği kızı bulur ve onunla evlenir. Diğerini de kırk katıra bağlayarak paramparça eder.

Yirmi Beşinci Masal (İki Kardeş)

1. İki kardeş çalışmak için yola çıkar. Önce küçüğünün azığını yerler. Küçüğün azığı bitince abisi, bir göz karşılığında bir öğün yemek vereceğini söyleyince ayrılırlar.
2. Küçüğü, bir değirmende geceler. Değirmenin içinde kurt, tilki ve ayı vardır. Adam üçünün de sırrını öğrenir.
3. Sabah üçünü de korkutarak onların malını alır, köyüne dönüp saray gibi bir ev yapar.
4. Abisi köye geldiğinde, abisini kandırarak değirmene gönderir. Altınları ve rızkları elinden giden kurt, ayı ve tilki adamı yakalayıp öldürür.

Yirmi Altıncı Masal (Kader)

1. Kaderinde dev karısı olmak olan bir kızı, rüzgâr sürükleyip devin evine götürür.
2. Dev uyuduğunda kız, evin yedi odasının anahtarını onun sakallarının arasında bulup odalara bakar. İçinde altın ve mücevher akan odadan altın ve mücevher alıp saklar. Bir oda da, insan cesetleriyle doludur.
3. Kadın korkar ve günden güne zayıflar. Dev, kadından şüphelenir. Onun annesinin ve bacısının kılığına girer, kadının annesi ve bacısı olmadığı için dev onu kandıramaz. Kadının teyzesinin kılığına girer ve onu konuşturur.
4. Kadının, odaların anahtarlarını alarak her şeyi bildiğini anlayan dev, onu yemek ister.
5. Kadın, hamama gidip çingenelerle anlaşır ve kaçır. Bir memlekette yedi katlı ev yapıp evlenir.
6. Dev, onu bulur ve herkes uykuda iken kadının kocasının ruhunu sihirli bir şişenin içine koyup kadını öldürmek ister.
7. Kadın, yine devi kandırıp onu yedinci kattan aşağı atar ve ondan kurtulur.

Yirmi Yedinci Masal (Kel)

1. Üç kızı olan bir paşa, kızlarının eline birer elma verir. Kızlar elmayı kimin başına atarlarsa onunla evlenecektir.
2. Büyüğü, vezirin oğluna, ortancası kızirin oğluna atarken küçük kız, herkesin dalga geçtiği Kel'in kafasına vurur. Paşa, büyük kızı ve ortanca kızı yedi gün yedi gece düğün yaparak evlendirirken küçüğüne hakaret ederek Kel'in yanına gönderir ve sarayını ikisine de yasaklar.

3. Bir zaman sonra paşa, amansız bir hastalığa yakalanır. Tek çaresi kaplan sütüdür. Vezirin oğlu ve kızirin oğlu, sütü aramaya çıkarlar ancak bulamazlar. Kel, devin yanına giderek devden iki kaplan yavrusu alır ve onlardan sütü çıkarır ve paşaya getirir.
4. Paşa iyileşir ve diğer iki kızını da yedi gün yedi gece düğün yaparak Kel'e verir.

Yirmi Sekizinci Masal (Keloğlan)

1. Geçimini annesinin yaptığı iplerle sağlayan Keloğlan, sattığı iplerle ekmek alıp eve gelirken yolda sırasıyla; köpek, kedi ve yılan yavrusunu, ip satarak çarşıdan aldığı ekmeği çocuklara verir ve yavruları onların elinden kurtarır.
2. Keloğlan'ın kurtardığı yılan yavrusu, yılan padişahının oğludur. Yavru, onu babasının yanına götürür. Yılanların padişahı, bu iyiliğe karşılık “cıncıklı sofrasını” Keloğlan'a verir. Keloğlan, eve gelirken sihirli tokmağın sahibini ve sihirli yüzüğün sahibini de kandırarak yüzüğü ve tokmağı ellerinden alır.
3. Keloğlan eve geldiğinde yılan padişahının kızını istemesi için annesini gönderir. Kadın, kızı ister. Padişahın şartlarını da oğluna söyler.
4. Keloğlan, sihirli yüzüğü yalar, iki Arap çıkar, paşanın istediği gibi bir konak yaparlar. Konak ile paşanın sarayının arasını halı ile döşerler. Develerle altın yükü hazırlayıp paşaya götürürler. Paşa, kızını verir.
5. Kız, başkasını sevmektedir. Keloğlan'dan zenginliğin sırrını öğrenir. Yüzüğü ister. Keloğlan da verir. Herkes uykuda iken kız, yüzüğü yalar ve iki Arap çıkıp, kızın istediği gibi, konağı denizin karşı tarafına götürürler. Kızın sevdiği adamı da oraya götürürler. Keloğlan'ı, annesini, kediyi ve köpeği Keloğlan'ın eski evine götürürler.
6. Keloğlan uyanınca oyuna geldiğini anlar. Kedi yavrusu ile köpek yavrusu denizin karşı tarafına geçip hile ile yüzüğü kızıdan alır ve Keloğlan'a getirirler. Keloğlan, durumu padişaha anlatır. Padişah, büyük kızını ve sevgilisini öldürüp küçük kızını ona verir.

Yirmi Dokuzuncu Masal (Keloğlan ile Hazal)

1. Ağanın kendisine yiyecek yardımında bulunduğu bir adam, ağanın iyiliğinin karşılığı olarak en küçük oğlunu onun hizmetine verir.
2. Ağanın azapları, kafası kel olan “Keloğlan” dedikleri bu çocuğu kıskanırlar ve onu öldürmek için çeşitli tuzaklar kurmaya karar verirler ve onu sihirli bir mağaraya

gönderirler. Keloğlan mağarada, sihirli güçlere sahip olan kadını yakalar. Kadın, sihirli küpeyi Keloğlan'a verir ve kurtulur.

3. Azapların niyetini anlayan Keloğlan, ağacın evini terk eder ve yollara düşer. Bir ırmağın içindeki sihirli güçlere sahip kadını da yakalar ve ondan da sihirli bileziği alıp yoluna devam eder. Kimsenin yaklaşmadığı bir çayırın içinden de sihirli güçlere sahip bir Arap kadınla savaşıp onu yener. Kadının sihirli ayakkabısını alır ve yoluna devam eder.
4. İpissiz bir bahçede bir ağacın altına uzanır. Bahçeye gelip güvercin derisini çıkaran kızlardan devin evinin anahtarını alır. Devin hapsedildiği odanın kapısını açar. Devin bağlı olduğu zincirler kırılır ve Keloğlan'dan Hazal'ı getirmesini ister. Keloğlan, Hazal'ı getiremezse dev, onu yiyecektir.
5. Keloğlan, sihirli değnek, deri ve takke için kavga eden üç kişi ile karşılaşır ve onları kandırarak derinin üzerine oturur, takkeyi kafasına takar ve değneği yere vurup Hazal'ın memleketine uçar.
6. Hazal, bir bey kızıdır. Amcasının oğlu ile beşik kurtmesi olduğu halde oğlanın babası ölünce, Hazal'ın babası, kızını vermek istemez. Bir cadı kadının yanına giden oğlan, cadının yaptığı sihir sayesinde Hazal'ı kaçıtır. Yolda köpeklerle karşılaşılır. Hazal, büyü yapıp kadınların şehrine gider ve o şehrin padişahı olur.
7. Keloğlan'ı yakalayıp Hazal'ın huzuruna çıkarırlar. Hazal ile amcası oğlunun hikâyesini bilen Keloğlan, "Amcanın oğlu benim." diyerek ikisinin hikâyesini anlatır. Hazal ona inanır ve Keloğlan bir müddet orada kalır.
8. Keloğlan, bir gün Hazal'ı kandırıp derinin üzerine bindirir ve devin yanına götürür. Dev ikisini de yemek isteyince kaçarlar. Keloğlan, devi öldürür ve Hazal ile birlikte onun bahçesinde mutlu bir yaşam sürerler.

Otuzuncu Masal (Kırbaç)

1. Paşa ile veziri, yolda bir kırbaçla karşılaşılır. Anlaşamayınca yaptıkları bir kahramanlığı anlatacaklardır, kimin yaptığı kahramanlık daha büyük ise kırbaç onun olacaktır.
2. Önce paşa anlatır:
 - 2.1. Paşa, karısını takip ederken bir mağara ağzına gelir.
 - 2.2. Mağaradaki yedi başlı devi öldürüp devin yanındaki dünya güzeli kızı alır.

3. Vezir:

- 3.1. Bir diyara çalışmaya gider ve biri ile üç altın karşılığında define aramaya çıkar.
- 3.2. Taşlık bir yeri kazarlar. Vezir, altın çıkarmak için kazdığı kuyuya girer. Adam kuyunun ağzını kapatıp evine gider.
- 3.3. Vezir, bir tilkinin kuyruğundan tutup dışarı çıkar ve tekrar adamın yanına gider.
- 3.4. Adam, saçlı sakalı birbirine karışan veziri tanıyamaz.
- 3.5. Yine define aramaya çıkarlar. Vezir, “arkandan ben de gireceğim diyerek” adamı kandırır. Adam kuyuya girince, vezir, kuyunun ağzını kapatıp adamın karısını alır ve servetine konar.
4. Paşa, vezirin kahramanlığının daha büyük olduğunu söyleyerek kılıbacı vezire verir.

Otuz Birinci Masal (Kırk Kardeş)

1. Kırk erkek kardeş, kırk kızı olan birinin kızlarını almak için yola çıkar, ancak babasının oturmayın dediği çayıra otururlar, girmeyin dediği mağaraya girerler ve başları belaya girer. Keloğlan onları bu beladan kurtarır.
2. Kızların evine varıp kızları alırlar ve eve dönerler. Keloğlan, çayırdaki ejderhaya verdiği sözü hatırlar ve ejderhanın yanına gider.
3. Ejderha, Keloğlan’a iki karınca kanadı ve iki kuş kanadı vererek, uzak bir diyardaki paşanın kızını alıp getirmesi için, onu gönderir.
4. Keloğlan, kızı almak için gider. Kızın babası, Keloğlan’a üç şart söyler. Şartları yerine getirirse kızı alacaktır, yerine getiremezse Keloğlan’ın kellesi gidecektir.
5. Ejderhanın verdiği karınca kanatları sayesinde, karıştırılarak bir odaya doldurulan buğday, arpa ve çavdarı ayırır. Kuşkanatları sayesinde de padişahın karakuşlarını öldürür. Kızın verdiği yüzük sayesinde de bir fincan kahveyi, dökmeden, kavak ağacının başına çıkarıp indirir. Kızı ve padişahın verdiği bir yük altını alıp yola çıkar.
- 6 Yolda kurukafa ile karşılaşır. Kurukafa, kızı bir mağaraya kapatır ve Keloğlan’ı da döve döve bayıltır. Keloğlan, kurukafanın ruhunun yerini öğrenir ve onun ruhunu keser. Kızı alıp ejderhaya getirir.
7. Ejderha da kızı Keloğlan’a verir. O da kızı alıp memlekete döner.

Otuz İkinci Masal (Köse ile Yaşlı Annesi)

1. Yaşlı bir kadının köse oğlu, ineği kesip bütün köylüyü davet eder. Köylüler, yemeği yiyip evlerine çekilirler. Köse, köylülerin de kendisini davet etmelerini beklemektedir, ancak kimse Köse'yi davet etmez.
2. Köse, ineğin derisini satıp mısır unu almak için deriyi çarşıya götürür. Yolda bir çiftçiye kandırır ve çiftçiden bir ölçek altın alıp evin yolunu tutar. Yolda iki kişiyi daha kandırıp onlardan da birer ölçek altın alıp eve gelir.
3. Ağanın ölçeğini getirip altınları tartar ve ölçeğin altına bir altın koyarak ağaya gönderir.
4. Ağa, Köse'nin yanına gelir. Köse, ineğin derisini küçük küçük parçalara bölüp bir parça deriyi bir altınla değiştirdiğini söyler. Köydeki herkes, ineğini keserek deriyi çarşıya götürüp satmak ister. Çarşı esnafı bunlarla dalga geçer.
5. Köse kaçır ve bir çobanın elbisesini giyer, elbiselerini de çobana verir. Çobanı Köse zannederek yakalayıp göle atarlar. Köse, çobanın koyunlarını alıp eve getirir.
6. Köylüler, Köse'nin bahçesindeki koyunları görünce şaşırırlar. Köse, "Koyunları, beni attığınız gölün içinden çıkardım." deyince köylüler göle atlarlar ve boğulurlar.
7. Köy, Köse'ye kalır.

Otuz Üçüncü Masal (Kurt)

1. Bir kadının üç kız çocuğu vardır.
2. Kadın çalışmaya gittiğinde kurt, kadının kılığına bürünerek çocukları yer.
3. Kadın, evin bahçesine bir kuyu kazar, kuyunun üzerine bir minder örtüp kurdu eve davet eder.
4. Kurt, evin bahçesine gelir ve minderin üzerine oturur, kuyuya düşer.
5. Kadın, kurdun karnını yararak çocukları çıkarır.

Otuz Dördüncü Masal (Kurt ile Tilki)

1. Kurt, "Seni tavukların padişahı yaptım." diyerek arkadaş olduğu tilkiyi bir köyün kümeslerine gönderir.
2. Tilki, köye gider ve her gece bir kümesin tavuklarını yer. Köylüler, tuzak hazırlayarak tilkiyi kümeşte yakalar, öldüresiye döverler. Tilki ölü numarası yapar, öldü zannederek onu bir kuyuya atarlar.

3. Köylüler gittikten sonra tilki bir yolunu bulup kuyudan çıkar, kurdun yanına gider. Kurt, onun perişan halini görünce sebebini sorar.
4. Tilki, koyunlarla kavga ettiğini ve öldürdüğü koyunları köyün kuyusuna attığını, söyler. Kurt, akşam karanlığında gidip kuyuya atlar ve oradan çıkamaz.
5. Köylüler, sabah kuyunun başına giderler. Kuyudakini tilki zannederek kurdu öldürürler.

Otuz Beşinci Masal (Lanetli Adam)

1. Allah’a inanmayan zengin bir adam gördüğü rüya üzerine iman eder, fakat iman ettikten sonra bütün malını kaybeder.
2. Cebrail, adama, eski zenginliğine kavuşacağını, ancak kazandığı malın zekâtını vermesi gerektiğini söyler.
3. Adam, eskisinden daha zengin olur ancak Cebrail’in bütün uyarılarına rağmen kazandığı malın zekâtını vermez.
4. Bir felaket olur, adam bütün malını mülkünü kaybeder.
5. Eski zenginliğime kavuşursam malımın zekâtını vereceğim, diye Allah’a dua eder.
6. Cebrail, adamın yanına gelerek, “Allah sana verdi, ama sen malın zekâtını vermeyerek haram mal kazandın. Artık sen lanetlendin, ömrünün sonuna kadar böyle sefil olacaksın.” der.

Otuz Altıncı Masal (Mercimek)

1. Çingene, çocuğu olmayan bir kadından bir tabak mercimek alıp bacadan boşaltır ve mercimekler çocuk olur. Kadın, çocukları oklavayla öldürür. Çocuklardan biri sacın altına düştüğü için ölmekten kurtulur.
2. Kadın pişman olur ve ağlar. Mercimek, sacın altından çıkar. Kadın, tarlada çalışan kocasının yemeğini eşiğin semerine koyup Mercimek’i eşiğin kulağına koyar ve “Babanın ekmeğini götür.” der.
3. Mercimek, babasının ekmeğini götürür. Babası yemek yerken o da sabanın arkasından tutup çift sürer. Öküz sıçar, Mercimek, öküz pisliğinin altında kalır.
4. Bir zaman sonra köyün kızları, tezek toplamaya gelir. Mercimeğin içinde bulunduğu tezeği de torbaya koyup eve götürürler. Tezek ateşi ile yemek pişirirler, misafirlerin önüne koyarlar. Yemeğin içindeki Mercimek, misafirlere küfredir.

5. Yemeği götürüp köpeğin önüne atarlar. Köpek, yemekle birlikte Mercimek'i, kurt da köpeği yer.
6. Kurt, bir gün koyunlara dadanır. Mercimek, kurdun karnından bağıınca çoban kurdun peşine düşer.
7. Kurt, eliyle karnındaki Mercimek'i çıkarıp ezer ve ortalık rahata kavuşur.

Otuz Yedinci Masal (Nar Tanesi)

1. Annesi babası ölen bir kız, amcasının yanında kalır. Amcasının karısı, kızın güzelliğini kıskanır ve kocasından kızı öldürmesini ister. Adam, kızı alır bir dağ başında bırakır.
2. Kız, devin evine gider, onun memelerinden bir damla süt içer ve devin kızı olur.
3. Adamın karısı, yüzünü bir kalıp sabunla yıkayıp aynanın karşısına geçer, "Ey güneş ben mi daha güzelim, sen mi?" der. Güneş, "Ne sen güzelsin ne de ben, devin yanındaki kız güzel." deyince kadın kocasının yanına gidip, "kızı öldürmemişsin." der.
4. Adam, devin evine gider, hazırladığı sihirli boncukları kızın boynuna atar, kız boğulur. Devin diğer kızları annelerine haber verince dev, kızı tabutun içine koyup, ceset toprak olmasın diye, tabutu çalılığın ortasına koyar.
5. Paşanın oğlu avlanırken tabutu görür ve tabutun kapağını açınca kızın güzelliği karşısında şaşkına döner ve kızı eve götürür. Paşa oğlunun kızı, ölünün boynundaki boncukları oyuncak zannedip koparır ve kız dirilir. Paşa oğlu, kızla evlenir. Bir zaman sonra bir oğlu olur.
6. Kadın yine yüzünü bir kalıp sabunla yıkayıp aynanın karşısına geçer. Güneş, "Paşa oğlunun yanındaki kız, senden de güzel benden de." deyince kadın zehirli bir tarağı alır, dereye yıkanan kızın başına batırır ve dereye atar. Kız, kuş olup uçar. Kadın da kızın kılığına bürünerek, onun çocuğunu alır paşa oğlunun evine gider.
7. Kuş her gün paşa oğlunun tarlasına gidip ötüncü tarlayı süren çiftçi paşa oğluna haber verir. Paşa oğlu, tarlaya gelip gizlenir. Kuş ortaya çıkınca kuyruğundan tutup "Derdin ne senin?" der. Kuş olan biteni anlatır ve tekrar eski haline döner.
8. Paşa oğlu eve gelip kadını iki ata bağlayıp paramparça eder ve tekrar kızla evlenir.

Otuz Sekizinci Masal (Rüya)

1. Yaşlı bir kadın rüyasında, evi süpürürken bulduğu bir yazmayı dolaba atar, horoz yazmaya dokunur. Kadın, horozu kovalayınca horoz osurur.
2. Kadın sabah kalkıp rüyasını şeyhe anlatır.
3. Şeyh, yazmayı rızık, kadının yazmayı dolaba atmasını anlayış, horozun yazmaya dokunmasını nefis, kadının horozu kovalamasını öfke, horozun osurmasını da korku şeklinde yorumlar.

Otuz Dokuzuncu Masal (Sandıktaki Kız)

1. Gurbette çalışan Mehmet adında biri, bir sandık alarak evde yalnız bıraktığı annesine gönderir. Sandığın içinde bir kız ve bir ölçek altın vardır ancak adam, sandığı aldığı gibi annesine gönderdiği için kızıdan ve altından haberdar değildir. Kız, eski evin yerine saray gibi bir ev yapar.
2. Köyün imamı, kızı görünce ona âşık olur. Cadı kadının yardımıyla onu hamama getirerek ona sahip olmak ister. Kız, imamın kafasına tasla vurarak kaçır.
3. Mehmet, çalıştığı yerden memlekete dönerken imam, köyün girişindeki köprüde onu karşılayıp “Sizin ev geneleve dönmüş.” deyince Mehmet, utancından yerin dibine girer.
4. Eve gelince annesi onu karşılar ve kızın odasına gönderir. Mehmet, kızı görünce imama hak verir ve kızı bıçaklayıp candan aşağı atar. Oradan geçen bir Yahudi kanlar içindeki kızı eve götürüp tedavi eder ve onunla evlenmek ister. Kız, Yahudi’nin niyetini anlar ve oradan kaçır. Bu arada Mehmet’in annesi gerçeği anlatınca, Mehmet pişman olur ama iş işten geçmiştir.
5. Kız, gece karanlığında bir ormana varır, orada uyur. O yöredeki bir paşanın oğlu kızı görür, onunla evlenmek ister ama kız, paşa oğlunun evlenmek istediği 39 kız ile bir kayığa binerek oradan da kaçır. Bir mağaraya sığınmak ister ancak orada da eşkıyalarla karşılaşınca yine kaçır ve Bağdat’a gidip bir otelde kalır.
6. Bağdat’ın padişahı ölünce yeni padişahı seçmek için talih kuşunu uçururlar. Talih kuşu her seferinde onun başına konunca padişah olur ve resmini Bağdat’ın bütün çeşmelerine astırır. Resme bakarak “ah çeken” herkesi yakalayıp huzura getirmeleri için askerlere emir verir.
7. Mehmet, paşanın oğlu, Yahudi, eşkıyaların başı ve imam sırasıyla Bağdat’a gelip çeşmenin başındaki resmin karşısında ah çekerler. Askerler, hepsini tutuklayıp saraya

getirir. Padişah, hepsini Mehmet'in karşısına çıkarıp teker teker sorgular ve bütün gerçeği ortaya çıkarır. Mehmet af diler, kız kabul eder.

8. Mehmet, ülkenin padişahı, kız da onun karısı olur.

Kırkıncı Masal (Sefa ile Cefa)

1. Çocukları olmayan paşa ile veziri, bir bayram günü gezmeye çıktıklarında karşılaştıkları bir ihtiyarın verdiği elmaları, eşleriyle birlikte yerler ve her birinin bir oğlu olur. İhtiyar, yıllar sonra ortaya çıkıp vezirin oğluna Cefa, paşanın oğluna Sefa ismini verir.
2. Sefa, bir gezi sırasında karşılaştığı bir kıza âşık olur ve hastalanır. Paşa, Sefa'nın âşık olduğu kıızı görünce oğlunu kovarak kıızı almak ister. Sefa'nın evden kovulduğunu duyan Cefa da onun peşinden gider ve kız kılığına bürünerek bir memlekette yaşlı bir kadının evinde kalırlar.
3. Gittikleri memleket, Sefa'nın sevdiği kızın memleketidir. Kız ile tanışırlar ve kızın kinasının yakılacağı gece, Cefa, kızın yerine geçer, Sefa da kıızı alıp kaçar. Daha sonra Cefa da kaçarak onlara yetişir ve memleketlerine doğru yola çıkarlar.
4. Yolda bir alıç ağacının altında dinlenirlerken iki kuş, ağaca konup paşanın, Sefa'yı öldürmek için kuracağı tuzaklardan bahseder. Hayvanların dilinden anlayan Cefa, kuşların dediklerini duyar. Ancak, kuşların konuştuğu şeyleri bir başkasına söyleyen taş olacağı için Cefa, Sefa'ya bunlardan bahsetmez.
5. Paşaya, oğlunun geldiği haberi verilince önce saf altından zehirli bir at yapar binmesi için Sefa'ya gönderir. Cefa, kılıcını çekip atın boynunu koparır. Sefa eve gelince paşa, zehirli bir kazı kızartıp oğluna vermek ister, ancak Cefa onu da pencereden aşağı atar. Paşa, ejderha olup gerdek gecesinde oğlunu yemek ister, sağdıç olan Cefa, kılıcını çekerek ejderhayı öldürür.
6. Cefa, kanlı kılıcı silmek için gelinle damadın yattığı yatağın çarşafına uzanınca Sefa uyanır, "Beni öldürüp karımı almak istedin." der. Cefa, kuşların söylediklerini Sefa'ya anlatır ve taş olur. Sefa da delirip dağlara kaçar.
7. Aylar sonra Sefa'nın bir oğlu olur ve oğlanı, taş kesilen Cefa'nın üzerinde keserler. Cefa tekrar canlanır. Dağdaki Sefa'yı da bulup getirir ve Sefa, ülkenin padişahı, Cefa da veziri olur.

Kırk Birinci Masal (Senem)

1. Köyün imamı, kendisine emanet edilen Senem adındaki kızı görünce ona âşık olur ve cadı kadının yardımıyla, kıza sahip olmak ister, ancak başaramayınca kızın babası hacdan dönerken imam, kızın kötü yola düştüğünü söyler. Kızı bir dağ başında bırakarak eve gelirler.
2. Senem, su içmek için bir su başına gidince o yörenin ağası, kızı görür ve ona âşık olur. Ağa, kızı eve götürüp onunla evlenir. Çoluk çocuğa karıştıktan sonra, “ailesini özlemiştir” düşüncesiyle, kızı baba evine gönderir.
3. Ağanın azapları da kıza sahip olmak isterler. Kız kabul etmeyince önce onun çocuklarını keserler. Azaplar, “Kabul etmezsen seni keseriz.” deyince kız, abdest alma bahanesiyle, onları kandırıp kaçar. Erkek kılığına bürünerek babasının yanına gider.
4. İki ay sonra ağa, karısını almak için azaplarını yanına alarak, kızın babasının evine gider. Akşam olunca Senem, “Masal anlatacağım.” deyip imamın, cadının ve azapların yaptıklarını birer birer anlatır ve erkek postunu çıkarır.
5. Bütün gerçeği öğrenen ağa ile kızın babası suçluları öldürür.

Kırk İkinci Masal (Şah Mehmet)

1. Bir padişah, doğan bütün erkek çocuklarını öldürür. Padişah seferdeyken bir erkek çocuğu olur. Çocuğun annesi, oğlana Şah Mehmet ismini verir. Padişaha, kız olduğunu söyler ve çocuğu saklar.
2. Şah Mehmet büyüdüğünde babasının, ülkenin padişahı olduğunu öğrenir ve yanına gidip “Ben senin oğlunum.” deyince padişah, “Kasabı alıp geliyorum.” diyerek oğlunu annesine gönderir. Şah Mehmet durumu annesine anlatır. Kadın, oğlunu alıp kaçar.
3. Şah Mehmet, yolda karşılaşp yetiştirdiği aslan yavrularıyla birlikte bir mağaraya gider. Mağara bir saraya dönüşür. Aslanların sayesinde, gittiği ülkenin padişahı olur ve namı babasının ülkesine kadar ulaşır.
4. Padişah, karısıyla birlikte, oğlunu öldürmek için tuzak hazırlar. Şah Mehmet, yanındaki aslan yavrularının sayesinde bütün tuzaklardan kurtulur. Annesi onu kandırarak uyutur ve padişah gelerek Şah Mehmet’in gözlerini çıkarıp bir kuyuya atar.

5. Şah Mehmet, aslanların sayesinde, rüyasında gördüğü çeşmenin başına gider, kuşların oradan geçerken çeşmenin yanına düşürdükleri kanatları gözlerine sürünce gözleri açılır ve yine gittiği ülkenin padişahı olur.
6. Memleketine dönüp önce, kendisini kandıran annesini sonra da aslında bir dev olan babasını öldürür ve ülkenin padişahı olur.

Kırk Üçüncü Masal (Taâdir, Tebdil Olmaz)

1. Gezmeye çıkan padişah ile veziri, bir çayırın üzerine uzanırlar. Vezir, padişaha, “Bu köyde bu gün doğan bir çocuk senin damadın olacak.” deyince padişah o gün doğan erkek çocuğu alır, bir sandığın içine koyarak dereye bırakır.
2. Bir değirmenci, çocuğu bulup büyütür. Padişah, çocuğun yaşadığını öğrenir ve onu değirmenciden alarak bir dağ başında ayaklarından bir ağaca asar.
3. Yoldan geçen bir kervancı, çocuğu görür ve kurtarıp kendisiyle birlikte götürür. Padişah yine çocuğu bulur ve vekiline “Gelir gelmez kellesini uçurun.” şeklinde bir mektup yazarak çocuktan, mektubu okumadan vekile götürmesini ister.
4. Çocuk, saray bahçesine vardığında dinlenmek için bir ağacın altında uyur. Padişahın kızı, onu sarayın penceresinden görür ve ona âşık olur. Mektubu “Gelir gelmez, kızım evlendirilsin.” şeklinde değiştirerek yerine koyar.
5. Çocuk uyanır, vekilin yanına gider. Vekil, mektubu okur okumaz onu padişahın kızıyla evlendirir ve gerdeğe koyar. Padişah durumu öğrenince “Demek ki takdir, tebdil olmuyor.” deyip razı olur.

Kırk Dördüncü Masal (Tilki)

1. Tilki, elinde kuru üzüm, tereyağı ve havra ile kızını ziyarete giden yaşlı bir kadını kandırıp eşyalarını yer ve kaçar. Kadın, ziyaretten dönünce tilkinin kuyruğunu koparır. Arkadaşları “kuyruksuz tilki” diye kendisiyle dalga geçerler.
2. Tilki, kadından kuyruğunu isteyince kadın, bir tas süt karşılığında verebileceğini söyler.
3. Tilki, sırasıyla;
 - 3.1. Keçiden süt ister, keçi yaprak ister.
 - 3.2. Ağaçtan yaprak ister, ağaç su ister.
 - 3.3. Çeşmeden su ister, çeşme paşa kızının gelip oynamasını ister.

- 3.4. Paşanın kızını çağırır, paşanın kızı bir çift kundura ister.
- 3.5. Ayakkabıcıya gider, ayakkabıcı yumurta ister.
- 3.6. Tavuğun yanına gider, tavuk buğday ister.
- 3.7. Buğday eken bir çiftçiye kandırarak buğdayı alır.
4. Masal, geriye doğru devam eder ve tilki; sütü alıp yaşlı kadına götürür, kuyruğunu alır, arkadaşlarının arasına döner.
5. Tilkinin süslü kuyruğunu gören arkadaşları, “Nereden aldın bu kuyruğu?” diye sorunca tilki, “Gölün içinde buldum.” diyerek arkadaşlarını kandırır. Arkadaşları, süslü kuyruk almak için göle atlar ve boğulur.

Kırk Beşinci Masal (Uyanık Köse ile Üç Kardeş)

1. Fakir bir Köse, eşeğine binip pazara gider. Dükkânların önünden geçerken kimsenin görmeyeceği şekilde elindeki altını eşeğin arkasından yere bırakır. Üç adam, eşeğin altın sıçtığını zannederek, dükkânlarını satın eşeği satın alırlar.
2. Köse, adamların geleceğini bildiği için karsının boynuna içini kanla doldurduğu bağırsakları sarar, makası eline alır, kazdığı mezarın içine girer ve adamların gelmesini bekler.
3. Bir hafta sonra adamlar kandırıldığını anlar ve Köse’nin evine gelir. Köse’nin karısı, kocasının öldüğünü söyleyince adamlar, mezarın başına gelir, mezardaki delikten sırasıyla bakarlar ve Köse, üçünün de burnunu keser. Adamlar, Köse’yi mezardan çıkarıp döverler.
4. Köse, bıçakla, karısının boynunu keser, sonra düdüğü iki defa öttürür ve karısı ayağa kalkar. Adamlar düdüğü satın alıp eve gider ve karılarının boynunu keserler ancak karıları kalkmayınca tekrar Köse’nin yanına gelip onu bir torbaya koyarak göle atmaya karar verirler.
5. Köse, bir çobanı kandırarak torbaya koyar ve onun koyunlarını alıp eve götürür. Adamlar da torbayı götürüp bir göle atarlar. Köse’nin karısını almak için döndüklerinde bahçedeki sürü ve Köse ile karşılaşırlar.
6. Köse, “Beni attığınız gölün içinden çıkardım bu sürüyü.” deyince adamlar gidip göle atlarlar ve boğulurlar.

Kırk Altıncı Masal (Üç Günlük Bebek)

1. Bir paşanın üç oğlu vardır. Çocuklar damın üstünde atlayacaklardır. Hangi evin önüne düşerlerse o evin kızıyla evleneceklerdir. Paşanın en küçük oğlu her atlayışta bir çalılığın önüne düşer. Kismetin bu çalılıktaymış, diyerek oradaki bir kurbağa ile evlendirirler.
2. Bir zaman sonra paşanın oğlu, üzerindeki kurbağa derisini çıkaran karısının, aslında peri kızı kadar güzel bir kız olduğunu anlar ve deriyi yakar. Kızı gören hayran olur ve gıpta ile ondan bahseder. Paşa, bunları duyar, oğlunun evine gidip kızı görünce gelinine tutulur ve oğlunu öldürmek için bahane arar.
3. Paşa oğlundan, üzerine bütün askerin oturacağı bir halı, ülkedeki her insanın yiyip doyacağı bir salkım üzüm ve cemaatin içine oturup konuşabilecek üç günlük bir bebek getirmesini ister.
4. Paşanın oğlu, kızı bulduğu yere gider, halıyı ve üzümü getirir. Babası, üç günlük bebeği de isteyince, çalılığa gidip bebeği de getirir ve cemaatin ortasına indirir.
5. Bebek dile gelip cemaatin ortasında paşanın niyetini söyleyince paşayı öldürürler ve onun oğlunu paşa yaparlar.

Kırk Yedinci Masal (Üvey Anne)

1. Fatma adında bir kızın annesi ölünce babası tekrar evlenir, kadının bir kızı olur. Adını Ayşe koyarlar. Yeni gelen kadın, Fatma'yı sevmez ve en ağır işleri ona yaptırır.
2. Kadın, Fatma'nın sırtına bir çuval yün verir, ineklerin önüne gönderir. Fatma, yaşlı bir kadının yardımı ile yüzünü beyaz suda ve kırmızı suda yıkayarak dünya güzeli bir kız olur. Kadın, Fatma'nın güzelliğini görünce öz kızını ineğin önüne gönderir. Yaşlı kadın, kızı siyah suyun yanına gönderir. Kız, siyah su ile yüzünü yıkayınca simsiyah Arap kızı olur.
3. Kadın, Ayşe'yi yanına alarak düğüne gider. Yaşlı kadın ortaya çıkıp Fatma'yı süsler ve düğüne götürür. Fatma, halayın başına geçince paşanın oğlu ona âşık olur. Yaşlı kadın, üvey annesinden önce, Fatma'yı eve getirir.
4. Paşanın oğlu, Fatma'nın düğün meydanında düşürdüğü ayakkabıyı alarak memleketin bütün kızlarının ayağına dener, kimsenin ayağına olmaz. Son olarak Fatma'nın ayağına dener. Ayakkabı, onun ayağına olur.
5. Babasını gönderir ve Fatma'yı istetip kına yakarlar. Kına gecesinde, üvey annesi, Fatma'yı tandırın altına, öz kızını perdenin arkasına koyar.

6. Horozun uyarması üzerine, gelini almaya gelenler, perdenin arkasındaki Ayşe'yi çıkarıp tandırın altındaki Fatma'yı paşanın oğluna götürürler.

Kırk Sekizinci Masal (Yalan)

1. Biri sakat, biri kör, biri çıplak olmak üzere üç kardeş ava giderken bir tavşan görürler ancak anlaşılmayınca müftünün yanına giderler. Müftü, üçünü de dinledikten sonra, üçünün de yalan söylediğini anlar. Buna göre üç kardeş de birer yalan hikâyesi anlatacaktır, kimin anlattığı hikâye daha etkileyici olursa tavşan onun olacaktır.
2. Kör olan, sineğe binerek yaptığı ticareti ve sineğin başından geçenleri anlatır.
3. Çıplak olan, horoza binerek gidip geldiği bostanında yetişen bir kabağın çevreyi nasıl etkilediğini anlatır.
4. Sakat olan, tarlasını sürdüğü ve bilumum işlerini yaptırdığı pirenin evden kaçmasıyla başından geçenleri anlatır.
5. Müftü, kör olan adamın yalanını beğenir ve tavşanı ona verir.

Kırk Dokuzuncu Masal (Yedi Kardeş Bir Bacı)

1. Bir kız, annesinin külden yaptığı eşeğe binerek, mağarada yaşayan yedi kardeşinin yanına gider. Kız, kardeşlerinin tembihini yerine getirmeyince kedi, ateşi söndürür.
2. Kız, ateş almak için devin yanına gidince dev, ona musallat olur. Yedi kardeş, devi tuzağa düşürerek öldürür ve devin yedi karısıyla da evlenirler.
3. Kızın büyük kardeşinin karısı, devin ölümüne sebep oldu düşüncesiyle, onun yemeğine iki kıl koyar. Kızın karnı şişer. Kadın, kocasına “Kardeşin pis işler yaptığı için hamile kaldı, onu götürüp öldüreceksin.” deyince adam, kız kardeşini bir dağ başına bırakıp eve gelir.
4. Kız, beddua eder ve abisinin ayağı bilinmeyen bir sebepten dolayı felç olur. Kızın karnındaki kıllar yılan olur. Bir paşanın oğlu av sırasında onu bulur ve onunla evlenir.
5. Kız, tesadüfen abisini görür ve onun derdini sorar. Abisi durumu anlatır. Kız, iğnesinin ucunu felç olan ayağa batırınca ayağın içinde toplanan irin boşalır ve abisinin ayağı iyileşir.
6. Kız, kendisini tanıttıktan sonra bütün gerçeği abisine anlatır. Diğer kardeşlerini de çağırırlar, devin karısını öldürerek birbirlerine sarılırlar.

Ellinci Masal (Yoksul Kocanın Şeytan Karısı)

1. Yoksul olan bir kadın, kocasını iki günlüğüne evden göndererek kuyumcuya, manifaturacıya ve ayakkabıcıya gidip altın, elbise ve ayakkabı alır. Kocasının savaşa gidip dönmediğini söyler ve her birini birer saat aralıklarla eve davet eder.
2. Kuyumcu gelip kadına sataşınca kadın, onu bir saat oyalar. Bir saat sonra manifaturacı kapıya gelir. Kadın, kocam geldi diyerek kuyumcuyu bir torbanın içine koyup torbanın ağzını bağlar ve başka odaya götürür. Sırasıyla manifaturacıyı ve ayakkabıcıyı da torbaya koyup ayrı ayrı odalara götürür.
3. Kadının kocası eve gelir. Köyün delisini çağırırlar. Deli, üç torbayı da deniz atar. Böylece karı- koca üç dükkânın da sahibi olurlar.

Elli Birinci Masal (Yumurta Gızı)

1. Bir adam yolda bulduğu üç yumurtayı bir su kenarına götürerek kırmaya başlar. Kırılan ilk iki yumurtadan çıkan yavrular “Hak” der, “Su” der ölürlər. Adam üçüncü yumurtadan çıkan yavrunun ağzına bir damla su damlatınca dünya güzeli bir kız olur. Kız, bir ağacın üzerine çıkar, oğlan da düğün hazırlıkları için eve gider.
2. Arap kızı, Yumurta Kızı’nı kandırarak ağacın üzerine çıkar ve kızın elbiselerini giyer. Yumurta Kızı, utandığı için Allah’a dua ederek kuş olmak ister. Allah’ın emriyle kuş olur uçar ancak paşanın oğlu, kuşu yakalayıp ağacın yanına gelir ve Arap kızın, yumurtadan çıkan kız olduğunu zannederek onunla evlenir.
3. Arap kızı, kuşu kesince yere düşen bir damla kandan bir dut ağacı biter. Arap kızı onu da kesip oğluna beşik yapmak ister ancak paşanın oğlu, kesilen ağacın dallarını halka dağıtır.
4. Yalnız yaşayan yaşlı bir kadın da gelip bir odun parçasını alır. Kadın, odunu ateşe atar ancak odun bir türlü tutuşmayınca yakmaktan vazgeçer. Kadın bir zaman sonra odun parçasının içinde bir kız olduğunu fark eder.
5. Paşanın oğlu, halka yeni doğan tayları dağıtır. Kadın, geç kaldığı için ona hastalıklı tay kalır. Kız, bu tayı yetiştirir. Paşanın oğlu daha önce verdiği tayı almaya gelir ve kızı görünce ona âşık olur.
6. Paşanın oğlu, kızı altınla tartarak annesinden alır. Kız, her şeyi anlatınca paşanın oğlu, Arap kızını yüksek bir dağa götürüp iki ata bağlar ve paramparça eder.

2.3. Adıyaman Masallarının Varyantları:

Saim Sakaoğlu (2002), Esmâ Şimşek (2001), Ali Berat Alptekin (2002) tarafından yapılan ve günümüze kadar gerçekleştirilen pek çok çalışmada, derlenen masallar başka yörelerdeki masallarla karşılaştırılmıştır. Biz de Adıyaman masallarının varyantlarını araştırdık. Yaptığımız araştırmanın sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Ayrıca Adıyaman masalları ile varyantları arasında epizot karşılaştırması da tablonun altında verilmiştir. Bu karşılaştırma, Adıyaman'dan derlediğimiz beş masal esas alınarak yapılmıştır.

Adıyaman Masallarının Varyant Tablosu					
Adıyaman Masalları	1.Sakaoğlu*	2. Şimşek	3.Alptekin	4. Yavuz	5. Tezel
Altın	—	—	—	—	—
Anne Sütü Emmeyen Kız	—	—	—	17.	—
Azap	69.	63.	63.	6.	—
Burası Mısır'dır Sorulmaz	—	—	—	—	—
Cadı	28.	28.	—	58.	—
Cennetlik Adam	—	—	—	—	—
Ceren	33.	—	64.	15.	—
Dev Yavrusu	15.	—	57.	1.	3.
Elma	—	15.	21.	20. ve 23.	—
Gâvur Gül	—	45.	11. ve 56.	12. ve 36.	12.
Gorkah Ahmet	32.	32.	—	—	—
Gurdinan Geçi	—	2.	—	70.	—
Gurt	—	—	—	—	—
Hain Kardeş	50.	—	33.	52.	—
Havuççuk	—	—	—	—	—
Helal Hamza ile Haram Hamza	—	—	—	—	—
Hendek	—	—	—	—	—
Hırsız	—	—	—	—	—
Hırsız Keloğlan	67.	40.	—	—	—
Hoca	—	—	—	14.	—
İbrahim Ethem	—	—	—	—	—
İğci Baba	—	—	6.	—	—
İhtiyar Adam ile Yılan	5.	7.	—	—	—
İki Bacı	46.	—	31.	62.	6.
İki Kardeş	7.	—	—	53. ve 81.	20.
Kader	—	30.	—	—	—
Kel	—	49.	25.	—	—
Keloğlan	—	10.	38.	—	—
Keloğlan ile Hazal	56.	—	—	—	—
Kırbaç	—	—	—	—	—
Kırk Kardeş	42.	—	47. ve 53.	10.	11.

* Burada Sakaoğlu, Şimşek, Alptekin, Yavuz ve Tezel kısaltmalarıyla sırasıyla Saim Sakaoğlu (2002: 271-534), Esmâ Şimşek (2001, II: 1-311), Ali Berat Alptekin (2002: 210-475), Muhsine Helimoğlu Yavuz (2002: 175-535), Naki Tezel (1997)'in çalışmaları kastedilmektedir. Aşağıdaki rakamlar da sözü edilen çalışmalarda masal numaralarını göstermektedir.

Köse ile Yaşlı Annesi	68.	–	–	55.	–
Kurt	–	–	62.	–	–
Kurt ile Tilki	–	–	–	–	–
Lanetli Adam	–	–	–	–	–
Mercimek	–	52.	43.	–	–
Nar Tanesi	–	34.	19.	–	–
Rüya	–	–	–	–	–
Sandıktaki Kız	–	–	–	57.	–
Sefa ile Cefa	–	48.	46.	–	–
Senem	47.	47.	–	48. ve 51.	–
Şah Mehmet	–	–	9.	–	–
Tahdir Tebdil Olmaz	21.	26.	–	–	–
Tilki	–	70.	–	71. ve 74.	–
Uyanık Köse ile Üç Kardeş	–	–	29.	–	–
Üç Günlük Bebek	12.	19.	–	7.	–
Üvey Anne	–	11.	–	82.	–
Yalancılar	–	–	–	–	–
Yedi Kardeş Bir Bacı	–	–	58.	18. ve 21.	–
Yoksul Kocanın Şeytan Karısı	–	50.	–	–	–
Yumurta Gızı	–	20.	61.	–	17.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Adıyaman'dan derlenen 14 masalın, incelediğimiz kaynaklarda, varyantına rastlanmamıştır. Bunlar; 1, 4, 6, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 30, 34, 35, 38, 48 numaralı masallardır. Küçük bir araştırmanın neticesinde 37 masalın varyantına rastlanması, bin yılı aşkın bir süredir aynı toprakları paylaşan insanımızın kültürel unsurları da paylaştığını gösterir.

2.3.1. Epizot Karşılaştırması: Bu karşılaştırma, Adıyaman'dan derlediğimiz beş masal esas alınarak yapılmıştır. Buna göre önce Adıyaman'dan derlenen masalların epizotları verilmiş, sonra da varyantlarının epizotları, tablodaki sıraya göre verilmiştir.

Üçüncü Masal (Azap)

1. Annesi babası olmayan üç kardeş vardır.
2. Büyüğü ve ortancası sırasıyla çalışmaya gider. Tesadüfen aynı adama rastlarlar ve adam ikisini de aç susuz bırakarak çalıştırır ve ikisi de ölür.
3. Abilerinden ses çıkmayınca küçüğü gider ve aynı adamın yanında çalışmaya başlar.
4. Ağabeylerini bu adamın öldürdüğünü anlar ve intikam almaya karar verir.
5. Bunun için ihtiyar adamın;
 - 5.1. Tazısını öldürür.
 - 5.2. Çift sürmek için tarlaya götürdüğü sabanını doğrayıp getirir.
 - 5.3. Tuvaletini yapması için dışarı çıkardığı kızını öldürür.
 - 5.4. Gece ahıra inip öküzlerini keser.

- 5.5. Evden kaçan ihtiyar ile karısını, saklandığı sepetten çıkıp, köpeklerden kurtardıktan sonra geceleyin kadını suya atar.
7. Adamı öldürüp birkaç bostana götürür. “Dedemi öldürdünüz.” diyerek bahçe sahiplerinden birer ölçek altın aldıktan sonra cesedi bir dağ başına götürür ve uçurumdan aşağı atar.

Varyantlar:

1. Keloğlan ile Köse

1. Ölen babalarının vasiyetine rağmen büyük oğullar sırasıyla Köse’nin yanına çalışmaya girerler. Anlaşma şartlarına uymayan her ikisi de Köse tarafından öldürülür.
2. En küçükleri olan Keloğlan da aynı Köse’nin yanına çalışmaya girer ve şartı öğrenince kardeşlerini bunun öldürdüğünü anlar.
3. Köse’yi kızdırıp canını almak için her şeye başvurur:
 - 3.1. Tarlaya yemek gelmedi diye öküzü keser.
 - 3.2. Çatlat (işet) dediği için Köse’nin kızını duvara vurup öldürür.
 - 3.3. Kuş diye ağaca çıkardığı Köse’nin annesini erken öttüğü için öldürür.
 - 3.4. Evden kaçan Köse ile karısını, saklandığı sepetten çıkıp, köpeklerden kurtardıktan sonra geceleyin kadını suya atar.
4. Bir köyden ekmek isteyen Köse, mezarlığa saklanır ve köylülere öldüğünü söylemeleri için tembihte bulunur.
5. Bunu anlayan Keloğlan Köse’yi orada öldürür ve içine saklandığı mezara gömer.
6. Köse’nin evine gelir ve mallarını aldıktan sonra annesinin yanına döner.

2. Keloğlan ile Ağası

1. Keloğlan, bir ailenin yanında hizmetçi olarak çalışmaya başlar.
2. Keloğlan’ın anormal hareketinden bıkan ağası, hanımını da yanına alarak başka bir memlekete kaçır.
3. Keloğlan, bunların peşinden gidip tam rahat bir soluk alacakları sırada ortaya çıkıverir.
4. Karı-koca, tekrar kaçarken Keloğlan da sandıktaki eşyaları boşaltıp içine girer. Yine bunların “kurtulduk” diye sevinecekleri sırada, sandıktan çıkarak; “Ben de buradayım.” der.

5. Ağa ile karısı, sonunda bir ırmağın kenarına varırlar. Keloğlan, Ağa'sının hanımına kendi elbiselerini giydirip, kendisi de kadının elbiselerini giyerek, Ağa'sının yanına yatar.
6. Gece olunca Ağa, yanındakini hanımı zannedip uyandırarak, Keloğlan'ı suya atacağını belirtir.
7. İkisi birlikte, yatakta uyuyan kadını tutarak suya atarlar.
8. Adam, "Nihayet kurtulduk!" diye sevinirken, Keloğlan yine kendisinin orada olduğunu söyler.
9. Adam, Keloğlan'ın yerine kendi karısını attığını anlar, fakat iş işten geçmiştir.
10. Ağa, bütün mallarını Keloğlan'a bırakarak ondan kurtulur.

3. Keloğlanla Kötü Köse

1. Biri deli biri akıllı, iki kardeşten akıllısı bir ağanın yanında çiftçilik yapmaya giderken delisi elma bahçesinin bekçiliğini yapar.
2. Akıllı Oğlan anlaşma şartlarına uymayınca ağası onun yüzünün derisini yüzüp gönderir. Deli Oğlan durumu öğrenince kardeşinin intikamını almak için aynı ağanın yanında çift sürmeye başlar.
2. Deli Oğlan intikam almak için şu yollara başvurur:
 - 2.1. Eşeğin derisini yüzer.
 - 2.2. Öküzleri öldürür.
 - 2.3. Ağanın kızını öldürür.
3. Ağa, Deli Oğlan'ı misafirlğe gönderip karısı ile beraber kaçmak ister. Karı-kocanın konuşmasını duyan Deli Oğlan, ceviz sandığına girer.
4. Yolda, çoban köpeği ile karşılaşır. Deli Oğlan sandıktan çıkıp köpeği öldürür.
5. Deli Oğlan'dan kurtulamadıklarını anlayan karı-koca, onu denize atmaya karar verirler ve geceyi deniz kenarında geçirirler.
6. Karı-kocanın konuşmasını dinleyen Deli Oğlan, kadının yatağında yatıp onu kendi yatağına koyar.
7. Ağa, Deli Oğlan zannedip karısını denize atar. Sabah, karsını öldürdüğünü anlayınca oradan kaçıp gider.

4. Çömüdü

1. Üç oğlu bir kızı olan bir paşa, ölmeden önce, çocuklarına, dağda avlanmamaları ve köselerin yanında yardımcı olarak çalışmamalarını öğütler.

2. Paşanın iki büyük oğlu babalarının öğüdünü dinlemeyip dağda avlanmaya giderler ve ölürler. Küçük oğlu, ağabeylerinin akıbetini öğrenmek için peşlerinden gider ve bir mağaradaki bir Arap tarafından öldürüldüklerini anlayınca Arap'ı öldürüp mağaranın önüne gömer. Mağaranın bulunduğu yeri beğendiği için kız kardeşini yanına alarak oraya yerleşir.
3. Kız, bulaşık suyunu Arap'ın mezarına dökünce Arap dirilir ve kızla evlenir. Çömüçük adında bir oğulları olur. Çömüçük, dayısını sevmektedir. Arap, karısı ile anlaşıp paşanın oğlunu öldürmek isteyince Çömüçük, annesini ve babasını öldürür.
4. Paşanın oğlu, anne babasını öldürdüğü için Çömüçük'ten ayrılır. Bir kösenin yanında yardımcı olarak çalışır. Köse, onu öldürür.
5. Çömüçük, dayısını öldüren Köse'yi bulup öcünü almak için onun yanında çalışmaya başlar. Çömüçük, sırasıyla; Köse'nin zağarını, öküzünü, koyunlarını ve oğlunu öldürür ve sabanını da yakar.
6. Köse, karısını da yanına alarak kaçmak ister. Onların niyetini anlayan Çömüçük, bir elbise çuvalına girer.
7. Köpekler, Köse'nin yolunu kesince, Çömüçük, elbise çuvalından çıkıp köpekleri dağıtır.
8. Tekrar yola çıkarlar. Bir ırmak kenarına gelince karısıyla anlaşılan Köse, Çömüçük'ü ırmağa atmak için orada yatar.
9. Köse'nin niyetini anlayan Çömüçük, kadının yatağına girer, kadını da kendi yatağına koyar. Köse, Çömüçük zannederek, karısını ırmağa iter.
10. Sabah olunca Köse, ölenin karısı olduğunu görünce sinirlenir. Çömüçük, Köse'yi de öldürüp dayısının intikamını alır.

Derlediğimiz masalın adı “Azap” iken 1’de “Keloğlan ile Köse”, 2’de “Keloğlan ile Ağası”, 3’te “Keloğlan ile Kötü Köse”, 4’te “Çömüçük” olarak geçmektedir. Bizde kahramanın ismi “Azap” iken 1, 2 ve 3’te “Keloğlan”, 4’te “Çömüçük” olarak geçmektedir. Yine hem derlediğimiz masalda hem de varyantlarında masal kahramanı bir çiftçinin yanında çalışmaktadır. Adıyaman masalında olduğu gibi varyantlarında da masalın baş kahramanı, yanında çalıştığı adamın başına bela olur. 1, 3 ve 4’te masal kahramanı, Adıyaman masalında olduğu gibi intikam peşinde iken 2’de kahramanın herhangi bir intikam düşüncesi yoktur. Önce adamın hayvanlarını ve kızını öldürür

sonra da karısını öldürür. 1 ve 4'te, Adıyaman masalında olduğu gibi ihtiyar adam, kahraman tarafından öldürülür. 2 ve 3'te ihtiyar adam, masalın sonunda kaçıp kurtulur.

Sekizinci Masal (Dev Yavrusu)

1. Çöldeki bir kuyunun suyunu içen bir kadının, dev yavrusu bir oğlu olur.
2. Paşanın istediği şartları yerine getiren dev yavrusu, paşanın kızını alır.
3. İçerde postunu çıkaran, dışarı çıktığında postunu giyen bu adamı herkes gerçekten dev yavrusu zanneder.
4. Kız, onun bu sırrını babasına söyler, babası da postu yakar.
5. Dev yavrusu, kızı terk edip gider. Kız, demir bir ayakkabı alıp çürütene kadar kocasını göremeyecektir.
6. Kız, demir bir ayakkabı alarak kocasının peşinden yola düşer ve bir cadının kızı ile evlenmek üzere iken onu bulur.
7. Cadıyı ve cadının kızını öldürüp tekrar evlenirler.

Varyantlar:

1. Sır Saklayamayan Padişah Kızı

1. Çocuksuz fakir, yılan da olsa bir evlât ister.
2. Bir yılan, evlerine gelir ve onlara oğul olur. Fakir adam, yılanın sayesinde zengin olur.
3. Padişahın büyük kızına talip olur. Kayayı kaldırıp kızı alır. İlk gece kız, yılanı bırakıp kaçır.
4. Ortanca kız için de ırmağın akışını değiştirir. O da ilk gece bırakıp kaçır.
5. Küçük kızı alabilmek için istenilen yedi deve yükü altını getirir ve onunla evlenir.
6. Bu kızın sabretmesi üzerine yılan bir delikanlı olur.
7. Kızın, kocasını cirite üçüncü çıkışında ifşa etmesi üzerine delikanlı kaybolur.
8. Kız, oğlanı bulur ve yanına gider. Kaynanası ona zor işler havale eder:
- 8.1. Oğlanın teyzesi olan devlerden telli sazı getirecek.
- 8.2. Dağlardan dört çuval dolusu kuş tüyü getirecek.
9. Kız bunları yapsa da ölüme terk edilir, kocasını teyzesinin kızıyla evlendirirler.
10. Oğlan, kızları değiştirip teyzesinin kızını ölüme terk eder, padişahın kızıyla kaçarlarken takip edilirler.

11. Sırasıyla oğlanın teyzesi, bacısı ve annesi çeşitli hilelerle atlatılır ve kurtulurlar.

3. Demir Asa, Demir Çarık

1. Padişahın üç kızı ok atar. Ok kimin evinin bahçesine düşerse onunla evleneceklerdir. İki büyük kızın oku da iyi bir ailenin bahçesine düşer ve o evin oğluyla evlenirler. Küçük kızın oku bir kartalın yuvasına düşer ve kız, kartal ile evlenir.
2. Kaz tavuğu, şeyinden bir yiğit çıkar. Kız onunla kalır. Oğlanın bütün uyarlılarına rağmen ablalarının alaylarına dayanamayan kız, onun sırrını açıklar. Oğlan da kaçar. Kız, demir bir asa ile demir bir çarık alıp çürütene kadar oğlanı göremeyecektir.
3. Padişahın kızı demir asayı eline alır ve demir çarığı giyerek yola düşer. Kocasını devlerin evinde bulur. Oğlanın anası olan dev, onu kız kardeşinin kızı ile evlendirecektir. Oğlana verdikleri sözden dolayı kıza dokunamayan devler, onu öldürmek için ondan kuş tüyü isterler.
4. Kız, oğlanın yardımıyla kuş tüyünü bulup getirir.
5. Oğlanı teyzesinin kızı ile evlendirirler. Oğlan, padişahın kızını da alıp eve gider. Teyzesinin kızının on parmağına mum yakıp yanına da iki değirmen taşı koyar ve padişahın kızı ile kaçarlar.
6. Oğlanın anası ve teyzesi durumun farkına varır ve küpe binip peşlerine düşerler.
7. Oğlan sırasıyla bostan, çeşme ve Azrail kılığına bürünerek devlerden kurtulur ve padişahın kızıyla, padişahın memleketine varıp kırk gün kırk gece düğün yaparak tekrar evlenirler.

4. Eşmanip

1. Çocuk sahibi olamayan fakir bir ailenin duası kabul olur ve kadın, bir sıpa doğurur. Eşmanip adını verdikleri bu eşek sıpası yirmi yaşlarına gelince anasına, padişahın kızını kendisine istemelerini, söyler.
2. Kadın, Eşmanip'in söylediği elbiseleri giyip bir kese altını da alarak saraya gider. Nöbetçilere birer altın verip padişahın huzuruna çıkar ve padişahın kızını oğluna ister.
3. Padişah, önce şaşırır fakat daha önce “Kızımı ilk isteyene vereceğim.” şeklinde söz verdiği için de yok diyemez. Bunun üzerine çeşitli zorluklar çıkarır:
 - 3.1. Sarayın karşısındaki dağın yerinden kaldırmalarını,
 - 3.2. Dağın yerine de, kış ayı olmasına rağmen, kendi sarayından daha güzel bir saray ve sarayın önüne de içinde her türlü meyvenin bulunduğu bir bahçe yapmalarını ister.

4. Padişah, her bir istek için 40 gün mühlet verir. Aslında cinlerin padişahı olan Eşmanip, eşek sıpası kılığında dünyaya gelmiştir. Eşmanip, cinlerine emir verir ve cinler her iki isteği de yerine getirir.
5. Çaresiz kalan padişah, kızını Eşmanip'e verir. Eşmanip, gündüz eşek kılığında dolaşırken gece derisini çıkarınca dünya güzeli bir erkek olur.
6. Eşmanip'in daha önce uyarmasına rağmen kız, bunu annesine söyler. Annesinin dediğini yapıp Eşmanip'in derisini yakınca Eşmanip, kuş olup uçar.
7. Kız, yanına bir miktar altın alarak atına binip diyar diyar kocasını arar. Altınları bitince atını da satar ancak kocasını bulamaz. Dinlenmek için gittiği bir kulübenin bahçesinde ağaçların konuşmalarından, Eşmanip'in ülkesine geldiğini anlar.
8. Tarlada çalışan cin kızlarının yardımıyla saray aşçısının yanında kalır. Birgün aşçının yerine kendisi padişahın çorbasını hazırlar ve çorbanın içine de Eşmanip'in kendisine verdiği nişan yüzüğünü koyar.
9. Eşmanip, çorbayı içerken, karısının kendisini bulduğunu anlar ve onu huzuruna çağırır. Cinlere uyku izni verir. Cinler uyuyunca kırk gün uyanamazmış. Eşmanip, sihirli testi, sihirli ayna ve sihirli tarağı karısına verir ve onu sırtına alıp hızla oradan kaçar.
10. Cinler uyandığında Eşmanip'i göremeyince kaçtığını anlarlar ve onun peşine düşerler.
11. Yolda, önce testiyi yere atar ve her taraf deniz olur. Cinler yine yaklaşınca tarağı yere atar ve her taraf orman olur. Son olarak aynayı yere atar ve her taraf sırça olur. Böylece sınıra gelirler ve cinlerden kurtulurlar.
12. Padişah tekrar kırk gün kırk gece düğünle onları evlendirir.

5. Peynir Tulumu

1. Bir peynir tulumu yuvarlanarak bir kadının yanına gidip ona gümüş paralar verir ve padişahın kızını kendisine istemesini söyler. Kadın, gümüş ayakkabıları, gümüş elbiseleri giyerek padişahın huzuruna çıkar ve kızı ister.
2. Padişah, kadından on küp dolusu gümüş ister. Kadın, peynir tulumundan aldığı yirmi küp gümüşü padişaha götürür ve kızı alır. Padişahın kızı, peynir tulumunu hakir görüp baba evine döner.
3. Peynir tulumu tekrar kadının yanına gider ve ona inci verir. Kadın, inci ayakkabıları ve inci elbiselerini giyip padişahın yanına gider ve ortanca kızı ister. Padişah, ortanca

- kız için de yirmi küp inci ister. Peynir tulumu, yirmi yerine kırk küp inci verir ve kızı alır. Ancak o da peynir tulumunu beğenmez ve baba evine döner.
4. Peynir tulumu bu sefer eline bir miktar altın alıp kadının yanına gider ve padişahın küçük kızını istemesini, söyler. Kadın, altın ayakkabıları ve altın elbiseleri giyip saraya gider ve padişahın küçük kızını ister.
 5. Padişah, küçük kız için kırk küp altın ister. Tulum, ona seksen küp altın verip kızı, dillere destan bir düğün merasimi ile alır. Küçük kız, peynir tulumundan hoşlanır.
 6. Peynir tulumu, ayın on beşi gibi bir delikanlıya dönüşür ve bu sırrı ifşa etmemesini tembihler. Ancak kız, kendisini tutamayıp onun sırrını kız kardeşlerine anlatınca, oğlan ortadan kaybolur.
 7. Kız, demir elbise ve demir ayakkabı giyer; eline de demir bir baston alır ve kocasını aramak için yollara düşer:
 - 7.1. Gümüş Dağa gider ve orada oynayan çocuklara, gümüş delikanlıyı,
 - 7.2. İnci Dağa gider ve orada çocuklara, inci delikanlıyı,
 - 7.3. Altın Dağa gider ve orada çocuklara, altın delikanlıyı sorar.
 8. Çocuklar, kıza altın delikanlının evini gösterir. Padişahın kızı, eve gider, kocasını bulur. Kocasının annesi bir devdir.
 9. Delikanlı, anasının yanına gider. Anası, kıza dokunmayacağına dair, söz verince kızı getirir. Kız, devin uzun memelerinden bir damla süt içince dev, onu kendi kızı olarak kabul eder.
 10. Delikanlı, annesinden izin alır, karısını da yanına alıp padişahın sarayına döner. Tekrar evlenirler.

Derlediğimiz masalın adı “Dev Yavrusu” iken 1’de “Sır Saklayamayan Padişah Kızı”, 3’te “Demir Asa Demir Çarık”, 4’te “Eşmanip”, 5’te “Peynir Tulumu” olarak geçmektedir. Hem derlediğimiz masalda hem de varyantlarında masal kahramanı cinlerin ve perilerin oğlu iken hayvan kılığında yaşamaktadır. Kız kahramanlarsa hepsinde padişah çocuklarıdır. Kızlar, evlendikten sonra kocasının sırrını ifşa ettikleri için kocalarını kaybederler ve onların peşinden yollara düşüp çeşitli zorluklar çektikten sonra kocalarını bulurlar ve tekrar evlenirler.

Yirmi Dördüncü Masal (İki Bacı)

1. Bir kadının güldükçe güller açılan, ağladıkça yağmurlar saçılan, yıkandıkça altınlar dökülen kızını padişahın oğlu ister.
2. Kızın teyzesi, gelin alayı ile birlikte yola çıkar. Yolda kızın gözlerini çıkarıp bir derenin içine atar ve onun yerine kendi kızını padişahın oğluna götürür.
3. Padişahın oğlu bu kızın, istediği kız olmadığını anlar.
4. Diğer kız da bir ihtiyarın evine gelir. Yıkandıkça altın döküldüğü için adam zengin olur.
5. Padişahın oğlu, istediği kızı bulur ve onunla evlenir. Diğerini de kırk katıra bağlayarak paramparça eder.

Varyantlar:

1. Muradına Nail Olamayan Dilber

1. Fakir bir kadının hamamda doğurduğu kızına periler olağanüstü meziyetler verirler.
 - 1.1. Bastığı yerde çimen bitecek,
 - 1.2. Güldüğü zaman güller açacak,
 - 1.3. Yıkandığı su altın kesilecek,
 - 1.4. Kolundaki pazubend çıkarılınca ölü gibi baygın olacak.
2. Başka bir memleketin şehzadesi bu kızın medhini duyar ve annesini dünür gönderir.
3. Kızı gelin götüren öz teyzesi verdiği tuzlu ekmeklerle susatır ve gözleri karşılığında ona su verir.
4. Teyzenin çirkin kızı onun yerine geçer.
5. Kızı attıkları yerde bulan fakir bir adam, kızın yıkanmaları sayesinde zengin olur.
6. Güllerin olmadığı bir zamanda gülen kızın açan güllerini babası, saraya, gözleri karşılığında satar ve kız görmeye başlar.
7. Padişah oğlu sarayda gülü koklayınca kız, evinde hamile kalır.
8. Kızın yaşadığını anlayan teyze, bir cadı vasıtasıyla kızın pazubendini çaldırtır. Kızın öldüğünü zanneden babalığı onu, vasiyeti üzerine kapısı açılıp kapandığı zaman *“Muradına nail olmayan dilber.”* diye ses çıkaran bir türbeye gömer.
9. Zamanla kız, çocuk doğurur; dağlarda gezmeye çıkan şehzade, sesi duyar ve türbeden çocuğu alıp saraya döner.
10. Çocuk sarayda oynarken eline annesinin pazubendi geçer, vermek istemez. Ağlayınca şehzade bunu emzirmek için türbeye götürür.

11. Pazubendın vücuduna değmesi üzerine kız canlanır ve mesele açıklığa kavuşur. Kötüler cellâda verilirler.

3. Muradına Nail Olamayan Dilber

1. Bir hamalın karısı “mırmırı çorbası” içmek ister, fakat komşu bu çorbadan kadına vermez.
2. Kadın kendi evinde çorbayı yapıp içince hamile kalır.
3. Hamamda doğum yapan kadına dört peri kızı arkadaş olur.
4. Bunlar, doğan kıza şu meziyetleri verirler:
 - 4.1. Kızın bastığı yer çimen olur.
 - 4.2. Güldüğü zaman yanaklarında güller açar.
 - 4.3. Ağlayınca gözlerinden inci-mercan dökülür.
 - 4.4. Bilezik kolundan çıktığında ölü gibi olur.
5. Padişahın oğlu, kızın vasıflarını cadı karısından öğrenir.
6. Vezirin kızı, bu durumu çekemez ve kızın gözlerini çıkararak ormana bırakır.
7. Gözleri çıkarılan kızı dağda bir oduncu bulur.
8. Oduncu, kızın yardımıyla zengin olur.
9. Hamalın kızının yerine geçen vezirin kızında, padişahın oğlu yukarıdaki izleri bulamaz.
10. Vezirin kızı bileziği koluna taktığı zaman, bilezik sahibi kadının ruhu daralır ve ölü gibi olur.
11. Padişahın oğlu, kızın türbesindeki yazıyı okuyunca şaşırır.
12. Büyüyen çocuğun eline iki gül veren anne, onu babasının sarayına gönderir.
13. Babasının sarayında üvey annesini bulan oğlan, onun kolundaki bileziği alarak geri döner.
14. Kadın, bileziği koluna takınca tekrar dirilir.
15. Kadın, padişahın oğluna başından geçenleri anlatır, padişahın oğlu da vezirin kızını öldürür, kendileri de muratlarına ererler.

4. Muradına Eremeyen Dilber

1. Fakir bir ailenin bir kız çocuğu olur. Ak sakallı bir ihtiyar, kızın anasına bir tas şerbet içirip dua eder ve kız ağlayınca gözlerinden inciler dökülür, gülünce yanaklarından güller açılır, bastığı yerde çimen biter. İhtiyar, kızın koluna da sihirli bir bilezik takar. Bu bilezik kızın kolundan çıkarıldığı zaman kız ölecektir.

2. Kızın namı bütün ülkeye yayılır. Padişahın oğlu, kızı görünce ona aşık olur ve babasına, kızı istemesini söyler.
3. Düğün hazırlıklarına başlarlar. Bir cariyeyi de gelini getirmesi için görevlendirirler. Cariye, kızı getirirken, önceden hazırladığı tuzlu yemekleri ona yedirir. Kız susayınca, cariyeye bir göz karşılığında bir tas su verir. bu şekilde kızın diğer gözünü de çıkarıp onu yolda bırakır ve kendi kızını süsleyip padişahın oğluna götürür.
4. Şehzade, şüphelense de ses çıkarmaz. Kör olan kızı bir avcı bulur ve eve götürür. Kız, başından geçenleri anlatırken ağlar ve gözlerinden inciler dökülür. Gülünce yanaklarından güller açılır.
5. Avcı, kızın yanaklarından açılan gülleri sarayın önüne götürüp satar. Cariye, kızıdan aldığı gözlerden birini avcıya verir ve gülü kızına götürür. Padişahın oğlu, gülleri görünce koklar. Ancak bunların karısına ait olmadığını anlar.
6. Avcı, kızın yanaklarında açan güllerden birini de bir göz karşılığında cariyeye satar. Kızın gözlerini yerine takar ve kız görmeye başlar. Bu arada cariyeye, avcıdan şüphelendiği için onu takip eder. Kızın yaşadığını öğrenince birgün kılık değiştirip avcının evine misafir olur.
7. Herkes uyuduktan sonra, kızın kolundaki bileziği çıkarır ve saraya döner. Kız ölünce avcı, kızın vasiyeti gereği, kızı kapısı açılıp kapandıkça “Muradına eremeyen dilber!” diyen bir mezara gömer.
8. Padişahın oğlu, birgün bu mezarla karşılaşır. Mezardaki çocuğu alıp eve götürür. Çocuk, annesinin bileziğini alır. Padişahın oğlu, çocuğu tekrar mezara götürünce çocuk, bileziği annesinin koluna takar ve kadın tekrar dirilip başından geçenleri şehzadeye anlatır.
9. Şehzade, cariyeyi ve onun kızını cezalandırıp kızla evlenir.

5. Bir Göze Bir Gül

1. Evlenmek için kız arayan bir padişah, ağladıkça inciler dökülen, güldükçe yanağında güller açan bir kızın namını duyar ve annesini, kızı istemesi için gönderir.
2. Bu kız, bir kadının üvey kızıdır. Kadının bir de öz kızı vardır. Padişahın annesi, güldükçe güller açan, ağladıkça inciler dökülen kızın evine gider.
3. Kadın, kızı vermeyi kabul eder ve padişahın annesi düğün hazırlıkları için saraya döner. Zamanı gelince üvey anne, öz kızını da yanına alarak gelini saraya götürmek için yola çıkar.

4. Üvey kızının yerine öz kızını padişaha vermek için önceden hazırladığı tuzlu çörekleri üvey kızına yedirir. Kız susayınca “Suyun başında duran dev, bir gözünü verirken su vereceğini, söyledi.” diyerek kızın bir gözünü çıkarıp ona bir tas su getirir. Kız tekrar su isteyince onun diğer gözünü de alır.
5. Kadın, üvey kızını bir ormanda bırakır ve onun gelinliğini öz kızını giydirerek saraya gider. Evlendikten bir müddet sonra padişah, karısının bahsedilen meziyetlere sahip olmadığını görünce onu azarlar.
6. Gözleri kör olan kızı, ormanda yalnız yaşayan bir ihtiyar bulur ve baba kız şeklinde yaşamaya başlarlar. Kız, başından geçenleri ihtiyara anlatır. Bir müddet sonra ihtiyarın yaptığı bir şakaya gülen kızın yanaklarından güller açılır.
7. İhtiyar, bu gülleri götürüp iki göz karşılığında, kızın saraydaki üvey annesine satar ve gözleri getirip kıza verir.
8. Padişah, gülleri koklayınca güldükçe yanaklarında güller açan kız bayılır. İhtiyar, öldü zannederek, kızı ormanda bir yere gömer.
9. Padişah birgün ava çıkar, padişahın atı kızın mezarının üzerine gelince durur. Bir müddet sonra ayaklarıyla yeri eşmeye başlayınca, padişah yerin altından birinin bağırtısını duyar ve kendisi de toprağı eşer.
10. Kız mezarda ağladığı için mezarın içi incilerle dolmuştur. Padişah, inciler arasında güzel kızı karşısında görünce önce şaşırır sonra kıza, “Kimsin?” diye sorar. Kız da buna alaylı bir tavırla gülerek karşılık verince yanaklarında güller açar.
11. Padişah, kızı tanır ve onu alıp saraya gider. Kız, başından geçenleri ona anlatınca padişah, hem kızın üvey annesini hem de karısını cezalandırır ve tekrar evlenir.

Derlediğimiz masalın adı “İki Bacı” iken 1’de ve 3’te “Muradına Nail Olamayan Dilber”, 4’te “Muradına Eremeyen Dilber”, 5’te “Bir Göze Bir Gül” olarak geçmektedir. Hem derlediğimiz masalda hem de varyantı olan diğer masallarda masal kahramanı olan kızlar, olağanüstü güçlere sahiptirler. Kızları, padişah çocukları ister. Evlenecekleri sırada onları kıskanan kadınlar tarafından gözleri çıkarılarak yolda bırakılırlar. Ormanda karşılaştıkları adamlar tarafından kurtarılırlar. Kahramanlar güldüklerinde yanaklarında güller açar, ağladıklarında gözlerinden inciler dökülür. Bu özellikleri sayesinde padişahın oğlu tekrar onları bulur ve evlenirler.

Yirmi Sekizinci Masal (Keloğlan)

1. Geçimini annesinin yaptığı iplerle sağlayan Keloğlan, sattığı iplerle ekmek alıp eve gelirken yolda sırasıyla; köpek, kedi ve yılan yavrusunu, ip satarak çarşıdan aldığı ekmeği çocuklara verir ve yavruları onların elinden kurtarır.
2. Keloğlan'ın kurtardığı yılan yavrusu, yılan padişahının oğludur. Yavru, onu babasının yanına götürür. Yılanların padişahı, bu iyiliğe karşılık “cıncıklı sofrasını” Keloğlan'a verir. Keloğlan, eve gelirken sihirli tokmağın sahibini ve sihirli yüzüğün sahibini de kandırarak yüzüğü ve tokmağı ellerinden alır.
3. Keloğlan eve geldiğinde yılan padişahının kızını istemesi için annesini gönderir. Kadın, kızı ister. Padişahın şartlarını da oğluna söyler.
4. Keloğlan, sihirli yüzüğü yalar, iki Arap çıkar, paşanın istediği gibi bir konak yaparlar. Konak ile paşanın sarayının arasını halı ile döşerler. Develerle altın yükü hazırlayıp paşaya götürürler. Paşa, kızını verir.
5. Kız, başkasını sevmektedir. Keloğlan'dan zenginliğin sırrını öğrenir. Yüzüğü ister. Keloğlan da verir. Herkes uykuda iken kız, yüzüğü yalar ve iki Arap çıkıp, kızın istediği gibi, konağı denizin karşı tarafına götürürler. Kızın sevdiği adamı da oraya götürürler. Keloğlan'ı, annesini, kediye ve köpeği Keloğlan'ın eski evine götürürler.
6. Keloğlan uyanınca oyuna geldiğini anlar. Kedi yavrusu ile köpek yavrusu denizin karşı tarafına geçip hile ile yüzüğü kızıdan alır ve Keloğlan'a getirirler. Keloğlan, durumu padişaha anlatır. Padişah, büyük kızını ve onun sevgilisini öldürüp küçük kızını Keloğlan'a verir.

Varyantlar:

2. Sihirli Yüzük

1. Geçimini süpürge yapıp satarak sağlayan yaşlı bir kadın ile oğlu vardır.
2. Oğlan, süpürge parasıyla ekmek almaya giderken; ilk gün bir köpek yavrusunu daha sonraki günlerde de kedi ve yılan yavrularını kurtarır.
3. Yılan yavrusu, oğlanı kendi ülkesine götürür. Yılanın annesi ona sihirli yüzüğünü verir.
4. Bu sihirli yüzük sayesinde oğlan, padişahın kızı ile evlenir.
5. Padişahın kızı, bu yüzüğü gizlice alıp sevgilisi ile birlikte yedi deniz ötesine gider, kocasını da tekrar eski evine gönderir.

6. Padişah, kızını göremeyince, oğlanı hapse attırır. Oğlanın beslediği kedi ile köpek, sihirli yüzüğü aramaya çıkarlar.
7. Kedi ile köpek, uzun bir yolculuktan sonra parlayan sarayı bulup, bir farenin yardımıyla yüzüğü tekrar oğlana getirirler.
8. Oğlan, sihirli yüzüğün sayesinde, sarayı içindekilerle birlikte tekrar eski yerine getirtir.
9. Padişah, kızının yanında başka bir erkeğin olduğunu görünce ikisini de öldürtür. Oğlana da küçük kızını verir.

3. Kedi, Köpek ve Yılanın Mükâfatı

1. İşsiz güçsüz olan Keloğlan, hayvan yavrularını korur.
2. Keloğlan'ın koruduğu yılan yavrusu büyüdüğü zaman, Keloğlan'ı yılanlar padişahının yanına götürür.
3. Yılan yavrusuna yapılan iyiliğe karşılık, yılan padişahı parmağındaki sihirli yüzüğü Keloğlan'a verir.
4. Yüzüğü kaybolan Keloğlan, kedi ve köpek ile yüzüğü aramaya çıkar.
5. Kedi ve köpek bir arada buldukları yüzüğü farenin yardımıyla alırlar, fakat yolda kedi ve köpek; *“Yüzüğü sen götüreceksin, ben götüreceğim.”* derlerken, denize düşürürler.
6. Balıkçının yakaladığı balığın karnından tekrar yüzüğü elde eden Keloğlan, sihirli yüzüğün sayesinde padişahın isteklerini yerine getirir ve muradına erer.

Derlediğimiz masalın adı “Keloğlan” iken 1’de “Sihirli Yüzük”, 3’te “Kedi, Köpek ve Yılanın Mükâfatı” olarak geçmektedir. Hem derlediğimiz masalda hem de varyantlarında masal kahramanının adı Keloğlan olarak geçer. Keloğlan kedi, köpek ve yılan yavrularını korur. Onların sayesinde sihirli yüzüğe sahip olur ve padişahın kızıyla evlenir. Padişahın kızı, yüzüğü alıp onu terk eder. Keloğlan, kedi ve köpeğin yardımıyla yüzüğüne kavuşur ve padişahın küçük kızı ile evlenir.

Kırk Altıncı Masal (Üç Günlük Bebek)

1. Bir paşanın üç oğlu vardır. Çocuklar damın üstünde atlayacaklardır. Hangi evin önüne düşerlerse o evin kızıyla evleneceklerdir. Paşanın en küçük oğlu her atlayışta bir çalılığın önüne düşer. “Kısmetin bu çalılıktaymış.” diyerek onu, oradaki bir kurbağa ile evlendirirler.

2. Bir zaman sonra paşanın oğlu, üzerindeki kurbağa dersini çıkaran karısının, aslında peri kızı kadar güzel bir kız olduğunu anlar ve deriyi yakar. Kızı gören hayran olur ve gıpta ile ondan bahseder. Paşa, bunları duyar, oğlunun evine gidip kızı görünce gelinine tutulur ve oğlunu öldürmek için bahane arar.
3. Paşa oğlundan, üzerine bütün askerin oturacağı bir halı, ülkedeki her insanın yiyip doyacağı bir salkım üzüm ve cemaatin içine oturup konuşabilecek üç günlük bir bebek getirmesini ister.
4. Paşanın oğlu, kızı bulduğu yere gider, halıyı ve üzümü getirir. Babası, üç günlük bebeği de isteyince, çalığa gidip bebeği de getirir ve cemaatin ortasına indirir.
5. Bebek dile gelip cemaatin ortasında, paşanın niyetini söyleyince paşayı öldürürler ve onun oğlunu paşa yaparlar.

Varyantlar:

1. Konuşan Bebek

1. Bir padişahın oğlu, gölde yakaladığı kurbağanın güzel bir kız olduğunu görür.
2. Annesi kocasına, kızın kendisine lâıyk olduğunu söyledikten bir müddet sonra ölür.
3. Baba oğluna ceza vermek için zor işe gönderir.
4. Peri kızı olan karısı buna yardım eder ve yakaladığı göle gidip bir eşek ister, onunla öbür dünyaya gidecektir.
- 4.1. Yolda, kuşların parçaladığı avcıya,
- 4.2. Sütle suyu ayıran karışık süt satan kadına,
- 4.3. Cayır cayır yanan annesine rastlar.
5. Anahtarları getirdikten sonra babası çok büyük bir halı ister, onu da gölden verirler.
6. Baba yeni doğmuş, konuşan bir bebek ister.
7. Gölden verilen çocuk padişahı sırasıyla dizine, göbeğine kadar ve tamamen taş eder.

2. Kurbağa ile Padişahın Oğlu

1. Padişah, evlenme çağına gelen üç oğluna, ok atmalarını ve kimin evine düşerse o evin sahibinin kızı ile evlenmelerini söyler.
2. Büyük oğlanın oku, büyük vezirin; ortanca oğlanın oku da ortanca vezirin evine düşer. Küçük oğlanın oku ise bir göle saplanır.
3. Okunun peşisıra göle giden oğlan, orada kurbağadan başka bir şey bulamaz. Gaipten gelen bir ses, o kurbağanın kendi kısmeti olduğunu söyler.

4. Oğlan, kurbağayı alıp eve getirir. Kurbağa derisinden çıkınca çok güzel bir kız olur.
5. Padişah, gelinlerini görmek ister. Görünce de en küçüğüne aşık olur ve oğlunu öldürmek için bahaneler arar.
6. Padişah, küçük oğlundan sırasıyla;
 - 6.1. Bütün hayvanların yemesine rağmen artacak bir tas arpa,
 - 6.2. Bütün insanların yemesine rağmen yine de artacak bir salkım üzüm,
 - 6.3. Altına bütün halkın girip, yine de yarısı boş kalacak bir çadır,
 - 6.4. Kendi sarayının karşısına, olağanüstü özelliklere sahip bir saray,
 - 6.5. Boyu bir karış, sakalı iki karış olan bir cüce ister.
7. Oğlan, hanımın yardımıyla gölde bulunan kaynanasından bunların hepsini temin eder.
8. En son gelen cüce, padişahın karşısına çıkıp; oğlundan olmayacak şeyler istediği için ona beddua eder. Padişah, orada taş kesilir.

4. Padişah ile Çocukları

1. Üç oğlu olan bir padişah, evlenecekleri kızı belirlemeleri için birer ok atmalarını ister. Buna göre şehzadelerin attığı ok hangi evin bahçesine değerse o evin kızıyla evlenecekler.
2. Büyük şehzadenin ve ortanca şehzadenin attığı oklardan her biri bir sarayın bahçesine düştüğü için okların düştüğü sarayın kızıyla evlenirler. Küçük şehzadenin oku da bir gölün ortasına düşer.
3. Şehzade okun düştüğü yere bakmaya giderken bir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyar, onu bir harabeye gönderir. Paşanın oğlu, harebenin yanına gider. Atını bir harebeye bağlar, kendisi de ihtiyarın dediği harebeye girer. Bir kız yemek getirir. Paşanın oğlu, bir kibriti yakarak kızın üstüne atar ve kızı eve götürür.
4. Paşa, yeni geline âşık olur ve oğlunu öldürmek için ondan yapılması zor isteklerde bulunur:
 - 4.1. Hatem yüzüğünü,
 - 4.2. Kırk askerin yiyip bitiremeyeceği bir salkım üzüm,
 - 4.3. Bütün askerler yediği halde, hiç bitmeyecek bir kazan pilav,
 - 4.4. Kendisi dört, sakalı beş yaşında olan bir çocuk getirmesini ister.
5. Şehzade, karısının yardımıyla babasının bütün isteklerini yerine getirir.
6. Kendisi dört, sakalı beş yaşında olan çocuk, orada bulunan bir topuzu padişahın başına vurup onu öldürür. Küçük şehzadeyi de ülkenin padişahı yapar.

Derlediğimiz masalın adı “Üç Günlük Bebek” iken 1’de “Konuşan Bebek”, 2’de “Kurbağa ile Padişahın Oğlu”, 4’te “Padişah ile Çocukları” olarak geçmektedir. Hem Adıyaman masalında hem de varyantlarında padişahın oğlu, kurbağa kılığında bir peri kızı ile evlenir. Padişah, gelinine âşık olduğu için oğlunu öldürmek ister ve oğlundan olağanüstü şeyler ister. Padişahın oğlu, karısının yardımıyla padişahın bütün isteklerini yerine getirir. Padişahın son isteği olan bebek, onu öldürür ve padişahın oğlu babasının yerine padişah olur.

Adıyaman yöresinden derlediğimiz masalları, varyantları ile karşılaştırmanın sonucunda, söz konusu masalların isimleri ve masallarda geçen karamanlar dışında, birçok yönden benzer özelliklere sahip olduklarını gördük. Masallardaki bu benzerlik de bin yılı aşkın bir süredir aynı toprağı paylaşan insanımızın ticaret, kız alma, kız verme gibi münasebetler sonucu kültürel yönden birbirini etkilediklerini göstermektedir. Bu benzerlik ‘masalların tek merkezden dünyaya yayıldığı’ fikrini destekler niteliktedir.

3. ADIYAMAN MASALLARININ ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ (FORMEL UNSURLAR)

Adıyaman masalları daha çok mensur parçalardan oluşan masallardır. Ancak az da olsa içerisinde manzum parçaların yer aldığı masallar da vardır. 12, 27, 37, 49 numaralı masallarda manzum parçalar bulunmaktadır. Aslı Kürtçe olan masallardaki manzum bölümler Türkçeye çevrildiğinde şekil ve anlam kaybına uğradıklarından söz konusu masallardaki manzum parçalar hem Türkçe hem de Kürtçe olarak verilmiştir.

Masalın olay örgüsü içerisinde, olaylar arasında geçişi sağlayan, kalıplaşmış söz ya da söz gruplarına “formel” adı verilir. Anlatıcılar, masalın hatırlayamadıkları bölümleri için bunlara başvurur. Usta anlatıcıların anlattığı masallarda, özellikle masalın başlangıç, geçiş ve bitiş bölümlerinde sıradan sözler yerine çoğu tekerleme biçiminde olan sözlere çokça yer verilir. Nasıl ki bir eşyanın estetik görüntüsü ustasının maharetlerini göstermesi bakımından önemliyse bir masalda kullanılan formeller de anlatıcının maharetini göstermesi bakımından önemlidir. Formeller, geliş güzel kullanılamazlar. Kullanılan formelin olayla bir ilgisinin bulunması gerekir. Araştırmacılar, masallarda kullanılan formelleri beş ana bölümde toplamışlardır:

1. Giriş Formelleri,
2. Geçiş Formelleri,
3. Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller,
4. Bitiş Formelleri,
5. Çeşitli Formel Unsurlar

3.1.1. Giriş Formelleri

Anlatıcının masala başlamadan önce, dinleyenlerini masala hazırlamak için kullandığı formellerdir. Bunlar, sade giriş formelleri ve tekerlemeli giriş formelleri olmak üzere iki bölümde incelenmiştir. Adıyaman masallarında geçen giriş formelleri ve bu formelerin geçtiği masallar iki başlık altında toplanmıştır.

3.1.1.1. Sade Giriş Formelleri: “Bir varmış, bir yokmuş...varmış.”, ve “Ne varmış ne yokmuş...varmış.” şeklindeki kalıp ifadelerdir.

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında ... varmış: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 16, 18, 20, 25, 29, 31, 34, 35, 39, 41, 47, 50.

Bir varmış bir yokmuş, ... varmış: 12, 13, 19, 23, 24, 27, 37, 38, 45, 46, 51.

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde... varmış: 14, 28, 30, 33, 36, 40, 42, 44, 48, 49.

Ne varmış ne yokmuş, zamanın birinde... varmış: 17.

Ne varmış ne yokmuş köyün birinde... varmış: 32.

3.1.1.2. Tekerlemeli Giriş Formelleri: Bunlar daha çok, sade giriş formelinin genişletilmiş şeklidir. Genellikle dinleyicinin dikkatini çekmek için kullanılırlar. Ayrıca, anlatıcının ustalığını göstermesi bakımından da önemlidirler. Adıyaman masallarında bu tarz giriş formellerine ender rastlanmaktadır. Bunun en önemli sebebi, gelişen teknolojiyle birlikte radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının halk arasında yaygınlaşması ve bunun sonucu olarak da masal anlatma geleneğinin terk edilmesidir.

Heket heket hengiloş, birı kara birı boz. Karasına bindım kaçmadı, bozına bindım sıçmadı. Bir varmış bir yokmuş... varmış: 4, 21.

Bir varmış bir yoğumuş, Allah'ın gulu çoğumuş, Çoh dimesi günahımış. Bir... varmış: 7, 11, 22, 43.

3.1.2. Geçiş Formelleri:

Masallarda en çok rastlanan formellerdir. Olaylar arasındaki geçişi sağlarlar. Çoğu zaman, uzun bir zaman dilimini kısa sürede geçiştirmek için kullanılırlar. Ayrıca dinleyicinin dikkatini toplamak için ayrı bir öneme sahiptirler. Adıyaman masallarında geçen geçiş formelleri ve bu formellerin geçtiği masallar dört başlık altında toplanarak aşağıda verilmiştir.

3.1.2.1. Masaldaki Olayı ve Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Geçiş Formelleri: Daha çok uzun, zincirlemeli masallarda rastlanır. Yeni bir olaya ve kahramana geçileceğini bildirirler.

Gelelim çocuklara: 10.

Gelelim kadının kocasına: 14.

Gelelim gözü çıkan kıza: 24.

Gelelim Hazal'a: 29.

Nar Tanesi burada kalsın, biz gelelim amcasının karısına: 37.

Gelelim kıza: 39.

3.1.2.2 Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak İçin Söylenen Geçiş Formelleri:

Neyse: 28.

3.1.2.3. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Geçiş Formelleri:

Dağları, ovaları, ırmakları aşmış: 1.

Bu böyle devam ederken: 1.

Bir süre devran sürmüşler: 2.

Gece gündüz yol almışlar: 3.

Epey yol almışlar: 3, 39.

Zamanla padişahın kızı ölüyor: 4.

Epey zaman gittikten sonra: 5.

Bu böyle devam etmiş: 5.

Gel zaman git zaman: 4, 8.

Az gitmişler çok gitmişler: 8, 42.

Üç gün beş gün derken...: 8, 49.

Dokuz ay on gün sonra ...: 8, 40.

Bir gün böyle, bir hafta böyle, bir ay böyle derken: 10.

Aradan dokuz ay bir yıl geçmiş: 10.

Günler geceleri, geceler gündüzleri kovalamış, aradan 10 yıl geçmiş: 10.

Az dinlenmişler, çok yürümüşler. Nice dağları, suları, ovaları aşıp bir yol kenarına varmışlar: 10.

Gece dememiş gündüz dememiş, atını sürmüş: 10.

Aradan zaman geçmiş: 14, 20, 25, 51.

Aradan üç beş ay geçmiş: 14, 47.

Ne kadar yol aldıkları bilinmez, padişahın sarayına varmışlar: 14.

Aradan çok/ epey zaman geçmiş: 15, 16, 26, 27, 36, 39, 41, 42, 43.

Haram Hamza, gece gündüz demeden yola devam etmiş: 16.

Ne kadar yol gittikleri bilinmez: 16.

Aradan yıllar geçmiş: 17, 35, 40, 42.

Aradan beş on gün geçmiş: 18.

Aradan 20 sene geçor: 21.

Bir gün kızın evine varmış: 22.

Aradan günler, aylar geçmiş: 24.

Günler ayları, aylar yılları kovalamış: 26, 39, 40.

Az gitmiş çok gitmiş... : 29, 37, 42.

Olaylar bir birini izlerken Keloğlan büyümüş, genç bir delikanlı olmuş: 29.

Gece gitmişler, gündüz gitmişler: 31.

Gide gide bir tarlanın kenarına varmış: 32.

Bir gece iki gece üç gece derken: 34.

10 gün 20 gün derken...: 39.

Zaman bu durur mu...: 41.

Aradan üç güz üç bahar geçmiş: 42.

Bir gün iki gün üç gün derken...: 42, 46, 51.

Aradan altı ay bir yıl geçmiş: 44.

Gitmişler gitmişler ... : 45.

Aradan ne kadar zaman geçti bilinmez: 47.

3.1.2.4. Masal Arasında Geçiş Sağlayan(Tekerleme Biçiminde) Formeller:

Radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının halk arasında yaygınlaşmasıyla birlikte sözlü geleneğin önemli unsurlarından olan tekerleme biçimindeki geçiş

formelleri unutulmuştur. Bunun en önemli göstergelerinden biri de söz konusu formellerin Adıyaman masallarında sadece bir yerde geçmesidir.

Tak tak tabacık, beni goyup gidip babacık, ne var kim isen gel beni götür: 24.

3.1.3. Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller:

Masallarda benzer durumlarda kullanılan benzer, kalıplaşmış sözlere yer verilir. Mesela kahramanın daha önce görmediği biriyle, beklenmedik bir yer ve zamanda karşılaşması durumunda genellikle; “İn misin, cin misin?” sözü kullanılır. İşte hemen hemen bütün masallarda ortak olan bu ve buna benzer kalıplaşmış kullanımlara, “Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller” adı verilir. Söz konusu formeller ve bu formellerin geçtiği masallar iki başlık altında toplanmıştır.

3.1.3.1. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları Şeklinde Olanlar.

3.1.3.1.1. *Soru Cevap Şeklinde Olanlar:* Bu şekildeki formellerin Adıyaman masallarındaki dağılımı aşağıda verilmiştir.

Nereden gelip nereye gidersin? 5.

“İn misin, cin misin? 7.

Ne inim, ne cinim. 7.”

Kimsin sen? İn misin, cin misin? Ne işin var sarayımda? 8.

Durun bakalım! İn misiniz cin misiniz? 10.

“Yavrum, kimin kimsen yok mu? 14.

Yok. 14.”

“Kimin kimsen yok mu senin? 17.

Dünyada kimsem yok. 17.”

Tanrı mısafırı kabul itmeniz mi? 22.

“Ey, ay ve güneş! Ben mi daha güzelim, yoksa siz mi daha güzelsiniz? 37

Ne biz güzeliz, ne de sen güzelsin. 37.”

Kimsin sen, ne arıyorsun burada? 42, 49

Ben sizin kardeşinizim. 49.”

“Sen in misin, cin misin? 51.

Garı ana, ne in'im, ne cin'im. Ben senin gızınım. 51.”

3.1.3.1.2. *Normal Konuşma Biçiminde Olanlar:*

Dile benden ne dilerse! 9.

Dile benden ne dilerse. Can istersen, can; mal istersen, mal vereyim! 16.

Can istersen, can; mal istersen, mal vereyim! 16.

Ey insanoğlu ortaya çık! Mal istersen mal, can istersen can vereyim. 27.

Ne can isterim, ne mal. Senden kaplan sütü isterim. 27.

Dile benden ne dilerse yiğit! 28.

Açıl sofram açıl, türlü tahımlar saçıl! 28.

Mal istersen, mal; mülk istersen, mülk! 31.

Bu kızı bana al, ne istersen veririm! 41.

Burnuma insanoğlunun kanının kokusu geliyor. 49.

Dile benden ne dilerse! Can istersen can, mal istersen mal vereyim.49.

3.1.3.2. **Bir Varlığın Tasviri Şeklinde Olanlar:**

Ay ve güneş gibi parlak bir kız var. 37.

Ne ay böyle parlak, ne de güneş. 41.

Dünya gözeli bir oğlan. 43.

Mağaradaki kara kaşlı kara gözlü yedi delikanlı kim? 49.

3.1.4. **Bitiş Formelleri:**

Bu bölümde anlatıcı, masalın bittiğini haber vermek için kimi kalıplaşmış sözlere başvurur. Bunlar, daha çok halk arasında günlük yaşamda da kullanılan iyi dileklerdir. Adıyaman masallarında kullanılan bitiş formelleri ve bu formellerin geçtiği masallar dört başlık altında toplanmıştır.

3.1.4.1. *İyi Dileklerde Bulunulan Bitiş Formelleri:*

Hak yerini buldu, dinleyenlerin anne babasına, Allah rahmet eylesin: 1.

Kötülük yapan cezasını çekti/ Masalım da bir avuç üzümle bitti/ Allah, ölülerinizin üzerinden esirgemesin rahmetini: 3.

Masalım erdi selamete/ Bir yük kuru üzüm, cemaatin ortasına gele: 6, 18, 41, 47, 50.

Masalım selametle bitti. Rahmet, anne babalarınızın kemikleri üzerine olsun: 10.

Masalım, selametle bitti. Allah, cemaatin anne babasına rahmet eylesin: 17.

Masalım, selametle bitti. Selamet, ... üzerine olsun: 2, 5, 9, 15, 19, 20, 23, 26, 27, 33, 34, 36, 37, 39, 48.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin... rahmet eylesin: 30, 35, 38, 45, 46.

Masalım selametle bitti. Allah, dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin: 31.

Masalım buraya kadardı. Dinleyenlerin geçmişlerine Allah rahmet eylesin: 44.

Masalım rahmetle sona erdi. Rahmet, cemaatin anne babasının üzerine olsun: 49.

3.1.4.2. Murada Ermekle Biten Masallar:

Yiyolar, içolar, mırazlarına erolar: 4.

Onlar muradına erdi, siz de muradınıza eresiniz: 29.

Yiyip içip muradına ermişler: 24, 28, 51.

Onlar yetti muradına. Siz de yetin: 22.

Allah, herkesin muradını böyle kabul etsin: 14, 16.

Korkak Ahmet muradına yetti, siz de yetin: 11.

Onlar ermiş muradına, siz de muradınıza eresiniz: 8.

Yemiş içmiş murtlarına yetmişler. Siz de yetin: 7, 43.

3.1.4.3. Diğer Bitiş Formelleri:

Mutlu bir şekilde yaşamışlar: 40.

Böylece iyiler, ömrünün sonuna kadar mutlu bir yaşam sürmüş; kötüler de cezalarını çekmişler: 25.

Velhasıl, bu hekâtı burada bitirolar: 21.

İşte bu da bu kadar: 12.

Cangılıımı cüngulumu yimeyeydin, oy başım oy belim demeyeydin: 13.

3.1.4.4. Bitiş Formeli Olmayan Masallar:

42. masalda bitiş formeli kullanılmamıştır.

3.1.5. Çeşitli Formel Unsurlar:

3.1.5.1. Sayı: Sadece Adıyaman Masallarında değil, diğer bütün masallarda kabul edilen ve masal dünyasına has formilistik sayılardır. Yöre masallarında rastlanılan sayı formelleri 3, 7 ve 40 sayılarıdır. Adıyaman masallarında geçen sayı formelleri ve bu formellerin geçtiği masallar şunlardır.

3.1.5.1.1. 40 Sayısı:

1. masalda paşanın oğlu, 40 atı Harran ovasına götürmek için yola çıkar.
2. masalda Anne sütü emmeyen kadın 40 dost edinir.
2. masalda adamın ellerini 40 top iple bağlarlar.
2. masalda adamın ellerini 40 top zincirle bağlarlar.
2. masalda paşanın oğlunun 40 fedaisi vardır.
6. masalda 39 kişiyi öldüren adam, mezarlıktaki kişiyi de öldürerek 40 yapar.
9. masalda yılanın bulunduğu yerde 40 kılıç vardır. Biri onu öldürebilir.
9. masalda paşanın oğlu yılanı 40 parçaya böler.
9. masalda Leyleğin dünyaya gidebilmesi için 40 ekmek, 40 hayvan leşi gerekmektedir.
14. masalda tüccarın 40 adamı vardır.
16. masalda kızın getirilmesi için 40 gün 40 gece mühlet verilir.
16. masalda karga, 40 lokma ekmek ve 40 yudum su ister.
16. masalda Haram Hamza, ejderhayı 40 parçaya böler.
16. masalda Haram Hamza, devin kafasını 40 parçaya böler.
16. masalda 40 davul 40 zurna ile Helal Hamza'nın düğünü yapılır.

22. masalda dev uyuduğunda 40 gün boyunca uyanamaz.
22. masalda devin sakallarının arasında 40 tane anahtar vardır.
28. masalda padişahın şartlarından biri, 40 at yükü altındır.
29. masalda ağanın köleleri, 40 günde bir, 40 katır yükü Halep'e gidip alışveriş yaparlar.
30. masalda paşanın 40 atı vardır.
31. masalda bir memlekette 40 erkek kardeş, bir memlekette de 40 kız kardeş vardır.
31. masalda erkeklerin en küçüğü mağaradaki 40 devi öldürür.
31. masalda kızın babası 40 değerli adamını şahitlik yapmaları için çağırır.
39. masalda kız, 40 eşkıya ile karşılaşır.
39. masalda ağanın oğlu, kendisine 40 kız istenmeden evlenmeyecektir.
48. masalda sineğe 40 ton tuz yüklenir.
48. masalda adamın bıçağını 40 kulplu kazan yaparlar.
- 3.1.5.1.2. 7 Sayısı:*
8. masalda Dev Yavrusu'nun düğünü, 7 davul 7 zurna ile yapılır.
9. masalda paşanın oğlu 7 kat yerin dibine gider.
16. masalda Helal Hamza için 7 gün 7 gece düğün yapılır.
26. masalda Devin 7 odası vardır.
26. masalda devden kaçan kız, 7 katlı bir bina yaptırır.
27. masalda paşa, 7 davul 7 zurna ile kızlarını Kel'e verir.
29. masalda dev, 7 zincirle bağlanmıştır.
45. masalda adamlar 7. gün ahıra gireceklerdir.
49. masalda kızın 7 kardeşi vardır.
- 3.1.5.1.3. 3 Sayısı:*
3. masalda Azap, kızı 3 defa tuvalete götürür.

7. masalda kız 3 gün ağacın üzerinde kalmış.
8. masalda Dev Yavrusu, annesini, 3 defa kız istemeye gönderir.
8. masalda paşa, kızını 3 şartla Dev Yavrusu'na verir.
15. masalda Havuççuk, 3 hırsızla karşılaşır.
17. masalda çalışmaya giden genç, 3 gün misafir olur.
22. masalda 3 kız kardeş vardır.
27. masalda paşanın 3 kızı vardır.
31. masalda Kurukafa'nın bayılttığı Keloğlan, 3 gün sonra uyanır.
31. masalda kızın babası, 3 şartla kızını verecektir.
31. masalda Kurukafa'nın ruhu 3 güvercinin karnındadır.
33. masalda kadının 3 kızı vardır.
35. masalda Cebrail, 3 defa adamın rüyasına girer.
37. masalda cadının 3 kızı vardır.
39. masalda padişah, yakaladığı adamları 3 gün sonra mahkemeye çıkarır.
39. masalda 3 arkadaş çalışmak için gurbete çıkar.
40. masalda damat, 3 gün geline yakalaşamayacaktır.
44. masalda yaşlı kadının elinde 3 küp vardır.
45. masalda Köse, 3 kardeşi kandırır.
46. masalda paşanın, oğlundan 3 isteği vardır.
46. masalda paşanın 3 oğlu vardır.
46. masalda paşa, oğlundan, konuşabilen 3 günlük bebek getirmesini ister.
47. masalda 3 çeşit su vardır.
48. masalda 3 kardeş vardır.
49. masalda kadının kocası 3 gün eve gelmeyecektir.
49. masalda kadın, 3 torba un alır.

49. masalda kadın, Deli Hasan'a 3 altın verir.

51. masalda adam, 3 yumurtayı kırar.

3.1.5.2. Renkler: Aşağıda görüleceği üzere Adıyaman masallarında geçen renkler, daha çok ana renklerdir. Adıyaman masallarındaki renkler ve bu renklerin geçtiği masallar şunlardır.

Boz: 4,

Kara/ Siyah: 4, 8, 9, 31, 33, 37, 44, 47.

Beyaz: 8, 47.

Kırmızı: 9, 37, 47.

Mavi: 31.

Yeşil: 31.

3.2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.2.1. TEMLER

Masallar genellikle toplumun sevdiği, özlediği değerler veya insanların içinde bulunduğu kötü duruma karşı bastırılmış duyguların dışı vurumudur. Adıyaman masallarının çoğunda toplumun ortak değerleri ön planda tutulmaktadır.

Bazı masalarda iyilik, doğruluk, kötülüğe karşı mücadele, iffetlilik gibi temler öne çıkmaktadır. Kimilerinde ise cimri, namert, ahlaksız ve kötü kahramanlar göze çarpmaktadır. Masalların sonunda iyiler mutluluğa kavuşurken kötüler cezalandırılır. Temleri bakımından, yöre masalları şu üç ana başlık altında toplanabilir:

1. Yükselme, başarılı olma veya tehlikeli bir durumdan kurtulma.
2. İffetini koruyabilme.
3. İyiliğin ve dürüstlüğün ödüllendirilmesi ile kötülüğün cezalandırılması.

3.2.1.1. Yükselme, Başarılı Olma veya Tehlikeli Bir Durumdan Kurtulma

Bu grupta toplanan masallar şunlardır: 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19, 22, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51. Görüldüğü gibi masalların çoğu, yükselme ve tehlikeli bir durumdan kurtulma tezi üzerinde kurgulanmıştır. Bu 31 masalın temleri, gösterdikleri özelliklere göre şu alt bölümlere ayrılabilir:

3.2.1.1.1. Yükselme: 14 masal yükselme temi üzerine kurulmuştur. Bu, kurnazlıkla yükselme, bilgiyle yükselme, çalışmayla yükselme ve tesadüfen yükselme şeklinde gerçekleşir.

3.2.1.1.1.1. Kurnazlıkla Yükselme: 8 masalda rastlanmaktadır. Bu tem üzerine bina edilen masalarda olaylar daha çok Keloğlan tipi veya Köse tipi kahramanlar etrafında döner. 11 numaralı masalda tembel biri olan Gorkak Ahmet, kurnazlığı sayesinde zengin olur. 15 numaralı masalda Havuççuk, kurnazlık yaparak hırsızların çaldığı altınları onlardan alır. 19. masalda Keloğlan, kurnazlığı sayesinde hem kendisiyle dalga geçen zenginlerden intikam alır hem de padişahın damadı olur. 29. masalda Keloğlan, kurnazlıkla elde ettiği sihirli asa, takke ve deri sayesinde Hazal'ı

kaçırıp devi öldürür ve Hazal ile evlenir. 32. masalda Köse, kurnazlığı sayesinde hem kendisini kandıran köylülerden intikam alır hem de zengin olur. 44. masalda tilki, kurnazlığı sayesinde hem yaşlı kadından kuyruğunu alır hem de kendisiyle dalga geçen arkadaşlarından intikam alır. 45. masalda Uyanık Köse, kurnazlık yaparak zengin olur. 50. masalda bir kadın, kuyumcuyu, manifaturacıyı ve kunduracıyı kandırarak öldürür ve onların mallarına konar.

3.2.1.1.1.2. Bilgiyle Yükselme: 2 masalda geçmektedir. 30. masalda vezirin anlattığı kahramanlık öyküsü daha iyi olduğu için padişah, kırbacı ona verir. 48. masalda müftü, biri kör, biri çıplak, biri sakat olan üç kardeşten kör olanın söylediği yalanı daha etkileyici bulur ve tavşanı ona verir.

3.2.1.1.1.3. Çalışmayla Yükselme: 1 masalda geçmektedir. 31. masalda kırk kardeşin en küçüğü, mağaradaki kırk başlı devi öldürerek kırk kızın babasından en güzel kızı alır ve dünya güzeli kızın babasının üç şartını yerine getirerek onun kızını alır.

3.2.1.1.1.4. Tesadüfen Yükselme: 3 masalda geçmektedir. 24. masalda fakir bir kadının kızı, doğuştan kendisine verilen olağanüstü özellikler sayesinde padişahın oğluyla evlenir. 47. masalda annesi ölen kız, tesadüfen karşılaştığı yaşlı kadının sayesinde hem üvey annesinin zulmünden kurtulur hem de paşanın oğluyla evlenir. 51. masalda yumurtadan çıkan bir kız, olağanüstü meziyetleri sayesinde padişahın oğluyla evlenir.

3.2.1.1.2. Başarı Kazanma: 16 masal metni başarı kazanma temi üzerinde kurgulanmıştır. Bu tür masallarda genellikle çelimsiz görünen ya da ailenin içerisindeki en küçük bireyler olayların merkezinde bulunur. Kimilerinde ise kötülük yapan kişiler masal kahramanı tarafından masalın sonunda cezalandırılır.

3.2.1.1.2.1. Kötülerin Cezalandırılması: 13 masalda geçmektedir. 2. masalda kahraman, kendisini aldatıp paşanın oğluyla evlenen karısını ve kendisine yardım etmeyen kızını öldürür. 3. masalda kahraman, kardeşlerini öldüren yaşlı adamı bulur ve kardeşlerinin intikamını alır. 4. masalda iki kardeş, “Burası Mısır’dır sorulmaz.” diyen Mısır paşasının yolunu mezarlıkta kesip ondan haraç isterler. Paşa sebebini sorunca, madem öyle işte böyle derler. 10. masalda kardeşlerini kıskanıp ona iftira atan iki kadın, yalanları ortaya çıkınca masalın sonunda cezalandırılır. 12. masalda kurt, keçinin

yavrularını yer. Keçi kurda tuzak hazırlar ve onu öldürür. 22. masalda aslında bir dev olan İğci Baba adında biri, bir kızın iki bacısını da öldürür. Bunu öğrenen kız, devi öldürüp onun hapsedtiği bir genç ile evlenir. 18. masalda bir adam, dağda bulduğu bir deveyi kesip yiyince, bunu öğrenen devenin sahibi, adamı şikâyet eder ve hapse attırır. 33. masalda bir kadın, çocuklarını yiyen kurdu pusuya düşürerek öldürür. 34. masalda tilki, kendisini kandıran kurdu kandırarak köyün kuyusuna atar ve köylüler tilki zannederek kurdu öldürürler. 36. masalda, gittiği her yere bela götüren bir mercimeği, kurt, ayağının altına alıp ezer ve milleti bu beladan kurtarır. 37. masalda üvey kızının güzelliğini kıskanan kadın, kızın paşa kocası tarafından öldürülür. 42. masalda Şah Mehmet, aslında bir dev olan ve kendisini öldürmek isteyen paşa babasını ve babasına yardım eden annesini öldürür. 46. masalda üç günlük bir bebek, gelinine âşık olduğu için oğlunu öldürmek isteyen paşanın amacını, cemaatin ortasında söyleyince cemaat, paşayı öldürür.

3.2.1.1.2.2. Bir İşi Başarma: 3 masalda geçmektedir. 9. masalda elmalarını yiyen ejderhayı paşanın üç büyük oğlu öldüremezken en küçük oğlu bulur ve öldürür. 16. masalda Haram Hamza, kardeşi Helal Hamza'nın sevdiği kızı yedi başlı devin elinden kurtarır. 27. masalda ölümcül hastalığa yakalanan bir paşa, hiç sevmediği ve yanına yaklaştırmadığı Kel damadının getirdiği aslan sütü ile iyileşir.

3.2.1.1.2.3. Tehlikeli Bir Durumdan Kurtulma: 1 masalda geçmektedir. 5. masalda doğuştan cadı olan kız kardeşinin önünden kaçıp gurbete çıkan adam, yıllar sonra baba evine dönüp aslan ve kaplan yavrularının yardımıyla kız kardeşini öldürür.

3.2.1.2. İffetini Koruyabilme

Türk masallarında kadın tek başına evin dışına çıktığında tehlikededir. Evin dışına çıkan kadınlar iffetini korumak için mücadele eder. Bu kadınlar iftiraya uğradıkları için genellikle masalın sonunda iffetlerini koruduklarını ispat ederler. Adıyaman masallarında iffetini koruyabilen kadın, 4 masal metninde geçmektedir. 14. masalda kocasının kardeşi tarafından iftiraya uğrayan kadın, çeşitli zorluklardan geçtikten sonra iffetini koruduğunu ispatlar ve kocası ile tekrar evlenir. 39. masalda imamın iftirasına uğrayan kız, evin dışına çıktıktan sonra iffetini korumak için çeşitli sıkıntılara katlanır. Sonunda Halep paşası olur ve kocasına, iffetli olduğunu ispatlar. Kocasıyla tekrar evlenir. 41. masalda Senem, köy imamının iftirasına uğrar ve kardeşi

onu bir dağ başında bırakıp gelir. Senem çeşitli zorlukları aştıktan sonra baba evine gelir ve olayı açığa kavuşturur. 49. masalda yedi kardeşin bir bacısı olan kız, yengesinin iftirası üzerine, abisi tarafından bir dağ başına terk edilir. Paşanın oğlu kızı görür ve onunla evlenir. Yıllar sonra kız, kardeşleriyle karşılaşır ve olayın doğrusunu anlatır.

3.2.1.3. İyilerin Mutluluğu Elde Etmesi Ve Kötülerin Cezalandırılması

12 masal metni bu tem üzerinde kurgulanmıştır. Bu masallarda iyi kalpli insanlar, masalın sonunda mutlu sona ulaşırken kötü insanlar cezalandırılmaktadır. Bu gruba giren kimi masallarda ise kaderlerine razı olmayan insanların mücadelesi ve elindeki fırsatı değerlendiremeyen insanların düştükleri durumlar anlatılmaktadır. Bu temleri şu alt gruplara ayırmak mümkündür:

3.2.1.3.1. İyilik: Bu teme 2 masalda rastlanmaktadır. 25. masalda, yola çıkan iki kardeşten büyüğü küçüğünün saflığını fırsat bilerek onu kandırır. Kandırıldığını anlayan küçük, abisinden ayrılır ve bir değirmende ayı, tilki ve kurdun söylediklerini dinledikten sonra zengin olup memleketine döner. Büyüğü de aynı yere gidince kurt, ayı ve tilki tarafından öldürülür. 28. masalda yılan yavrusu, kedi yavrusu ve köpek yavrusunu çocuklardan kurtaran Keloğlan, bu yavruların sayesinde paşanın kızı ile evlenir ve zengin olur.

3.2.1.3.2. Doğruluk: 1 masalda geçmektedir. 40. masalda kan kardeş olan Sefa ile Cefa birbirlerine karşı doğru oldukları için bütün sıkıntıları aşarlar ve Sefa, babasının yerine padişah olurken Cefa vezir olur.

3.2.1.3.3. Kadere Karşı Gelme: 3 masalda geçmektedir. 8. masalda aslında olağanüstü güçlere sahip dünya güzeli olan Dev Yavrusu ile evlenen paşanın kızı, kaderine razı olmayarak, kocasının, evin dışında giydiği deriyi ateşe atar. Bunun üzerine, kocasına kavuşmak için bir çift demir çarık alıp çürütene kadar diyar diyar gezmek zorunda kalır. 26. masalda kaderinde bir dev ile evlenmek olan bir kız, dev öldürüp başkasıyla evlenir. 43. masalda kızının kaderi olan genci bulan paşa, onu öldürmek için yıllarca uğraşır ancak başarılı olamaz ve çocuk büyüyüp paşanın kızı ile evlenir.

3.2.1.3.4. İman: bu tem 1 masalda işlenmiştir. 21. masalda sabah akşam sarayında zevk ve eğlence içinde olan İbrahim Ethem, bir ülkenin paşası iken devesini

arayan adamın nasihati üzerine imana gelir ve kalbinde Allah sevgisi dışında başka sevgi taşımamak için tahtından, ülkesinden ve oğlundan vazgeçer.

3.2.1.3.5. Fırsatları Değerlendirememesi: Bu tem üzerine 4 masal metni kurgulanmıştır. 13. masalda bir kurt, koyun ve at ile karşılaşır ancak saflığı yüzünden eline geçen bu fırsatları değerlendiremeyince aç kalır. 17. masalda gurbete çıkan kimsesiz bir genç, bir memlekette zengin bir kız ile evlenir ancak evlenirken karısına verdiği sözü tutmadığı için karısı onu boşar. Genç adam, memleketine dönmek zorunda kalır. 20. masalda kimsesiz bir genç, hocası tarafından, aslında cinlerin ve perilerin kızı olan, dul bir kadınla evlendirilir. Kadın kocasının bir dediğini iki etmez. Genç, durumu öğrenince karısını azarlar ve evden kaçır. Sonradan karısını azarladığı için pişman olur. 35. masalda iman ettiği için Allah tarafından rızıklandırılan bir adam, Cebail'in bütün uyarılarına rağmen zekâtını vermeyince adam bütün malını kaybeder. Sonradan af diler. Allah, Cebail aracılığıyla, lanetlendiğini kendisine bildirir.

3.2.1.3.6. Sabır: Bu tem 1 masalda geçmektedir. 7. masalda bir kız, üvey anneleri istemediği için bir dağ başına bırakılır. Tesadüfen karşılaştığı bey oğlu ile evlenir. Kız hamile iken bey oğlunun eski karısı tarafından denize atılır ve balık kızı yutar. Uzun bir süre sonra balıkçılar, kızı balığın karnından çıkarıp paşanın oğluna götürürler. Paşanın oğlu tekrar kız ile evlenir.

3.2.1.4. Diğerleri

3.2.1.4.1. Aç Gözlülük: Kimi masallarda da olayların merkezinde bulunan kişiler aç gözlü, hep bana diyen kişiliklerdir. Bu kişiler masalın sonunda yaptıklarından dolayı pişman olsalar da son pişmanlık fayda etmez. Yöre masallarında bu tem bir yerde geçmektedir. 1. masalda bir ihtiyar, tezek yüklü bir kervanı paylaşma koşuluyla altına çevirir. Kervanın sahibi aç gözlü olduğu için altınların hepsini almak ister. Bunun üzerine gözlerinin feri akar ve her şeyi kaybeder.

3.2.1. 4. 2. İyiliğe Karşı Kötülük: 1 masalda geçmektedir. 23. masalda bir tilki, kurnazlığı sayesinde yaşlı bir adamı yılandan kurtarır. Adam, tavuk diye, tazıyı tilkiye getirince tilki kaçır ve yaptığı iyilikten dolayı pişman olur.

3.2.2. ADIYAMAN MASALLARINDA ANA DÜŞÜNCELER

Roman, hikâye, destan, şiir gibi türlerde olduğu gibi masallarda da olaylar, belli bir ana düşünce etrafında kurgulanır. İşte Adıyaman masallarında da her masal, temel bir düşünce üzerinde kurgulanmıştır. Aşağıdaki tabloda derlediğimiz her masalın karşısında onun ana düşüncesi verilmiştir.

Masalın Adı	Masalın Ana Fikri
Altın	Hep bana diyen aç gözlü insanlar kaybeder.
Anne Sütü	Anne sütü emmeyen insandan her şey beklenir.
Azap	Kötülük yapan, kötülük bulur.
Burası Mısır'dır Sorulmaz	Haksızlığa karşı durmazsanız, sizi de bulur.
Cadı	Tehlikeyi önceden görüp önlem almak gerekir.
Cennetlik Adam	Yapacağınız bir iyilik, bütün kötülüklerin affedilmesini sağlayabilir.
Ceren	Kalbinde kötülük olmayanlar, er geç mutluluğu yakalar; kötülük yapanlar da cezasını bulur.
Dev Yavrusu	Evin içindeki sırlar dışarı çıkmamalı.
Elma	Yetenekli insanlar, şartlar ne olursa olsun başarılı olur.
Gâvur Gül	Yalancının mumu, yatsıya kadar yanar.
Gorkaň Ahmet	Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.
Gurdınan Geçİ	Hiçbir suç cezasız kalmaz.
Gurt	Eldeki fırsatları değerlendirmek gerekir.
Hain Kardeş	Doğru duvar yıkılmaz.
Havuççuk	Kısmetiniz olmayan mala sahip olamazsınız.
Helal Hamza ile Haram Hamza	İyilik yapan iyilik bulur.
Hendek	Fazla merak, kimi zaman zararlıdır.
Hırsız	Herkes yaptığıının cezasını çeker.
Hırsız Keloğlan	Ummadık taş, baş yarar.
Hoca	Sabrın da bir sınırı var, o sınırı aşmamak gerekir.
İbrahim Ethem	Doğru yolu bulan insanlar, dünya malına değer vermez.
İğci Baba	Tanımadığımız insanların peşinden gitmemek gerekir.
İhtiyar Adam ile Yılan	İyiliğe karşı kötülük.
İki Bacı	Kıskançlık, başa belâ olur.
İki Kardeş	Haksızlığın sonu kötü olur.
Kader	Mücadele ederseniz, üstesinden gelemeyeceğiniz zorluk yoktur.
Kel	Kişileri, dış görünüşüyle yargılamamak gerekir.
Keloğlan	Hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz.

Keloğlan ile Hazal	Allah, kalbi temiz olanlara yardım eder.
Kırbaç	Birini düşürmek için kazdığımız kuyuya siz de düşebilirsiniz.
Kırk Kardeş	Ummadık taş, baş yarar.
Köse ile Yaşlı Annesi	Yoksul insanları dışlamamak gerekir; yarın kimin ne olacağı bilinmez.
Kurt	Kötülük, cezasız kalmaz.
Kurt ile Tilki	Kimsenin kuyusunu kazmamak gerekir, zira kazdığımız kuyuya kendimiz düşebiliriz.
Lanetli Adam	Son pişmanlık fayda etmez.
Mercimek	Çok istediğimiz şeyler zararlı olabilir.
Nar Tanesi	Kıskançlığın sonu iyi olmaz.
Rüya	Her rüyanın gerçeğe bir ilgisi vardır.
Sandıktaki Kız	Doğrusunu öğrenmeden her söylenene kanmamak gerekir.
Sefa ile Cefa	Arkadaşlık; fedakârlık ve güven gerektirir.
Senem	Araştırmadan karar vermemek gerekir.
Şah Mehmet	İyilik, er geç kötülüğün üstesinden gelir.
Tahdir Tebdil Olmaz	Kaderi değiştirmek mümkün değil.
Tilki	Azimli ve kararlı olursak istediğimizi elde ederiz.
Uyanık Köse ile Üç Kardeş	Kurnaz kişilere karşı dikkatli olmazsak zararlı çıkarız.
Üç Günlük Bebek	Kimi zaman, en yakınımızdaki insanlar bile bize zarar verebilir.
Üvey Anne	Üvey anneler zalim olur.
Yalancılar	Yalan bazen kazandırır.
Yedi Kardeş Bir Bacı	Çekme mazlumun âhını, çıkar aheste aheste.
Yoksul Kocanın Şeytan Karısı	Kadın, adamı aziz de eder; rezil de eder.
Yumurta Gızı	Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Görüldüğü gibi Adıyaman'da masallar, iyi ile kötünün mücadelesi, yalan söylemenin zararları, kadınların toplumdaki sosyal konumu, kıskançlık, kurnazlık, gibi düşünceler üzerinde kurgulanmıştır.

3.2.3. KAHRAMANLAR

Adıyaman masallarında geçen kahramanlar üç grupta toplanabilir.

1. İnsanlar
2. Olağanüstü Varlıklar
3. Hayvanlar

3.2.3.1. İnsanlar

Adıyaman masallarında en çok rastlanan kahramanlar insanlardır. Toplumun en üst tabakasından en alt tabakasına kadar birçok insan tipi bu gruba girmektedir. Masallarda üstlendikleri rollere ve toplumdaki yerlerine göre kahramanlar üç gruba ayrılmaktadır.

1. Saray ve İdare Adamları.
2. Din Adamları.
3. Sıradan İnsanlar.

3.2.3.1.1. Saray ve İdare Adamları:

Padişahlar, paşalar, vezirler, ağalar, beyler, padişah eşleri, hâkimler, bu gruba girer. Adıyaman masallarında padişahlar, ağalar, şehzadeler, vezirler aktif rol oynarken diğer tipler genellikle sadece figür olarak bulunur.

3.2.3.1.1.1. Padişahlar/ Paşalar: Bu kahramanlar kimi masallarda iyi rollerle yer alırken kimi masallarda kötü tipler olarak karşımıza çıkarlar. Masallardaki padişahların özellikleri, toplumun padişahlara ve paşalara bakış açısını göstermesi bakımından önemlidir. Padişahların çoğu erkek iken kimi masallarda kadınlar padişah olur. Kimi masallarda da masal kahramanının, sonradan padişah olduğu görülmektedir. Bu sebeple padişahları da kendi arasında dört gruba ayırmak mümkündür. Adıyaman yöresinden derlediğimiz masallarda çoğu zaman padişah yerine paşa geçer. Burada paşadan kasıt padişaktır. Bu sebeple paşa ile padişah bir arada verilmiştir.

3.2.3.1.1.1.1. *İyi Olanlar*: Adıyaman masallarında karşılaşılan padişahlardan 10 tanesi iyi karaktere sahiptir. Bunlar genellikle yardımsever, kötü durumdaki insanlara yardımcı olan yumuşak kalpli padişahlardır.

1. masalda iki yerde geçmektedir. İlkinde masalın gidişatında pek rolü yoktur. Sadece aç gözlü oğlanın babasıdır. İkincisinde de başka bir memleketin paşası yaptıklarından pişman olan oğlanı bir köşede görür ve onun derdini dinler.

9. masalda iki yerde geçer:

a- Bir paşa, içerisinde her türlü meyve olan bir bahçe yetiştirir. Paşa, bu bahçede bulunan elma ağacının meyvelerinden yiyemediği için çocuklarından, bu elmayı korumalarını ister.

b- Paşanın küçük oğlu yerin 7 kat altında bir ülkenin suyunu kesen ejderhayı öldürünce o ülkenin paşasının kızını alır.

14. masalda ülkenin padişahı ölür.

19. masalda iki farklı ülkenin paşası geçmektedir:

a- Ülkenin paşası hırsızın yakalanması için ferman yayımlar. Başarılı olamaz. Başka ülkenin paşası hırsız yakalanmazsa savaş açacaktır. Paşa, masalın sonunda kızını Keloğlan'a verecektir.

b- Diğer ülkenin paşası, Keloğlan'ın bulunduğu ülkenin paşasına savaş açacaktır. Keloğlan, o paşayı da oyuna getirince o da kızını Keloğlan'a verir.

20. masalda karısından kaçan köşkerin garip hareketlerini gören ülkenin paşası, bu hareketlerin sebebini sorar.

21. masalda İbrahim Ethem, padişaktır. Devesini arayan adamın sözleri üzerine tahtını bırakır. Çoban kılığına bürünerek Mekke'ye gider ve orada bir camide kalır. Yıllar sonra oğlu onu bulunca Ethem, Allah'a dua eder ve oğlu ölür.

28. masalda yılanların padişahı, kızını Keloğlan'a verir. Padişahın kızı, Keloğlan'ı terk edip önceden sevdiği adamla birlikte kaçınca paşa, kızını öldürür ve diğer kızını ona verir.

30. masalda paşa, veziri ile gezmeye çıktıklarında buldukları kırbacı, vezirin hikâyesi daha etkili olduğu için ona verir.

31. masalda Keloğlan'ın ejderhaya getireceği kız, bir paşanın kızıdır. Paşa, Keloğlan'a üç şartla kızını verecektir. Keloğlan, belirtilen şartları yerine getirince paşa, kızını bir katır yükü altınla birlikte ona verir.

47. masalda paşa, oğlunun istediği kızı bulur ve oğluna ister.

3.2.3.1.1.1.2. *Kötü Olanlar:* 7 masalda kötü karakterli padişaha rastlanmaktadır. Kimi padişahlar aile çevresine zarar verirken kimileri de saray dışındaki insanlara zarar vermektedir. Bunlar genellikle masalın sonunda öldürülür. Kimi masallarda da başta yanlış yapan padişah masalın sonunda hatasını anlar.

4. masalda, sattıkları karpuzların parasını alamayan iki kardeş, Mısır Paşasına şikâyetle bulunurlar. Paşa, “Burası Mısır’dır sorulmaz.”diyerek onları geri çevirir. Masalın sonunda paşanın kızı ölür ve iki kardeş, mezarlıkta paşanın önünü keserek ondan haraç ister. Paşa sebebini sorunca onlar da “Burası Mısır’dır sorulmaz.”diyerek paşaya ders verirler.

8. masalda paşa, kızını, üç isteğini de yerine getiren Dev Yavrusu’na verir. Paşa Dev Yavrusu’nun derisini yakar. Dev Yavrusu da karısını terk edip gider.

27. masada bir paşa evlenme yaşına gelen üç kızını evlendirecektir. Kızlarından biri vezirin oğlu ile bir de kizirin oğlu ile evlenirken en küçük kızı kimsesiz bir kel ile evlenir. Paşa, bu yüzden küçük kızını ve kocasını yanından uzaklaştırır ve bir daha da yanına yaklaştırmaz. Paşa ölümcül hastalığa yakalanır. Paşanın iyileşmesi için gerekli olan kaplan sütünü vezirin oğlu ve kizirin oğlu bulamaz. Kel bulur. Bunun üzerine paşa, diğer iki kızını da kel ile evlendirir ve onu vezir yapar.

40. masalda çocuğu olmayan bir paşa ile veziri gezmeye çıkarlar. Karşılarına çıkan yaşlı bir adamın verdiği elmaları, eşleriyle birlikte yerler. Paşa ile vezirin birer oğlu olur. Paşanın oğluna Sefa, vezirin oğluna Cefa adı verilir. Paşa, Sefa’nın âşık olduğu kızı sevdiği için oğlunu memleketinden sürgün eder. Sefa, kızı bulup onunla evlenmek için baba evine getirir. Paşa, sırasıyla, zehirli atı gönderir, zehirle kızarttığı kazı oğlunun önüne indirir, ejderha olup gerdek odasına girer. Sefa’nın arkadaşı Cefa, paşanın bütün tuzaklarına engel olur ve son olarak ejderha kılığına bürünen paşayı öldürür.

42. masalda bir paşa, doğan bütün erkek çocuklarını öldürür. Şah Mehmet adında bir oğlu olduğunu öğrenince onu öldürmek ister. Masalın sonunda oğlu tarafından öldürülür.

43. masalda padişah, yeni doğan kızına kimin damat olacağını öğrenir. Oğluna damat olacak çocuğun ailesinden alıp öldürmek ister. Padişah, oğlanı bir türlü öldüremez ve oğlan, padişaha damat olur. Padişah, kaderin önüne geçilemeyeceğini anlar ve razı olur.

46. masalda paşa, gelinine âşık olur ve oğlunu öldürmek ister. Kızın yardımıyla, paşanın istediği her şey yerine gelir. Paşanın son isteği olan üç günlük bebek, paşanın niyetini açıklayınca, halk paşayı öldürüp onun oğlunu paşa yapar.

3.2.3.1.1.3. *Sonradan Padişah Olanlar*: Yöre masallarında beş yerde sonradan padişah olanlarla karşılaşmaktadır. Üç masalda, kötü olan babanın yerine oğlu padişah olurken iki yerde de masalın kahramanı, padişahı ölen ülkenin padişahı olur.

14. masalda iffetini korumayı başaran kadın, padişahlığı kocasına bırakır.

39. masalda sandıktaki kız, Bağdat'ın padişahı ölünce onun yerine padişah olur. Masalın sonunda Mehmet ile evlenip tahtını ona bırakır. Aynı masalda Mehmet de sonradan padişah olmuştur.

40. masalda Sefa, babasının yerine paşa olur.

42. masalda Şah Mehmet, önce gözlerinin açıldığı memleketin padişahı olur, sonra da babasını öldürüp onun yerine paşa olur.

46. masalda halk, paşayı öldürüp onun oğlunu paşa yapar.

3.2.3.1.1.4. *Kadın Padişahlar*: Üç masalda kadınlar padişah olur. İkisinde kadınlar tahtı kocasına bırakır.

14. masalda iftiraya uğrayan bir kadın, çeşitli zorlukları aştıktan sonra padişahı ölen bir ülkede padişah olur. Masalın sonunda tahtını kocasına bırakır.

29. masalda Hazal, kadınlar ülkesine padişah olur. Keloğlan, onu kandırıp devin yanına götürür. Masalın sonunda onunla evlenir.

39. masalda sandıktaki kız, Bağdat'ın padişahı olur.

Görüldüğü gibi kimi masalarda padişahlık babadan oğlu geçerken kimi masalarda da halktan insanlar padişah olabiliyor. Bu da toplumun her tabakasındaki insanın yüksek mertebelere çıkma arzusunu göstermesi bakımından önemlidir. Kimi masalarda kötü karakterle karşımıza çıkan padişahların, masalın sonunda cezalandırılması, toplumun, kim olursa olsun, zulmedenleri cezalandırma isteğinin dışavurumundan başka bir şey değildir.

3.2.3.1.1.2. Hükümdar Hanımları: Padişahlara göre masalarda daha az görülürler. 4 masalda padişah eşlerinden söz edilir. Kimi yerlerde masalın akışı içerisinde aktif rol oynarlar, kimi yerlerde de pasif durumdadırlar.

27. masalda Kel'in getirdiği kaplan sütünü paşa içmek istemeyince paşanın karısı onu ikna eder ve paşa, sütü içip iyileşir.

30. masalda paşa, her gün atı alıp gezmeye çıkan karsını takip eder. Bir mağaranın içindeki devi öldürür ve onun yanındaki dünya güzeli kız ile evlenir.

40. masalda Sefa'nın annesi, ona babasının niyetini anlatıp onu gurbete gönderir.

42. masalda Şah Mehmet'in annesidir. Şah Mehmet'le birlikte kaçar. Daha sonra paşa ile işbirliği yaparak Şah Mehmet'i öldürmek ister. Masalın sonunda oğlu tarafından öldürülür.

3.2.3.1.1.3. Padişah Kızları: Yöre masallarında 9 yerde padişah kızlarından bahsedilmiştir. Bu masalarda padişah kızları, daha çok başarı gösteren kahramanlarla evlendirilir.

4. masalda paşanın kızı ölür.

8. masalda paşanın kızı Dev Yavrusu ile evlenir. Kocasını evden kaçınca onun peşinden gider ve masalın sonunda tekrar evlenirler.

9. masalda paşanın kızı, ejderhayı öldüren gençle evlenir.

19. masalda iki yerde geçmektedir:

a- Keloğlan'ın bulunduğu ülkenin paşasının kızıdır. Masalın sonunda Keloğlan'la evlenir.

b- Başka ülkenin paşasının kızıdır. Masalın sonunda Keloğlan'la evlenir.

20. masalda paşa, kızının çeyizi için alış veriş çıkar.

27. masada paşanın 3 kızı vardır. Kızların biri vezirin oğlu ile biri kızirin oğlu ile evlenirken en küçük kız, kimsesiz Kel ile evlenir.

28. masalda Padişahın iki kızı vardır. Büyük kız, istemediği halde Keloğlan ile evlendirilir. Kız, Keloğlan'ı bırakıp önceden sevdiği adamla birlikte kaçar. Padişah, kaçan kızını öldürüp diğer kızını Keloğlan'a verir.

31. masalda Keloğlan'ın ejderhaya getirmesi gereken kız, bir paşanın kızıdır. Kız istemeye gidenler, paşanın şartlarını yerine getiremediği için öldürülür. Kız, Keloğlan'a yardım eder. Masalın sonunda Keloğlan ile evlenir.

43. masalda padişahın kızı, babasının öldürmek istediği genci görür ve ona âşık olur. Babasının, vekiline gönderdiği mektubu değiştirir. Masalın sonunda gençle evlenir.

Yukarıda belirtildiği üzere yöre masallarında padişah kızları, daha çok başarı gösterenler ile veya belirtilen şartları yerine getiren kişiler ile evlendirilir. Kızların, kim olursa olsun, belirtilen şartları yerine getiren kişiye verilmesi dikkat çekicidir.

Ayrıca masalarda geçen padişah kızlarının çoğunun, halk tabakasından insanlarla evlenmesi de önemlidir.

3.2.3.1.1.4. Şehzadeler: Adıyaman masallarında şehzadeler, en az padişahlar kadar ön plandadırlar. 12 masalda şehzadelere yer verilmektedir. Kimi masalarda şehzadeler babasının zulmünden kaçıp sonradan onun yerine padişah olurken kimi masalarda, padişahların birden fazla oğlu vardır. En küçüğü, başarı elde eder ve babasının yerine padişah olur. Kimi masalarda ise padişahlardan bağımsız olarak masalın olay örgüsü içerisinde yer alır ve zor durumdaki kızı kurtarıp onunla evlenir. 1. ve 2. masal dışında hepsi iyi karakterde rol almaktadır.

1. masalda ihtiyarın yardımıyla, tezek yükü altın ve mücevher olan şehzade sözünde durmaz ve hem altınları hem de gözlerini kaybeder.

2. masalda paşanın oğlu anne sütü emmeyen kadının dostudur ve kadının kocasını tuzağa düşürüp kadınla evlenir. Masalın sonunda kadının kocası tarafından öldürülür.

9. masalda paşanın 4 oğlu vardır. Bunların en küçüğü karşılaştığı bütün engelleri aşar ve başka bir diyarın paşasının kızı ile evlenir.

10. masalda paşanın oğlu, atlarını beslediği ahırda yakaladığı üç kız kardeşle evlenir. İki büyük kız verdiği sözü yerine getiremeyince küçük kıza iftira atarlar. İşin aslını öğrenen paşanın oğlu, büyük eşlerini öldürür ve cezalandırdığı eşini tekrar yanına alır.

21. masalda İbrahim Ethem'in oğlu, babasını Mekke'de bulur. Babasının Allah'a dua etmesi üzerine namaz üzerinde ölür.

24. masalda padişahın oğlu fakir kadının kızını ister. Zengin kadının hilesi yüzünden sevdiği kıza kavuşamayan padişahın oğlu, masalın sonunda kızı bulur ve onunla evlenir.

37. masalda paşanın oğlu, amcasının öldürdüğü Nar Tanesi'ni bulur, eve getirir ve onunla evlenir.

40. masalda Sefa, paşanın tek oğludur. Babasının sevdiği kıza âşık olur ve sürgün edilir. Cefa ile birlikte yola çıkan Sefa, kızın memleketine gider ve kız ile tanışıp kaçarlar. Baba evine gelirken babası ona tuzak hazırlar. Cefa'nın yardımıyla bütün bu engelleri aşar. Cefa taş kesilince, Sefa delirip dağlara kaçar. Cefa onu bulur ve Sefa, babasının yerine ülkenin paşası olur.

42. masalda erkek çocuklarını öldüren paşanın oğludur. Babasının niyetini öğrendikten sonra memleketi terk eder. Kurtardığı aslan ve kaplan yavrusunun sayesinde gittiği memlekette padişah olur. Babasının kardeşlerini öldürür. Masalın sonunda, kendisini öldürmek isteyen annesini ve babasını öldürür ve babasının yerine paşa olur.

46. masalda paşanın üç oğlu vardır. En küçük oğlu, perilerin kızı ile evlenir. Paşa, gelini görünce ona âşık olur. Oğlan, babasının üç şartını da yerine getirir. Halk paşayı öldürüp onun yerine küçük oğlunu paşa yapar.

47. masalda, paşanın oğlu, düğünde oynayan dünya güzeli kıza âşık olur ve onunla evlenir.

49. masalda kardeşi tarafından bir dağ başına bırakılan kızı, paşanın oğlu bulur ve onunla evlenir.

3.2.3.1.1.5. Vezirler, Hanımları ve Çocukları: Dört masalda vezir ve ailesi geçmektedir. Masallarda ikinci dereceden kahramanlardır. Adıyaman masallarında bu

kahramanlar 27. masal dışında, masal kahramanına veya padişaha yardımcı olan iyi roldedirler.

27. masalda geçmektedir. Vezirin oğlu ve kizirin oğlu paşanın kızlarıyla evlenirler. Paşanın iyileşmesi için gerekli olan kaplan sütünü bulamazlar ve paşa, kızlarını onlardan alıp Kel ile evlendirir.

30. masalda vezirin kahramanlığı daha iyi olduğu için padişah, kırbacı ona verir.

40. masalda zürriyetsiz olan vezir, paşa ile birlikte gezmeye çıkar. Yaşlı bir adamın verdiği elmayı eşiyle birlikte yer ve bir çocuğu olur. Cefa adını verirler.

40. masalda Cefa, vezirin oğludur. Bütün hayvanların dilinden anlamaktadır. Sefa'nın peşine takılır. Sefa'nın sevdiği kızı kaçırmaya yardımcı olur, onu, paşanın hazırladığı tuzaklardan korur. Ejderha kılığına bürünen paşayı, gerdek odasında öldürür. Masalın sonunda, babasının yerine paşa olan Sefa'nın veziri olur.

43. masalda vezir, paşaya damat olacak çocuğun kim olduğu ona söyler.

43. masalda paşanın vekili, paşanın kızı ile genci evlendirir.

3.2.3.1.2. Din Adamları: Türk masallarının önemli karakterlerinden olan din adamları, Adıyaman masallarında 10 yerde geçmektedir. Kimi masallarda din adamları, toplumdaki anlaşmazlıkları çözen konumunda iken kimi masallarda, toplumun güvenerek, namuslarını emanet ettikleri din adamları, emanete hıyanet ederler. Bazı yerlerde de sadece figüran olarak masalda yer almaktadırlar. Din adamları, müftü, imam ve şeyh olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır.

3.2.3.1.2.1. Müftü: Bir yerde geçmektedir. 48. masalda anlaşılamayan üç kardeş, müftünün yanına gider. Müftü, her birinin bir yalan söylemesini ister. Kimin yalanı daha etkileyici olursa tavşan onun olacaktır. Müftü, körün söylediği yalanı beğenir ve tavşanı ona verir.

3.2.3.1.2.2. İmam/ Hoca: Sekiz yerde geçmektedir.

6. masalda kötü işler yapan adam, kendisinin cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu öğrenmek için hocanın yanına gider. Masalın sonunda hoca, adamın cennetlik olduğunu söyler.

19. masalda Keloğlan, kuran öğrenmek için bir hocanın yanına gider.

20. masalda hoca, kuran dersi verdiği öğrencilerini evlendirir. Öksüz öğrencisinin karısının cinlerin ve perilerin kızı olduğunu söyler.

25. masalda insanların kaderine bakar. Tek varlığı olanın kızının kaderinin gökyüzündeki bir bulutta olduğunu söyler.

39. masalda kızı görünce ona âşık olur ve ona sahip olmak için bir cadı ile anlaşarak kızı hamama getirtir. Kız, hamamda imamın kafasına tası vurup eve kaçar. Kıza iftira atar. Mehmet eve geldiğinde imama kanıp kızı bıçaklar ve bahçeye atar. Kız, padişah olduktan sonra imamı tutuklayıp konuşturur ve serbest bırakır.

40. masalda Sefa ile Cefa, gittikleri yerde, kız kılığına bürünerek bir hocanın yanında kur'an dersi alırlar.

41. masalda cami imamı, kendisine emanet edilen Senem'e âşık olur ve onu almak ister. Senem kabul etmeyince imam ona iftira atar. Masalın sonunda Senem'in kocası tarafından öldürülür.

46. masalda peri kızının babasıdır. Bir çalılığın dibinde yaşar.

50. masalda Deli Hasan, ayakkabıcıyı denize attıktan sonra, abdest alan hoca ile karşılaşır ve onu da alıp denize atar.

3.2.3.1.2.3. Şeyh: Bir masalda görülmektedir. 38. masalda yaşlı kadın, rüyasını Şeyh Yasin'e anlatır. Şeyh, kadının rüyasını yorumlar.

3.2.3.1.3. Halk Tabakasına Mensup Olanlar: Bu guruba, Keloğlan ve Köse gibi bazı tiplerle zengin, fakir, çoban gibi sıradan insanlar girmektedir. Adıyaman masallarında en kalabalık kahraman gurubudur. Kimi masallar bu gruptaki kahraman isimleriyle adlandırılır. Keloğlan, Şah Mehmet, Köse gibi.

3.2.3.1.3.1. Bazı Tipler: Türk mallarında tip olma özelliklerini taşıyan, Keloğlan, Köse, çingene, namert, tembel gibi tipler bu bölüme alınmıştır.

3.2.3.1.3.1.1. Keloğlan: Masallarda en çok rastlanan tiptir. Yöre masallarında da Keloğlan tipine çokça yer verilmiştir. Kötülüğe karşı gelen, zalimleri cezalandıran ve masalın sonunda istediğini alan masal kahramanıdır. Genellikle dışarıdan bakıldığında çelimsiz, saf ve fakir bir aile çocuğu olarak görülür. Başlangıçta işsiz güçsüz bir adam görünümündedir. Sonradan en umulmadık başarıları elde edip hem zengin olur hem de

padişahın kızı ile evlenir. Kimi yerlerde Keloğlan olarak geçerken kimi yerlerde Kel, Havuççuk gibi farklı adlarla geçmektedir.

15. masalda Havuççuk, bir “Keloğlan” tiplemesidir. Kurnazlığı sayesinde hırsızların çaldığı altınları alır ve mahkemede onları suçlu çıkarır.

19. masalda Keloğlan, kurnazlığı sayesinde, kendisiyle dalga geçen şehir zenginlerinin mal varlığını ellerinden alır. İki ülkenin paşası bile onunla başa çıkamaz. Masalın sonunda Keloğlan, her iki paşanın kızı ile evlenir.

25. masalda iki kardeşten biri olan küçüğü, Keloğlan tipinde kurnaz biridir. Hem kurt, tilki ve ayının sırrını öğrenip onların kısmetini elinden alır hem de kendisini kandıran abisinden intikam alır.

27. masalda kimsesiz bir Kel’dir. Paşanın küçük kızı ile evlenir. Paşanın iyileşmesi için gerekli olan kaplan sütünü bulur ve paşanın beğenisini kazanır. Paşa, diğer iki kızını da Kel’e verip onu vezir yapar.

28. masalda Keloğlan, saf ve temiz kalpli bir insandır. Köpek yavrusu, kedi yavrusu ve yılan yavrusunu çocukların elinden kurtarır. Keloğlan’ın kurtardığı yılan yavrusu, yılan padişahının oğludur. Padişah, ona sihirli sofrasını verir. Keloğlan bu sofraya sayesinde zengin olur ve padişahın kızı ile evlenir. Kız, başkasını sevdiği için kaçar. Keloğlan kedi yavrusu ve köpek yavrusunun yardımıyla kızı yakalar. Padişah’a haber verir. Padişah da diğer kızını Keloğlan’a verir.

29. masalda Keloğlan, fakir bir ailenin oğludur. Babası onu ağaya kurban etmek ister. Ağa, onu yanına alır. Ancak sonradan ondan kurtulmanın çarelerini arar. Bunu anlayan Keloğlan, memleketi terk eder. İnsan kılığındaki güvercinlerden aldığı küpe, bilezik ve ayakkabı sayesinde engelleri aşip devin evine gider. Dev, onu yemek ister. Keloğlan, devin istediği Hazal’ı getirir. Dev, yine de onu yemek ister. Keloğlan, hile ile elde ettiği takkesi, derisi ve sopası sayesinde Hazal’ı da alıp kaçar. Devi, okuyla vurup öldürür.

31. masalda kırk kardeşin en küçüğü Keloğlan’dır. Kardeşlerini hem ejderhadan hem de 40 devden koruyarak babasının belirttiği 40 kızın babasının evine ulaştırır. Ejderhaya verdiği sözü tutarak dünya güzeli kızı babasından alıp gelir. Hem kırk kızın en değerlisi ile hem de ejderhanın istediği dünya güzeli kız ile evlenir.

3.2.3.1.3.1.2. *Köse*: Adıyaman masallarında, kurnazlığıyla Keloğlan'a benzeyen köseler, iki yerde geçmektedirler. Bir anlamda, Keloğlan'ın olmadığı masallarda onun rolünü üstlenirler.

32. masalda Köse, fakir bir kadının oğludur. Köylü onu kandırınca bütün köylüyü göle atıp öldürür ve onlardan intikamını alır.

45. masalda Köse, esnaf olan üç kardeşi kandırıp onların parasını ellerinden alır ve adamların karılarını öldürmelerine sebep olur. Adamlar, Köse'yi bir torbaya koyup göle atmak isterler. Köse, yolda bir çobanla yer değiştirip onun sürüsünü eve getirir. Masalın sonunda yine onları kandırıp göle atar ve onlardan kurtulur.

3.2.3.1.3.1.3. *Yahudi*: Türk masallarında daha çok kurnazlıkları ve esnaf olmakla tanınan Yahudiler, Adıyaman masallarında bir yerde geçmektedir. Halı, kilim dokumakla geçinen zanaat erbabıdır.

39. masalda kilim dokuma ustasıdır. Mehmet, kızı pencereden aşağı attıktan sonra Yahudi, kızı bahçede görür ve onu iyileştirir. Kız ile evlenmek ister. Kız, onun elinden kaçır ve padişah olduktan sonra onu tutuklayıp konuşturur. Sonra serbest bırakır.

3.2.3.1.3.1.4. *Eşkîya*: Masallarda daha çok kırk haramiler olarak bilinirler. Yöre masallarında bir yerde geçmektedir.

39. masalda 40 eşkıya, sandıktaki kızı ve onun 39 arkadaşını yakalar. Eşkîyalar, kızlar ile evlenmek ister. Kız, onların elinden kaçıp Bağdat'a gider. Padişah olduktan sonra onları tutuklayıp konuşturur ve serbest bırakır.

3.2.3.1.3.1.5. *Tembel*: Masalın başında tembel olsa da sonlara doğru çalışmaya çıkarlar ve kurnazlıkları sayesinde zengin olurlar. Adıyaman masallarında geçen tembel, Köse'nin özelliklerini taşır.

11. masalda Korkak Ahmet, tembel bir adamdır. Akşama kadar evde oturur.

3.2.3.1.3.1.6. *Çingene*: Adıyaman masallarında çingeneler, dilenerek geçinen insan grubu olarak geçer. Bir yerde geçmektedir. 36. masalda bir çingene, çocuğu olmayan kadına yardımcı olur ve kadının verdiği mercimekleri evin bacasından aşağı boşaltır. Bu mercimeklerin her biri bir çocuk olarak aşağı düşer.

3.2.3.1.3.1.7. *Korkak*: Daha çok çevresindekiler tarafından korkak birisi olarak tanınır ancak kurnazdır ve kurnazlığı sayesinde zengin olur. Adıyaman masallarında bir yerde geçmektedir. 11. masalda Gorkak Ahmet adında biri, korkusundan dışarı çıkmadığı için karısından azar işitir. Bir gün eline yumurta alarak çalışmaya gider. Taşların suyunu çıkarmaya çalışan iki kişinin karşısına geçerek yumurtanın suyunu çıkarır. Adamlar yumurtayı taş zannedip onu güçlü biri zanneder ve ona arkadaş olmayı teklif ederler. Gorkak Ahmet'in tembelin biri olduğunu öğrenirler ve ondan ayrılmak isterler. Ahmet de bir heybe altın karşılığında kabul eder. Altınları alıp karısının yanına gider.

3.2.3.1.3.1.8. *Aptal*: Adıyaman masallarında aptal; çabuk kanan, kurnaz kişiler tarafından çabucak kandırılabilen kişiliklerdir. Dört yerde geçmektedir.

11. masalda taşların suyunu çıkarmaya çalışan iki kişi vardır. Gorkak Ahmet bunlardan bir heybe altın alıp eve döner.

18. masalda Fatma, kocasının yakalanmasına sebep olur ve bu yüzden dayak yer.

45. masalda Köse, üç kardeşi her seferinde oyuna getirir ve sonunda onları öldürüp mallarını alır.

50. masalda kadın, Deli Hasan'a üç altın verir. Hasan da bunun karşılığında torbaları denize atar. Hasan, torbaları denize attıktan sonra cami imamıyla karşılaşır ve onu da denize atar.

3.2.3.1.3.1.9. *Namert*: Adıyaman masallarında yol arkadaşlarına, en yakın çevrelerine ihanet eden kişilikler olarak geçerler. Üç yerde geçmektedir.

25. masalda birlikte çalışmaya çıkan iki kardeşten büyüğü namerttir. Kardeşinin yemeğini yer. Yemeğini de ona vermez. Bunun üzerine yolları ayrılır. Namert, masalın sonunda kurt, ayı ve tilki tarafından parçalanarak öldürülür.

30. masalda vezir, fakir bir adam iken para karşılığında bir adamın yanında çalışır. Adam, onu bir kuyunun içine atıp gider. Vezir, kuyudan çıkıp adamdan intikam alır. Adamın karsını kendisi alır, kızını da arkadaşına verir.

31. masalda Keloğlan'ın 39 kardeşi onun başarısını kıskanırlar. Keloğlan, ejderhaya verdiği sözü yerine getirmek için paşanın yanına gider. Onlar da kendi

evlerini yaparlar ancak Keloğlan'ın evini yapmazlar. Keloğlan, kızı getirir ve kardeşleri ile yollarını ayırır.

3.2.3.1.3.1.10. *Kötü Adam:* Adıyaman masallarında, genellikle eşlerine kanarak masal kahramanına kötülük yaparlar. Üç yerde geçmektedir.

6. masalda 39 kişinin katili olan adam, ölülerin ciğerlerini yiyen birini öldürdüğü için cenneti hak eder.

49. masalda kızın en büyük kardeşi, karısının sözüne uyup kızı bir dağ başında bırakıp eve gelir. Masalın sonunda, kızın abisi gerçekleri öğrenince yaptıklarından pişman olur.

37. masalda Nar Tanesi'nin amcası, eşinin sözüne kanıp onu bir dağ başında bırakır. Nar Tanesi kurtulup bir cadının kızı olunca amcası, cadının evine gidip onu öldürür.

3.2.3.1.3.1.11. *Hırsızlar:* Adıyaman masallarında hırsızlar üç yerde geçmektedir.

15. masalda Havuççuk, eve gitmediği bir gece, hırsızlarla karşılaşır. Hırsızlar onu görünce çaldıkları altınları bırakıp kaçarlar. Masalın sonunda Havuççuk'u mahkemeye verirler ancak haksız bulunurlar ve hapse atılırlar.

18. masalda Abuzer hırsızdır. Karısının saflığından dolayı yakalanır ve hapse atılır.

19. masalda Keloğlan hırsızlık yapar.

3.2.3.1.3.1.12. *Yalancılar:* Adıyaman masallarında yalancılar, iki yerde geçmektedir.

48. masalda ava giden üç kardeş, bir tavşanı görür. Kör olan, tavşanı ben gördüm; çıplak olan, ben cebime koydum; sakat olan, ben yakaladım der. Anlaşamazlar ve müftüye giderler. Müftü, tavşanı kör olana verir.

50. masalda kadın, "kocam sefere gitti ve dönmedi" diyerek, kuyumcuya, manifaturacıya ve ayakkabıcıya yalan söyler.

3.2.3.1.3.1.13. *Kocasını Aldatan Kadınlar:* Adıyaman masallarında kocasını aldatan kadınlar masalın akışı içerisinde kocaları tarafından öldürülür. İki yerde geçmektedir.

2. masalda anne sütü emmeyen kadın, kocasını, paşanın oğlu ile aldatmaktadır. Kocasını durumu öğrenir ve masalın sonunda kadını mağarada aç susuz bırakıp öldürür.

32. masalda çiftçinin karsı onu bir başkasıyla aldatmaktadır. Çiftçi durumu öğrenince hem karsını hem adamı öldürür.

Keloğlan, Köse, tembel, korkak ve hırsız gibi tipler Adıyaman masallarda farklı isimlerle geçse de aynı özelliklere sahip kahramanlardır. Hepsisi de masalın başında fakir aile çocuklarıdır ve toplum tarafından dışlanırlar. Ancak kurnazlıkları sayesinde, masalın sonunda zengin olurlar. Çingeneler, gerçek yaşamda olduğu gibi dilencilik yaparak geçinen kimselerdir. Yöre masallarında “aptal” tiplmesiyle ön plana çıkan kahramanlar genellikle Keloğlan ve köse gibi kurnaz kahramanların kandırdığı kişilerdir. Adıyaman masallarında geçen “eşkıya”lar da diğer Türk masallarında olduğu yol kesen kişiler olarak ön plana çıkarlar.

3.2.3.1.3.2. Ağalar Beyler: Adıyaman masallarında altı yerde geçmektedir. Paşaların ve padişahların geçmediği yerlerde ağalar yer alır. Genellikle masal kahramanına yardımcı olurlar.

7. masalda bir beyoğlu, babası tarafından bir dağ başına terk edilen dünya güzeli kızı ırmağın yanındaki ağacın üzerinde görür ve onunla evlenir.

14. masalda bir ağa, iftiraya uğrayan kadını bulur ve onunla evlenir. Ancak eski karısı kadına iftira atar ve ağa kadına bir miktar altın verip kadını gönderir.

23. masalda yılanın ısırarak istediği adam, ağanın tazısını torbaya koyup tilkinin üzerine gönderir.

29. masalda Mehmet Ağa, Keloğlan’ı hizmetine alır. Azapları onu kışkırtır ve ağa, Keloğlan’ı öldürmek ister. Masalın sonunda bütün mal varlığını kaybeder ve hapse düşer. Keloğlan onu hapisten kurtarır.

32. masalda Köse, kazandığı altınları ağanın ölçeği ile tartar ve ölçeğin altına bir altın koyup ağaya gönderir.

41. masalda yörenin ağası Senem’i bulur ve onunla evlenir. Masalın sonunda çocukları öldüren azapları, Senem’e iftira atan imamı ve cadıyı öldürür.

3.2.3.1.3.2.1. Ağaların Eşleri: Adıyaman masallarında iki yerde geçmektedir.

14. masalda ağanın eski eşi, ağanın ikinci karısına iftira atar ve kadını evden uzaklaştırır.

41. masalda Senem, ağanın eşidir.

3.2.3.1.3.2.2. *Ağaların Çocukları:* Adıyaman masallarında üç yerde geçmektedir.

14. masalda ağanın ilk eşi, oğlunu öldürüp suçu, onun yeni evlendiği kadının üzerine atar.

39. masalda ağanın oğlu, sandıktaki kız ile karşılaşır ve onunla evlenmek ister. Kız, diğer 39 kızı da alıp oradan kaçar. Ağanın oğlu, kızın peşine düşer. Kız, Bağdat padişahı olduktan sonra onu tutuklayıp konuşturur.

41. masalda ağa ile evlenen Senem'in iki erkek çocuğu olur. Ağanın azapları onları öldürür.

3.2.3.1.3.3. Zenginler ve Fakirler: Fakirler, genellikle masalın sonunda zengin olurken, zenginler, kötü roldedir ve cezalandırılırlar. Bunu masal anlatıcılarının fakir olmalarına bağlamak gerekir. Anlatıcılar, genellikle fakir oldukları için kendilerini masal kahramanlarıyla özdeşleştirmektedirler. Adıyaman masallarında 10 yerde geçmektedir.

17. masalda masal kahramanı fakirdir. Kahramanın gittiği ülkedeki herkes zengindir.

19. masalda Keloğlan, fakir bir ailenin oğludur. Şehrin zenginleri, Keloğlan ile dalga geçerler. Masalın sonunda Keloğlan onların bütün mal varlığını çalar.

24. masalda geçen iki bacıdan biri zengin biri fakirdir.

29. masalda 9 çocuğu olan fakir bir adam, ağadan bir iki ölçek buğday almak için en küçük oğlunu (Keloğlan)'ı ağanın ayakları önünde kesmek ister. Ağa, oğlanı bağışlayınca, adam oğlunu ağanın hizmetine verir.

31. masalda 40 kızın babası zengin bir adamdır. Mağaradaki 40 devi öldürenin Keloğlan olduğunu öğrenince en değerli kızını ona verir.

35. masalda zengin bir adam vardır. Bu adamın inancı olmadığı için Cebrail, bunun rüyasına girer ve imana gelmesi için uyarılarda bulunur. Adam, imana gelip

malını kaybedince tekrar eskisi gibi olmak ister. Cebrail, tekrar uyarır ve adam zengin olur. Eski zenginliğine kavuşan adam, “Cebrail’in bütün uyarılarına rağmen” başta verdiği zekâtı vermekten vazgeçer. Bir tufan olur ve adam bütün malını kaybeder. Pişman olup af diler, ancak affedilmez.

43. masalda padişahın damadı, fakir bir adamın oğludur.

50. masalda karı-koca, fakirdir. Kandının açığözlülüğü sayesinde zengin olurlar.

51. masalda yumurtaları gören adam zengin biridir. Yumurta Kızı ile evlenmek ister. Arap Kızı ile evlenir. Kuş olup uçan Yumurta Kızı’nı eve getirir. Karısının, kuşu ve dut ağacını kesmesine engel olamaz. Halkın beslemesi için dağıttığı atları toplarken karşılaştığı Yumurta Kızı ile evlenir, Arap Kızı’nı da öldürür.

3.2.3.1.3.4. Hizmet Erbabı: Padişahların, ağaların ve zenginlerin emrinde çalışan kahramanlardır. Çoğu masalda, kahramana yaptıkları kötülükten dolayı cezalandırılırlar. 21 yerde geçmektedir.

3.2.3.1.3.4.1. Asker: Üç yerde geçmektedir.

36. masalda eşeğin kulağına girip babasının yemeğini götüren Mercimek, iki askerle karşılaşır. Askerler eşeğe binmek isteyince Mercimek onlara küfreder. Askerler korkup kaçar.

39. masalda padişahın askerleri çeşme başına gelip “ah” çeken imamı, Mehmet’i, eşkıyaları ve ağanın oğlunu tutuklayıp hapse atarlar.

40. masalda paşanın askerleri, Sefa’nın geldiğini, ona haber verirler.

3.2.3.1.3.4.2. Azap: Bir yerde geçmektedir.

41. masalda ağanın azapları Senem’e âşık olurlar ve onunla birlikte olmak isterler. Senem kabul etmeyince onun iki çocuğunu da keserler. Masalın sonunda azapların yaptıklarını öğrenen ağa, onları öldürür.

3.2.3.1.3.4.3. Cadı: daha çok masal kahramanının karşısına bir engel olarak çıkarlar. Genellikle masalın sonunda kahraman tarafından öldürülürler. Adıyaman masallarında yedi yerde geçmektedir.

7. masalda dünya güzeli kızı bir türlü ağacın üzerinde indiremeyen beyoğlu, cadının yardımıyla indirir.

8. masalda Dev Yavrusu, evden kaçıp cadının yanına gider ve cadının küçük kızı ile evlendirilir. Masalın sonunda hem cadıyı hem de onun kızını öldürür.

10. masalda cadı, yeğenlerini öldürmek isteyen kadınlara yardım eder. Ancak başarılı olamaz.

37. masalda cadı, “Masallarda ender rastlanan bir durumdur.” iyi kadın rolündedir. Nar Tanesi onun kızı olur. Amcası, Nar Tanesi’ni öldürünce onun cenazesini bir sandığın içine koyup bir çalılığın arasına indirir ve cesedin çürümemesini sağlar.

39. masalda cadı, sandıktaki kızı kandırıp hamama götürür.

41. masalda cami imamı, cadı ile anlaşp Senem’i hamama getirtir. Masalın sonunda Senem’in kocası tarafından öldürölür.

42. masalda paşanın kız kardeşı cadıdır. Süt Gölü’nün bekçisidir. Şah Mehmet tarafından öldürölür.

3.2.3.1.3.4.4. *Kocakarı:* Masallarda daha çok, cadı özelliğı taşıyan, kötü karakterli kadınlar olarak geçerler. Adıyaman masallarında üç yerde rastlanmıştır.

19. masalda bir kocakarı, Keloğlan’ın hırsız olduğunu ispatlamaya çalışır. Ancak Keloğlan, kadını oyuna getirip öldürölür ve cesedini ahıra gömer.

36. masalda Nar Tanesi’nin yengesi onun güzelliğini kıskandığı için ondan kurtulmak ister. Önce kocasını kıskırtır. Bu şekilde ondan kurtulamayınca kendisi zehirli tarağı Nar Tanesi’nin başına batırarak onu öldürmek ister. Nar Tanesi kuş olup uçar. Masalın sonunda paşanın oğlu bütün gerçeğı öğrenir ve kadını öldürölür.

47. masalda Fatma’nın üvey annesi, ona zulmeder. Paşanın oğlu, Fatma’yı isteyince perdenin arkasındaki Fatma’yı çıkarıp onun yerine öz kızı Ayşe’yi koyar.

3.2.3.1.3.4.5. *Nine:* Kocakarının tersine, masal kahramanına yardımcı olurlar. Hızır özelliklerine sahip kadınlardır. Beş masalda bu kahramana yer verilmektedir.

9. masalda Paşanın küçük oğlu, yılanı nasıl öldüreceğini, yaşlı bir kadından öğrenir.

10. masalda, ırmak kenarında çocukları emziren keçinin sahibidir. Çocukları eve getirip büyütür.

47. masalda yaşlı bir kadın, Fatma'ya yardım eder ve onu dünya güzeli bir kıza dönüştürür. Ayşe'yi de kara Arap'a dönüştürür.

48. masalda kör olan adam, yaşlı kadının evlenirken yediği ceviz parçasını kadının dişlerinin arasından çıkarıp sineğin beline sarar.

51. masalda Arap'ın kestiği dut ağacının en kötü dalını yaşlı bir kadın alır eve götürür. Yumurta Kızı, kütüğün içinden çıkınca kadın onu yakalar ve ana- kız olurlar. Adam, kız ile evlenmek için kadına, kızın ağırlığı kadar altın verir.

3.2.3.1.3.4.6. *Tellallar*: İki yerde geçmektedir.

39. masalda Bağdat'ın padişahı ölünce tellallar, yeni padişahı seçmek için talih kuşunun bırakılacağını halka duyurur.

51. masalda adam, kendisinden at alanların atları tekrar getirmesi için tellal çığırtır.

Adıyaman masallarında “Hizmet Erbabı” başlığı altında topladığımız kahramanlar, genellikle masallarda geçen padişah ve ağa gibi zengin kimselerin hizmetinde çalışan kahramanlardır. Nine ve peri, masal kahramanına yardımcı olurken cadı ve kocakarı, kahramanın karşısına, aşılması gereken bir engel olarak çıkarlar.

3.2.3.1.3.5. Meslek Sahipleri: Geçimlerini sağlamak için belli bir işe sahip olan insanlar bu bölüme alınmıştır. Kimi masallarda aktif rol alırlarken kimilerinde sadece figüran olarak bulunmaktadır.

3.2.3.1.3.5.1. *Ahçı*: Bir yerde geçmektedir.

17. masalda masal kahramanı, lokantaya gidip karnını doyurur. Aşçı para isteyince “Parasını hendekten al.” der.

3.2.3.1.3.5.2. *Ayakkabıcı/ Köşker*: Beş masalda rastlanmaktadır.

17. masalda masal kahramanı, ayakkabıcıdan ayakkabı alır. Ayakkabıcı para isteyince “parasını hendekten al.” der.

20. masalda karısından kaçan adam bir ülkede köşkerlik yapar.

39. masalda imam, ayakkabı tamircisine gidip eski ayakkabıları alır ve köprünün üstüne gider.

44. masalda tilki, yumurtayı getirip ayakkabıcıya verir ve bir çift ayakkabı alır.

50. masalda kadın, ayakkabıcıyı kandırıp onu torbanın içine koyar ve denize atıp onun bütün malına sahip olur.

3.2.3.1.3.5.3. *Balıkçı*: İki yerde geçer.

7. masalda bey oğlu, balıkçıların yardımıyla, karısını yutan balığı yakalayıp onu balığın karnından çıkarır.

28. masalda balıkçılar, denizdeki kedi ve köpeğe bir balık atar.

3.2.3.1.3.5.4. *Bakkal*: Bir yerde geçmektedir. 17. masalda kahramanının gittiği ülkede kendisine yardım edip evinde misafir eden bir bakkaldır.

3.2.3.1.3.5.5. *Bekçi*: Bir yerde geçmektedir. 31. masalda paşanın kızını almak için saraya gelen Keloğlan'ı görür ve dönmesini ister. Keloğlan onu dinlemez ve kız istemek için saraya girer.

3.2.3.1.3.5.6. *Bezirgân Ve Tüccarlar*: Üç yerde geçmektedir.

1. masalda gözlerinin feri akan şehzadeyi yoldan geçen bir kervan bulur.

14. masalda gemiyle mal taşıyan bir tüccar, kadını görür ve onu gemiye alır. Kadın, Allah'a dua eder ve tüccarın gemisi fırtınaya yakalanıp parçalanır. Hem tüccar hem de adamları boğulur.

43. masalda padişahın bir dağ başında ağaca bağladığı genci, bezirgânlar bulup büyütür. Paşa durumu öğrenince genci tüccardan alır.

3.2.3.1.3.5.7. *Çavuş*: Bir yerde geçmektedir. 18. masalda Abuzer'in bulunduğu hapisanede görevlidir. Fatma'nın küfürbaz konuşmalarından dolayı onu kovalar.

3.2.3.1.3.5.8. *Çiftçi/ Rençber*: Yöre masallarında en çok karşılaşılan meslek sahiplerindendirler. Bunu, anlatıcıların daha çok kırsal kesimde oturmalarına bağlamak gerekir. Yedi yerde geçmektedir.

3. masalda kimsesiz olan üç kardeşin yanında azaplık yaptığı yaşlı adam, zengin bir çiftçidir. Çiftçi, azapları aç ve susuz çalıştırıp onları öldürür. Masalın sonunda azapların en küçük kardeşi tarafından öldürülür.

4. masalda geçim sıkıntısı çeken iki kardeş Mısır'a giderek orada karpuz ekerler.

23. masalda ihtiyar ile karısı çiftçilik yapmaktadır. Adam, deredeki kutunun ağzını açınca kutunun içindeki yılan adamı ısırarak ister. Tilkinin sayesinde yılan kurtulur. Ancak tilkiye verdiği tavuk sözünü yerine getirmez.

32. masalda Köse, ineğin derisini satmak için pazara giderken çiftçi ile karşılaşır. Karısı, çiftçiyi başka biri ile aldatmaktadır. Çiftçi deriyi alıp Köse'ye bir ölçek mısır unu verir. Köse, çiftçinin karsını başkasıyla yakalar ve durumu çiftçiye anlatır. O da adamı öldürür. Köse, adam bir ölçek altın vermezse onu şikâyet edecektir. Adam, Köse'ye bir ölçek altın verir.

36. masalda çocuğu olmayan çiftçi, eşini her gün azarlamaktadır. O çift sürerken çingene kadının bacadan boşalttığı mercimekler, birer çocuk olarak aşağı düşer. Sağ kurtulan çocuklardan biri, babasının yemeğini tarlaya götürür. Çiftçi, Mercimek adı verilen çocuğunu çift sürmemesi konusunda uyarır. Mercimek, babasını dinlemez ve öküz pisliğinin altında kalarak kaybolur.

37. masalda paşanın oğluna çift süren biridir. Paşanın oğlu, kuş olup uçan Nar Tanesi'ni onun sayesinde yakalar.

44. masalda tilki, çift süren bir adamı kandırıp onun buğdayını çalar.

3.2.3.1.3.5.9. *Çoban:* Adıyaman masallarında en çok karşılaşılan meslek sahiplerinden biri de çobanlardır. Bunu anlatıcıların, aynı mesleğe sahip olmalarına bağlamak gerekir. Sekiz yerde geçmektedir.

10. masalda, çocukları emziren keçinin bulunduğu köyün çobanıdır. Keçinin sahibi olan yaşlı kadın tarafından suçlanır.

16. masalda köyün sürüsünü bir çoban otlatır. Haram Hamza koyunları yakalayıp yemeye başlayınca çoban, köylüyü haberdar eder ve köylü, Haram Hamza'ya tuzak kurup onu yakalar.

21. masalda İbrahim Ethem, yolda karşılaştığı çobanın elbiselerini giyer ve yoluna devam eder.

25. masalda kör bir çoban koyun otlatmaktadır. Masal kahramanı, çobanın gözlerini iyileştirir ve çobanın koyunlarını alır.

31. masalda Keloğlan, Kurukafa'nın yerini ve kızın akıbetini çobandan öğrenir.

32. masalda Köse, köylülerden kaçarken çobanla karşılaşır. Çoban, Köse'nin elbiselerini giyer ve köylü, Köse zannedip çobanı göle atar.

45. masalda Köse, koyun otlatan bir çobanı kandırır ve onu torbaya koyup sürüsünü eve götürür.

47. masalda çoban, Fatma'nın babasıdır. Karısı ölünce tekrar evlenir.

3.2.3.1.3.5.10. *Değirmenci*: İki yerde geçer.

43. masalda padişahın sandığa koyup ırmağa bıraktığı çocuğu, bir değirmenci bulup büyütür. Padişah durumu öğrenince çocuğu değirmenciden alır.

50. masalda kadın, değirmenciden üç torba un alıp eve getirir.

3.2.3.1.3.5.11. *Hekim/ Doktor*: Üç yerde geçmektedir.

27. masalda ölümcül hastalığa yakalanan paşayı hiçbir hekim iyileştiremez.

49. masalda kızın en büyük kardeşinin ayağına diken batar ve hiçbir doktor dikenini çıkaramaz.

3.2.3.1.3.5.12. *Kasap*: Bir yerde geçmektedir. 42. masalda paşa, oğlunu öldürmek için kasabı çağırır.

3.2.3.1.3.5.13. *Kuyumcu*: Bir yerde geçmektedir. 50. masalda kadın, kuyumcuyu kandırıp eve çağırır. Onu un torbasına koyup denize atar ve onun bütün malına sahip olur.

3.2.3.1.3.5.14. *Manifaturacı*: Bir yerde geçer. 50. masalda kadın, manifaturacıyı kandırıp eve çağırır. Onu torbaya koyar ve denize atıp onun bütün malına sahip olur.

3.2.3.1.3.5.15. *Oduncu*: Bir yerde geçer. 24. masada teyzesinin gözlerini çıkarıp dere kenarında bıraktığı kızı, oduncu bulur ve eve getirir.

3.2.3.1.3.5.16. *Yapı Ustası*: Bir yerde geçer. 39. masalda Mehmet'in annesi, yapı ustasıyla anlaşır ve o yörenin en güzel konağını yaptırır.

3.2.3.1.3.5.17. *Çerçi*: İki yerde geçer.

15. masalda zürriyetsiz olan karı-koca çerçiden havuç alır.

22. masalda dev, insan kılığına bürünüp çerçilik yapmaktadır.

Görüldüğü üzere günlük yaşamda karşımıza çıkan meslekler, çeşitli vesilelerle yöre masallarında da geçmektedir. Bunlar masalları gerçekçi kılan en önemli öğelerdir. Söz konusu meslekler, birbirinin varyantı olan ve farklı kültürlere ait olan masalları özgün kılan en önemli unsurlardır.

3.2.3.1.3.6. Aile Bireyleri: Yöre masallarında geçen ailelere, herhangi bir sınıf ayırımına gitmeden, topluca yer verilmiştir.

3.2.3.1.3.6.1. *Baba*: Dokuz masalda geçmektedir.

5. masalda koyun sürüsü olan adam iki çocuk babasıdır.

7. masalda adam, eski karısından olan çocuklarını bir dağ başında bırakarak eve döner.

15. masalda zürriyetsiz olan bir adam vardır. Çerçiden aldığı havuç bu adamın kızı olur.

26. masalda kaderinde dev ile evlenmek olan kızın babasıdır. İnsanların kadrine bakar ve kızının başına gelecekleri bilmektedir.

29. masalda Hazal'ın babasıdır. Kardeşi ölünce, söz verdiği halde, kızını onun oğluna vermez.

39. masalda sandıktaki kızın babasıdır. Zengin bir adamdır. Kızını, yüklü altınla beraber, bir sandığın içine koyarak satar.

41. masalda Senem'in babasıdır. Eşini ve oğlunu yanına alarak Hacca gider. Kızını da köyün imamına teslim eder. İmamın iftirasına inanıp oğlundan, kızı bir dağ başına bırakmasını ister.

42. masalda ülkenin paşası, Şah Mehmet'in babasıdır.

43. masalda padişaha damat olacak bebeğin babası fakir bir adamdır.

47. masalda Fatma'nın babası çobandır.

3.2.3.1.3.6.2. *Anne*: 18 masalda annelere yer verilmiştir. Çoğu yerde aktif olarak yer alırlar.

2. masalda oğlan annesinden “anne sütü emmeyen” bir kız bulmasını ister.

5. masalda kadın, “Koyunlarımızı kız kardeşim yiyor.” diyen oğlunu kıskançlıkla suçlar.

7. masalda anne üveydir ve kocasından, eski karısından olan kızını ve oğlunu öldürmesini ister.

8. masalda Dev Yavrusu'nun annesi, gidip paşanın kızını oğluna ister.

15. masalda havuççuk, çocuğu olmayan kadının kızı olur.

19. masalda Keloğlan, fakir bir kadının oğludur.

28. masalda Keloğlan'ın annesi fakir bir kadındır. Evde ip yapmaktadır ve bununla geçimini sağlamaktadır.

32. masalda Köse'nin annesi fakir bir kadındır.

33. masalda kadın, üç kızın annesidir. Kurt, kadının kızlarını yer. Kadın da çocuklarını kurdun karnından çıkarıp onu öldürür.

36. masalda çocuğu olmayan kadın, kocasından azar işitmektedir. Bir çingene kadının kendisine verdiği mercimekleri bacadan aşağı boşaltır. Her bir mercimek bir çocuk olur. Kadın çocukların sesine dayanamayıp oklavayla hepsini öldürür. Kadının göremediği bir çocuk sağ kurtulur ve kadının çocuğu olur.

39. masalda Mehmet'in annesidir. Yaşlı bir kadındır. Cadının yalanına kanıp sandıktan çıkan kızı onunla birlikte gönderir. Oğlu, eve geldiğinde kızı bıçaklayıp bahçeye atar. Kadın, kızın dürüst bir kız olduğunu söyleyince Mehmet, kızı aramaya çıkar.

40. masalda yaşlı bir kadın, kız kılığına bürünen Sefa ile Cefa'nın kendi kızları olduğunu söyleyerek onları hocanın yanına gönderir.

41. masalda Senem'in annesidir. Kocasıyla birlikte Hacca gider.

42. masalda Şah Mehmet'in annesi onu ölümden kurtarır.

44. masalda tilkinin kandırdığı yaşlı kadın, gelin ettiği kızını ziyarete gider. Tilki, kadının böreklerini, yağın ve kuru üzümünü yer. Yerine tezek, keçi pisliği ve b... la doldurur.

47. masalda Fatma'nın üvey annesi, Ayşe'nin öz annesidir.

49. masalda kızın ve mağaradaki yedi kardeşin annesidir. Kıza külden eşek yapıp onu kardeşlerinin yanına gönderir.

51. masalda yaşlı kadın, Yumurta Kızı'nın annesi olur.

3.2.3.1.3.6.3. *Oğullar*: Birçok yerde masalın asıl kahramanı olarak geçerler. 14 masalda geçmektedir.

2. masalda evlenmek için “anne sütü emmeyen” bir kız arayan masal kahramanı fakir bir ailenin oğludur. Masalın sonunda kendisine ihanet eden karsını ve kızını öldürür.

5. masalda kız kardeşinin cadı olduğunu bilen oğlan, annesini ve babasını inandıramayınca evden kaçar ve masalın sonunda dönüp kız kardeşini öldürür.

7. masalda babası tarafından bir dağ başına terk edilen çocuklardan biri erkektir. Kızın sözünü dinlemeyip sihirli çeşmenin suyundan içer ve Ceren olur. Beyoğlu'nu uyarak, onun eski karısı tarafından denize atılan kız kardeşini kurtarır.

8. masalda çocukları olmayan bir kadın, devin içtiği çukurdan su içtiği için Dev Yavrusu bir oğlu olur.

10. masalda paşa oğlunun oğludur. Gâvur Gül'ün yardımıyla annesine iftira eden teyzelerinin tuzaklarından kurtulur. Masalın sonunda Gâvur Gül ile evlenir.

14. masalda iki erkek kardeş vardır. Büyüğü Hacca gider ve karısını küçüğüne emanet eder. Küçüğü abisine ihanet eder ve kör olur. Masalın sonunda karsından doğruyu öğrenen büyüğü karısının yerine padişah olur ve tekrar evlenir.

29. masalda fakir bir adamın oğludur. Babası, onu ağanın hizmetine verir. Ağanın diğer azapları onu öldürmek isteyince o da kaçar. daha sonra, hapse düşen ağayı kurtarır.

36. masalda çingenenin bacadan aşağı boşalttığı mercimeklerden biri, çocuğu olmayan kadının kızı olur. Mercimek adı verilen bu çocuk, tarlada çift süren babasının

yemeğini götürür. Babası yemek yerken o, çift sürmeye kalkışır ve öküz pisliğinin altında kalır. Bir zaman sonra göçerlerin kızları tezek toplamak için tarlaya gelir. Mercimek'in altında kaldığı tezeği de alıp eve götürürler. O tezeklerle yemek pişirirler. Misafirler yemeğe oturduğunda Mercimek, onlara küfreder. Yemeği köpeğin önüne atarlar. Köpeği kurt yer. Kurt, bir çobanın koyunlarını yemek isteyince, kurdun karnındaki Mercimek bağırır. Kurt, eliyle midesini karıştırır ve Mercimek'i bulup ezer.

39. masalda fakir bir kadının oğludur. Adı Mehmet'tir. Adana'ya çalışmaya gider. Oradan aldığı sandığı annesine gönderir. İmama kanıp sandıktan çıkan kızı öldürür. Daha sonra kızın peşine düşer. Kızı Bağdat'ta bulur. Kız onu affeder. Kız ile evlenip onun yerine padişah olur.

41. masalda Senem'in erkek kardeşidir. Babasıyla birlikte Hacca gider. Hac dönüşünde Senem'i bir dağ başında bırakıp eve gelir.

42. masalda Şah Mehmet, paşanın oğludur.

43. masalda padişaha damat olan genç, fakir bir adamın oğludur. Padişah onu öldürmek ister. Tesadüfen bütün engelleri aşan çocuk, büyür ve padişaha damat olur.

49. masalda mağarada yaşayan yedi kardeş, yaşlı kadının çocuklarıdır. Avcılık yaparak geçinmektedirler. Kızın başına musallat olan devi öldürüp onun yedi karısı ile evlenirler. Büyüğü, karısına kanıp kızı bir dağ başına bırakır. Kızın bedduası ile ayağına bir ağaç parçası batar ve kimse iyileştiremez. Tesadüfen karşılaştığı kız kardeşi, onun ayağını iyileştirir.

51. masalda Arap Kızı'nın bir oğlu olur.

3.2.3.1.3.6.4. *Kızlar:* Birçok yerde masalın asıl kahramanı olarak geçerler. Çeşitli sebeplerden dolayı evin dışına çıkarılırlar ve iffetlerini korumanın mücadelesini vermektedirler. 16 masalda geçmektedir.

2. masalda “anne sütü emmeyen” kız, fakir oğlanın amcasının kızıdır.

3. masalda yaşlı çiftçinin bir kızı vardır. Kız, azap tarafından öldürülür.

10. masalda annesi babası olan 3 kız kardeş vardır. Paşanın oğlu ile evlenirler. Büyük bacılar, küçüğüne iftira ederler. Masalın sonunda gerçek anlaşılır ve büyükler öldürülürken küçüğü tekrar paşanın oğlu ile evlenir.

10. masalda paşa oğlunun kızıdır. Erkek kardeşi ile birlikte, teyzeleri tarafından ırmağa bırakılan kız, hasta numarası yaparak kardeşini Gâvur Gül'ün ve Selvi Ağacı'nın yanına gönderir.

15. masalda havuç, çocuğu olmayan karı-kocanın kızı olur. Ve onların zengin olmasını sağlar.

26. masalda insanların kaderine bakan adamın bir kızı vardır. Dev ile evlenir. Devin bütün sırlarını öğrenir. Bunu öğrenen dev kızı yemek isteyince kız çingenelerin yardımıyla, devin hazinesini de alarak başka bir diyara kaçır. O memleketten biriyle evlenir.

29. masalda Hazal, zengin bir adamın kızıdır. Babası, onu, beşik kurtmesi olan, kardeşinin oğluna vermek istemez.

31. masalda zengin bir adamın 40 kızı vardır. Kızlar, 40 erkek kardeşle evlenir.

33. masalda bir kadının üç kızı vardır. Kurt kızları yer. Kadın da kızlarını kurdun karnından çıkarır.

37. masalda cadının üç kızı vardır.

39. masalda zengin bir adamın kızıdır. Mehmet'in pazardan aldığı sandığın içinden çıkar. İmam, kıza âşık olur ve ona iftira atar. Mehmet eve geldiğine kızı bıçaklayıp pencereden atar. Bir Yahudi'nin iyileştirdiği kız, çeşitli zorluklardan geçtikten sonra Bağdat'a gider ve padişah olur. Namuslu bir kadın olduğunu ispatlar ve Mehmet ile evlenip padişahlığı ona bırakır.

40. masalda Sefa ile Cefa, kız kılığına bürünerek gittikleri memleketteki kadının kızları olurlar.

41. masalda Senem, Hacca giden karı kocanın kızıdır. Babası, annesi ve erkek kardeşi Hacca giderken onu köyün imamına teslim ederler. Köyün imamı ona âşık olur. Karşılık alamayınca iftira atar. Babası, imama kanıp Senem'i bir dağ başında bırakır. Senem, çeşitli zorluklardan aştıktan sonra bir ağa ile evlenir ve iffetli bir kadın olduğunu ispatlar.

44. masalda tilkinin kandırdığı yaşlı kadının kızıdır. Annesi, hediye olarak, tezek, keçi pisliği ve tilki pisliği getirdiği için annesine darılır.

47. masalda çobanın iki kızı vardır. Birinin adı Ayşe, birinin Fatma'dır. Fatma, iyi kalplidir. Üvey annesinden hep dayak yer. Yaşlı kadının yardımıyla dünya güzeli bir kız olur ve paşanın oğlu ile evlenir. Ayşe, annesi gibi kötü kalplidir. Yaşlı kadın onu kara Arap'a dönüştürür. Annesinin yardımıyla Fatma'nın yerine paşanın oğlu ile evlendirilmek istense de başarılı olunamaz.

49. masalda yaşlı kadının bir kızı vardır. Kız, annesinin külden yaptığı eşeğe binip mağaradaki kardeşlerinin yanına gider. Kardeşlerinin sayesinde devden kurtulur. Devin büyük karşı, kızın kardeşini kandırıp onu evden uzaklaştırır. Paşanın oğlu, onu bir dağ başında bulur ve karnından çıkan yılanları öldürüp onunla evlenir. Masalın sonunda iffetli bir kadın olduğunu ispatlar.

51. masalda Yumurta Kızı, yaşlı kadının kızı olmayı kabul eder.

3.2.3.1.3.6.5. *Öksüzler:* Adıyaman masallarında geçen diğer kahraman grubu da öksüzlerdir. Kimi yerlerde, kendilerine kötülük yapanları cezalandırıp zengin olurlar. Kimi yerlerde ise olağanüstü başarıları sayesinde paşanın kızı ile evlenirler. Beş yerde geçmektedir.

16. masalda öksüz iki kardeş vardır. Haram Hamza ormanda büyümüştür ve başarılı biridir. Helal Hamza'nın sevdiği kızı devin elinden kurtarmayı başarır. Helal Hamza köyde büyümüş ve 7 erkek kardeşi olan bir kıza âşık olur. Haram Hamza'nın yardımıyla, masalın sonunda kızla evlenir.

Yine 16. masalda 7'si erkek biri kız sekiz kardeş vardır. Kız, dev tarafından kaçırlır. Kızın kardeşleri Helal Hamza'nın kaçırdığını iddia ederler ve onu öldürmek isterler. Haram Hamza, kızı devin elinden kurtarıp getirince Helal Hamza'ya verirler.

17. masalda öksüz bir genç Türkiye'de iş bulamaz ve başka bir ülkeye gider. Gittiği ülkede hem evlenir hem de iş sahibi olur. Ancak Allah'ın işine karıştığı için eşi kendisini boşayınca geldiği gibi memleketine döner.

20. masalda hocanın öğrencilerinden biri de öksüzdür. Eşi, cinlerin ve perilerin kızıdır. Karısından kaçar ve bir ülkede köşkerlik yapar.

22. masalda devin kandırdığı üç kız da öksüzdür. Dev, büyük kızları öldürür, ancak küçük kız, devi öldürmeyi başarır. Buradaki küçük kız, her yönüyle Keloğlan tipi insanların özelliklerini taşır.

37. masalda Nar Tanesi, annesi babası olmayan öksüz bir kızdır. Amcasının evinde kalmaktadır. Kadın, kızın güzelliğini kıskandığı için kocasını kıskırtır ve kızın amcası onu bir dağ başında bırakır. Nar Tanesi, cadının evine gidip onun bir damla sütünü içer ve onun kızı olur. Amcası tekrar onu bulur ve öldürür. Cadı, cenazesini bir sandığın içine koyup çalıların arasına indirir. Paşanın oğlu, Nar Tanesi'ni bulur, eve götürüp iyileştirir. Onunla evlenir. Amcasının eşi tekrar onu bulur ve zehirli tarağı kızın kafasına batırıp onu öldürür. Nar Tanesi kuş olup uçar. Paşanın oğlu onu yakalayıp gerçeği öğrenir ve onunla evlenir.

Yöre masallarında aile bireyleri anne, baba, kızlar, oğullar ve öksüzler olmak üzere beş grupta toplanmıştır. Babalar, masal kahramanının karşısına aşılması gereken bir engel olarak çıkarken anneler, kahramana yardımcı olur. Kızlar ve oğullar çoğu yerde masalın başkahramanı olarak geçerler. 24 ve 41. masalda olduğu gibi oğlanlar, kimi yerlerde, başı derde giren kızlarla karşılaşır ve onlara yardım ederler. 19 ve 32. masalda olduğu gibi kimi yerlerde de fakir ailelerin çocuklarıdır ve masalın sonunda zengin olurlar. Annesi babası olmayan öksüz kimseler de çeşitli engelleri aştıktan sonra zengin olurlar.

3.2.3.2. Olağanüstü Varlıklar

3.2.3.2.1. Devler: Adıyaman masallarında, genellikle masal kahramanının önüne bir engel olarak çıkarlar. Kahraman, kılıcıyla onların kafasını koparıp engeli aşar. 10 yerde geçmektedir.

8. masalda Dev Yavrusu olarak dünyaya gelen erkek, aslında olağanüstü güçlere sahip biridir.

16. masalda Haram Hamza, kızı kaçırın devi bulur. Önce onun askerlerini öldürür sonra da devi kırk parçaya bölerek kızı kurtarır.

22. masalda insan kılığındaki İğci Baba aslında insan yiyen bir devdir. Bu dev, insanları kandırıp eve getirmekte ve onları öldürmektedir. Üç kız kardeşin en küçüğü devin elinden kurtulup kurtardığı gençle birlikte kaçır. Dev, yıllar sonra onları bulur. Perilerin oğlu olan kızın kocası devi öldürür.

26. masalda dev, gökyüzündeki bir bulutun sürükleyip getirdiği bir kız ile evlenir. Kız, onun bütün sırlarını öğrenir. Dev, kızı yemek ister. Çingeneler, kızı kaçırıp

başka bir memlekete götürürler. Dev, yine kızı bulur ancak kız, onu on yedinci kattan aşağı atarak öldürür.

27. masalda paşanın iyileşmesi için gerekli olan kaplan sütü bir devin yanındadır. Kel, devin yanına gidip iki kaplan yavrusunu alır ve kestiği yavrulardan aldığı sütü paşaya getirir.

29. masalda Keloğlan, devin evine gider. Dev, Keloğlan'ı görünce zincirleri kırılır ve onu yemek ister. Keloğlan, devin istediği Hazal'ı getirir. Dev yine de onu yemek isteyince Keloğlan, dev'i öldürür.

30. masalda paşa, karısını takip ederken yedi başlı devin mağarası ile karşılaşır. Dev'i öldürür.

31. masalda Keloğlan mağaradaki 40 dev'i öldürür, devlerin kulaklarını ve burunlarını bir torbaya koyup kızların babasının yanına gider.

42. masalda insan kılığındaki paşa ve paşanın iki kardeşi aslında birer devdirler.

49. masalda dev, yedi karısı ile birlikte yaşamaktadır. Ateş almak için gelen kızı bulur ve her gün mağaraya gidip kızın parmağını emer. Kızın kardeşleri onu öldürüp onun eşleri ile evlenirler.

3.2.3.2.2. Periler: Adıyaman masallarında, masalların erkek kahramanının eşi olurlar. Yedi yerde geçmektedir.

1. masalda bir tahta parçası, dünya güzeli bir kıza dönüşür.

22. masalda kızın, devin evinden kurtarıp evlendiği yakışıklı genç, aslında perilerin oğludur.

24. masalda güldükçe güller açılan, ağladıkça yağmurlar saçan, yıkandıkça altınlar dökülen kız, aslında perilerin kızıdır. Bu kızı, padişahın oğlu ister. Ancak kızın teyzesi gelin halayı giderken bir dere kenarında onun gözlerini çıkarıp yerine kızını padişahın oğluna götürür. Masalın sonunda padişahın oğlu, kızı bulur ve onunla evlenir.

29. masalda Keloğlan ile savaşıyor üç kadın da aslında peri kızlarıdır. Ve güvercin kılığına bürünmektedirler.

40. masalda Sefa'nın karşısına çıkıp ona resmini veren kız peri kızıdır. Paşanın oğlu ile evlenir.

46. masalda paşanın küçük oğlunun evlendiği kurbağa aslında peri kızıdır. Paşanın oğlu onun sayesinde babasının üç şartını da yerine getirir.

50. masalda Yumurta Kızı, perilerin kızıdır. Önce kuş olur, sonra dut ağacı olur sonra da bir tomruğun içine girer. Tomruğu alıp eve götüren kadın ile anne- kız olur. Paşanın oğlu onu görünce ona âşık olur ve yaşlı kadına, kızın ağırlığı kadara altın vererek onunla evlenir.

3.2.3.2.3. Hızır: Adıyaman masallarında, kahramanın sıkıntılı olduğu durumlarda ortaya çıkıp ona yardım eder. Üç yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu ile karşılaşan ihtiyar adam aslında Hızır'dır. Onun bir adam, tezek yükünü altın ve mücevher yapar.

29. masalda Hızır, tek başına oduna gönderilen Keloğlan'ın karşısına ihtiyar kılığında çıkar. Keloğlan'a güç verir.

40. masalda paşa ile vezirin karşısına çıkıp onlara elma veren yaşlı adam Hızır'dır.

3.2.3.2.4. Ejderha: Adıyaman masallarında daha çok, kahramanın karşısına engel olarak çıkarlar. Üç yerde geçmektedir.

8. masalda Dev Yavrusu, cadıdan kurtulmak için ejderhaya dönüşür.

16. masalda Haram Hamza, çeşmenin içinde olan ve su almaya gelenleri yiyen ejderhayı öldürür.

31. masalda çayırın üzerindeki ejderha, Keloğlan'ı ve onun kardeşlerini bir şartla affedecektir. Keloğlan, ejderhanın istediği paşanın kızını ona getireceğine söz verir. Masalın sonunda Keloğlan, paşanın kızını ejderhaya getirir. Ejderha, kızı Keloğlan'a verir.

3.2.3.2.5. Şahmaran: Bir yerde geçmektedir. Yılanların padişahıdır. Masalda iyi özelliklere sahiptir. 28. masalda yılanların padişahı, sihirli sofrayı Keloğlan'a verir. Keloğlan, yılan padişahının kızı ile evlenir.

3.2.3.2.6. Diğer olağanüstü Varlıklar: Adıyaman masallarında ender rastlanan varlıklardır.

3.2.3.2.6.1. Melekler:

3.2.3.2.6.1.1. Cebrail: Bir yerde geçmektedir. 35. masalda Cebrail, zengin ve inançsız adamın rüyasına girip onu inançlı olması yönünde uyarır.

3.2.3.2.6.1.2. Azrail: Bir yerde geçer. 19. masalda Keloğlan, Azrail kılığına bürünerek paşanın yanına gider.

3.2.3.2.6.2. Ceren: Bir yerde geçmektedir. 7. masalda kız kardeşinin sözünü dinlemeyip sihirli suyu içen erkek, Ceren olur. Beyoğlu'nu uyararak, kız kardeşinin denizdeki balığın karnından çıkarılmasını sağlar.

3.2.3.2.6.3. Dervişler: Bir yerde geçmektedir. 5. masalda kahramana yardım eden ihtiyar adam aslında bir dervıştır.

3.2.3.2.6.4. İnsan Yiyenler: Üç yerde geçmektedir. 5. masalda aslında cadı olan kız, önce koyun sürüsünü sonra da annesini ve babasını yer. Masalın sonunda erkek kardeşi tarafından öldürülür. 6. masalda Cennetlik adam, gece vakti mezarlığa gidip yeni gömülen cenazeyi çıkarıp onun etini yiyen adamı öldürür. 20. masalda öksüz öğrencinin eşi, ölü eti yiyen cinlerin ve perilerin kızıdır.

3.2.3.2.6.5. Gâvur Gül: Bir yerde geçmektedir. 10. masalda yanına giden herkesin taş kesildiği olağanüstü güçlere sahip bir kadındır. Teyzeleri tarafından bir leğene konularak ırmağa bırakılan çocuklara yardım eder ve gerçeğin ortaya çıkmasını sağlar. Masalın sonunda masal kahramanı ile evlendirilir.

3.2.3.2.6.6. Selvi Ağacı: Bir yerde geçmektedir. 10. masalda yanına gidenin dönmediği olağanüstü güçlere sahip bir kadındır. Ağaç kılığındadır. Gâvur Gül ile birlikte çocuklara yardım eder.

3.2.3.2.6.8. Arap: Olağanüstü güçlere sahiptirler. Kimi yerlerde masal kahramanına yardımcı olurlarken, kimi yerlerde kahramanın karşısına engel olarak çıkar. Üç yerde geçmektedir.

28. masalda Keloğlan, sihirli yüzüğü yaladığında iki Arap çıkar ve onun istediği her şeyi hemen yerine getirirler.

29. masalda Keloğlan ile savaşan Arap kılığındaki kadın aslında perilerin kızıdır. Keloğlan'a eşi benzeri bulunmayan ve alınıp satılamayan bir tek ayakkabısını verir.

51. masalda Arap, ağacın üzerindeki kızın yanına çıkıp onun elbiselerini giyer ve adamla evlenir. Adam, kuş olup uçan kızı eve getirince Arap, kuşu keser. Yere dökülen kuşun kanından bir dut ağacı biter. Kadın, ağacı da keser. Masalın sonunda adam, kızı bulur ve Arap'ın yaptıklarını öğrendikten sonra onu öldürür.

3.2.3.2.6.9. Üç Günlük Bebek: Bir yerde geçmektedir. 46. masalda paşanın konuşmasını istediği üç günlük bebek konuşur ve paşanın, gelinine âşık olduğu için oğlunu öldürmek istediğini söyler.

Günümüze kadar yapılan birçok masal tarifinde, masalların gerçek dışı olarak tanımlanmasının altında yatan temel sebeplerden biri, masallarda geçen olağanüstü varlıklardır. Adıyaman masallarında ejderha, dev, peri gibi dünyanın her yerindeki masallarda karşılaşılabileceğimiz olağanüstü varlıklara yer verildiği gibi sadece İslam toplumlarında anlatılan masallarda karşılaşılabileceğimiz derviş, Azrail, Cebrail ve Hızır gibi olağanüstü özelliklere sahip varlıklara da yer verilmiştir.

3.2.3.3. Hayvanlar

Yöre masallarında birçok hayvandan bahsedilmiştir. Özellikle hayvan masallarında masal kahramanıdır. Diğer masalların çoğunda da günlük işlerde kullanılan hayvanlar olarak geçer. Üç ana grupta incelenmiştir. Bu grupların dışında kalanlar da ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

3.2.3.3.1. Ehli Hayvanlar: Gücünden, etinden ve sütünden faydalanılan hayvanlar bu guruba girer.

3.2.3.3.1.1. At: 21 masalda geçmektedir. Adıyaman masallarında en çok yer verilen hayvandır.

1. masalda paşanın oğlu 40 katır tezek yüküyle Harran Ovası'na gider.

2. masalda kadın, atın kuyruğundan iki kıl ile kocasının elini bağlar ve ancak o zaman onu durdurabilir.

3. masalda Azap, dedemi öldürdün diyerek, kandırdığı çiftçiden bir at alır.

5. masalda masal kahramanı, atına binerek evden kaçar.

7. masalda Beyoğlu, atına su vermek için dere kenarına gider ve orada dünya güzeli kız ile karşılaşır.

8. masalda 2 yerde geçmektedir: Birincisinde Dev Yavrusu, atına binerek karısını ve memleketi terk eder. İkincisinde de cadının büyük kızı tarafından aç ve susuz bırakılan at, kıza yol verir.

12. masalda kurt atı yemek isterken at, kurdun ağzına bir tekme atıp kaçar.

21. masalda İbrahim Ethem, atına binerek tahtını ve ülkesini terk eder.

23. masalda ihtiyarın yardım beklediği at, yılanın ihtiyarı, ısırmasını ister.

24. masalda padişahın oğlu, atlarını halka dağıtır. En kötü atı, perilerin kızı yetiştirir. Padişahın oğlu en çok onun yetiştirdiği atı beğenir. Bu vesileyle kızı tanır ve onunla evlenir.

27. masalda Kel, paşanın en kötü atını alır ve atın yardımıyla kaplan sütünü getirir.

29. masalda Keloğlan, çayırdaki Arap'ı yenip atların çayıra girmesini sağlar.

30. masalda paşanın 40 atı vardır.

31. masalda 40 kardeş, 40 ata binerek babalarının söylediği 40 kızı istemeye gider.

39. masalda ağanın oğlu, arkadaşlarıyla birlikte atlara binip ava çıkar. Av sırasında sandıktaki kız ile karşılaşır.

40. masalda paşa, zehirli atı Sefa'nın binmesi için gönderir.

40. masalda paşa ile veziri, yaşlı adamın verdiği elmanın kabuklarını atlarına yedirirler. Atların birer tayı olur.

41. masalda atını suvarmak için dere kenarına giden ağa, Senem ile karşılaşır.

42. masalda Şah Mehmet, atına binerek memleketi terk eder.

47. masalda yaşlı kadın, Fatma'yı sihirli ata bindirip düğüne götürür ve üvey annesi eve gelmeden onu eve kavuşturur.

51. masalda adam, atları halka dağıtır. Dağıttığı atları toplarken, Yumurta Kızı ile karşılaşır ve ona âşık olur.

3.2.3.3.1.2. *Deve*: Beş yerde geçmektedir.

18. masalda Abuzer, dağda inek otlatırken gördüğü bir deveyi eve getirip keser. Devenin sahibi durumu öğrenince onu hapse attırır.

19. masalda Keloğlan, paşanın çarşıya bıraktığı hükümet devesini eve götürüp keser.

21. masalda Arap, kaybettiği devesini, paşanın evinin üzerinde arar.

40. masalda paşa, oğlunu karşılamak için develer kestirir.

43. masalda tüccarların devesi, padişahın bir ağaca bağladığı gencin yanına gider. Tüccar, devesini ararken genci bulur ve onu kurtarır.

3.2.3.3.1.3. *Domuz*: Bir yerde geçmektedir. 10. masalda paşanın oğlu, kedi ve köpek yavrusu doğuran karısını domuz postuna koyarak bir yol ortasına bırakır.

3.2.3.3.1.4. *Eşek*: Yedi yerde geçer.

3. masalda Azap, babamı öldürdün, deyip kandırdığı çiftçiden bir eşek alır.

4. masalda iki kardeş, yetiştirdikleri karpuzları eşeklere yükleyerek sınır kapısına götürür.

22. masalda devin evinden kaçan kız ile genç adam, bir eşeğe binip kaçarlar.

32. masalda Köse, kestiği ineğin derisini bir eşeğin sırtına atarak pazara götürür.

36. masalda Mercimek, eşeğin kulağına girip babasının yemeğini götürür.

42. masalda gözleri kör olan Şah Mehmet, eşeğe binip kuyunun başına gider.

45. masalda Köse, sözde altın sıçan, eşeğini üç zengin kardeşe satar. Adamlar, eşeğe çakmak taşı yedirince eşek, bir hafta sonra ölür.

49. masalda kızın annesi ona külden bir eşek yapıp onu mağaraya gönderir.

3.2.3.3.1.5. *İnek*: Dört yerde geçer.

7. masalda üvey anneleri, annesi ölen çocukların ineğini kestirir. Çocuklar, birinden bal, birinden yağ akan ineğin boynuzlarını saklar ve gizlici gidip yağı ve balı yerler.

18. masalda Abuzer inek çobanıdır.

32. masalda Köse, tek geçim kaynağı olan ineğini kesip bütün köylüyü eve davet eder. Köylü, Köse'yi davet etmeyince Köse, ineğin derisini pazara götürüp satmak ister.

47. masalda Fatma, inekleri otlatmaya götürür. Çayırda yaşlı kadınla karşılaşır.

3.2.3.3.1.6. *Katır*: Bir yerde geçer. 29. masalda Ağa, Keloğlan'ın Halep'e götürüp satması için 40 katır yükü mal hazırlar.

3.2.3.3.1.7. *Keçi*: Üç yerde geçer.

10. masalda teyzelerinin, bir leğenin içine koyup ırmağa bıraktıkları çocukları bir keçi, sütü ile besler.

13. masalda keçi, yavrularını yiyen kurdu öldürüp ondan intikamını alır.

44. masalda keçi, süt isteyen tilkiden yaprak isteyince tilki, yaprak getirip sütü alır.

3.2.3.3.1.8. *Kedi*: Dört yerde geçmektedir.

10. masalda paşanın oğlu, teyzelerinin zehir kattığı yemeği önce kedisine verir. Kedi ölünce yemeğin zehirli olduğu anlaşılır.

22. masalda kız, kedisini de koynuna koyup devin evine getirir. Kedi, devin kıza verdiği parmağı yiyerek kızı ölümden kurtarır.

28. masalda Keloğlan, çocukların elinden kurtardığı kedi yavrusunu eve getirir. Kedi yavrusu, padişah kızının Keloğlan'dan çaldığı sihirli yüzüğü tekrar ona getirir.

49. masalda gökyüzünden düşen iki üzüm tanesinden birini kız yemektir birini de mağaradaki kediye vermektedir. Kız bir gün kediye üzüm vermeyince kedi, ateşi söndürür.

3.2.3.3.1.9. *Koç*: Bir yere geçmektedir. 19. masalda Keloğlan, bir koç kestirerek koçun derisini giyip paşanın yanına gider.

3.2.3.3.1.10. *Koyun*: Yedi yerde geçmektedir.

5. masalda cadı, babasının koyun sürüsünü yer.

12. masalda kurt, koyunu yemek ister. Koyun, namaz kılma bahanesiyle kurdun yanından kaçır.

16. masalda köyün koyunlarını bir çoban otlatmaktadır. Haram Hamza koyunları yakalayıp yemeye başlar.

25. masalda kör bir çoban, koyun sürüsünü otlatmaktadır. Kurt, her acıktığında gelip bir koyunu götürür.

32. masalda Köse, köylüden kaçarken koyun otlatan bir çobanla karşılaşır. Çobanı kandırır ve onun koyunlarını alıp eve götürür.

36. masalda kurt, koyunları yemek ister. Kurdun karnındaki Mercimek bağırınca koyunlar kurtulur.

45. masalda Köse, çobanın koyunlarını eve götürür.

3.2.3.3.1.11. *Köpek:* Sekiz yerde geçer. Genellikle masal kahramanına yardımcı olurlar.

3. masalda köpekler köprünün üzerinde, Azap'ın önünden kaçan yaşlı karı-kocanın önünü keser. Azap ortaya çıkar ve köpekleri kovalar.

10. masalda paşa oğlunun karısı iki köpek yavrusu doğurur.

14. masalda kayını tarafından boynuna kadar toprağa gömülen kadını, ağanın köpeği bulur.

25. masalda kör bir çobanın köpeğidir. Masal kahramanı, köpeği öldürüp beynini çobanın gözlerine sürer ve çobanın gözleri iyileşir.

28. masalda Keloğlan, çocukların elinden kurtardığı köpek yavrusunu eve getirir. Köpek yavrusu, padişahın kızının çaldığı sihirli yüzüğü tekrar ona getirir.

29. masalda Hazal, âşık olduğu amcasının oğlu ile birlikte kaçarken köpeklerin saldırısına uğrar.

36. masalda Mercimek'in içinde olduğu yemeği köpeğe verirler. Kurt, köpeği yer.

39. masalda ağa oğlunun av köpekleri, sandıktaki kızı bulur. Ağa ve adamları köpekleri takip edip kızı görürler.

3.2.3.3.1.12. *Oğlak:* Bir yerde geçer. 13. masalda keçinin yavrusu olan oğlakları kurt yer.

3.2.3.3.1.13. *Öküz/ Boğa*: Dört yerde geçmektedir.

9. masalda Paşanın oğlu, dünyaya dönmek için kırmızı boğaya binecektir. Ancak siyah boğa buna engel olur ve onu yerin yedi kat dibine gönderir.

23. masalda öküz, yılanın adamı ısırmasını ister.

36. masalda Mercimek, öküzlerle çift sürmeye çalışırken öküz pisliğinin altında kalır.

48. masalda sinek, iki öküzün yerine geçip çift sürer.

3.2.3.3.1.14. *Tazı*: İki yerde geçmektedir.

3. masalda yaşlı adamın tazısı, bir kayalığın üzerine oturur ve azaplar o kayalığın üzerini sürerler. Azap, tazıyı öldürür.

23. masalda adam, tavuk yerine ağanın tazısını tilkiye götürür. Tazı, tilkiyi kovalar.

3.2.3.3.2. Yabanî Hayvanlar: Kimi yerlerde kahramanın karşısına bir engel olarak çıkarlarken kimi yerlerde kahramana yardımcı olurlar. Bazı hayvan masallarında da masal kahramanı olarak geçerler.

3.2.3.3.2.1. *Aslan*: Üç yerde geçmektedir.

5. masalda kahraman, bir ihtiyarın kendisine verdiği aslan yavrusunun yardımıyla cadı olan kız kardeşini öldürür.

8. masalda aslan, kıza yol verir.

42. masalda Şah Mehmet, aslana yardım eder. Aslanın yavruları da ona yardım eder.

3.2.3.3.2.2. *Ayı*: Bir yerde geçmektedir. 25. masalda tilki ve kurt ile birlikte terk edilmiş bir değirmende kalmaktadır. Sırrını söyler ve başı derde girer.

3.2.3.3.2.3. *Geyik*: Bir yerde geçmektedir. 7. masalda çocuklar, bir çeşme ile karşılaşır. Çeşmenin suyundan içerlerse geyik olacaklardır.

3.2.3.3.2.4. *Kaplan*: İki yerde geçmektedir.

5. masalda kahraman, bir ihtiyarın kendisine verdiği kaplan yavrusunun yardımıyla, cadı olan kız kardeşini öldürür.

27. masalda Kel, paşanın iyileşmesi için gerekli olan kaplan sütü, devin yanındaki kaplan yavrularından alır.

3.2.3.3.2.5. *Kurt:* Altı yerde geçmektedir.

12. masalda kurt, önce koyunu sonra atı yemek ister. Koyun ve at, kurdu oyuna getirip ondan kurtulmayı başarır.

13. masalda kurt, keçinin yavrularını yer. Masalın sonunda keçi, kurdu öldürüp intikam alır.

25. masalda kurt, terkedilmiş bir değirmende kalmaktadır. Sırrını söyleyince başı derde girer.

33. masalda kurt, kadının iki kızını yer. Kadın da çocuklarını kurdun karnından çıkarıp yerine taş doldurur ve onu öldürür.

34. masalda kurt, tilkiyi kandırarak bir köyün tavuklarına musallat eder. Tilki onu kandırır. O da koyun eti yemek için, köylülerin tilkiyi attığı kuyuya atlar ve köylüler sabah gelip onu öldürür.

36. masalda kurt, koyunları yemek ister. Kurdun karnındaki Mercimek bağırınca onu çıkarır ve öldürür.

3.2.3.3.2.6. *Tavşan:* İki yerde geçmektedir.

7. masalda çocuklar sihirli bir çeşme ile karşılaşır. Çeşmenin suyundan içerlerse tavşan olacaklardır.

48. masalda üç kardeş, ava giderken bir tavşanı yakalar. Tavşan üzerine anlaşılamazlar. Müftü, tavşanı kör olana verir.

3.2.3.3.2.7. *Tilki:* Türk masallarında kurnazlığıyla tanınmıştır. Adıyaman masallarında da kurnazlığın simgesi olarak yer alır masallarda. Beş yerde geçmektedir.

23. masalda tilki, adamı yılandan kurtarır. Adam da tazıyı tilkinin üzerine gönderince tilki kaçır. Bir dağ başında biri, tilkiyi arkadan iterek uçurumdan aşağı atar.

25. masalda tilki, terkedilmiş bir değirmende kalmaktadır. Sırrını açıklar ve başı derde girer.

30. masalda vezir, tilkinin kuyruğundan tutup kuyudan çıkar.

34. masalda tilki, kurdun oyununa gelir ve bir köyün tavuklarına musallat olur. Köylüler, tilkiyi yakalayıp döver ve sonra da kuyuya atarlar. Tilki, kuyudan çıkar ve kurdun yanına gider. Kurdu kandırıp kuyuya gönderir. Köylüler kurdu yakalayıp öldürür.

44. masalda kurnaz tilki, yaşlı bir kadını kandırıp onun eşyasını yiyince kadın, tilkinin kuyruğunu koparır. Arkadaşları onunla dalga geçince kadının yanına gidip kuyruğunu ister. Kadın, ondan süt ister. Tilki de sırasıyla, keçinin, meşe ağacının, çeşmenin, paşa kızının; ayakkabıcının, tavuğun ve çiftçinin yanına gidip sütü getirir ve kuyruğuna kavuşur. Kendisiyle dalga geçen arkadaşlarına “Kuyruğumu gölün içinde buldum.” deyince arkadaşları göle atlar ve boğulur.

3.2.3.3.2.8. *Yılan*: Türk masallarında daha çok kahramanın karşısına bir engel olarak çıkar. Adıyaman masallarında da durum böyle iken aşağıda da görüleceği üzere 28. masalda yılan, kahramana yardımcı olur. Dört yerde geçmektedir.

9. masalda yılan, 3 ayrı yerde geçmektedir:

a- Yılan, paşanın elmalarını yer. Paşanın oğlu onu yakalar ve kılıcı ile yaralar. Yılan kuyuya girince paşanın oğlu kuyuya girerek onu öldürür.

b- Başka bir yılan yerin 7 kat altındaki bir ülkede su kuyusunun içindedir. Paşanın oğlu onu da öldürür.

c- Diğer bir yılan da leyleğin yavrularını yemektir. Paşanın oğlu onu da öldürür.

16. masalda Haram Hamza, karganın yavrularını yiyen yılanı öldürür.

23. masalda yaşlı bir adamın, kutunun içinden çıkardığı yılan, onu ısırarak ister. Adam, tilkinin yardımıyla ondan kurtulur.

28. masalda Keloğlan, yılan yavrusunu çocukların elinden kurtarır. Yılan yavrusu, yılan padişahının oğludur. Babasından, kendisini kurtaran Keloğlan'ı ödüllendirmesini ister.

3.2.3.3.3. Kuşlar ve Kümes Hayvanları: Bu gruba güvercin, serçe gibi kuşlarla tavuk ve kaz gibi hayvanlar girmektedir.

3.2.3.3.3.1. *Güvercin:* Kültürümüzde güvercinler, kutsal varlıklar olarak bilindiğinden öldürülmesi günahdır. Bu sebeple Adıyaman masallarında, kahramanın başı sıkıştığında ona yardım ederler. Kimi masallarda gelecekte haber verirler ve masal kahramanını tehlikelere karşı uyarırlar. Adıyaman masallarında üç yerde geçmektedir.

29. masalda peri kızları, 3 güvercin kılığında dolaşmaktadırlar. Keloğlan onlarla bir bahçede karşılaşır. Güvercinler derilerini çıkarıp havuza girince Keloğlan, bunların güvercin olmadığını anlar.

31. masalda Kurukafa'nın ruhu, siyah güvercinin karnındaki kutunun içindedir. Keloğlan, güvercini öldürüp kutunun içindeki ruhu çıkarıp öldürür.

40. masalda Sefa ile Cefa'nın altında yattığı alıç ağacının üzerine konan güvercinler, paşanın hazırladığı tuzakları anlatır. Kuşların dilinden anlayan Cefa, Sefa'yı bütün tehlikelerden korur. Cefa, taş kesildikten sonra aynı güvercinler, onun nasıl dirileceğini de söylerler.

3.2.3.3.3.2. *Horoz:* Üç yerde geçmektedir.

38. masalda yaşlı kadın rüyasında, horozun, kendisinin yerde bulduğu yazmaya dokunduğunu görür.

47. masalda horoz, Fatma'nın tandırın altında, Ayşe'nin perdenin arkasında olduğunu söyler. Gelini almaya gelenler, Fatma'yı tandırın altından çıkarıp perdenin arkasına koyarlar ve Ayşe'yi tandırın altına atarlar.

48. masalda çıplak adam, horoza binip bostana gider gelir.

3.2.3.3.3.3. *Karga:* iki yerde geçmektedir.

3. masalda yaşlı adamın yanında çalışan azaplar, karganın konmadığı dallardan odun keseceklerdir.

16. masalda Haram Hamza, karganın yavrularını yiyen yılanı öldürür ve karganın yardımıyla devin bulunduğu ülkeye gider.

3.2.3.3.3.4. *Keklik:* Üç yerde geçmektedir.

2. masalda kahraman, paşa oğlunun askerlerini kekliğe benzetir.

42. masalda Şah Mehmet, keklik kanatlarını gözlerine sürer ve gözleri iyileşir.

46. masalda paşanın oğlu avladığı kekliğin bir sonraki gün pişirildiğini görünce durumdan şüphelenir ve saklanır. Böylece kurbağa zannettiği karısının dünya güzeli bir kadın olduğunu öğrenir.

3.2.3.3.3.5. *Kuş*: Söz konusu masallarda geçen kuşların türü belirtilmediğinden biz de sadece kuş olarak ele aldık. Dört yerde geçmektedir.

8. masalda kuşlar, tüylerini dökerek kızın kuş tüyünden yastık yapmasını sağlarlar.

21. masalda bir kuş, İbrahim Ethem'in elindeki ekmeği kapıp yavrularına götürür.

31. masalda Keloğlan'ın kuşları, paşanın karakuşlarını öldürür.

51. masalda Arap Kızı, Yumurta Kızı'nın elbiselerini elinden alınca kız, utancından, kuş olmak için Allah'a dua eder ve kuş olup uçar. Adam, kuşu yakalayıp eve getirir. Arap Kızı, kuşu keser.

3.2.3.3.3.6. *Leylek*: Bir yerde geçmektedir. 9. masalda Paşanın oğlu, yerin yedi kat altında bir leyleğin yavrularını yılandan kurtarır. Leylek de bunun karşılığında onu yeryüzüne çıkarır.

3.2.3.3.3.7. *Tavuk*: Dört yerde geçmektedir.

10. masalda paşa, tavuklu pilav yaparak çocukları eve davet eder.

19. masalda Keloğlan, hocaya tavuk götürür.

34. masalda kurt, "Seni tavukların padişahı yaptım." diyerek tilkiyi, bir köyün tavuklarına musallat eder. Köylü, tavukların hepsini bir kümese toplayıp nöbet bekler. Tilki tavukları yemeye geldiğinde onu yakalayıp öldüresiye döverler, sonra da kuyuya atarlar.

44. masalda tilki, tavuktan yumurta isteyince tavuk, ondan buğday ister. Tilki, buğdayı getirip yumurtayı alır.

3.2.3.3.4. Diğerleri: Çoğu birer defa geçen ve ortak özelliği olmayan hayvanlar buraya alınmıştır.

3.2.3.3.4.1. *Balık*: İki yerde geçmektedir.

7. masalda Beyoğlu'nun eski karsı, dünya güzeli kızı denize atar. Balık kızı yutar.

28. masalda köpeğin denize düşürdüğü sihirli yüzüğü, balık yakalamak için denize atlayan kedi bulur.

3.2.3.3.4.2. *Bit ve pire*: Üç yerde geçmektedir.

39. masalda sandıktaki kız, padişah olduktan sonra imamı, eşkıyaları, Yahudi'yi ve ağanın oğlunu tutuklayıp bitli ahıra hapseder.

41. masalda cadı, Senem'in yanına gelip onun saçına bakar ve "saçın bitlenecek" diyerek onu hamama götürür.

48. masalda topal adam, pireye binip tarlasına gider. Pire öküzün yerine geçip çift sürer ve belini incitir.

3.2.3.3.4.3. *Kurbağa*: Bir yerde geçmektedir. 46. masalda çalığın dibinde yaşamaktadır. Paşanın oğlu ile evlenir. Aslında peri kızıdır.

3.2.3.3.4.4. *Sinek*: Bir yerde geçmektedir. 8. masalda cadının istediği davul, cadı kızının evinde olan bir su kabağının içindeki sineğin karnındadır.

3.2.3.3.4.5. *Karınca*: Bir yerde geçmektedir. 31. masalda Keloğlan, ejderhanın kendisine verdiği karınca kanadını yakar ve ne kadar karınca varsa gelip buğdayı, arpayı ve çavdarı birbirinden ayırır.

Adıyaman masallarında geçen hayvanlar "Ehli Hayvanlar, Yabani Hayvanlar, Kuşlar ve Kümes Hayvanları, Diğerleri" başlıkları altında toplanmıştır. At, inek, köpek ve kedi gibi ehli hayvanlar, masal karamanının çeşitli vesilelerle yararlandığı hayvanlardır. Kaplan, kurt ve yılan gibi yabani ayvanlar, genellikle masal karamanının karşısına, aşılması gereken bir engel olarak çıkarlar. Tavuk, kuş, karga ve karınca gibi hayvanlar, masal kahramanına yardımcı olur. Yöreden derlediğimiz hayvan masallarında da tilki, kurnazlığın; kurt, aptallığın sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.4. ÇEVRE

Adıyaman masallarında çevreyi incelerken mekân ve eşya göz önünde bulundurulmuştur. Bu vesileyle yöre masallarında çevre; mekân ve eşya olmak üzere iki ana başlık altında incelenecektir.

3.2.4.1. Mekân

Masallarda mekân, değişken bir özelliğe sahiptir. Kahramanlar, olay örgüsü içerisinde sık sık mekân değiştirmek durumunda kalırlar. Olayın sonunda kahraman, genellikle başlangıçtaki yere tekrar döner ve mutlu bir yaşam sürer. Adıyaman masallarında mekân, iki grupta toplanmıştır.

3.2.4.1.1. Geniş Mekânlar: Geniş mekânlar, genellikle bilinen şehirler ve memleketlerdir.

3.2.4.1.1.1. Türkiye Sınırları İçindekiler: Dört masalda geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu 40 atı Harran Ovasına götürecektir.

17. masalda fakir bir genç, köyde geçinemediği için sırasıyla Adıyaman, Mersin ve İstanbul'a kadar gider. İş bulamayınca Türkiye dışına çıkar.

39. masalda Mehmet, arkadaşlarıyla birlikte Adana'ya çalışmaya gider. Pazardan aldığı sandığı memlekete gönderir.

48. masalda kör, sineğe binip Harran'dan tuz yükleyip getirmektedir.

Görüldüğü gibi yöre masallarında bilinen yerler çok az geçmektedir. Bu yerlerse olayın geçtiği merkez olmaktan çok birer figüran olarak masallarda geçmektedirler.

3.2.4.1.1.2. Türkiye Sınırları Dışındakiler: Altı yerde geçmektedir.

4. masalda geçinemeyen iki kardeş geze geze Mısır'a gider.

16. masalda Haram Hamza, kızı devin elinden kurtarmak için bir karganın sırtına binip Yemen'e gider.

19. masalda Halep paşası, Türkiye paşasının ülkedeki hırsız yakalamasını ister. Keloğlan da paşayı yakalayıp getirmek için Halep'e gider.

21. masalda İbrahim Ethem, Allah'ı aramak için ülkesini terk eder ve Mekke(Hicaz)'ye gider.

29. masalda ağa, Keloğlan'ın kır katır yükü malzemeyi Halep'e götürüp satmasını ister. Keloğlan, ağanın kötü niyetli olduğunu anlar ve onun evini terk edip gider.

39. masalda sandıktaki kız, Bağdat şehrine gider. Şehrin padişahı ölünce onun yerine padişah olur.

Görüldüğü üzere Adıyaman masallarında, ülke dışındaki yerler çok az geçmektedir. Bu yerlerse daha çok eskiden bilenen alış veriş merkezleridir.

3.2.4.1.2. Dar Mekânlar:

3.2.4.1.2.1. Dar Açık Mekânlar:

3.2.4.1.2.1.1. Dağ/ Tepe: 20 yerde geçmektedir.

3. masalda azap, yaşlı adamın cenazesini bir dağın zirvesine götürüp atar.

4. masalda iki kardeş, Mısır'da ıssız bir dağ başında kavun eker.

7. masalda Beyoğlu, karsını denize atan kadını bir vehli dağa götürüp öldürür.

11. masalda Korkak Ahmet, ipi dağın çevresine sarar ve dağı sırtlayıp eve götüreceğini söyleyince arkadaşları, onun palavracı olduğunu anlar.

18. masalda hırsız, dağda bulduğu bir deveyi eve getirip keser. Devenin sahibi, hırsızı şikâyet eder.

23. masalda tazının önünden kaçan tilki bir dağın eteğine gider. Biri tilkiyi arkadan itip aşağı atar.

24. masalda paşanın oğlu, sevdiği kızı bulduktan sonra kendisini kandıran eski karsını yüksek bir dağa götürüp öldürür.

26. masalda kızı dev'e götüren bulut, Ak Dağ'dan gelir.

27. masalda Kel, dağın dibindeki devden iki kaplan yavrusunu alıp birini doğuda birini batıda keserek sütlerini alır.

29. masalda ağanın adamları Keloğlan'dan kurtulmak için onu tek başına dağa oduna gönderirler. Keloğlan, dağa gider ve Hızır'ın yardımıyla kırk katır odunu yapıp getirir.

30. masalda paşanın eşi, her gün Kaf Dağı'nın arkasındaki bir mağaraya gitmektedir. Bir gün karısını takip edip mağaraya gider. Oradaki yedi başlı devi öldürüp mağaradaki kız ile evlenir.

31. masalda Keloğlan, ölüyü bir dağ başına götürüp göle atar.

37. masalda kızın amcası, onu bir dağ başında bırakıp eve gelir.

39. masalda Yahudi'den kaçan kız, bir dağ başında uyuya kalır. Ağanın oğlu av sırasında kızı bulur ve onunla evlenmek ister.

40. masalda Sefa'nın peşinden yollara düşen Cefa, bir tepenin başına çıkıp Sefa'yı görür.

41. masalda Senem'in kardeşi onu bir dağ başında bırakıp eve gelir.

42. masalda Şah Mehmet'in annesi, elma getirmesi için onu Kaz Dağı'na gönderir. Şah Mehmet, dağa gider, on başlı devi öldürüp elmaları getirir.

43. masalda padişah, kendisine damat olacak çocuğun, bir değirmencinin yanında olduğunu öğrenince çocuğu ondan alıp dağ başında bir ağaca bağlar. Bir kervancının devesi çocuğun yanına gider. Kervancı, çocuğu çözüp kervanla birlikte götürür.

49. masalda kızın en büyük abisi, karısının sözüne uyarak onu bir dağ başında bırakır.

51. masalda oğlan, Arap kızını bir vehli dağa götürüp öldürtür.

Görüldüğü gibi Adıyaman masallarında en çok geçen mekânlardan birisi dağlardır. Bu yerler daha çok, kahramanların tehlikede olduğu yerlerdir. Ejderhalar, devler, gibi tehlikeli kahramanlar genellikle dağlardaki bir mağaranın içinde yaşarlar.

3.2.4.1.2.1.2. *Deniz:* Dört masalda geçmektedir.

7. masalda kız, yıkanmak için su kenarına gider. Üvey annesi zehirli tarağı onun başına batırıp onu denize atar. Balığın karnındaki kızı, balıkçılar bulup kurtarır.

14. masalda tüccarların gemisi fırtınaya yakalanır ve gemi içindeki insanlarla birlikte batar. Kız, gemideki eşyalarla birlikte denizin kıyısına sürüklenir ve ölümden kurtulur.

28. masalda paşanın kızı, Keloğlan'ın sırrını öğrenip yüzüğü ondan alır. Yüzüğün yardımıyla, Keloğlan'ın konağını bir denizin ortasına götürür. Keloğlan'ı ve annesini de eski evlerine gönderir.

50. masalda Deli Hasan, kadının torbalara koyduğu kuyumcuyu, ayakkabıcıyı ve manifaturacıyı sırasıyla denize atar.

3.2.4.1.2.1.3. *Göl*: Dört yerde geçmektedir.

32. masalda Keloğlan, ölüyü göle atar.

42. masalda Şah Mehmet'in annesi onu, süt getirmesi için, Süt Gölü'ne gönderir. Şah Mehmet, göle gidip süt doldurur. Cadı bağıınca çevredeki bütün dağlar Mehmet'in başına yıkılır. Aslan ve kaplan yavruları, onu dağın altından çıkarır.

44. masalda tilki, kendisiyle dalga geçen arkadaşlarını kandırır. Arkadaşları göle atlayıp boğulur.

45. masalda adamlar, Köse'nin yerine torbaya giren çobanı bir gölün ortasına atıp dönerler. Ancak Köse'nin evine gittiklerinde onu evde bulurlar. Köse onları kandırıp göle atar ve kurtulur.

3.2.4.1.2.1.4. *Dere- Irmak-Nehir*: 10 yerde geçmektedir.

7. masalda annesi ölen çocukların üvey annesi, bir kalıp sabunu alıp dere kenarında yıkanır.

8. masalda Cadı, simsiyah bir bezi, hizmetçi olarak eve aldığı kıza vererek kızın dereye yıkamasını ister. Kız, Dev Yavrusunun yardımıyla bezi yıkar. Yine kız, cadının kızının yanına gitmek için kan ve irin deresinden geçer.

10. masalda yaşlı kadının keçisi, dere kenarına gidip leğenin içindeki çocukları emzirir. Yaşlı kadın keçisini takip ederek çocukları bulur ve eve getirir.

23. masalda ihtiyar adam, dere akıntısına kapılan kutuyu yakalayıp açınca kutunun içindeki yılan adamın yanağından ısırır. Tilki, yılanı kandırıp onu tekrar kutunun içine koyar v kutuyu derenin içine atar.

24. masalda güldükçe güller açılan kızın teyzesi, bir dere kenarında kızın gözlerini çıkarıp dereye atar ve gelinliği kendi kızına giydirip onu paşanın oğluna götürür.

29. masalda Keloğlan, derenin içindeki kadını yakalayıp halkı ondan kurtarır.

37. masalda Nar Tanesi'nin yengesi bir kalıp sabunu alıp dereye yıkanır.

39. masalda sandıktaki kız, diğer 39 kız ile birlikte bir kayığa binip kendilerini Fırat suyunun akışına bırakırlar.

43. masalda padişah, kendisine damat olacak çocuğu bulur ve bir kutunun içine koyup dereye bırakır. Bir değirmenci, çocuğu bulur ve büyütür.

48. masalda çıplak adamın dere kenarına ektiği kabak, Fırat Suyu'nun önünü kapatır. Çevredeki köyler susuz kalınca çıplak adam, kabağın bir köşesini keser ve suyun önü açılır.

Yöre masallarında en çok geçen yerlerden biri derelerdir. Yöre masallarında dere, çoğu zaman kahramanın kurtuluş yoludur. Kimi yerlerde kahraman daha bebekken dereye atılır ve birileri tarafından bulunarak büyütülür. Kimi masallarda ise kahraman, tehlike karşısında deredeki kayığa binip kaçar.

3.2.4.1.2.1.5. *Orman:* Bir yerde geçmektedir. 24. masalda odun yapmak için ormana giden bir oduncu, güldükçe güller açılan kızı bulur ve eve getirir.

3.2.4.1.2.1.6. *Tarla:* Altı yerde geçmektedir.

3. masalda azaplar, yaşlı adamın tarlasında çift sürerler.

32. masalda çiftçi, tarlada mısır sulamaktadır.

36. masalda Mercimek, tarlada çalışan babasının yemeğini götürür. Çift sürmek ister ve öküzün pisliğinin altında kalır. Göçer kızları tarlada tezek toplamaya gelir. Mercimek'in altında kaldığı tezeği torbaya koyup eve götürürler.

44. masalda tilki, tarlada buğday eken bir çiftçiye kandırıp onun buğdayını çalar ve tavuklara götürür.

47. masalda Fatma, inekleri otlatmak için tarlaya götürmektedir. Yaşlı bir kadın ondan yardım ister. Fatma, kadına yardım eder. Kadın, onu dünya güzeli bir kız yapar.

48. masalda kör adamın ceviz düşürmek için attığı toprak parçası, uçsuz bucaksız bir tarlaya dönüşür.

Tarlalar, genellikle insanların geçimini sağlamak için ekip biçtiği yerler olarak geçmektedir.

3.2.4.1.2.1.7. *Bağ-Bahçe-Bostan*: Dokuz yerde geçmektedir.

3. masalda yaşlı adam ile azap, bir bahçenin yanında durup dinlenirler. Azap, yaşlı adamı burada öldürür.

5. masalda cadı, evin bahçesindeki koyunları yer.

8. masalda sihir yoluyla Dev Yavrusu bekçi, onun karısı da bağ olur. Böylece cadıdan kurtulurlar.

9. masalda paşanın içinde her türlü meyvenin bulunduğu bir bahçesi vardır. Her meyveden yediği halde bir elmanın meyvesini yiyememektedir. Çocuklarından bunun sırrını öğrenmelerini ister.

27. masalda Kel, kaplan sütünü aramaya çıkan vezirin oğlunu ve kızirin oğlunu, bir bahçede pınarın başında otururlarken görür. İstediklerini alıp acı sütü onlara verir, tatlı sütü de eve götürür.

29. masalda Keloğlan, bir bahçeye girer. Burası devin ülkesidir. İnsan kılığına bürünen üç güvercin de bu ülkede yaşamaktadır. Güvercinler, Keloğlan'ı görünce “daha önce ona söz verdikleri için” bahçeyi terk ederler.

43. masalda padişahın, vekiline gönderdiği elçi, sarayın bahçesindeki bir ağacın altında dinlenir. Paşanın kızı onu görünce yanına gelir ve fermanı değiştirir.

46. masalda kurbağa kılığındaki peri kızının babasının sihirli bir bağı vardır. Paşanın küçük oğlu gidip kızın babasından bu bağın üzümünden bir salkım alıp babasına getirir ve ölümden kurtulur. Bu bağdaki bir salkım üzümü, paşanın bütün askeri yer, yine de salkımdan bir şey eksilmez.

48. masalda çıplak adam, derenin kenarına bir bostan eker. Her gün horoza binerek bostana gidip gelmektedir.

Bostanlar genellikle, devlerin, paşaların, ağarların evlerinin içinde bulundu yerlerdir. Bir anlamda zenginliğin göstergesidir.

3.2.4.1.2.1.8. *Mağara*: 10 masalda geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu, yolda karşılaştığı yaşlı adamla birlikte sihirli mağaraya gidip altın ve mücevherleri alıp yola çıkar.

2. masalda kendisini aldatan karısını ve kızını, bir mağaraya kapatıp ava çıkar. Ana kız, açlıktan ölür.

10. masalda Gâvur Gül, bir mağara ağzında oturmaktadır. Onun yanına giden herkes taş olmaktadır.

25. masalda ayının bir mağarası vardır. Orada mutlu bir şekilde yaşamaktadır. Değirmende yatan adam, onu mağaradan çıkarıp oradaki zenginliklere sahip olur.

29. masalda Keloğlan, gidenin dönmediği mağaraya gidip kazık çakar. Mağaradaki kadını yakalayıp onu öldürmek ister. Kadın, sihirli küpeyi ona verip af diler.

30. masalda paşa, Kaf Dağı'ndaki mağaraya gider, devi öldürüp mağaradaki kız ile evlenir.

31. masalda kırk kardeşin yolunun üzerinde bir mağara vardır. Mağarada kırk tane dev vardır. Kırk kardeş, mağarada yatar. En küçüğü devi öldürür ve kardeşlerini kurtarır.

39. masalda sandıktaki kız diğer 39 kız ile birlikte bir mağaraya girer. 40 eşkıya kızları mağarada görünce onlarla evlenmek isterler. Sandıktaki kız, arkadaşlarını alıp mağaradan kaçır.

42. masalda Şah Mehmet, annesiyle birlikte bir mağaraya sığınır. Mağara, bir eve dönüşür.

49. masalda yedi kardeş, bir mağarada yaşamaktadır. Daha sonra kız kardeşleri de yanlarına gelir.

Dev ve ejderha gibi olağanüstü güce sahip varlıkların yaşadığı yerlerdir. Kahramanlar, bu olağanüstü varlıklarla mağarada karşılaşır ve genellikle onları burada öldürürler.

3.2.4.1.2.1.9. *Kuyu*: Altı yerde geçmektedir. Masallarda, dağlar ve mağaralar gibi tehlikeli yerler olarak geçerler.

9. masalda paşanın elmalarını yiyen yılan, bahçedeki su kuyusunun içindedir. Paşanın küçük oğlu kuyunun içine girer ve yılanı öldürür. Yedi kat yerin dibine giden paşanın küçük oğlu, orada bir ülkenin su kuyusuna girip suyun gelmesini engelleyen yılanı da öldürür.

13. masalda kurt, keçinin yavrusunu yer. Keçi de ondan intikam almak için bir kuyu kazar ve onu davet eder. Kurt, kuyunun gelip kuyunun içine düşer.

30. masalda vezir altın çıkarmak içi yanında çalıştığı adamla birlikte kuyu kazar. Vezir, kuyuya girip altınları çıkarır. Adam kuyunun üzerini kapatıp veziri orada bırakır. Vezir, kuyudan çıktıktan sonra adamı kandırıp kuyuya atar ve ondan intikamını alır.

33. masalda kadın, çocuklarının intikamını almak için evin bahçesinde bir kuyu kazar ve kurdu kuyuya atarak onu öldürür.

34. masalda köylüler, tilkiyi öldüresiye dövdükten sonra kuyuya atarlar. Tilki, kuyudan çıktıktan sonra kurdu kandırıp kuyuya atar.

42. masalda padişah, Şah Mehmet'in gözlerini çıkarıp bir kuyuya atar.

3.2.4.1.2.1.10. *Çeşme*: Dokuz yerde geçmektedir. Çeşmeler genellikle masal kahramanının su içmek için gittiği ve paşanın oğlu veya ağanın oğlu ile karşılaştığı yerlerdir.

3. masalda yaşlı adam ile azap, bir bahçedeki çeşmenin başında dinlenirler.

7. Babası tarafından bir dağ başına terk edilen çocuklardan erkek olanı, sihirli çeşmeden su içer ve Ceren olur.

8. masalda Dev Yavrusu, karısını çeşmeye, kendisini de su kabağına çevirerek cadıdan kurtulur.

12. masalda koyun, kurttan kurtulmak için abdest alma bahanesiyle çeşmeye gider ve oradan kaçır.

16. masalda Haram Hamza, çeşmenin gözüne girip, su almaya gelenleri yutan ejderhayı öldürür.

31. masalda ejderha çeşmenin içinde kalmaktadır.

39. masalda sandıktaki kız, Bağdat padişahı olunca şehrin bütün çeşmelerine resmini astırır. Resmin karşısına geçip “of” çeken herkes yakalanır.

42. masalda Şah Mehmet, bir çeşmenin başına gider. Oradan geçen iki keklğin kanatları düşer. Kanatları gözlerine sürer ve gözleri açılır.

44. masalda paşanın kızı gelip çeşmenin üzerinde raks eder. Çeşme de tilkiye su verir.

49. masalda dağ başına terk edilen kız, bir çayırdaki çeşmeden su içer. Oraya uzanır.

3.2.4.1.2.1.11. *Köprü:* Üç yerde geçmektedir.

3. masalda evden kaçan yaşlı karı koca iki köy arasındaki köprüde köpeklere yakalanırlar.

39. masalda imam, Mehmet'in yolu üzerindeki köprüye gidip ona "Sizin evde kötü işler yapılıyor." Der. Mehmet de evdeki kızı görünce imamın doğru söylediğini düşünür ve kızı bıçaklayıp pencereden aşağı atar.

44. masalda kızının yanına giden yaşlı kadın iki köy arasındaki köprübaşında tilki ile karşılaşır.

3.2.4.1.2.1.12. *Pınar:* Dört yerde geçmektedir.

7. masalda babası tarafından bir dağ başına terk edilen çocuklar bir pınarın başına gelip su içerler. Bir Beyoğlu onları görür. Kıza âşık olur ve onunla evlenir.

27. masalda kaplan sütünü bulup gelen Kel, vezirin oğlunu ve kızirin oğlunu bir pınarın başında oturlarken görür.

41. masalda kardeşi tarafından bir dağ başına bırakılan Senem, su içmek için bir pınar başına gelir. Ava çıkan yörenin ağası onu görür ve onunla evlenir.

51. masalda adam, yolda gördüğü yumurtaları bir pınarın başında kırar. Bir yumurtadan çıkan yavrunun ağzına, pınarın suyundan iki damla verince yavru, dünya güzeli bir kız olur.

3.2.4.1.2.1.13. *Çayır/ Çimen/ Yazı/ Ova/ Yayla:* Dokuz yerde geçmektedir.

12. masalda kurt, bir kaça kaça bir yazıya varır. Orada gördüğü koyunu yemek ister.

16. masalda karga, Haram Hamza'yı sırtına alıp Yemen'deki bir çayırın üzerine bırakır.

23. masalda ihtiyar adam ile yılan, çayırın üzerinde otlanan atı ve öküzü hakem yaparlar.

29. masalda Keloğlan, çayırın içindeki kadını da yakalayıp ondan sihirli küpeyi alıp yoluna devam eder.

31. masalda kırk kardeş yoldaki bir çayırdan dinlenir. Herkes uyuduktan sonra ejderha ortaya çıkar. Keloğlan, ejderha ile anlaşır ve kardeşlerini kurtarır.

40. masalda bir bayram günü gezmeye çıkan padişah ile veziri bir çayırdan dinlenir. Çayırdan ortaya çıkan ihtiyar adamın verdiği elmaları eşleriyle paylaşırlar ve birer oğulları olur.

43. masalda paşa ile veziri, bir çayırın üzerinde dinlenirler. Vezir, yeni doğan bir çocuğun ona damat olacağını söyler.

49. masalda dağ başına terk edilen kız, bir çayırın üzerine gider. Çeşmeden su içer ve çayırın üzerinde yatar. Ava çıkan paşanın oğlu, kızı orada bulup kurtarır ve onunla evlenir.

51. masalda kız, oğlandan aldığı atı, çayır çimen üstünde besler. Bu at dağıtılan atların en güzeli olur.

3.2.4.1.2.1.14. *Mezarlık*: Beş yerde geçmektedir.

4. masalda İki kardeş, Mısır paşasını mezarlığın kapısında yakalayıp haraç ister.

6. masalda cennetlik adam, fidan dikmek için mezarlığa gider. Ölülerin ciğerlerini yiyen adamı görünce onu öldürüp ölü ile birlikte mezara gömer.

20. masalda cinlerin ve perilerin kızı, herkes uyuduktan sonra mezarlığa gidip yeni gömülen ölüyü çıkarır ve onun ciğerlerini yer.

26. masalda karısının peşine düşen dev, bir köyün mezarlığına gelir. Orada oyun oynayan çocuklardan, köydeki konağın dev karısına ait olduğunu öğrenir.

45. masalda Köse'nin kandırdığı adamlar, onun öldüğüne inanmazlar ve emin olmak için mezarlığa giderler.

3.2.4.1.2.1.15. *Çarşı*: Beş yerde geçmektedir. Kahramanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için uğradığı yerlerdir.

4. masalda iki kardeş, Mısır çarşısından eşek alır.

20. masalda karısından kaçan adam başka bir ülkenin çarşısında köşkerlik yaparak geçimini sağlar.

22. masalda insan kılığındaki dev, çarşıda iğ satmaktadır. Kızlar iğ almak için çarşıya gider. O da kızları kandırıp eve götürür.

50. masalda kocasını evden gönderen kadın, çarşıya çıkıp kuyumcudan, manifaturacıdan ve ayakkabıcıdan bedava alış veriş yapar ve onları akşam eve davet eder.

3.2.4.1.2.1.16. *Sınır Kapısı*: Bir yerde geçmektedir. 4. masalda iki kardeş, ettikleri kavunları Mısır kapısında satar.

3.2.4.1.2.1.17. *Çöl*: Bir yerde geçmektedir. 14. masalda adam, evlenmeyi kabul etmeyen yengesini bir çölün ortasına götürüp kadını boğazına kadar toprağa gömer. Ava çıkan bir ağa kadını oran kurtarır.

3.2.4.1.2.1.18. *Hendek*: Bir yerde geçmektedir. 17. masalda fakir gencin gittiği ülkede herkes zengin olduğu için zekâtlar bir hendekte toplanır. Ülkeye gelen yabancılar her türlü ihtiyacını bu hendekten karşılamaktadır.

3.2.4.1.2.1.19. *Pazar*: Altı yerde geçmektedir. Masal kahramanlarının alış veriş yapmak için uğradıkları yerlerdir.

17. masalda fakir gencin gittiği ülkede genç kızlar ve erkekler pazara gider. Kızlar, sırasıyla erkeklerin önünden geçer. Erkekler hangi kızı beğenirse onunla evlenirler.

24. masalda oduncu, güldükçe güller açılan kızın verdiği iki demet gülü iki göz karşılığında satarak kızın gözlerinin açılmasını sağlar.

28. masalda Keloğlan, annesinin yaptığı ipleri pazarda satıp ekmek almaktadır.

32. masalda Keloğlan, ineğin derisini pazara götürüp satmak ister. Yolda karşılaştığı bir çiftçiyle anlaşır ve pazara gitmekten vazgeçer.

39. masalda Mehmet'in annesi, sandıktaki kızın verdiği parayla, pazara gidip evin bütün ihtiyaçlarını temin eder.

51. masalda adam, atları pazarda dağıtmaktadır. Yaşlı kadın, pazara geç gittiği için atların en cılızını almak zorunda kalır.

3.2.4.1.2.2. Dar Kapalı Mekânlar:

3.2.4.1.2.2.1. *Saray:* Sekiz yerde geçmektedir. Padişah ve ailesinin oturduğu yerlerdir.

8. masalda Dev Yavrusu, paşanın kızını almak için onun sarayından daha ihtişamlı bir saray yapar.

14. masalda kız, padişah olunca sarayda oturur.

21. masalda İbrahim Ethem padişah iken sarayda oturmaktadır.

28. masalda yılanların padişahı sarayda oturmaktadır.

39. masalda sandıktaki kız, Bağdat padişahı olunca sarayda yaşamaya başlar.

40. masalda padişah ile veziri sarayda yaşamaktadır. Sefa ile Cefa, saraydan kaçar.

42. masalda Şah Mehmet, sarayda büyür. Babası onu öldürmek isteyince, annesiyle birlikte, saraydan kaçar.

46. masalda paşa, sarayda kalmaktadır.

3.2.4.1.2.2.2. *Konak:* Yedi yerde geçmektedir.

10. masalda çocuklar, babalarının konağının karşısındaki bir kayanın üzerinde yatar. Bu kaya, bir konağa dönüşür. Hem de paşanın konağından daha güzel bir konak olur.

19. masalda Keloğlan, Halep paşasının konağına gizlice girer ve paşayı sandığa koyup Türkiye paşasının huzuruna getirir.

24. masalda paşanın oğlu sevdiği kızı bir konakta bulur ve onunla evlenir.

28. masalda Keloğlan, sihirli yüzükten çıkan iki Arap'ın yardımıyla bir gecede padişahın sarayının karşısında bir konak yaptırır.

29. masalda Hazal, kadınlar şehrine padişah olur ve konakta kalır.

31. masalda ejderhanın Keloğlan'dan istediği kız, zengin bir adamın kızıdır ve konakta yaşamaktadır. Kızın babası, kızı istemeye gelip şartları yerine getirmeyenlerin kafasından bir konak yaptırmaktadır.

39. masalda sandıktaki kız, Mehmet'in annesine para vererek o çevrenin en güzel konağını yaptırır.

Ağalar ve beyler gibi toplumun zengin tabakasından olan kahramanların kaldığı yerlerdir. Kimi masallarda saray yerine konak geçmektedir.

3.2.4.1.2.2.3. *Apartman:* İki yerde geçmektedir.

26. masalda devin karısı gittiği memlekette yedi katlı bir bina yaptırır, kendisi de yedinci katta oturur.

29. masalda çayıra girenlerin kafatasından bina yapılmaktadır. Keloğlan çayırdaki Arap'ı öldürüp insanları ondan kurtarır.

3.2.4.1.2.2.4. *Dam:* Beş yerde geçmektedir. Adıyaman Masallarında çatı anlamında kullanılmıştır.

3. masalda azap, yaşlı adamın kızını damdan aşığı atar.

5. masalda erkek, namaz kılma bahanesiyle dama çıkar ve oradan kaçır.

8. masalda paşa, Dev Yavrusu'nun derisini yakar. Dev Yavrusu, avdan geldiğinde evin çatısına çıkar ve bacadan karsına seslenir.

21. masalda devesini kaybeden adam padişahın damının üzerine çıkıp devesini arar.

29. masalda Keloğlan, Hazal'ı kandırır, damın üstüne çıkarır ve onu sihirli derinin üzerine oturtup kaçırır.

3.2.4.1.2.2.5. *Ahır:* Yedi yerde geçmektedir. Evcil hayvanların kaldığı yerlerdir.

3. masalda azap, ahırda tepinen hayvanların kafasını koparıp yemliklerine koyar.

5. masalda cadı, ahıra bağladığı atı yer.

10. masalda kimsesiz kalan üç kız kardeş, paşanın oğlunun ahırına girer ve atların yemliğine konan ceviz ve kuru üzümle yiyerek karınlarını doyururlar. Paşanın oğlu onları ahırda yakalar ve üçüyle de evlenir.

19. masalda Keloğlan, çarşıya bırakılan deveyi yakalayıp ahırda keser.

39.masalda sandıktaki kız, askerler tarafından yakalanan imamı pireli ahıra hapseder.

45. masalda adamlar, Köse'den aldıkları eşeğin önüne çamçak taşı koyup onu ahıra koyarlar. Bir hafta sonra ahıra indiklerinde eşeğin ölüsü ile karşılaşır ve kandırıldıklarını anlarlar.

47. masalda Fatma'nın annesinden kalma ineği keserler. Fatma, ineğin etini yer, kemikleri de ineğin bağlandığı ahıra gömer. Kemikler, altın, gümüş ve mücevhere dönüşür.

3.2.4.1.2.2.6. *Tuvalet*: Üç yerde geçmektedir.

27. masalda vezirin oğlu ve kizirin oğlu, tuvalete gitmek ister ancak Kel müsaade etmez.

41. masalda Senem'in babasının evine gelen ağanın adamları, kaçmak için tuvalete gitmek ister ancak Senem müsaade etmez.

3.2.4.1.2.2.7. *Han/ Otel*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda sandıktaki kız, 39 kız ile birlikte Bağdat'a gidip bir otel kiralar ve orada kalırlar.

3.2.4.1.2.2.8. *Hapishane*: İki yerde geçmektedir.

15. masalda Hâkim, hırsızları suçlu bulur ve hapse attırır.

18. masalda hırsızlık yapan adam hapishaneye atılır.

3.2.4.1.2.2.9. *Ev*: 32 yerde geçmektedir.

2. masalda bütün kahramanlar evlerde oturur.

3. masalda azaplar, yaşlı adamın evinde kalmaktadır.

5. masalda karı koca ile çocukları evde kalmaktadır. Erkek, evden kaçır.

8. masalda Dev Yavrusu, karısını terk edip cadının evine gider.

9. masalda paşa evde kalmaktadır.
10. masalda yaşlı kadın, derenin kenarında bulduğu çocukları eve getirir.
11. masalda Korkak Ahmet, evden çıkmamaktadır. Karısı hakaret edince bir ip ve üç yumurta alarak evden ayrılır.
14. masalda ağa, kızı kurtarıp eve götürür. Karısı kızı kıskanır ve onu hile ile evden çıkartır.
15. masalda hırsızlar, altınlarını Havuççuk'tan almak için evin bacasından içeri girerler. Havuççuk üçünü de yakalar.
16. masalda Haram Hamza, devin evine gidip kızı alır ve eve getirir.
17. masalda fırının önünde duran adamı, oradaki bakkal, eve götürüp üç gün misafir eder.
18. masalda hırsız, dağda bulduğu deveyi eve getirip keser.
22. masalda İğci Baba, iğ almak için gelen kızları kandırıp eve götürür. Onları kesip evin bir odasına asar. Küçük kız, devi kandırıp sakallarından asılmış olan genci de kurtarıp devin evinden kaçır.
25. masalda küçük kardeş zengin olduktan sonra memlekete döner ve bahçesinde her türlü meyvenin bulunduğu saray gibi bir ev yapar.
26. masalda Ak Dağ'dan gelen bulut, kızı devin evine götürür.
28. masalda Keloğlan ile annesi, eski bir evde oturmaktadır. Sihirli yüzükten çıkan iki Arap, evi bir gecede konağa çevirir.
31. masalda kırk erkek kardeş, kırk kızkardeşle evlendikten sonra birer ev yaparlar.
33. masalda kurt, kadının evde olmadığı zamanlarda iki defa eve gelir, kızlar kapıyı açmaz. Üçüncüsünde kapıyı kızlar kapıyı açar ve kurt, kızları yer.
36. masalda çingene, evin çatısına çıkara mercimekleri bacadan boşaltır. Her bir mercimek bir çocuk olarak aşağı düşer.
37. masalda Nar Tanesi, cadının evine gider ve cadının kızı olur.
38. masalda yaşlı kadın, rüyasında evi süpürmektedir.

39. masalda Yahudi, bahçede yaralı bulduğu kızı eve götürüp tedavi eder. Kız, onun niyetini anlar ve evinden kaçır.

40. masalda Sefa ile Cefa gittikleri memlekette kız kılığına bürünerek yaşlı bir kadının evinde kalır.

41. masalda imamın iftirasına uğrayıp evden kovulan Senem, erkek kılığına bürünüp baba evine döner.

42. masalda Şah Mehmet'in annesiyle birlikte kaldığı mağara eve dönüşür.

44. masalda tilki, yaşlı kadının evinin bacasına çıkıp onu kızdırır.

45. masalda Köse'nin kandırdığı adamlar, onun evine gelip hesap sorarlar.

46. masalda paşanın çocukları evlenince kendilerine birer ev yaparlar.

47. masalda çoban ve ailesi bir evde yaşamaktadır. Fatma, bu evde gelin olarak çıkar.

49. masalda kız, annesinin evinden ayrılıp kardeşlerinin yaşadığı mağaraya gider. Kardeşleri evlendikten sonra kız, en büyük abisinin evinde kalır. Paşanın oğlu ile evlendikten sonra onun evinde kalır.

50. masalda kadın, kuyumcuyu, manifaturacıyı ve ayakkabıcıyı eve çağırır ve onları teker teker torbalara koyup torbaların ağzını bağlar.

51. masalda kütüğün içindeki kız, yaşlı kadının evinde kalır ve onun kızı olur. Adam, kadının evine gelip kızı altınla tartar ve onunla evlenir.

Adıyaman Masallarında en çok geçen yerlerdir. Sıradan insanlar genellikle evde oturur. Kimi masallarda saray ve konak yerine ev olarak geçse de saray ve konak anlamında kullanılmıştır.

3.2.4.1.2.2.10. *Kümes:* Bir yerde geçmektedir. 34. masalda tilki, köyün kümeslerine girip tavukları yer. Köylüler tuzak kurup tilkiyi kümeste yakalar.

3.2.4.1.2.2.11. *Karakol:* Bir yerde geçmektedir. 18. masalda askerler, başkasının devesini kesen adamı yakalayıp karakola götürürler.

3.2.4.1.2.2.12. *Kale:* Bir yerde geçmektedir. 19. masalda Keloğlan, Halep kalesine gizlice girip paşayı yakalayıp Türkiye paşasına getirir.

3.2.4.1.2.2.13. *İş Yerleri:* Kahramanların geçimini sağladıkları ve çalıştırdıkları yerlerdir.

3.2.4.1.2.2.13.1. *Ayakkabı Dükânı:* Bir yerde geçmektedir. 50. masalda kadın, ayakkabıcıdan, bedava ayakkabı alır. Bunun karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.1.2.2.13.2. *Değirmen:* İki yerde geçmektedir.

25. masalda abisi tarafından kandırılan adam, değirmende yatar. Ayı, tilki ve kurdun sırlarını öğrenip zengin olur. Daha sonra abisi de gider fakat kurt, ayı ve tilki tarafından öldürülür.

50. masalda kadın, değirmene gidip üç torba un alır.

3.2.4.1.2.2.13.3. *Hamam:* Dört yerde geçmektedir.

17. masalda fakir adam, gittiği ülkede hamama gidip yıkanır. Hamam parasını hendekten karşılar.

26. masalda devin karısı, yıkanmak için hamama gider. Orada bulunan çingeneler, kadını kaçırp başka bir memlekete götürür.

39. masalda imam, cadı ile anlaşıp kızı hamama getirtir. Ancak kız, imamın kafasına tas ile vurup oradan kaçır.

41. masalda imam ile anlaşılan cadı, Senem'i hamama götürür. ancak Senem imamdaki kurtulmasını bilir.

3.2.4.1.2.2.13.4. *Kuyumcu:* Bir yerde geçmektedir. 50. masalda kadın, kuyumcudan bedava altın alır. Bunun karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.1.2.2.13.5. *Mağaza:* Bir yerde geçmektedir. 50. masalda kadın, manifaturacıdan bedava elbise alır. Elbisenin karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.1.2.2.13.6. *Dükkân:* Üç yerde geçmektedir.

8. masalda paşanın kızı, dükkândan bir çift demir ayakkabı alarak kocasının peşinden yollara düşer.

17. masalda adam gittiği ülkede bir bakkalın evinde misafir olur.

19. masalda Keloğlan, şehirdeki zenginlerden çaldığı eşyalarla bir dükkân açar.

3.2.4.1.2.2.13.7. *Fırın:* İki yerde geçmektedir.

17. masalda adam gittiği ülkede akşama kadar bir fırının önünde aç susuz bekler.

21. masalda İbrahim Ethem, ekmek almak için fırına gider. Orada adamın bir “sen benim şeyhimsin” diyerek onun elini öper.

3.2.4.1.2.2.13.8. Lokanta: Bir yerde geçmektedir. 17. masalda adam, lokantada bedava yemek yer.

3.2.4.1.2.2.14. *İbadet Yerleri*: Beş yerde geçmektedir. Adıyaman Masallarında camiler ibadet yerleri olarak geçmektedir.

21. masalda sarayını ve ülkesini terk eden İbrahim Ethem, Mekke’ye gider ve camide yatıp kalkmaya başlar.

30. masalda vezir, kendisini kandıran adamı şehrin camisinin önünde bulur.

39. masalda cami imamı, ezan okumak için minareye çıkar ve yaşlı kadının evinde gördüğü kıza âşık olur.

41. masalda Senem’in babası Hacca gitmeden önce onu cami imamına teslim eder.

50. masalda Deli Hasan, kuyumcuyu, manifaturacıyı ve ayakkabıcıyı denize attıktan sonra eve döner. Caminin önünden geçerken imamı görür. Onu da kadının ölüsü zannedip denize atar.

Adıyaman yöresinden derlediğimiz kimi masallar Mısır, Halep, Mersin, Adana gibi özel mekânlarda geçerken kimi masallar da dağ, ırmak, köy, şehir gibi genel mekânlarda geçmektedir. Yöre masallarında geçen ibadet yerlerinin cami olduğunu görüyoruz. Bu da toplum kültürünün ve inançlarının masallara yansımaları göstermesi bakımından önemlidir.

3.2.4.2. Araç Gereçler

Adıyaman yöresi masallarında kahramanların kullandığı kimi eşyalardan da bahsedilir. Bu eşyaların bir kısmı çeşitli sihirli güçlere sahip olan eşyalar, bir kısmı da günlük yaşamda kullanılan eşyalardır. Bunlar masalların anlatıldığı yörenin kültürünü yansıtması bakımından ve masalların akışı içerisinde masallarla bütünleşen öğeler olması bakımından önemlidir. Tespit edilen 96 eşya, geçtikleri yerlere göre şöyle sıralanabilir.

3.2.4.2.1. *Altın/ Elmas*: 21 yerde geçmektedir. Masallarda daha çok fakir olan kişilerin zengin olmaları için bir araçtır. Masalın başında fakir olan masal kahramanı çeşitli yollarla elde ettiği altınlarla zengin olur.

1. masalda bir ihtiyar ile karşılaşan paşanın oğlu, 40 at yükü tezeği altın ve elmas ile değiştirir. Ancak paşanın oğlu aç gözlülük yaptığı için hem gözlerinden olur hem de elmaslardan.

3. masalda Azap, yaşlı adamın kanına karşılık çiftçiden bir ölçek altın alır.

8. masalda Dev Yavrusu, annesini, bir leğen dolusu altınla, paşanın kızını istemeye gönderir.

10. masalda banyo yapan çocukların başından dökülen su, altın olarak leğene dökülür.

11. masalda Gorkak Ahmet, arkadaşlık yaptığı adamlardan bir heybe altın alır.

14. masalda ağa, hizmetçi olarak eve aldığı kıza bir kese altın verip onu gönderir.

15. masalda Havuççuk, hırsızların altınların götürür. Hırsızlar altınlarını almak için onun evine girerler. Başaramayınca mahkemeye giderler. Hâkim, altınları Havuççuk'a verir.

19. masalda Keloğlan, kendisiyle dalga geçen zengin adamların altınlarını çalıp zengin olur.

22. masalda kız, İğci Baba'nın altınlarını ve elmaslarını alıp onun hapsettiği adamla birlikte başka bir memlekete kaçır.

24. masalda kız, oduncunun evine gider. Oduncunun eşi, kıza banyo yaptırır. Kızın başından dökülen su, altın olarak leğene dökülür.

25. masalda değirmende yatan adam, tilkinin havana koyup oyun oynadığı altınları alp götürür.

26. masalda devin kıza göstermek istemediği odanın birinde bir delikten altın ve gümüş akmaktadır.

30. masalda Vezir yanında çalıştığı adamla birlikte altın aramaya çıkar. Adam, onu kuyuda bırakıp altınları götürür.

31. masalda kızın babası, imtihanı kazanan Keloğlan'a hem kızını hem de bir sandık altın verir.

32. masalda Köse, çiftçinin öldürdüğü adamın kanına karşılık ondan bir teneke (ölçek) altın alır.

39. masalda Sandıktaki Kız ile yaşlı kadın, yetmiş akçe altınla çevrenin en güzel konağını yaptırırlar.

40. masalda Sefa, yanına bir miktar altın alıp babasının ülkesinden kaçır.

45. masalda Köse, altın sıçan eşeğini esnafılık yapan üç kardeşe satar.

47. masalda Fatma, annesinin ineğinin kemiklerini ahıra gömer. Kemikler, altın ve gümüş olur.

50. masalda kadın, ölüyü denize atması karşılığında, Deli Hasan'a üç altın verir.

51. masalda adam, kuşa altından bir kafes yapar. Adamın karısı, kuşu kıskanır ve onu keser. Yine adam, Yumurta Kızı'nı almak için onu altınla tartar.

3.2.4.2.2. *Anahtar*: İki yerde geçmektedir.

22. masalda kız, İğci Baba'nın sakallarının arasındaki anahtarları alır ve kapıları açar.

26. masalda dev uyuduktan sonra kız, gizli odaların anahtarlarını onun sakallarının arasından alır.

3.2.4.2.3. *Araba*: Bir yerde geçmektedir. 24. masalda teyzesi, kızı dere kenarında bırakır, kendi kızını gelin arabasına bindirip paşanın oğluna götürür.

3.2.4.2.4. *Ateş*: Dokuz yerde geçmektedir. Kimi yerlerde ateş bulmak için evden ayrılan kahramanın başı derde girer. Kimi yerlerde de kahraman, ateş sayesinde tehlikeden kurtulur.

13. masalda keçi, kurttan intikam almak için kazdığı kuyunun içinde ateş yakar. Kurdu içine atar.

15. masalda Havuççuk, küreği ateşin altına koyar. Eve giren hırsızların sırtını bu kürekle kızartır.

30. masalda mağaradaki dev, ateşin önünde uyumaktadır.

36. masalda göçebeler, Mercimek'in içinde olduğu tezeği ateşe atıp yemek yaparlar.

41. masalda Senem, küreği ateşte kızartıp onunla imamı yakar.

42. masalda Şah Mehmet'in annesi, çorbayı ateşin üzerinde pişirir.

46. masalda paşanın oğlu, karısının kurbağa derisini ateşe atar. Paşa, gelinin gerçekte kurbağa olmadığını anlayınca ona âşık olur ve oğlunu öldürmek ister.

49. masalda kız, ateş bulmak için devin evine gider. Dev, kızın döktüğü bulguru takip ederek mağaraya gider ve parmağını emer.

51. masalda yaşlı kadın, adamdan altığı odunu ateşe atar, odun yanmaz.

3.2.4.2.5. *Ayakkabı*: Yedi yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu, 40 atı altınla yükledikten sonra ayakkabısının içine de doldurur.

17. masalda çalışmaya giden kimsesiz adam, gittiği yerde, ayakkabıcıdan ayakkabı alır. Parasını, hendekten almalarını söyler.

19. masalda zenginler, Keloğlan'a kanıp yeni ayakkabılarını onun yanına bırakırlar. Çarık giyip hırsız aramaya çıkarlar.

20. masalda karısından kaçan öğrenci, gittiği memlekette ayakkabı tamirciliği yapar.

29. masalda Keloğlan, çayırın üzerindeki Arap ile kavga eder. Arap, ona bir tek ayakkabısını verir.

44. masalda paşanın kızı, tilkiden bir çift kundura ister. Tilki, kundurayı getirince paşanın kız çeşmenin üzerinde oynar. Çeşme de ona su verir.

50. masalda kadın, ayakkabıcıdan ayakkabı alır. Bunun karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.2.6. *Balta*: Bir yerde geçmektedir. 29. masalda Hızır, Keloğlan'a güç verir. Keloğlan bu güçle baltasıyla kırk katır yük odun yapıp getirir.

3.2.4.2.7. *Beşik*: Bir yerde geçmektedir. 51. masalda kadın, oğluna beşik yapmak için dut ağacını keser. Adam da buna kızar ve ağacın dallarını halka dağıtır.

3.2.4.2.8. *Benzin*: Bir yerde geçmektedir. 22. masalda kız, İğci Baba'nın üzerine bir teneke benzin döküp onu yakar.

3.2.4.2.9. *Bıçak*: Altı yerde geçmektedir.

14. masalda ağanın karısı, oğlunu öldürüp kanlı bıçağı hizmetçi kadının yastığının altına koyar ve suçu kadının üzerine atar. Ağa da, çaresiz, hizmetçiyi evden gönderir.

29. masalda Keloğlan'ın babası, ağanın ayaklarının dibinde kesmek için bıçağı onun boynuna verir. Ağa, adamın oğlunu kesmesine müsaade etmez.

39. masalda Mehmet, sandıktaki kızı bıçaklar, pencereden aşağı atar.

41. masalda oğlan, kızı dağa götürür. Kız, elbisesini onun elbisesine bağlar. Oğlan, düğümü bıçakla kesip eve gider.

45. masalda Köse, kanla doldurduğu bubarları karısının boynuna sarar. Bıçağı kadının boynuna verince boynundan kan akar. Kadın ölmüş gibi yere yığılır.

48. masalda kör adam, bıçağını karpuzla saplar. Bıçak, karpuzun içine düşer. Bıçağı, kırk kulplu bir kazan yaparlar.

3.2.4.2.10. *Bilezik*: İki yerde geçmektedir.

29. masalda Keloğlan, gölün içindeki kızın kolundan tutup onu öldüreceği sırada kadın ona bir tek bileziğini verir. Keloğlan, kızı affeder.

50. masalda kadın, kuyumcudan bilezik alır. Bunun karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.2.11. *Boncuk*: Üç yerde geçmektedir.

37. masalda Nar Tanesi'nin amcası, sihirli boncukları boynuna atıp onu boğar. Paşanın oğlu kızı bulur ve eve götürür. Boncukları çıkarır. Nar Tanesi tekrar dirilir.

44. masalda yaşlı kadın, tilkinin kuyruğunu boncuklarla süsler.

49. masalda kız, yolda gördüğü boncukları almak için “çüş” deyince eşek bozulur.

3.2.4.2.12. *Çarık*: İki yerde geçmektedir.

8. masalda Dev Yavrusu'nun karısı, bir demir çarık alıp çürütene kadar onu göremeyecektir.

19. masalda zenginler, Keloğlan'a kanıp yeni elbiselerini indirir ve çarık giyip hırsızları aramaya çıkarlar.

3.2.4.2.13: *Çıra*: Bir yerde geçmektedir. 6.masalda Cennetlik Adam, çıra alıp mezarlığa gider.

3.2.4.2.14. *Çoban Elbisesi*: İki yerde geçmektedir.

21. masalda İbrahim Ethem, tanınmamak için elbiselerini bir çobana verir onun elbiselerini giyer.

32. masalda Köse, köylülerden kaçır. bir çobanı kandırarak onun elbiselerini giyer, elbiselerini de ona verir. Köylüler, çobanı Köse zannedip göle atar.

3.2.4.2.15. *Çul*: İki yerde geçmektedir.

8. masalda cadının kızının evine gitmek için yola çıkan kız, yolun üzerindeki çulu süpürüp tekrar serer. Çul, kızın geçmesine müsaade eder.

39. masalda yaşlı kadın, leğenin altındaki yemeği yiyeni yakalamak için üzerine bir çul örtüp bekler.

3.2.4.2.16. *Çuval/ Torba*: Yedi yerde geçmektedir. Masallarda daha çok, günlük işlerde kullanma şeklinde geçmektedir.

3. masalda yalı adam ile karşı yol için hazırladıkları börekleri çuvala koyarlar. Azap, karı kocanın kaçacağını anlar ve börek çuvalının içine girer.

19. masalda Keloğlan, zengin tüccarın evine giderek onun karısından altın çuvalını alıp eve götürür.

31. masalda Keloğlan, öldürdüğü devlerin burunlarını ve kulaklarını yem torbasına koyup kırk kızın babasının yanına gider.

36. masalda göçebelerin kızları, tezekleri torbalara koyup eve götürürler.

39. masalda imam, eski ayakkabıları bir çuvala koyup köprünün üstüne gider.

45. masalda adamlar, Köse'yi bir torbaya koyup göle atmak isterler. Köse, bir çobanı torbaya koyup onun koyunlarını eve götürür. Adamlar, torbadaki çobanı göle atarlar.

47. masalda Fatma her gün bir çuval yünü ip yapar.

3.2.4.2.17. *Çuvaldız/ İğne*: Üç yerde geçmektedir.

36. masalda Mercimek, eşeğin kulağına girerek çuvaldızla onu yönlendirir.

33. masalda kadın, kurdun karnını yarıp çocuklarını çıkarır. Yerine taş doldurur ve iğne ile diker.

49. masalda kız, abisinin ayağındaki odun parçasını iğne ile çıkarır.

3.2.4.2.18. *Davul/ Zurna*: Beş yerde geçmektedir.

8. masalda cadı, kızı için yapacağı düğün merasimi için hizmetçiyi davul getirmek üzere büyük kızının evine gönderir. Hizmetçi, Dev Yavrusu'nun yardımıyla davulu getirir.

25. masalda değirmende yatan adam, ayının kaldığı mağaranın önünde davul çalar. Ayı kaçar.

27. masalda padişah, Kel'in başarısından dolayı diğer kızlarını da yedi davul yedi zurna ile ona verir.

28. masalda Paşa, Keloğlan'a ihanet eden kızını öldürüp küçük kızını yedi davul yedi zurna ile ona verir.

51. masalda adam, davul zurna getirmek için eve gider. Kız da ağaca çıkar. Arap kızı, ağacın üzerindeki kızın elbiselerini giyip onun yerine geçer. Kız, çıplak olduğu için Allah'a dua eder ve kuş olur.

3.2.4.2.19. *Demir*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda yaşlı kadın ev yapmak için demir çimento alır.

3.2.4.2.20. *Deri*: Bir yerde geçmektedir. 29. masalda Keloğlan, yolda karşılaştığı üç kardeşi kandırıp onların sihirli sopasını, takkesini ve derisi alır.

3.2.4.2.21. *Dolap*: Üç yerde geçmektedir.

8. masalda Dev Yavrusu'nun annesi bir leğen dolusu altınla paşanın evine gider. Paşa namaz üzerinde olduğu için kadın, leğeni dolaba bırakıp eve döner.

33. masalda kızlardan biri dolabın içine girer. Kurt, kızı bulup yer.

38. masalda yaşlı kadın, yazmayı dolaba atar.

3.2.4.2.22. *Düdük*: Bir yerde geçmektedir. 45. masalda Köse, düdüğü öttürünce yerde yatan kadın kalkar. Adamlar, düdüğü Köse'den alır. Karılarının boynunu keserler. Düdüğü öttürürler ancak karıları kalkmaz.

3.2.4.2.23. *El Değirmeni*: Bir yerde geçmektedir. 8. masalda Dev Yavrusu, komşudan getirdiği taşı çevirdikçe eski evleri bir konağa döndürür. Kendi konağı ile paşanın konağının arası ise tahta yol olur.

3.2.4.2.24. *Entari/ Fistan*: İki yerde geçmektedir.

49. masalda kız, kaynamış bulguru entarisine koyar. Entari bir dikene takılır ve delinir. Dev, entariden dökülen taneleri takip ederek mağarayı bulur.

50. masalda kadın, manifaturacıdan fistan alır. Bunun karşılığında da onu eve davet eder.

3.2.4.2.25. *Eşarp*: Bir yerde geçmektedir. 45. masalda Köse, kanla doldurduğu bumarları karısının boynuna sarar. Üzerini eşarpla kapatır.

3.2.4.2.26. *Etek*: Bir yerde geçmektedir. 7. masalda cadı, kızın eteğinden tutup onu ağaçtan indirir.

3.2.4.2.27. *Fincan*: Bir yerde geçmektedir. 31. masalda Keloğlan, bir fincan sütü dökmeden, kavak ağacına çıkar ve iner.

3.2.4.2.28. *Gül*: Bir yerde geçmektedir. 24. masalda güldükçe güller açılan kız, oduncunun bir tutam gülü bir göze satmasını ister. Paşanın oğlu ile evlenen kız, oduncudan bir tutam gül alıp bir göz verir.

3.2.4.2.29. *Gümüş*: İki yerde geçmektedir.

26. masalda devin kızı göstermek istemediği odanın birinde bir delikten altın ve gümüş akmaktadır.

47. masalda Fatma, annesinin ineğinin kemiklerini ahıra gömer. Kemikler, altın ve gümüş olur.

3.2.4.2.30. *Gergef*: Bir yerde geçmektedir. 43. masalda padişahın kızı pencerede gergef örerken ağacın altında yatan genci görür. Onun yanına gidip babasının vekiline gönderdiği mektubu değiştirir.

3.2.4.2.31: *Halı*: Dört yerde geçmektedir. Masalların sihirli öğelerindendirler. Kahramanın istediği kızı alabilmesi için sihirli halı şart koşulur.

10. masalda kızların büyü, paşanın oğlu ile evlenirse, Halep şehrinin bütün askerinin oturacağı bir halı, dokuyacağını söyler.

8. masalda Dev Yavrusu, komşudan getirdiği eski bir halı ile konağın içini döşer, Halının yarsı da boşta kalır.

28. masalda padişahın konağı ile Keloğlan'ın konağı arasındaki yol halı ile döşenecektir.

46. masalda paşa, oğlundan, bütün askerin üzerine oturacağı ve yine bir köşesi sigara kutusunun içinde bir köşesi boş kalan bir halı ister. Paşanın oğlu, karısının yardımı ile bu halıyı getirir.

3.2.4.2.32. *Hamam Tası*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda kız, hamam tasıyla imamın kafasına vurup onu bayıltır. Eve kaçır.

3.2.4.2.33. *Havan*: Bir yerde geçmektedir. 25. masalda değirmende yatan adam, tilkinin oyun oynayıp gün geçirdiği havanını alır.

3.2.4.2.34. *Havlu*: Bir yerde geçmektedir. 20. masalda öğrencinin karısı onun elini yüzünü yıkar, havlu ile kurutur.

3.2.4.2.35. *Heybe*: İki yerde geçmektedir.

11. masalda Gorkak Ahmet'in arkadaşları onun heybesini altınla doldurup ondan kurtulurlar.

23. masalda yaşlı adam, ağanın tazısını atın heybesine koyup tilkinin yanına gider. Tazıyı heybeden çıkarır. Tilki, kaçır.

3.2.4.2.36. *Hırka*: Bir yerde geçmektedir. 19. masalda Keloğlan, sırma bir hırka giyip paşanın huzuruna çıkar ve aranan hırsızın kendisi olduğunu söyler.

3.2.4.2.37. *İp*: Dokuz yerde geçmektedir.

9. masalda paşanın küçük oğlu, ipe tutunarak kuyuya iner. Kardeşleri ipi kesip onu kuyuda bırakır.

11. masalda Gorkak Ahmet, ipe, dağı yerinden sökeceğini söyler. Arkadaşları, onun palavracı olduğunu anlar ve ondan ayrılmak isterler.

15. masalda hırsızlar, ipe tutunarak bacadan Havuççuk'un evine girerler.

28. masalda Keloğlan'ın annesi ip yapar. O da pazarda satar.

30. masalda vezir, altınları kuyudan çıkardıktan sonra adam ipi kesip onu kuyuda bırakır.

31. masalda Kurukafa, bir ipe mağaranın ağzına bağlanmıştır. Keloğlan ipi kesince Kurukafa, onu döve döve bayıltır kızı da alır.

37. masalda Nar tanesi'nin amcası, kırmızı boncukları bir ipe dizip onun boğazına atar ve onu boğar.

43. masalda padişah, genci bir dağ başındaki ağaca ip ile bağlar.

48. masalda sakat adam, iki üç kilo ipin bir ucunu evinin önündeki ağaca, bir ucunu da pirenin gittiği memlekete bağlar ve ipe tutunup pireyi getirir.

3.2.4.2.24. *Kafes*: İki yerde geçmektedir.

31. masalda Keloğlan'ın kuşları, kızın babasının kafesteki kuşlarını öldürür.

51. masalda adam, kuşa, altından bir kafes yapar. Adamın karısı kuşu kıskanır ve onu keser.

3.2.4.2.38. *Kapı*: Beş yerde geçmektedir.

18. masalda Fatma, hapisteki kocasını ziyarete giderken evin kapısını da söküp götürür.

19. masalda padişahın kızı, Keloğlan'ın hırsız olduğunu anlar. Onun kapısını boyayıp haber vermek için babasının yanına gider. Keloğlan, kalkıp şehrin bütün kapılarını boyar.

22. masalda kız, İğci Baba'nın sakallarının arasından anahtarları çıkarır. Onun yasakladığı kapıları açar. İğci Baba'nın, bir dev olduğunu anlar.

33. masalda kurt üç defa kapıya gelir. Kızlar kapıyı açmaz. Dördüncü gelişinde kapıyı açarlar. Kurt onları yer.

39. masalda kızın yaptırdığı eve kapı pencere takılır.

3.2.4.2.39. *Kara Çarşaf*: Bir yerde geçmektedir. 41. masalda Senem, çarşafını çalılığın üzerine indirip ağanın adamlarından kaçır.

3.2.4.2.40. *Kasket*: Bir yerde geçmektedir. 16. masalda Haram Hamza, öldürdüğü yılanın parçalarını kasketinin altına koyar. Karga gelince ona gösterir.

3.2.4.2.41. *Kaşık*: İki yerde geçmektedir.

36. masalda Mercimek yemeğe oturan misafirlere, “beni kaşıkla yiyecekler” diyerek onlara küfredir.

39. masalda kız, ağanın oğlundan, bir kaşık ve 39 kızı göndermesini ister. Kız, kaşığı pilavın ortasına batırır ve diğer 39 kıza “buyurun yemeğe” der. Böylece diğer kızlar da nasıl ki 40 kişiye bir kaşık olmuyorsa 40 kadına bir kocada olmayacağını anlar ve Sandıktaki Kız'la birlikte kaçarlar.

3.2.4.2.42. *Kazan*: Üç yerde geçmektedir.

7. masalda cadı, elbise kazanını ağacın altına ters indirir. Ağacın üzerindeki kız, ona yardım etmek için dalı eğer. Cadı, kızı yakalar.

42. masalda Şah Mehmet, annesini çorba kazanının içine atıp onu öldürür.

48. masalda kör adamın bıçağını kırk kulplu bir kazan yaparlar.

3.2.4.2.43. *Kazma*: İki yerde geçmektedir.

6. masalda Cennetlik adam, fidan dikmek için mezarlığa giderken eline kazma kürek alır.

48. masalda kör adam, yaşlı kadının dişlerinin arasındaki ceviz parçasını, kazma kürekle çıkarır.

3.2.4.2.44. *Kefen*: Bir yerde geçmektedir. 6. masalda adamın biri mezardan çıkardığı ölünün kefenini çıkarıp ciğerlerini yer.

3.2.4.2.45. *Kılıç*: Yedi yerde geçmektedir. Kahramanın en büyük yardımcısıdır. Onu devlerden ve ejderhalardan korur.

2. masalda adam, karısının kendisini aldattığı paşanın oğlunu ve onun kırk askerini kılıçtan geçirir.

9. masalda paşanın küçük oğlu, kırk kılıcın içindeki sihirli kılıcı bulur ve ejderhayı param parça eder.

11. masalda Gorkak Ahmet, babasının kılıcı ile, arkadaşlarını öldüreceğini söyler. Onlar da her şeyi bırakıp kaçar.

16. masalda Haram Hamza, kılıcıyla, önce karganın yavrularını yiyen yılanı, sonra köyün çeşmesindeki ejderhayı sonra da Yemen'deki devi öldürür.

30. masalda Padişah, mağaradaki devi kılıcıyla öldürüp onun yanındaki dünya güzeli kız ile evlenir.

31. masalda Keloğlan, Kurukafa'nın bağlandığı ipi kılıçla keser.

40. masalda Cefa, kılıcını çekip, gerdek odasına giren ejderhayı parçalar. Onun parçalarını mendilin içine koyar.

3.2.4.2.46. *Kırbaç*: Bir yerde geçmektedir. 30. masalda paşa ile vezir dolaşmaya çıkarlar. Yolda gördükleri kırbaç üzerinde anlaşılamazlar. Bunun üzerine her biri bir mesele anlatır. Vezirin anlattığı mesele daha etkili olduğu için kırbaç onun olur.

3.2.4.2.47. *Kilim*: İki yerde geçmektedir.

29. masalda Keloğlan, peri kızlarının bulunduğu bahçeye gider. Kilimin altına girip onları dinler.

39. masalda yalı kadın pazardan kilim alır.

3.2.4.2.48. *Kova*: Bir yerde geçmektedir. 47. masalda üvey annesi, Fatma'nın önüne bir kova indirir. Kadın ile kızı düğünden dönene kadar Fatma, kovayı gözyaşı ile dolduracaktır. Yaşlı kadın, kovaya bir torba tuz döküp su ile doldurur ve Fatma'yı kurtarır.

3.2.4.2.49. *Kumaş*: Bir yerde geçmektedir. 25. masalda adam, ayı kaçtıktan sonra onun üzerinde oynadığı kumaşı alır.

3.2.4.2.50. *Kutu*: Üç yerde geçmektedir.

23. masalda yaşlı adam, dereye akan kutuyu yakalayıp ağzını açınca, kutunun içindeki yılan adamın yanağından tutar.

31. masalda Kurukafa'nın ruhu, siyah güvercinin karnındaki kutunun içindedir.

46. masalda paşanın oğlu, kızın babasından sigara kutusunu ister.

3.2.4.2.51. *Kül*: Bir yerde geçmektedir. 49. masalda kızın annesi, külden bir eşek yapar. Kız, eşeğe binip ağabeylerinin yanına gider.

3.2.4.2.52. *Küp*: İki yerde geçmektedir.

15. masalda Havuççuk, hırsızların altın küpünü eve götürür. Küplerini almak için gece bacadan Havuççuk'un evine girerler. Ancak başarılı olamazlar.

19. masalda Keloğlan, zenginlerin sokaklara döktüğü altınları alıp küpüne koyar.

3.2.4.2.53. *Küpe*: Bir yerde geçmektedir. 29. masalda Keloğlan, mağaradaki kadının bir tek küpesi karşılığında onu affeder.

3.2.4.2.54. *Kürek*: Yedi yerde geçmektedir.

3. masalda Azap ile ihtiyar bir salata tarlasına girer. Tarla sahibi, elindeki küreği onlara fırlatır. Azap da yaşlı adamı öldürüp suçu tarla sahibine atar ve ondan bir ölçek altın alır.

6. masalda Cennetlik adam, fidan dikmek için mezarlığa giderken eline kazma kürek alır.

15. masalda Havuççuk, bacadan eve girmek isteyen hırsızların belini, ateşte ısıttığı, kürekle kızartır.

32. masalda Köse, ölüyü eşeğin üzerine bağlayıp mısır tarlasına bırakır. Tarla sahibi, elindeki küreği adama fırlatır. Köse, tarla sahibinden kan karşılığı olarak bir teneke altın alır.

41. masalda Senem, demir küreği ateşte iyice ısıtıp imamın önünü ve arkasını yakar ve eve kaçır.

47. masalda üvey annesi, Fatma'yı kürek ile döver.

48. masalda kör adam, yaşlı kadının dişlerinin arasındaki ceviz parçasını, kazma kürekle çıkarır.

3.2.4.2.55. *Leğen*: Dört yerde geçmektedir.

10. masalda yaşlı kadın, çocuklara banyo yaptırır. Kadının, çocukların başından döktüğü su, altın olarak leğene dökülür.

18. masalda Abuzer, kestiği devenin etini leğenin altına saklar.

37. masalda cadı leğende hamur yoğururken göğüslerini arkaya atar. Nar Tanesi, göğüslerine atlayıp bir damla süt emer. Böylece cadının kızı olur.

39. masalda yaşlı kadın yemeğini tabağa koyup üstünü bir leğenle örter.

3.2.4.2.56. *Makas*: İki yerde geçmektedir.

33. masalda kadın, kurdun karnını makasla yarıp çocuklarını çıkarır.

45. masalda Köse, eline bir makas alıp mezara girer. Adamlar, delikten mezarın içine bakarken Köse, onların burnunu keser.

3.2.4.2.57. *Masa*: Bir yerde geçmektedir. 22. masalda İçci Baba, şişedeki okunmuş suyu, kızın kocasının başucundaki masaya koyar ve onu uyutur.

3.2.4.2.58. *Mendil*: İki yerde geçmektedir.

40. masalda Cefa, kılıcını çekip, gerdek odasına giren ejderhayı parçalar. Onun parçalarını mendilin içine koyar.

49. masalda paşanın oğlu, kızın karnından çıkan yılan yavrularını doğrayıp mendilin içine koyar.

3.2.4.2.59. *Minder*: Bir yerde geçmektedir. 33. masalda kadın, kazdığı kuyunun üzerini minderle kapatır. Kurt, minderin üzerine oturur ve kuyuya düşer.

3.2.4.2.60. *Mum*: İki yerde geçmektedir.

25. masalda ayı mağaradan çıkınca adam mumu yakıp ayının üzerine atar. Ayı, tutuşup kaçır.

31. masalda Keloğlan, eline bir mum alarak mağaranın içine doğru ilerler. Mağaranın içinde kırk dev uyumaktadır. Onları öldürerek kardeşlerini kurtarır.

3.2.4.2.61. *Mühür*: Bir yerde geçmektedir. 43. masalda padişahın kızı, ağacın altında yatan gencin boynundaki mektubu değiştirdikten sonra babasının mührünü basar.

3.2.4.2.62. *Ok ve Yay*: Bir yerde geçmektedir. 29. masalda Keloğlan, okuyla devin iki gözünü vurur ve dev kör olur. Keloğlan, onu öldürür.

3.2.4.2. 63. *Oklava*: İki yerde geçmektedir.

27. masalda Kel, oklava ile devin ayaklarına vurur.

36. masalda kadın, bacadan ocağa düşen çocukları oklava ile öldürür.

3.2.4.2.64. *Odun*: Yedi yerde geçmektedir. Yöre insanının önemli ihtiyaçlarından olduğundan masallarda en çok karşılaşılan eşyalardan biridir.

3. masalda Azap'ın –yaşlı adamla anlaşması gereği- karganın konmadığı odun getirmesi gerekir. Karganın konmadığı odun bulamayınca sabanı kesip götürür.

7. masalda çocukların amcası, odun yapma bahanesiyle onarı bir dağ başına götürüp bırakır.

11. masalda Gorkak Ahmet, arkadaşlarıyla birlikte oduna gider. Ahmet, dağı ağaçlarla birlikte sökeceğini söyleyince arkadaşları, onun palavracı olduğunu anlar.

21. masalda İbrahim Ethem, Mekke'de derviş kılığına bürünüp odunculuk yaparak geçimini sağlar.

24. masalda oduncu, odun yapmak için dağa gider. Kızı görür ve eve getirir.

29. masalda Keloğlan, dağa odun yapmaya gider.

37. masalda Nar Tanesi'nin amcası, odun yapma bahanesiyle onu bir dağ başına götürüp bırakır.

3.2.4.2.65. *Övendire*: Bir yerde geçmektedir. 32. masalda Köse, ölüyü eşeğin üzerine bağlayıp bir buğday tarlasına bırakır. Tarla sahibi, övendireyi eşeğe doğru fırlatır. Köse, “dedemi öldürdün” diyerek ondan dedesinin kanının karşılığı olarak bir teneke altın alır.

3.2.4.2.66. *Para/ Kuruş*: İki yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu, gözlerini kaybettikten sonra yaptığı yanlışları anlar ve şapkasının altına sakladığı altınları kuruşa çevirir. Kendisine bir sopa vurana bir kuruş, iki sopa vurana iki kuruş verir.

30. masalda vezir, beş kuruş karşılığında bir adama çalışır.

3.2.4.2.67. *Perde*: Bir yerde geçmektedir. 41. masalda pencerede perde olduğu için imam kızı göremez.

3.2.4.2.68. *Saat*: İki yerde geçmektedir.

19. masalda şehrin zenginleri, saatlerini ve diğer değerli eşyalarını çıkarıp Keloğlan'ın yanına indirirler. Keloğlan, eşyaları alıp kaçar.

33. masalda kızlardan biri saatin içine girer. Kurt onu bulamaz.

3.2.4.2.69. *Saban*: Bir yerde geçmektedir. 3. masalda Azap, karganın konmadığı odun bulamayınca sabanı kesip yaşlı adama götürür.

3.2.4.2.70. *Sabun*: İki yerde geçmektedir.

37. masalda Nar Tanesi'nin yengesi her gün eline bir kalıp sabun alıp derede yıkana yıkana onu bitirir. Böylece güzelleşeceğini düşünür.

39. masalda kız, hamamda, imamın kafasını iyice sabunlayıp köpük içinde bırakır. Kafasına hamam taşıyla vurup onu bayıltır.

3.2.4.2.71. *Sac*: İki yerde geçmektedir.

36. masalda bacadan düşen çocuklardan biri sacın altına düşer. Ölmekten kurtulur.

41. masalda imam, demir sacı karnına koyup kızın anne babasını karşılamaya gider.

3.2.4.2.72. *Sakız*: İki yerde geçmektedir.

19. masalda Keloğlan, ayakkabısının altına sakız yapıştırıp zenginlerin sokaklara döktüğü altınları toplar.

44. masalda yaşlı kadın, bacanın içine sakız yapıştırır. Tilkinin kuyruğu bacaya yapışır. Kadın, kuyruğu koparır.

3.2.4.2.73. *Saman*: Bir yerde geçmektedir. 3. masalda Azap, aç olan öküzün önüne su, susuz olan öküzün önüne de saman koyar.

3.2.4.2.74. *Sandalye*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda padişah olan kız, Mehmet'i sandalyeye oturtur ve diğer mahkûmları onun karşısında sorguya çeker.

3.2.4.2.75. *Sandık*: Dört yerde geçmektedir.

19. masalda Keloğlan'ın annesi deve etini sandığa koyar. Cadı et isteyince sandaki eti ona verir. Keloğlan, cadıyı öldürüp ahıra gömer.

33. masalda kızlardan biri sandığın içine girer. Kurt, onu bulup yer.

37. masalda cadı, çürümesin diye, Nar Tanesi'nin cesedini bir sandığın içine koyup çalılığın arasına bırakır.

39. masalda bir adam kızını ve bir miktar altını bir sandığın içine koyup pazarda satar. Mehmet, sandığı alıp annesine gönderir.

3.2.4.2.76. *Saz*: Bir yerde geçmektedir. 26. masalda çingeneler, hamamda saz çalıp eğlenmektedirler.

3.2.4.2.77. *Silah*: Üç yerde geçmektedir.

6. masalda Cennetlik Adam, silahını çekip ölünün ciğerlerini yiyen adamı öldürür.

31. masalda Keloğlan, silahını çekip siyah güvercini öldürür. Güvercinin karnındaki kutuda olan üç yavrunun kafasını koparır. Böylece Kurukafa'nın ruhunu öldürür.

39. masalda kızlar, eşkıyaların silahlarını alıp oradan kaçarlar.

3.2.4.2.78. *Sofra*: Altı yerde geçmektedir. Genellikle sihirlidir. Sahibinin zengin olmasını sağlar.

3. masalda yaşlı adamın kız yemek sofrasını serer. Azap, hem sofradaki yemeği yer hem de kızı dövüp eve gönderir.

10. masalda ortanca kız, paşanın oğlu ile evlenirse, bütün askerin yemek yiyebileceği bir sofra, yapacağını söyler.

20. masalda öğrencinin karısı sofrayı hazırlar ancak kendisi sofraya oturmaz. Öğrenci de “ölü eti yediğin içi sofraya oturmuyorsun.” deyince kadın, onu yemek ister. Öğrenci evden kaçır.

21. masalda bir kuş, İbrahim Ethem’in sofrasındaki ekmeği alır, dağda ayaklarından asılan bir adama verir.

28. masalda Keloğlan, yılanların padişahından sihirli sofrayı alır.

31. masalda kız, Kurukafa’nın ruhunun sofrada olduğuna inanır ve sofrayı süsler.

3.2.4.2.79. *Sopa*: Dört yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu gelen geçenin kendisine “bu senin hakkın” deyip vurması için bir sopa alır.

25. masalda adam, sopayla tilkinin kafasına vurup bayıltır. Onun altınlarını ve havanını alır.

29. masalda Keloğlan, yolda karşılaştığı üç kardeşi kandırıp onların sihirli sopasını, takkesini ve derisi alır.

47. masalda üvey annesi, Fatma’yı sopa ile döver.

3.2.4.2.80. *Su Kabağı*: Dört yerde geçmektedir.

7. masalda karısını sözüne uyan adam oğlunu ve kızını bir dağ başına götürür. Bir su kabağının içine taş koyup ağaca bağlar. Kabaktan çıkan sese aldanan çocuklar, babalarının odun yaptığını zannederek uyurlar. Adam, çocukları bırakıp eve gider.

8. masalda Cadının önünden kaçan Dev Yavrusu, karısını çeşme, kendisini de çeşmenin içindeki su kabağına dönüştürerek ondan kurtulur.

37. masalda Nar Tanesi’nin amcası onu, odun yapma bahanesiyle, bir dağ başına götürür. Su kabağının içine bir taş koyar. Kabaktan çıkan sese aldanan kız, amcasının odun yaptığını zannederek uyur. Adam, kızı bırakıp eve gider.

49. masalda karısının iftirasına kanan kızın abisi, odun yapma bahanesiyle, kızı bir dağ başına götürür. Su kabağının içine taş koyar. Kabaktan “küt küt” diye ses çıkar. Kız da abisinin odun yaptığını düşünerek mağarada uyur. Abisi kızı bırakıp gider. Paşanın oğlu kızı bulur ve onunla evlenir.

3.2.4.2.81. *Süpürge*: Bir yerde geçmektedir. 38. masalda yaşlı kadın süpürgeyle evi süpürürken bir yazma bulur. Yazmayı dolaba atar.

3.2.4.2.82. *Şapka/ Takke*: İki yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu, altınları 40 ata yükledikten sonra şapkasının altını da altınla doldurur.

29. masalda Keloğlan, yolda karşılaştığı üç kardeşi kandırıp onların sihirli sopasını, takkesini ve derisini alır.

3.2.4.2.83. *Şişe/ Kavanoz*: Üç yerde geçmektedir.

22. masalda İğci Baba, okunmuş suyun içinde bulunduğu şişeyi kızın kocasının başucundaki masanın üzerine indirir ve onu uyutur. Kız, şişeyi kırınca kocası uyanır. İğci Baba'nın üzerine benzin döküp onu yakarlar.

26. masalda dev, okunmuş suyun içinde bulunduğu şişeyi kızın kocasının başucundaki masanın üzerine indirir ve onu uyutur. Kız, şişeyi kırınca kocası uyanır.

28. masalda kedi, kuyruğunu kavanozun içindeki bibere batırıp kızın burunun önüne verir. Kız hapşırınca dilinin altına koyduğu sihirli yüzük düşer. Kedi yüzüğü alıp kaçar.

3.2.4.2.84. *Tabak*: Üç yerde geçmektedir.

36. masalda göçebeler yemeği tabaklara koyup sofraya indirirler. Ancak Mercimek küfrettiği için yemekleri köpeğin önüne atarlar.

39. masalda yalı kadın, artakalan yemeği tabağın içine koyup leğenin altına koyar.

46. masalda paşanın oğlu, avladığı kliğin tabakta hazır olduğunu görünce şüphelenir. Evin arkasında gizlenir. Karısının kurbağa derisini çıkarıp dünya güzeli bir kıza dönüştüğünü görür.

3.2.4.2.85. *Tandır*: Bir yerde geçmektedir. 47. masalda üvey annesi, Fatma'yı perdenin arkasından çıkarıp tandırın altına koyar. Öz kızı Ayşe'yi perdenin arkasına koyar.

3.2.4.2.86. *Tarak*: Bir yerde geçmektedir. 37. masalda Nar Tanesi'nin yengesi, zehirli tarağı başına batırıp onu öldürür.

3.2.4.2.87. *Tas*: Üç yerde geçmektedir.

9. masalda paşanın oğlu, gittiği ülkede bir kadından su ister. Kadın tasa işeyip verir.

10. masalda yaşlı kadının, çocukların başından, döktüğü her tas su, altın olarak leğene dökülür.

15. masalda Havuççuk'un annesi, hırsızlara altın tas ile su verir. Hırsızlar bu tasın kendilerinin çaldığı tas olduğunu anlar.

3.2.4.2.88. *Taş*: İki yerde geçmektedir.

16. masalda karga, değirmen taşını kaldırıp Haram Hamza'nın kafasına vurmak ister. Hamza'nın yılanı öldürdüğünü öğrenince taşı yerine koyar ve ona yardım eder.

45. masalda Köse'den aldıkları eşeğin yemliğine çakmak taşı koyarlar. Eşek bir hafta sonra ölür.

3.2.4.2.89. *Tekne/ Gemi/ Kayık*: Üç yerde geçmektedir.

14. masalda tüccar, teknesini kıyıya yaklaştırıp kızı, ağaca asılan adamın elinden kurtarır, onu gemisine alıp götürür. Kız, kırk erkeğin arasında kalınca dua eder. Duası kabul olur ve gemi batar, kız kurtulur.

29. masalda Keloğlan, kimsenin binemediği kayığa binip karşı tarafa geçmek ister. Gölün ortasına geldiğinde birinin tekneyi alttan kaldırdığını fark eder. Keloğlan, kadının elinden tutup çeker. Kadının verdiği bir tek bilezik karşılığında onu affeder.

39. masalda kızlar bir kayığa binip kaçarlar.

3.2.4.2.90. *Tezek*: Üç yerde geçmektedir. Yöre insanının yakacak ihtiyaçlarındandır.

1. masalda paşanın oğlu 40 ata tezek yükleyip Harran Ovası'na götürür. Yolda bir ihtiyar ile karşılaşır ve bu ihtiyar tezek yükünü altın ve elmasla değiştirir.

36. masalda göçebelerin kızları, Mercimek'in altında kaldığı tezeği torbaya koyup eve götürürler. Onunla yemek pişirirler.

44. masalda tilki, kadının böreklerini yer. Böreklerin yerine tezek doldurur.

3.2.4.2.91. *Tokmak*: Üç yerde geçmektedir.

10.masalda paşanın oğlu, köpek yavrusu dünyaya getiren karısını domuz derisinin içine koyup yol ortasına bırakır. Kadının yanına da, gelen geçenin vurması için, bir tokmak indirir.

28. masalda Keloğlan, yolda karşılaştığı adamın sihirli tokmağını alıp sofrasını ona verir. Tokmakla, adamı öldürür ve tekrar sofrasını alır.

31. masalda kız, Kurukafa'nın ruhunun tokmakta olduğuna inanır ve tokmağı süsler.

3.2.4.2.92. *Yastık/ Yatak:* Altı yerde geçmektedir.

5. masalda çocuk, koyunların başına gelenleri öğrenmek için yatağını alır ve koyunların içinde yatar.

8. masalda cadı, Dev Yavrusu ile evlenecek kızına yatak yorgan yapmak için hizmetçi olarak eve aldığı kızıdan kuş tüyü ister. Kız, Dev Yavrusu'nun yardımıyla bu işi başarır.

14. masalda ağanın karsı, oğlunu öldürdüğü kanlı bıçağı, hizmetçi kızın yastığının altına koyar.

21. masalda İbrahim Ethem padişah iken akşama kadar karyola yatakta uzanıp yatmaktadır.

29. masalda peri kızlarının bahçesine giden Keloğlan, başının altına bir yastık koyup yatar.

39. masalda yaşlı kadın, pazardan yatak yastık alır.

3.2.4.2.93. *Yazma:* Bir yerde geçmektedir. 38. masalda yaşlı kadın evi süpürürken yerde bir yazma bulur ve onu dolaba atar. Horoz yazmaya dokunur. Kadın da horozu döver.

3.2.4.2.94. *Yemlik:* Üç yerde geçmektedir.

3. masalda Azap, öküzlerin kafasını koparıp yemliklerine koyar.

10. masalda üç kız, paşa oğlunun, atlarının yemliğine koyduğu fıstık içi, ceviz içi ve kuru üzümü çalarak yer.

45. masalda Köse'den eŖeęi alan adamlar, yemliğe akmak taŖı koyarlar. Bir hafta sonra eŖek ölür.

3.2.4.2.95. *Yumurta*: İki yerde geçmektedir.

44.masalda tilki, tavuğa buğday getirir. Tavuk, ona yumurta verir. Tilki, yumurtaları bakkala götürüp ondan bir çift ayakkabı alır.

51. masalda peri kızı, adamın kırdığı yumurtanın içinden çıkar.

3.2.4.2.96. *Yn*: Bir yerde geçmektedir. 47. masalda Fatma, inekleri otlatmaya götürürken bir çuval yönü de götürüp ip yapar.

3.2.4.2.97. *Yüzük*: Üç yerde geçmektedir. Sihirlidir ve kahramanın en büyük yardımcısıdır.

5. masalda namaz kılmak için dama çıkan adam, yüzüğünü bacanın üzerine indirir, kendisi de arka taraftan kaçar. Yüzük “Allahu Ekber” dedi için cadı, kardeŖinin namaz kıldığını zanneder.

28. masalda Keloğlan, yolda karŖılaŖtıęı adamın sihirli yüzüğün alır ve sofrasını ona verir. Tokmağıyla adamı öldürüp tekrar sofrasını alır.

31. masalda kız, sihirli yüzüğünü fincandaki sütün içine koyar. Süt donar. Keloğlan, sütü dökmeden, kavağa çıkıp iner.

3.2.4.2.98. *Zincir*: İki yerde geçmektedir.

29. masalda dev, yedi zincirle baęlanmıŖtır. Keloğlan'ı görünce zincirler kendiliğinden dağılır.

39. masalda padiŖah olan kız, imamı, Mehmet'i, ağanın oğlunu ve Yahudi'yi zincire bağlayıp hapse atar.

Görüldüğü gibi ev içerisinde kullanılan kaŖık, tas, tabak, sofra gibi araçlardan çiftçilerin tarlada kullandığı kazma ve vendereye kadar günlük yaŖamda kullanılan her türlü araç gerece Adıyaman masallarında rastlamak mümkündür. Bu da bir toplumu tanımak için masalların ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Yine söz konusu masallarda geçen araç gereçler, masalları “gerçeküstü” olarak tanımlayanların yanıldıklarını göstermesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir.

3.2.5. GELENEK GÖRENEKLER VE İNANÇLAR

Masallar, anlatıldıkları yörenin birçok gelenek ve göreneğini de barındırır. Masallarda geçen kimi gelenek ve görenekler günümüzde geçerliliğini korurken kimisi geçmişte kalmıştır. Kimileri de gerçekte olmayan, masallara özgü geleneklerdir.

Aynı kökenden geldikleri tahmin edilen masalları birbirinden ayıran en önemli unsurlar, masallardaki gelenek görenekler ve inanç unsurlarıdır. Daha değişik bir ifadeyle beynelmilel olan masalları özgün kılan, masallardaki gelenek görenek ve inançlardır diyebiliriz. Mesela, Batı kaynaklı bir masalda namus kavramı ile karşılaşmak pek mümkün görünmemektedir.

Bu anlamda Adıyaman Masallarına bakıldığında da, yaşayan gelenek ve görenekler “*çocuğu olmayan kadınların dışlanması, çok evlilik*” olduğu gibi günümüzde geçerliliğini yitirenler de vardır. Yine masal dünyasına has adetlere “*padişah seçimi*” de rastlanmaktadır.

Adıyaman masallarında rastlanılan gelenek görenek ve inançlar aşağıda 35 başlık altında toplanmıştır.

3.2.5.1. Zürriyet Sahibi Olma: Bir yerde geçmektedir. 40. masalda zürriyetsiz olan paşa ile veziri, Hızır’ın kendilerine verdiği elmayı eşleriyle beraber yerler. Böylece her birinin bir oğlu olur.

3.2.5.2. Çocuğu Olmayan Kadınların Dışlanması: Bir Yerde geçmektedir. 36. masalda çocuğu olmayan kadının kocası onu her gün azarlamaktadır.

3.2.5.3. Ad Koyma: Bir yerde geçmektedir. 40. masalda çocuklara ad vermek için tören yapılır.

3.2.5.4. Hocaya Gitme: Üç yerde geçmektedir.

19. masalda annesi, Keloğlan’ı hocaya gönderir.

20. masalda çocuklar hocadan Kur’an dersi almaktadırlar.

40. masalda Sefa ile Cefa, gittikleri köyde hocaya giderler.

3.2.5.5. Avlanmak: Dokuz yerde geçmektedir.

2. masalda anne sütü emmeyen kızla evlenen adam, ava gider.

12. masalda ava çıkan bir ağa, kızı bulup eve getirir.

26. masalda dev, ava gitmektedir.

30. masalda paşa, ava gitmek için halkı şehir meydanında toplar.

37. masalda ava çıkan paşanın oğlu, Nar Tanesi'ni bulup eve götürür.

39. masalda ava çıkan ağanın oğlu, sandıktaki kızı görür ve onunla evlenmek ister.

41. masalda ava çıkan ağa, Senem'i görür ve onunla evlenir.

46. masalda kurbağa ile evlenen paşanın oğlu ava gitmektedir.

48. masalda üç kardeş, avlanarak geçinmektedir.

49. masalda mağaradaki yedi kardeş, avlanarak geçinmektedir.

3.2.5.6. Kız İsteme: Üç yerde geçmektedir.

8. masalda Dev Yavrusu, annesini, paşanın kızını istemesi için saraya gönderir.

31. masalda 40 erkek kardeş 40 kızı olan adamın kızlarını istemek için onun evine giderler.

47. masalda paşa, Allah'ın emriyle, çobanın kızını oğluna ister.

3.2.5.7. *Düğün*: Bir yerde geçmektedir. 27. masalda paşa, yedi davul yedi zurna ile kızlarını Kel'e verir.

3.2.5.8. *Dua*: Yedi yerde geçmektedir.

1. masalda paşanın oğlu ile karşılaşan yaşlı adam bir dua okur, onun tezek yükünü altına ve mücevhere çevirir.

8. masalda dev yavrusu, dua okuyarak, kızın elindeki siyah bezin süt gibi bembeyaz olmasını sağlar.

14. masalda kız, Allah'a dua eder. Duası kabul olur ve erkek kılığına bürünür.

21. masalda İbrahim Ethem, "Ya benim canımı al ya da oğlumun canını al." diyerek Allah'a dua eder.

29. masalda Hızır, Keloğlan'ın dileğinin kabul olması için Allah'a dua eder.

44. masalda yaşlı kadın, kendisine yardım eden tilkiye dua eder.

51. masalda Yumurta Gızı, “Allah’ım beni kuş et” diyerek dua eder. Duası kabul olur ve kuş olur.

3.2.5.9. *Gelinin Üstü Sıra Gitme*: Kızı evlenen ilenin, aradan belli bir süre geçtikten sonra kızın evine gitmesidir. Bir yerde geçmektedir. 24. masalda paşanın oğlunun istediği kızın teyzesi, gelinin üstü sıra gider.

3.2.5.10. *Evlenen Kızın, Baba Evini Ziyaret Etmesi*: Bir yerde geçmektedir. 41. masalda ağa, karısı Senem’i baba evine gönderir.

3.2.5.11. *Misafir Ağırlama*: Üç yerde geçmektedir.

17. masalda adam, çalışmak için gittiği memlekette bir bakkalın evinde üç gün misafir kalır.

22. masalda İğci baba kılık değiştirerek kızın evine misafir olur. Kız onu tanıdığı için eve almak istemeyince kocası, “Tanrı misafiri çevrilmez.” diyerek onu eve alır.

31. masalda 40 kızın babası, kızları almaya gelen 40 erkek kardeşe kurban keserek onları ağırlar.

3.2.5.12. *Sihirli Ev*: Bir yerde geçmektedir. 10. masalda çocukların üzerinde yattığı taş, bir saraya dönüşür.

3.2.5.13. *İmtihan*: masallarda rastlanan bir gelenektir. Padişahın kızını isteyen kişilerin belli imtihanlardan geçmesidir. Bir yerde geçmektedir. 31. masalda kızın babası, Keloğlan’ı imtihan eder. Keloğlan, imtihanı kazanıp kızı alır.

3.2.5.14. *Beddua*: İki yerde geçmektedir.

47. Fatma, ineğin etini yer. Onun üvey annesi “Zehir zıkkım olsun!” diyerek beddua eder.

48. masalda kız, kendisini dağ başına terk eden kardeşine beddua eder.

3.2.5.15. *Kan Davası*: Günümüzde Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yaşatılan bir gelenektir. İki yerde geçmektedir.

3. masalda Azap, yaşlı adamı öldürerek kardeşlerinin intikamını alır.

30. masalda vezir, kendisini kuyuda bırakıp giden adamı kuyuya atarak ondan intikam alır.

3.2.5.16. *Dökülen Kanın Karşılığında Mal Alma:* İki yerde geçmektedir.

3. masalda Azap, yaşlının kanına karşılık çiftçiden altın ister.

32. masalda Köse, kanın karşılığı olarak çiftçiden bir ölçek altın ister.

3.2.5. 17. *Sözünde Durma:* Dört yerde geçmektedir.

10. masalda evlenmeden önce, paşanın oğluna söz veren kızlar, sözünde durmayınca cezalandırılırlar.

23. masalda yaşlı adam tilkiye verdiği sözü tutmaz.

29. masalda Hazal'ın babası onu beşik kurtmesi olan amcasının oğluna vermez.

31. masalda Keloğlan, ejderhaya verdiği sözü tutar ve onun istediği kızı alıp getirir.

3.2.5.18. *Davet Etmek:* Üç yerde geçmektedir.

13. masalda keçi, kurdu eve davet eder.

32. masalda Köse ile Annesi bütün köyü davet eder.

33. masalda kadın, kurdu eve davet eder.

3.2.5.19. *Hacca Gitmek:* İki yerde geçmektedir.

14. masalda iki kardeşten büyüğü Hacca gider.

35. masalda Lanetli Adam, iman ettikten sonra Hacca gider.

3.2.5. 20. *Emanete İhanet Etmek:* İki yerde geçmektedir.

14. masalda Hacca giden adam, karısını kardeşine emanet eder. Kardeşi, ona ihanet eder.

41. masalda imam, kendisine emanet edilen kıza âşık olur ve ona sahip olmak ister.

3.2.5.21. *Allah'ın İşine Karışmama:* Bir yerde geçmektedir. 17. masalda kız, “Allah'ın işine karışmaması” şartıyla adamla evlenmeyi kabul eder.

3.2.5. 22. *Zekât:* İki yerde geçmektedir.

17. masalda zekât verecek kimse kalmadığı için, halk zekâtını, devletin kazdığı hendeğe atar. Böylece ülkeye gelen yabancılar ihtiyaçlarını bu hendekten sağlarlar.

35. masalda Lanetli Adam, kazandığı malın zekatını vermeyince bütün malını kaybeder.

3.2.5. 23. *Sır Saklama:* Bir yerde geçmektedir. 25. masalda kurt, tilki ve ayı sırlarını ifşa ettikleri için başları belaya girer.

3.2.5.24. *Kadere Razi Olma:* İki yerde geçmektedir.

26. masalda bulutun sürükleyip devin evine götürdüğü kız, “kaderimde varmış” deyip razı olur.

43. masalda padişah, kızının kaderinde olan çocuğu öldürmek ister. ancak başarılı olamaz ve kaderin değiştirilemeyeceğini anlar.

3.2.5.25. *Kocasına İhanet Eden Kadınlar Öldürülür:* İki yerde geçmektedir.

2. masalda Anne sütü emmeyen kadın, kocasına ihanet eder. Adam da karısını mağaraya kapatıp onu ölüme terk eder.

28. masalda paşa, kocasını aldatan kızını öldürür.

3.2.5.26. *Beşik Kertmesi:* Bir yerde geçmektedir. 29. masalda Hazal ile amcasının oğlu beşik kertmesidir.

3.2.5.27. *Kıskanma:* Beş yerde geçmektedir.

9. masalda ağabeyleri, elmaları yiyen yılanı öldürmeyi başaran en küçük kardeşlerini kıskanırlar.

29. masalda ağanın köleleri Keloğlan’ı kıskanır ve onu öldürmek isterler.

31. masalda Keloğlan’ın kardeşleri onu kıskandıkları için onun evini yapmazlar.

37. masalda amcasının karısı, Nar Tanesi’nin güzelliğini kıskanmaktadır.

47. masalda paşanın oğlu, Fatma’yı ister. Fatma’nın üvey annesi onu kıskanır.

3.2.5.28. *Anne Babası Ölen Çocuklar Amcasının Evinde Kalır:* Bir yerde geçmektedir. 37. masalda Nar Tanesi’nin annesi ve babası öldüğü için amcasının evinde kalmaktadır.

3.2.5.29. *Rüyaların Yorumlanması:* Bir yerde geçmektedir. 38. masalda kadın, gördüğü rüyayı şeyh Yasin’e anlatır. Şeyh, rüyayı yorumlar.

3.2.5.30. *Selamlaşma*: Bir yerde geçmektedir. 38. masalda kadın, Şeyh Yasin'in yanına gidince önce ona selam verir.

3.2.5.31. *Kına Yakma*: İki yerde geçmektedir.

39. masalda Cadı, sandıktaki kızı, evlenecek kızına kına yakması için eve çağırır.

47. masalda paşanın oğlu ile evlenecek olan Fatma'ya kına yakılır.

3.2.5.32. *Çok Eşliliğe Karşı Çıkma*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda ağanın oğlu 40 kız ile evlenmek ister. Sandıktaki kız, onun evlenmek istediği diğer 39 kız da alarak oradan kaçır.

3.2.5.33. *Padişah Seçimi*: Bir yerde geçmektedir. 39. masalda Bağdat'ın geleneğine göre padişah öldüğünde talih kuşu uçurulur. Kuş, kimin başına konarsa o, padişah olur.

3.2.5.34. *Bayram Ziyaretleri*: Bir yerde geçmektedir. 40. masalda bayram günü herkes akrabasını ziyarete gider.

3.2.5.35. *Kötü Yola Düşen Kızların Cezası Ölümdür*: Bir yerde geçmektedir. 49. masalda kız hamile kalır. Abisi, onu öldürmek için bir dağ başına götürür.

Görüldüğü gibi Adıyaman masallarında yörenin gelin çıkarma, beşik kertmesi geleneğinden tutun bayram ziyaretlerine kadar hatta rüyaların gerçek yaşamla ilgisine olan inanca kadar birçok gelenek görenek ve inançlarına rastlamak mümkündür. İşte bu da halk anlatılarından olan masalların bir toplumu tanımak adına ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Adıyaman yöresinden derlenen 51 masalın incelenmesine dayanan bu çalışmadan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Çalışma, Adıyaman yöresinde yapılan önemli kültürel çalışmalarından biridir. Bu anlamda ilin birçok köyünü gezmiş, halkla birebir görüşerek halkın gelenek-görenekleri hakkında önemli bulgular elde ettik. Bunlardan biri, yöre halkının misafirperverliğidir. Gittiğimiz her yerde yöre halkının yoğun ilgisini gördük. Derleme gezilerimizde, anlatıcıların masal adı altında anlattıkları fıkralar, halk hikâyeleri, meseller, efsaneler yörenin halk kültürü bakımından oldukça zengin olduğunu göstermektedir.

2. Masal tasnifi sırasında masalları olaylarına göre ve kahramanlarının özelliklerine göre iki farklı kategoride ele alarak Türk edebiyatında bugüne kadar yapılan masal tasniflerinin dışında yeni ve özgün bir tasnif metodu kullanmış olduk. Böylece masalları olay örgüsü bakımından “Basit Masallar ve Zincirlemeli Masallar” olmak üzere iki bölümde inceledik. Bize göre bu çalışmada elde ettiğimiz en önemli sonuçlardan birisi budur.

3. İncelememizin “Adıyaman Masallarının Varyantları” bölümünde Adıyaman’dan derlediğimiz 51 masalın, beş kaynağı esas alarak yaptığımız araştırmada, 37’sinin, Türkiye’nin farklı bölgelerinden derlenmiş varyantına rastladık. Yaptığımız karşılaştırma sonucunda birbirinin varyantı olan masalarda kahraman isimlerinin ve çevrenin farklı olduğunu; masallardaki olay örgüsünün ve masalarda verilmek istenen mesajların benzer olduğunu gördük. Bu benzerlik, aynı coğrafyayı paylaşıyor olmaktan kaynaklanacağı gibi aynı kökenden geliyor olmaktan da ileri gelebilir.

4. Adıyaman masallarının formel unsurları bakımından, daha önce yapılan masal çalışmalarındaki formel unsurlara nispetle zayıfladığını gördük. Bu da teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle, televizyon kültürünün sözlü kültür üzerindeki etkisi olarak değerlendirilebilir.

5. Çalışmamızın “Adıyaman Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar” bölümünde de görüldüğü gibi bugüne kadar bölge masalları üzerine müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Yaptığımız bu çalışmada incelemeye tabi tutulan 51 masalın tamamı orijinal olup, tarafımızdan derlenmiştir. Derleme öncesi yaptığımız araştırmaya göre daha

önce yöreden derlenen 26 masalın 19 tanesi derlediğimiz masallara benzememektedir. Derlediğimiz 51 masalla birlikte Adıyaman yöresinden 70 masal metni kayıt altına alınmış oldu.

6. Artık son demlerini yaşayan bu sözlü kültür ürünlerinden 51 masal metnini tezimize alarak, hem ölümsüzleştirmiş hem de yeni nesle bir kültür mirası bırakmış olduk.

7. İnceleme sonunda, masalların sadece hoş vakit geçirmek için uydurulan hikâyeler olmadığını aynı zamanda dinleyiciyi eğitime gibi önemli görevlerinin de olduğunu gördük. Bu anlamda inanca (35), kaderin değişmezliğine (43), üvey annelerin kötülüklerine (45), suyun ve ateşin toplumdaki önemine (49), kötülük yapanların er geç cezalandırılacağına (28, 51) gibi toplumun gelenek görenek ve inanç öğelerine rastladık. Bu da masalların, bir toplumu tanımak için çok önemli olduğunu göstermektedir.

8. İnceleme sırasında, roman, hikâye ve şiir gibi yazınsal ürünlerde olduğu gibi masalların da bir ana düşünce temeli üzerinde kurgulandığını düşünerek, Adıyaman masallarının ana düşüncelerini de “Adıyaman Masallarında Ana Düşünceler” başlığıyla, tablo halinde verdik. Yaptığımız araştırmaya göre Türk masal çalışmalarında bu güne kadar böyle bir çalışma yapılmamıştır. Bu anlamda, çalışmamızın önemli bölümlerinden birisinin de bu bölüm olduğunu düşünüyoruz.

9. Masallarda geçen apartman, zil, silah, otel, araba gibi kavramlar gelişen teknolojinin halk kültürü ve masallar üzerindeki tesirini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: METİNLER

1. ALTIN

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında, memleketin birinde bir paşa varmış. Paşanın bir oğlu varmış. Bir gün oğlunu çağırmış; “Önümüz kış, bu atlara bakamayız. Sen kırk atı Harran Ovasına götür, kışı orada geçirsinler. İlkbaharda tekrar dönersin.” demiş.

Paşanın oğlu atlara tezek yüklemiş, Harran Ovasına doğru yola çıkmış. Dağları, ovaları, ırmakları aşmış yolda bir ihtiyarla karşılaşmış. İhtiyar; “Kimsin, yükün ne, yolculuk nereye?” demiş. Paşanın oğlu; “Paşanın oğluyum, yüküm tezek. Babam, ‘Önümüz kış, atları koyacak yerimiz yok, kırk atı al bahara kadar Harran Ovasına götür, belki kurtulurlar.’ dedi. Ben de atlara tezek yükledim ve Harran Ovasına gidiyorum.” demiş. İhtiyar; “Yükünü, tezek yerine altın ve elmasla değiştirsem ve yarı yarıya bölüşsek olur mu?” demiş. Paşanın oğlu da; “Olur tabi! Niye olmasın.” demiş. İhtiyar; “Öyleyse beni takip et.” demiş. Tezekleri boşaltmışlar. Bir mağaranın ağzına gitmişler. İhtiyar, mağaranın önünde dua okumuş, mağaranın kapısı açılmış. Paşanın oğlu, altın ve elmasları görünce kendisini kaybetmiş. Ceplerini, ayakkabılarının içini, şapkasının altını altınla doldurmuş. Atları da altın ve elmasla yüklemişler. İhtiyar ortadaki bir tahta parçasına okumuş. Tahta parçası, dünya güzeli bir kız olmuş. Kız, oğlanın yanına gelmiş; “İhtiyarı öldür sana varayım. İhtiyarı öldür sana varayım. İhtiyarı öldür sana varayım.” demiş. İhtiyar, her seferinde; “Aman oğlum bu kızı dinleme! Bu bir sihirden başka bir şey değil. Beni öldürürsen kız tekrar kuru bir tahta olur; sen de ölürsün.” demiş. Kız yine tekrarlamış. İhtiyar, yine paşanın oğluna göz kırpmış; “Aman oğlum bu kızı dinleme!” demiş. Tekrar bir dua okumuş, kız, tahta parçası olmuş ve yere düşmüş. Kız yere düşerken elbisesinin arasından bir kutu düşmüş. İhtiyar, kutuyu alıp cebine koymuş. Yola çıkmışlar. Paşanın oğlu; “Yirmi atla eve gittiğimde babam, ‘Diğer atları ne yaptın?’ dese ben ne cevap vereceğim babama? İyisi mi sen on atı daha bana ver. Otuzu bende, onu sende kalsın.” demiş. İhtiyar; “Olur.” demiş. On atı vermiş. Yola devam etmişler. Dağları taşları aşmışlar. Paşanın oğlu; “Otuz atla eve gidersem, babam bana kızar. İyisi mi sen beş atı al, otuz beş atı da ben alayım.” demiş. İhtiyar, boynunu bükerek; “Tamam, evladım.” demiş. Yola devam etmişler. Paşanın oğlu; “Atların hepsini eve götüremezsem,

babam bana kızar. Sendeki beş atı da bana ver.” demiş. İhtiyar, boynunu bükerek; “Tamam, evladım.” demiş.

Yine yola çıkmışlar. Bir dağ başına varmışlar. Paşanın oğlu; “Kız, tahta olup yere düştüğünde bir kutu düştü. Ne yaptın o kutuyu? Onu da bana vereceksin.” demiş. İhtiyar; “Tezek yükünü altın ve elmasla değiştirdim. Yarısı benim yarısı senin olacaktı. Altınların hepsini aldın, ses çıkarmadım. Artık düş yakamdan.” demiş. Paşanın oğlu; “Kutuyu da vereceksin, vermezsen seni öldürürüm.” demiş. İhtiyar; “Oğlum, düş yakamdan diyorum sana! Başına bela açacaksın.” demiş. Paşanın oğlu; “Çaresi yok! Vereceksin kutuyu.” demiş. İhtiyar; “Al oğlum! Yalnız dikkat et: Kutunun sağ tarafına bakarsan nerde altın, mücevher, elmas varsa görürsün; sol tarafına bakarsan, gözlerinin feri akar ve kör olursun.” demiş. Paşanın oğlu, kutuyu almış. Önce sağ tarafına bakmış, ne kadar altın ve mücevher varsa görmüş. Ancak, “İhtiyar beni kandırdı.” diye düşünmüş ve kutunun sol tarafına da bakmış. Gözlerinin feri akmış, olduğu yere yığılmış ve kör olmuş. İhtiyar, atları ve kutuyu almış oradan uzaklaşmış.

Aradan zaman geçmiş. Paşanın oğlunun memleketinden bir kervan oradan geçiyormuş. Paşanın oğlu, seslerinden memleketindeki insanlar olduğunu anlamış. Çağırılmış. Gelmişler; “Kimsin sen?” demişler. Paşanın oğlu, ceplerine ve şapkasının altına koyduğu altınları çıkarmış; “Beni uzak bir diyara götürün, size sekiz altın veririm.” demiş.

Götürmüşler. Paşanın oğlu, sekiz yerine on altı altın vermiş; “Bana bir sopa alın. Diğer altınların hepsini kuruş yapın ve bana getirin.” demiş. Bir sopa alıp vermişler. Kalan altınların hepsini de kuruş yapıp paşanın oğluna getirmişler. Paşanın oğlu bir köşeye oturmuş; “Bana bu sopa ile bir defa vurup; ‘Senin hakkın bu!’ diyene bir kuruş; iki defa vurana iki kuruş.” diye bağırmış.

Yoldan geçen, bir vurup bir kuruş almış; iki vurup iki kuruş almış. Bu böyle devam ederken birgün ülkenin paşası onu görmüş ve yanına gitmiş; “Derdin ne evladım? Niye bir vurana bir kuruş, iki vurana iki kuruş, diye bağıryorsun?” demiş. Paşanın oğlu, olan biteni anlatmış; “İşte bunun için bana bir sopa vurup: ‘Senin hakkın bu!’ diyene bir kuruş; iki defa vurana iki kuruş, diye bağıryorum.” demiş.

Hak yerini buldu, dinleyenlerin anne babasının yeri cennet olsun.

Anlatan: Dursune DOĞAN

2. ANNE SÜTÜ EMMEYEN KADIN

Bir varmış bir yokmuş günün birinde fakir mi fakir bir aile varmış. Bu ailenin de bir oğlu varmış. Bu oğlan büyümüş evlenecek yaşa gelmiş. Hangi güzel kızı, hangi akıllı uslu kızı göstermişlerse, beğenmemiş. Annesi; “Oğlum, artık evlenecek yaştın geldi de geçiyor. Niye kimseyi beğenmiyorsun?” demiş. Oğlan; “Benim evleneceğim kız, anne sütü emmemiş olmalı. Bana annesinin sütünü emmeyen bir kız bulacaksınız, yoksa evlenmem.” demiş.

Aramışlar, taramışlar bulamamışlar. Bir gün oğlanın amcasının bir kızı olmuş. Oğlan; “Bana, amcamın yeni doğan kızını isteyin.” demiş. Annesi, gitmiş; “Kızı bana verin, oğlum istiyor.” demiş. Kızın annesi; “Daha yeni doğdu, büyüsün, alırsınız.” demiş. Oğlanın annesi; “Olmaz, hemen götürmeliyim ki, anne sütü emmesin. Oğlum, anne sütü emmeyen bir kız almak istiyor.” demiş.

Kızı almış oğluna götürmüş. Oğlan bu kızı, hayvan sütüyle büyüttmüş. Kızla evlenmiş. Biri kız bir erkek, iki çocukları olmuş. Anne sütü emmeyen bu kadın, kocasından gizli, kırk tane dost edinmiş. Bunlardan biri de paşanın oğluymuş. Paşanın oğlu, kadına o kadar çok alışmış ki artık dayanamamış; “Senin bu kocanı nasıl durdurmalıyız ki seninle evlenebilelim. Kocana sor, neyle bağlarsak durdurabiliriz onu?” demiş. Kadın, akşam kocasına; “Seni nasıl durdurabiliriz.” demiş. Kocas; “Elimi ayağımı kırk top⁸ ipe bağlarsanız durdurursunuz.” demiş.

Kadın, paşanın oğluna söylemiş. Adam uykuda iken, adamın elini ayağını kırk top ipe bağlamışlar. Adam sabah uyanmış, kılıcıyla, kırk top ipi de kesmiş. Paşanın oğlu yine kadını göndermiş. Kadın, kocasına; “Seni ne ile bağlarsak durdurabiliriz?” demiş. Adam; “Beni kırk kat zincirle bağlarsanız durdurursunuz.” demiş. Adamın elini ayağını kırk kat zincirle bağlamışlar. Adam yine uyanmış ve zincirleri koparmış. Kadın yine kocasının yanına gitmiş; “Bana ya doğruyu söylersin ya da seni terk ederim.” demiş. Kocas; “Atımın kuyruğundan bir tüy, ayaklarından da bir tel kıl koparıp elimi bağlarsanız beni durdurabilirsiniz. Aksi takdirde durduramazsınız.” demiş. Adam, akşam uyumuş. Paşanın oğlu, kırk fedaisiyle birlikte gelmiş. Yirmi tanesini sağ tarafına, yirmi tanesini sol tarafına dikmiş. Atın kuyruğundan bir tel, ayağından bir tel kıl koparıp adamın elini ayağını bağlamış. Kapının eşiğine koymuş. Kendisi de kadınla evlenmiş.

8 Top: Adıyaman yöresinde yumak anlamına gelir.

Bunlar bir süre bu şekilde devran sürmüşler. Kadının kızı bir gece, annesine; “Tuvaletim geliyor.” demiş. Kadın; “Bana söyleme! Arsız baban kapının eşiğinde duruyor, git ona söyle.” demiş. Kız, babasının yanına gitmiş. Babası; “Korkma kızım, ben buradayım. Git tuvaletini yap.” demiş. Kız, tuvaletini yapmış, babasının yanına gelmiş. Babası; “Kızım, kılıcım evin tavanında. Sırtıma çık da kılıcımı bana ver.” demiş. Kız; “Paşa babama söylerim ha!” demiş. Babası; “Vazgeçtim kızım! Sen git yat.” demiş.

Aradan çok zaman geçmiş. Kadının oğlu uyanmış; “Anne, tuvalete gitmem gerekiyor.” demiş. Kadın; “Arsız baban kapının eşiğinde duruyor, ona söyle.” demiş. Babasının yanına gitmiş. Babası; “Oğlum, bak kılıcım evin tavanında duruyor. Sırtıma çıkıp bana verebilir misin?” demiş. Oğlan, babasının sırtına çıkıp kılıcı babasına vermiş. Adam, kılıcı alıp önce elinin bağlandığı tüyü kesmiş, sonra da ayağındakini kesmiş. Gece, askerler uykuda iken, soldaki yirmi askeri öldürmüştü. Sabah uyanmışlar. Adam; “Sen de gördün mü? Bu gece büyük bir keklik geldi yirmi tane küçük keklği öldürdü.” demiş. Paşanın oğlu; “Hadi oradan! Aklın bir karış havada senin. Kendinden haberin yok.” demiş. Diğer gece, adam, sağdaki yirmi askeri de kılıçtan geçirmiş. Gündüz, paşanın oğluna; “Sen de gördün mü? Bu gece büyük bir keklik geldi, yirmi tane küçük keklği öldürdü.” demiş. Paşanın oğlu; “Hadi oradan! Aklın bir karış havada senin. Kendinden haberin yok.” demiş. Adam; “Hıı! Kaçamazsın! Sıra sende. Adamlarının hepsini öldürdüm. Şimdi de seni de öldüreceğim.” demiş. Paşanın oğlunu öldürmüştü. Karısının yanına gitmiş. Karısı; “Biz amca çocuğuyuz. Bana kıyma.” demiş. Adam; “Sana kıyar mıyım hiç? Amcamın anne sütü emmeyen kızıdır! Seni öldürmeyeceğim.” demiş. Kızını ve karısını bir mağaraya bağlayıp mağaranın kapısını kapatmış; “Siz burada bekleyin ben sonra gelirim.” demiş.

Oğlunu da yanına alıp ava gitmiş. Bir yıl sonra mağaranın yanına gelmiş, karısına seslenmiş. Kadın; “Ne var!” demiş. Adam; “Ne oldu?” demiş. Kadın; “Kız öldü.” demiş. Adam; “Önemli değil. Sen biraz daha bekle, ben seneye yine yanına gelirim.” demiş. Bir yıl sonra gelmiş. Karısına seslenmiş. Ses çıkmayınca mağaranın kapısını açmış. Bakmış ki karısı ölmüş. Oğlunu da yanına alarak mutlu bir yaşam sürmüştü.

Masalım selametle sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

Anlatan: Besey KELEŞ

3. AZAP

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında üç kardeş varmış. Anne babaları, tarlaları tapanları yokmuş. Büyüğü; “Kardeşlerim, böyle giderse bu kış açlıktan öleceğiz. Birinin yanına gidip azaplık edeyim de belki size de bir faydam olur.” demiş.

Yola düşmüş. Yaşlı bir karı kocayla karşılaşmış; “İşçiye ihtiyacınız var mı?” demiş. Yaşlı adam; “Biz iki yaşlıyız. Tarlamız çok. Hayvanımız da çok, ancak ne hayvanları güdecek biri var ne de tarlayı sürececek biri var. Bizim de bir azaba ihtiyacımız var.” demiş. Eve gitmişler. Yaşlı adam; “Benim bir tazi’m var. Sabah nereye gidip oturursa orayı süreceksin. Bir de kızım var, öğle yemeğini getirir. Kızın getirdiği yemeği bozmadan yiyeceksin. Akşam da karganın konmadığı dallardan odun yapıp getireceksin.” demiş.

Kardeşlerinin evde ekmek beklediğini düşünen adam, kabul etmiş. Sabah atı, sabanı çıkarmış. Tazi da peşlerinden gitmiş. Tarlaya vardıklarında tazi, gidip kayalıkların üzerinde oturmuş. Adam gidip kayalıkların üzerinde çift sürmeye başlamış. Yazın sıcağında, öğlene kadar atın arkasından gidip gelmiş. Öğle olunca yaşlının kızı yemeği getirmiş. Sofrayı açmış; “Yemeğini getirdim, gel de yemeğini ye!” demiş. Sofranın başına gitmiş: Kuş sütü dışında her şey varmış. Ama yaşlı ile anlaşmaları vardı, yemek gelince yemeği bozmadan yiyecekti. Sofraya oturmuş, yemeğe bakmış bakmış, kalkmış. Kız, sofrayı toplayıp eve gitmiş. Adam yine kalkmış çift sürmeye devam etmiş. Akşam olunca, karganın konmadığı odun aramaya çıkmış. Gezmiş gezmiş bulamamış. Sabahtan beri boğazından bir lokma yemek geçmeyen adam, birkaç dalı bulup kesmiş, eve gelmiş. Aradan üç beş ay geçmiş. Fazla dayanamamış, ölmüş.

Diğer iki kardeş; “Kaç ay oldu, kardeşimizden haber çıkmadı. Aç mı kalacağız!” demişler. Ortancası iş aramak için yollara düşmüş. O da aynı ihtiyar ile karşılaşmış. Aynı koşullarla anlaşmışlar. Yaşlı; “Senden önce biri daha geldi. Fazla dayanamadı öldü.” demiş. O da biraz çalıştıktan sonra ölmüş.

Üç beş ay geçmiş. Abilerinden haber alamayan küçüğü; “Abilerim gidip kendilerine iş buldular, beni unuttular. Aç kalacak değilim ya gidip bir iş bulayım da karnımı doyurayım bari!” demiş. Yola düşmüş. O da aynı ihtiyar ile karşılaşmış. Ona da aynı koşulları söylemiş. Anlaşmışlar. Yaşlı; “Senden önce iki kişi geldi, dayanamadılar ve öldüler.” demiş.

Azap, ölenlerin ağabeyleri olduğunu anlamış. Erkenden kalkmış tarlaya gitmiş. Tazı, yine kayalığın üzerine oturmuş. Eline bir taş alarak tazı'ya fırlatmış. Tazının ayağı kırılmış. Tazı inleye inleye eve gitmiş. Yaşlı, şaşırılmış. Kız, öğle yemeğini getirmiş. Sofrayı açmış; “Yemeğini getirdim.” demiş. Azap, sofraya gitmiş. Yemeği bir güzel yemiş. Sonra kızı dövüp eve göndermiş. Kız, eve gitmiş. Sofranın boş olduğunu gören yaşlı; “Anlaşmamıza göre yemeğin bozulmaması gerekiyordu. Neyse, eve gelsin konuşuruz.” demiş. Akşam olmuş, Azap çifti bırakmış; “Nereden bulacağım karganın konmadığı odunu? Karganın konmadığı tek odun elimdeki saban!” demiş. Sabanı doğramış, ata yükleyip getirmiş. Yaşlı; “Odunları getirdin mi?” demiş. Azap; “Getirdim.” demiş. Yaşlı adam, gidip bakmış; “Sabanı ne diye doğradın?” demiş. Azap; “Karganın konmadığı odunu nereden bulayım? Karganın konmadığı tek odun saban.” demiş. Yaşlı; “Tazı'nın ayağını ne diye kırdın?” demiş. Azap; “Gidip bir kayalığın üzerine oturdu. Nasıl süreyim kayalığı? Ben de kızdım ve taşı fırlattım.” demiş. Yaşlı; “Kızımı ne diye dövdün?” demiş. Azap; “Açlıktan kıvrılıyordum. Kızın yemeği getirdi. Yiyecektim ki, kızın bırakmadı. Ben de yemeği yedim ve kızı dövdüm.” demiş. Azap kendi kendisine; “Kardeşlerimi öldürürsün ha! Daha başına neler gelecek.” demiş.

Akşam olmuş. Yaşlı; “Git de hayvanların yemini ver.” demiş. Azap, ahıra inmiş. Samanı, hayvanların ulaşamayacağı bir yere koymuş. Hayvanları da bağlamış. Yukarı çıkmış. Akşam yemeklerini yemişler. Geç saatlere doğru kızın tuvaleti gelmiş; “Baba, beni tuvalete götür.” demiş. Yaşlı; “Azap! Kalk da kızı tuvalete götür.” demiş. Azap, eline bir çubuk almış iyice sivriltilmiş. Kızı dışarı çıkarmış. Kız, tuvaletini yapacağı sırada elindeki sivri çubukla kızı dürtmüş. Kız ağlamış. Yaşlı; “Azap! Bu kız ne diye ağlıyor?” demiş. Azap; “Ne bileyim, durup dururken bağıyor!” demiş. Kızı tekrar içeri götürmüş. Tuvaletini yapamayan kız; “Baba, tuvaletim geldi.” demiş. Yaşlı; “Azap! Kızı tuvalete götür.” demiş. Azap yine kızı dışarı çıkarmış. Kız, tuvaletini yapacağı sırada, sivri çubuk ile kızı dürtmüş. Yine bağırarak. Utandığı için babasına da söyleyememiş. Üçüncü defa tuvalete gideceğini söylemiş. Azap kızı tuvalete götürmüş. Yine sivri çubuk ile kızı dürtmüş. Kız yine bağırarak. Gün boyu başına gelenlerin etkisini üzerinden atamayan yaşlı; “Tövbe tövbe! Zaten kafam bozuk, oraya gelirim seni aşağı atarım!” demiş. Azap, kızı hemen aşağı atmış. İçeri girmiş. Yaşlı; “Kız nerede?” demiş. Azap; “Sen aşağı at demedin mi? Ben de kızı damdan aşağı attım.” demiş. Azap'ın niyetini anlayan yaşlı, ses çıkarmamış.

Uykuya dalacakları sırada hayvanlar tepinmeye başlamış. Yaşlı; “Git de bak! Bu hayvanlar ne istiyor?” demiş. Azap aşağı inmiş tekrar çıkmış. Yaşlı; “Yemleri ve suları önünde mi?” demiş. Azap; “Evet, kendi ellerimle yemlerini ve sularını verdim.” demiş. Az sonra tekrar tepinmişler. İki üç derken bir türlü durmamış bu hayvanlar. Nasıl dursunlar ki, akşamdan beri hem aç hem de susuz bırakılmışlardı. Başına gelenlerden dolayı kızgın olan yaşlı; “Aşağı inersem bu hayvanların kafasını koparır, yemliklerine koyarım!” demiş. Azap aşağı inmiş. Bütün hayvanların kafasını koparıp yemliklerine koymuş. Yukarı çıkmış. Ses kesilince yaşlı şaşırmış; “Nasıl susturdun?” demiş. Azap; “Hayvanların kafalarını koparıp yemliğe koyacağım, dedin. Ben de sen yorulmayasın diye gidip kafalarını kopardım ve yemliklerine koydum.” demiş. İyice korkan yaşlı adam ses çıkarmamış.

Aradan üç beş gün geçmiş. Bir gece, Azap’ın uyuduğuna emin olduktan sonra; “Bana bak karı! Bu Azap, diğerlerinin kardeşidir. Onların öcünü almaya geldiği belli. Kızımızı, hayvanlarımızı, her şeyimizi elimizden aldı. Sıra bizde. Bizi öldürmeden kaçalım.” demiş. Kadın; “Nasıl?” demiş. Yaşlı; “Yarın sen bir çuval börek yap. Azap uyuduktan sonra börek çuvalımızı alıp kaçarsın buradan.” demiş. Azap daha uyumadığı için, söylenenleri duymuş. Yaşlı, Azap ile birlikte tarlaya gitmiş. Kadın da akşama kadar tüm hazırlıklarını yapmış. Her kes yatağına girmiş. Azap da yastığını kendi yerine koyup, börek torbasına girmiş. Karı koca kalkıp Azap’ın yatağına bakmışlar. Yaşlı; “Uyuyor.” demiş.

Börek torbasını sırtlayıp yola çıkmışlar. Yaşlı; “Bu torba niye bu kadar çok ağır? Bu kadar böreği ne yapacağız?” demiş. Yollarına devam etmişler. Epey yol almışlar. İki köy arasındaki derenin köprüsüne ulaşmışlar. Köpekler saldırmış. Kadın; “Azap olsaydı, bunların hepsini bir çırpıda kovardı.” demiş. Azap, torbadan çıkarak; “Buradayım, korkmayın!” demiş. Bütün köpekleri kovmuş. Yaşlı; “Bu nereden çıktı? Yine kurtulamadık!” demiş. Yaşlı; “Nereden çıktın?” demiş. Azap; “Böreklerin içindeydim. Siz çağırdınız ben de çıktım.” demiş.

Yaşlı, sırtında taşıdığına mı yansın, Azap’tan kurtulamadığına mı? Çaresiz, birlikte yola çıkmışlar. Yine bir köprübaşına gelmişler. Yaşlı, karısına; “Azap’tan kurtulamazsak bizi öldürür. Gece, köprüden dereye atıp kurtulalım.” demiş. Karısı; “Nasıl?” demiş. Yaşlı; “Ben köprünün sağında, sen ortada, Azap da sol tarafta yatsın. O

uyuduktan sonra, ben seni dürterim, sen onu. Bu şekilde köprüden aşağı atarız.” demiş. Azap, bunları duymuş. Köprünün başına gelmişler. Yaşlı; “Çok yorulduk, hem de akşam oldu. Bu akşam bu köprünün üzerinde yatalım.” demiş. Yaşlı, sağda; kadın, ortada; azap, solda yatmış. Gece yarısına doğru Azap, kadının yerine geçmiş. Kadın da solda kalmış. Yaşlı, karısı sanarak, Azap’ı dürtmüş; Azap, kadını. Bu şekilde kadın, köprünün ucuna kelmiş ve “paat!” diye suya düşmüş. Zifiri karanlıkta Azap’ı tanıyamayan yaşlı; “Oh be kurtulduk, başımıza belaydı bu!” demiş. Azap; “Doğru söylüyorsun. Zaten kendimiz yürüyemiyorduk. Bir de bu bitli ve yaşlı kadın ile uğraşıyorduk. Kurtulduk!” demiş.

Sıranın kendisine geldiğini anlayan yaşlı adam, sesini çıkarmamış. Yola devam etmişler. Yolda bir bostan ile karşılaşmışlar. Azap; “Bostana girip biraz salata yapalım. Yoksa açlıktan öleceğiz.” demiş. Artık iyice korkan yaşlı, itiraz etmemiş. Bostana girmişler. Daha bir salatayı koparıp yemeye başlamışlar ki, bostanın sahibi bunları görmüş; “Hey hey! Kimsiniz, ne işiniz var bostanımda?” diye bağıra bağıra yaklaşmış. Bostanın sahibi, adamların kendisini umursamadığını görünce, eline geçen her şeyi onlara fırlatmış. Azap da bu fırsatı kaçırmamış. Önce yaşlıyı boğarak öldürmüş, sonra da eline bir taş alarak ihtiyarın kafasına vurmuş. Yaşlı adam, kanlar içinde yere uzanmış. Bostanın sahibi iyice yaklaşmış ve elindeki küreği fırlatmış. Azap, ağlamış sızlamış; “Dedem hastaydı, bostandan bir salata yapıp yemek istedi. Bir salata için dedemi öldürdün. Seni mahkemeye vereceğim.” demiş. Bostanın sahibi korkmuş; “Etme eyleme! Beni mahkemeye verme, dedenin kanı için ne istersen veririm.” demiş. Azap; “Bir kese altın ile birlikte eşeğini vereceksin.” demiş.

Adam kabul etmiş. Azap, altınları almış. Yaşlının cenazesini de eşeğin üzerine koyup yola devam etmiş. Gece gündüz yol almış. Yolda buğday tarlasıyla karşılaşmış. İhtiyarı eşeğin üzerine oturtarak eşeği buğdayın içine salmış. Kendisi de bir kayanın arkasına saklanmış. Tarlanın içindeki eşeği ve üzerindeki adamı gören buğday sahibi bağırarak; “Ölü adam nasıl duysun?” Umursanmadığını gören tarla sahibi, elindeki taşları fırlata fırlata eşeğin yanına gelmiş. Azap, saklandığı yerden çıkmış. Yine ağlamış sızlamış; “Seni mahkemeye vereceğim. Hasta babamı doktora götürecektim. Bu arada tuvalete gittim. Sen de bir tutam buğday için babamı öldürdün.” demiş. Adam; “Babanın kanına karşılık ne istersen veririm, yeter ki mahkemeye gitme!” demiş. Azap; “İki kese altın ve atını vereceksin.” demiş. Adam kabul etmiş.

Azap, yaşlıyı eşeğin üzerine atmış. Kendisi ata binmiş yola çıkmış. İssız bir dağın zirvesine çıkmış; “Kardeşlerimin öcünü aldım! Seninle mi uğraşacağım?” demiş. Yaşlının cenazesini uçurumdan aşağı atmış.

Böylece kötülük yapan cezasını çekti./ Masalım da bir avuç üzümle bitti./ Allah ölülerinizin üzerinde esirgemesin rahmeti./

Anlatan: Dursune DOĞAN

4. BURASI MISIR'DIR SORULMAZ

Heket heket hengiloş, birı kara birı boz. Karasına bindım kaçmadı, bozına bindım sıçmadı. Bir varmış bir yoğmuş iki kardaş varmış. Gendi memleketlerinde geçinamorlarmış. Güçüğü; “Çalışmaya gêdah.” diyor.⁹

Nêra gidañ nêra gitmayah dêrken Mısır’a gidolar. Yolda giderken baholar ıssız bir dağ ne bi şı ekılmış ne êla. Güçüğü; “Buraya kavun ekañ.” diyor. Mısır çarşısına gidolar. Kavun çekırdağı alolar gelolar. Kavun ekolar. Gel zaman git zaman kavunlar olur. Böyüğü; “Nêdah bu kavunları?” diyor. Güçüğü; “Mısır kapısına götrah satañ.” diyor. Kavunları toplolar, bir eşeğe bindirolar. Mısır kapısına götürolar. Mısır kapısı, sabah yedide açılmış. Bahmışlar ki beş yüz gişi, bin gişi kapıda birikmiş. Kapı açılmış. Gelen kavunu alır, parasın vêrmor. Kavunlar bitor. Güçüğü; “Mısır padişahının yanına gêdah halımız arz êdah.” diyor.

Padişahın yanına gidolar. Hallarını arz êdolar. Padişah; “Burası Mısır’dır, sorulmaz!” diyor. “Peki!” diyolar, çîholar. Mezerlige gidolar. Kapıda durolar. Geleni durdurolar; “On lira!” diyolar. Zamanla padişahın kızı ölor. Cenezeyi, üç yüz askerle birlikte, mezerlige getürolar. İki kardaş kapıda duror; “Duur! Ver yüz lira.” diyolar. Padişah; “Ne yüz lirası, siz necisiniz?” diyor. “Padişahım sen yüz lira ver, söyleyah.” diyolar. Padişah yüz lıra vêror. Diyolar ki; “Padişahım, biz kavun ektîh, kimse paramızı vêrmadı. Sana şikâyet geldiñ. Sen de ‘Burası Mısır’dır, sorulmaz!’ dêdın. A, Mısır’dır sorulmazsa biz de geldiñ mezerligi zabtêttîh!” diyolar.

Yiyolar içolar, mırazlarına erolar.

Anlatan: Şeyho TANIR

9 Ê: “e” sesi ile “i” sesi arasında çıkan bir ses. Gêdah: gidelim manasına gelir.

5. CADİ

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde yaşlı bir koca bir de karısı varmış. Bunların, biri kız biri erkek, iki çocuğu varmış.

Koyun sürüleri varmış. Çocukları küçük olduğu için sürüyü yaşlı adam otlatıyormuş. Zamanla çocuklar büyümüş on, on beş yaşlarına gelmiş. Yaşlı adam her zaman olduğu gibi sabah sürüyü bahçeden çıkarırken bir koyunun eksik olduğunu fark etmiş; “Koyunlardan biri eksik, burada da bizden başak kimse yok. Ne oldu bu koyuna?” demiş. Karısı; “Ne olacak! Akşam yabanda unutmuştur.” demiş. Adam; “Doğrudur.” demiş.

Sürüyü almış otlatmaya götürmüş. Akşam gelirken koyunlar saymış ve bahçeye koyup kapıyı kapatmış. Sabah tekrar koyunları saymış. Akşam on sekiz olan koyunlar on yediye inmiş. Durumu yine karısına anlatmış. Kadın da buna bir anlam verememiş. Bu böyle devam edip giderken on dokuz olan koyunlar beşe inmiş. Erkek çocukları artık dışarıda yatabilecek yaşta olduğu için; yatağını alıp koyunların arasında yatmış. Gecenin ilerleyen saatlerinde kız kardeşi koyunların arasına gelmiş. Koyunun birini yere yatırıp yemiş. Derisini de toprağa gömüp yatağına gitmiş. Çocuk, sabah anne- babasının yanına gitmiş; “Koyunlarımızın akıbetini öğrendim.” demiş. “Neymiş?” demişler. “Koyunlarımızı kız kardeşim yedi.” demiş. “Erkek kardeş değil mi! Kız kardeşini kıskanıyor.” demişler. “Akşam koyunların arasında yattım. Kardeşim geldi, koyunu yere yatırdı yedi. Derisini de toprağa gömüp yatağına gitti.” demiş. “Küçücük kız! Bir koyunu diri diri nasıl yer?” demişler. “Böyle giderse, kardeşim Cadı olur. Sizin de başınızı yer. Buralardan kaçıp gidelim.” demiş. “Oğlum öyle şey olmaz! Şimdi de kardeşini Cadı yaptın!” demişler.

Oğlan, anne- babasını razı edememiş. Kendisi kaçıp yollara düşmüş. Epey zaman gittikten sonra yolda, yanında aslan yavrusu ve kaplan yavrusu bulunan, bir ihtiyarla karşılaşmış. İhtiyar; “Nereden gelip nereye gidersin?” demiş. Oğlan; “Nereye gideceğimi ben de bilmiyorum.” demiş. İhtiyar; “Bir derdin mi var?” demiş. Oğlan, başından geçenleri anlatmış. İhtiyar; “Bu yavruları al. Başın belaya girerse sana yardımcı olurlar.” demiş.

Oğlan yavruları almış, tekrar yollara düşmüş. Oğlan, at sırtında yanında yavrular ile diyar diyar dolaşmış. Artık yirmi yaşlarında bir delikanlı olduktan sonra, anne-

babasını merak etmiş, köyüne gitmeye karar vermiş. Bir köyde, yavruların önüne su vermiş. Bir kadına emanet etmiş; “Yavruları saatte bir kontrol et. Yavruların önündeki su, kan ve irin olunca yavruları bırak.” demiş.

Atına binip köyün yolunu tutmuş. Köye yaklaşmış. Kız kardeşi damın üstündeymiş; “Eti tatlı kara kedi!” diyerek evin kedisini kovalıyormuş. Kız, oğlanı görmüş. Oğlan, kardeşinin, kendisini gördüğünü fark etmiş. Kurtuluş olmadığını anlamış. Eve gitmiş. Kız; “Nerelerdeydin böyle? Çok özledim seni.” demiş. Oğlan, durumu bildiği için anne- babasını sormamış. Kız, atı ahıra götürüp bağlamış. Bir ayağını da koparıp yemiş. Kardeşinin yanına gelip; “Atın üç ayaklı mıydı?” demiş. Oğlan; “Evet, atım üç ayaklıydı.” demiş. Kız, tekrar ahıra inmiş. Atın diğer ayağını da yemiş. Oğlanın yanına gelerek; “Atın iki ayaklı mıydı?” demiş. Oğlan; “Evet, iki ayaklıydı.” demiş. Kız, tekrar ahıra inmiş. Atın bir ayağını daha yemiş. Oğlanın yanına gelmiş; “Atın tek ayaklı mıydı?” demiş. Oğlan; “Tek ayaklıydı.” demiş. Kız yine ahıra inmiş. Atın diğer ayağını da yemiş. Oğlanın yanına gelmiş; “Atının ayağı yok muydu?” demiş. Oğlan; “Ayağı yoktu.” demiş. Cadı yine acıkmış. Ahıra inmiş. Atı yemiş. Oğlanın yanına gelmiş; “Süvar mı geldin, yoksa yaya mı?” demiş. Oğlan; “Nereden getireyim atı? Yaya geldim.” demiş.

Cadı yine acıkmış; “Açlık bu, kardeş mardeş dinlemez! Seni de yiyeceğim.” demiş. Oğlan, kurtuluş olmadığını bildiği için itiraz etmemiş; “Beni ye. Ancak müsaade et, dama çıkıp iki rekât namaz kılayım.” demiş. Cadı; “Sen dama çıkacaksın ben de buradayım. Ya kaçarsan.” demiş. Oğlan; “Abdest alıp dama çıkacağım. Bacanın yanında namaz kılacağım. Sesim bacadan gelir. ‘Allah u ekber’ sesini duymazsan gelip beni yersin.” demiş. Abdestini alıp dama çıkmış. Yüzüğünü baca taşının üstüne koymuş. Namaza başlamış. Yüzük “Allah u ekber” demeye başlayınca oğlan kaçmış. Cadı beklemiş, beklemiş kardeşi gelmemiş. Yukarıdan “Allah u ekber” sesleri gelmeye devam ediyormuş. Cadı; “Bu ne bitmez namazmış böyle!” demiş.

Dama çıkmış ki kardeşi yok. Bacanın üzerine bakmış ki yüzükten ‘Allah u ekber’ sesleri geliyor. Kardeşi de kaçıyor. Yüzüğü almış dişleriyle un ufak etmiş. Kardeşinin ardına vermiş. Oğlan, Cadının geldiğini görünce bir kavağın üstüne çıkmış. Cadı, kavağın dibine gelmiş. Oğlan; “Aslan ve kaplan yetişin! Cad beni yiyecek, diye bağırılmış. Cadı; “Seni elimden kimse kurtaramaz!” demiş. Kavağın kökünü kemirmeye başlamış. Oğlanın yavruları teslim ettiği yaşlı kadın yavruların yanına gelmiş ki, önlerindeki su,

kan ve irin olmuş. Yavruları çözmüş. Aslan ve kaplan, kavak ağacı devrilmek üzereyken yetişmişler. Cadıyı parçalayıp yok etmişler. Oğlanı da bu beladan kurtarmışlar.

Masalım selametle bitti. Rahmet, dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

Anlatan: Bahattin YILDIZ

6. CENNETLİK ADAM

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında her türlü kötülüğü yapan biri varmış. Bir gün kendi kendisine; “Bu kadar kötü iş yapıyorum. İnsanları öldürüyorum, hırsızlık yapıyorum, insanları kandırıyorum... Cennetlik miyim, cehennemlik miyim? Hocaya gideyim.” demiş. Hoca'nın yanına gitmiş; “Hocam, ben cennetlik miyim cehennemlik mi?” demiş.

Hoca, cennetliksin dese, yalan söylemekten; cehennemliksin dese, adamın öldürmesinden korkmuş ve bunun üzerine; “Bu gün köyde biri öldü. Git mezarın üzerine bir dal dik. Dal yeşerirse cennetliksin, yeşermezse cehennemliksin.” Demiş.

Adam, herkesin yattığı bir saatte, gidip dalı dikmiş. Hemen eve gitmemiş. Gece yarısına doğru köyün içinden, eline çıra alan birinin mezarlığa doğru geldiğini görmüş. Beklemiş. Adam, yeni defnedilen mezarın başına gelmiş. Çırayı yere bırakmış. Eline kazma kürek almış, mezarı kazmaya başlamış. Ölüyü mezardan çıkarmış. Kefeni çıkarıp karnını yarmış. Ölünün ciğerlerini yemiş. Cennetlik olup olmadığını öğrenmeye çalışan adam; “Ben hayatımda her türlü kötülüğü yaptım ama böylesini de görmedim. Otuz dokuz kişi öldürdüm. Bunu da öldüreyim kırk olsun, ne olur ki?” demiş. Silahını çıkarmış adamı öldürmüştü. İkisini birden mezara gömmüştü. Tekrar hoca'nın yanına gitmiş. Hoca; “Dalı diktin mi?” demiş. Adam; “Dalı diktim ama kötü bir şey daha yaptım.” demiş. Hoca; “Ne yaptın?” demiş. Adam; “Dalı diktikten sonra, biri mezarın başına geldi. Ölüyü çıkarıp ciğerlerini yemeye başladı. Ben de silahımı çıkardım adamı öldürdüm. Şimdi ben cehennemlik miyim cennetlik miyim?” demiş. Hoca; “Sen cennetliksin.” demiş.

Masalım erdi selamete, cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

Anlatan: Mustafa DOĞAN

7. CEREN

Bir varımış bir yoğumuş Allah'ın gulu çoğumuş, çoğ¹⁰ dimesi günahımış. Bir adam varımış. Adamın iki gızı varımış. Garısı ölünçü evlenmiş.

Çocuğların analığı kül bulamacı ider çucuğlara veririmış. İnehleri ölünçü ineğin boynuzlarını bir çağlanın dibine gömmüşler. Çocuğlar, boynuzun birinden bal birinden yağ emerimış. Kül bulamacını yimezimiş. Analık; “Ya çocuğların ya ben!” dimiş gocasına. Adam, çocuğlarını bir vehli dağın başına götürmüş. Geldikleri yere gadar oğlan buğday dökmüş, kız mısır dökmüş. Adam, gabak çanağına daş goymuş, bir ağaca asmış; “Ben burada odun ediyom. Takırdı kesilirse bilin ki ben geliyom.” dimiş. Çocuğlar uyumuş. Adam odunları etmiş, eve getmiş. Çocuğlar uyanmış kı kimsecikler yok;

“Tağ tağ tabacık

bizi yanıldan babacığ.” dimişler.

Ağlamış sızlamış söylemişler türküyü. Geldikleri yoldan gerisin geri getmişler. Yolda bir çeşmiye rastlamışlar. Oğlan; “Ben susadım. Su içeceğim.” dimiş. Kız; “Buradan içme. İçersen davşan olursun.” dimiş. Başğa bir pınarın yanına gelmişler. Oğlan; “Bacım, çoğ susadım! Ben içeceğim.” dimiş. Kız; “Buradan içersen geyik olursun.” dimiş. Başğa bir pınara varmışlar. Oğlan suyu içmiş. Ceren olmuş.

Bu kız da dünya gözeliymiş. Bir dereye varmışlar. Ceren ağacın altına uzanmış. Kız da ağaca çılmış. Kızın şavhı¹¹ suya vurmuş. Bir beg oğlu da suya gelmiş. Atı suya sohamamış. “niye girmiyo”dirken, bağmış kı dünya gözeli kız var gavağın başında; “Kız en kı atımı suvaram.” dimiş. Kız enmemiş. Develsi gün¹² gene gelmiş. Kız gene gavağın başından enmemiş. Gavağı kökünden kesmeye garar virmiş. Kesmiş kesmiş az galmış kı bitire, yorulmuş; “Yarın gelir devam iderim.” dimiş. Ceren, gavağı yaladığıynan eskisi gimi olurumuş. Üç gün böyle devam itmiş. Beyoğlu, bir cadı garının yanına getmiş. Cadı garı asbap¹³ gazanını getirmiş ağacın altına ters goymuş kı su doldura. Kız; “Garı ana, eyle değıl!” dimiş. Garı, diğtarafa döndermiş gazanı. Kız; “Garı ana, eyle değıl! dimiş. Garı, gazanı başğa tarafa çevirmiş. Kız; “Eyle de değıl!”

10 Ĥ: “k” sesi ile “h” sesi arasında gırtlaktan çıkan ses. Çoğ: çok.

11 Şavh: Yansıma.

12. Develsi gün: Bir gün sonra.

13 Asbap: Elbise

dimiş. Garı; “Ya nasıl çağam? Gözüm görmüyo. Gel de gur.” dimiş. Gız; “Eğıl gavağım eğıl.” dimiş. Gavak eğılmış. Gız, gazanı gürmüş. Garı; “İnmişhan saçıma da bah. Başım gaşınıyo.” dimiş. Gız, garının saçına baharken, garı da gızın eteğini elbisesine dihmış. Gız; “Doğrul gavağım doğrul!” deyinçi gavağ doğrulmuş. Gız aşağıda galmış. Beyoğlu yanına gelmiş; “İn misin, cin misin?” dimiş. Gız; “Ne inim, ne cinim.” dimiş.

Başından geçenleri anlatmış. Beyoğlu, gızı garılığa almış eve götürmüş. Bir zaman sonra ağlamış. Beyoğlu; “Bir derdin mi var?” dimiş. Gız; “Gardaşım su içti ceren oldu. Beni bulduğun gavağın altında birahtık. Onu özledim.” dimiş. Cereni de eve getirmişler. Ceren, “Bu, bacımın ayağı; bu, eniştemin ayağı!”deyin avunurmuş. Beyoğlu’nun başha avradı da varmış. Arvrat, gızı denize götürmüş. Soymuş kı başını yıhaya. Gızı soyunçu denize atmış. Ceren de;”Şu, hâlbırçı gızın ayağı; şu, eniştemin ayağı!”derimiş. Kadın; “Ne diyo bu? Kesin getsin!” dimiş. Beyoğlu; “Ne zararı var sana?” dimiş. Gız hamileymiş. Balığın garnında bir oğlan çocuğu doğurmuş. Ceren, günde denizin başına gider;

“Balıh balığı yuttu

Balıh da bacımı yuttu.”deyin türkü çığırırımış.

Beyoğlu bir gün takip etmiş. Ceren;

“Balıh balığı yuttu

Balıh da bacımı yuttu.”deyinçi, beyoğlu; “Ne bu?” dimiş. Ceren olanları anlatmış. Oğlan, balıhçıları dutmuş. Balıhçılar, balığı dutmuş, kesmişler. Gızı ve bebeğini çıharmışlar.

Yemiş içmiş, muratlarına yetmişler. Siz de yetin.

Anlatan: Hanım TURGUT

8. DEV YAVRUSU

Bir varmış bir yokmuş, bir karı- koca varmış. Bir gün yola çıkmışlar. Az gitmişler, çok gitmişler, kadın yolda susamış; “Susadım, artık yürüyemiyorum.” demiş. Kocası; “Bu çölün ortasında nereden getireyim suyu? İleride bir çukur var. Çukura bak, su varsa iç.” demiş.

Kadın, çukurun başına gitmiş. Su varmış. Çukurun kenarında da bir dev izi varmış. Suyu içmiş. Tekrar yola çıkmışlar. Üç gün, beş gün, on gün derken kadın hamile olmuş. Dokuz ay on gün sonra kadının bir çocuğu dünyaya gelmiş. Çocuk, bir dev yavrusuymuş. Yatak yorganları hazırlamışlar. Evi baştan temizlemişler. Çocuk üç beş yaşlarına geldiğinde sokakta çocuklarla oynamak yerine; sabah çıkıyor, dağları, tepeleri geziyor, akşam olunca eve geliyormuş.

Gel zaman git zaman çocuk yirmi yaşına gelmiş. Bir akşam annesinin yanına gelmiş; “Anne, yaşıma artık yirmi. Beni ne zaman evlendireceksin?” demiş. Annesi; “Oğlum, sen bir dev yavrususun. Kim alır seni?” demiş. Dev yavrusu; “Bana paşanın kızını alacaksın.” demiş. Annesi; “Nasıl paşanın kızını alırsın? Paşa bize kızını verir mi hiç?” demiş. Dev yavrusu, bir leğeni altın doldurmuş; “Bu altın leğenini paşanın evine götür. Sana kızını verir.” demiş. Olurdu, olmazdı derken kadın kabul etmiş. Altın leğenini almış, paşanın evine gitmiş. Paşa, öğle namazı üzerindeymiş. Leğeni dolaba bırakmış eve dönmüş. Paşa, namazını kılmış; “Buraya gelen kimdi? İn miydi, cin miydi?” demiş. Cariyeleri; “Sen de evdeydin. Olmasaydın şüphelenebilirdin.” demişler. Dev Yavrusu, akşam eve gelmiş; “Ne yaptın anne?” demiş. Annesi; “Paşa, namaz üzerindeydi. Ben de leğeni dolaba bıraktım geldim. Hem paşa bize kızını vermez. Geç bu sevdadan.” demiş. Dev Yavrusu; “Yarın da bu altın leğenini götür, kızı iste verir.” demiş. Sabah olmuş. Dev Yavrusu dağlara gitmiş. Annesi de öğle vaktinde altınla dolu leğeni almış paşanın evine gitmiş. Paşa yine namaz üzerindeymiş. Leğeni dolaba koymuş. Eve dönmüş. Paşa, namazını kıldıktan sonra; “Kimdi gelen?” demiş. Cariyeler; “Gözünle gördün. Burada olmasaydın şüphelenmekte haklıydın.” demişler. Paşa; “Eğer bu kadın bir daha gelirse bırakmayacaksınız. Bırakırsanız kelleniz gider.” demiş. Dev Yavrusu akşam eve dönmüş; Ne oldu anne? İstedin mi?” demiş. Annesi; “İstemedim. Paşa yine namaz üzerindeydi. Sen bir dev yavrususun, kızını vermez.” demiş. Dev Yavrusu; “Sen yarın da bu altın leğenini götür. Paşa kızı verir.” demiş. Kadın, yine öğle vaktinde

paşanın evine gitmiş. Paşanın yine namaz üzerinde olduğunu görünce altınları dolaba koymuş. Kapıdan çıkacağı sırada cariyeler saçından tutup çekmişler. Kadın; “Bırakın beni! Kimseye zararım yok.” demiş. Cariyeler; “Seni bırakırsak paşa kelimizi uçurur.” demişler. Yaşlı kadın ne kadar ısrar etmişse de bırakmamışlar.

Paşa, namazını kılıp gelmiş; “Kimsin sen? İn misin, cin misin? Ne işin var sarayımda?” demiş. Kadın; “Allah’ın emriyle kızını oğluma istiyorum.” demiş. Paşa; “Kızımı oğluna veririm. Ancak üç şartım var. Şartlarımı yerine getirirsen kız senindir. Yerine getiremezsen kelleni alırım.” demiş. Kadın; “Şartlarını söyle paşa!” demiş. Paşa; “Birinci şartım: Bu gece konağımın karşısında, konağımdan daha ihtişamlı bir konak yapacaksın. Kapısından evime kadar tahta döşeyeceksin ki, kızımın ayakları yere değmesin, evin çevresini ağaçlarla donatacağın.” demiş. Kadın eve gelmiş. Ağlamış, ağlamış... Dev Yavrusu akşam eve gelmiş; “Ne oldu anne?” demiş. Annesi; “Oğlum, sen bir dev yavrususun bu iş olmaz, demedim mi? demiş. Paşanın isteğini anlatmış. Dev Yavrusu; “Bu mu? Komşuya git el değirmeni¹⁴ iste.” demiş. Kadın, komşuya gidip değirmeni istemiş. Eve getirmiş. Dev Yavrusu, değirmeni çevirmiş. Paşanın konağının karşısında konak olmuş. Konağın çevresi güllük gülistanlık bir bahçe olmuş. Paşanın konağı ile yapılan konağın arası tahta ile döşeli bir yol olmuş. Paşa, sabah uyanmış ki, konağının karşısında konağımdan daha ihtişamlı bir konak var. Konağın çevresi ağaçlarla süslenmiş. Kendi konağı ile karşıdaki konağın arası tahta ile döşenmiş.

Kadın, paşanın yanına gitmiş. Paşa; “Birincisi tamam. İkinci şartıma gelince; bir halı alacaksın ki, konağın içini bu halıyla döşeyeceksin. Halının yarısı da boşta kalacak, demiş. Kadın yine eve gelmiş. Ağlamış, ağlamış... Dev Yavrusu eve gelmiş; “Ne oldu anne?” demiş. Annesi; “Oğlum, daha ilk günden olmaz demiştin sana.” demiş. Paşanın ikinci isteğini söylemiş. Dev Yavrusu; “Bu mu? Dert etme. Komşunun eski bir halısı var. Al gel.” demiş. Kadın, komşuya gitmiş, halıyı alıp gelmiş. Halıyı konağın içine sermişler. Yarısı da boş kalmış.

Kadın yine paşanın yanına gitmiş. Paşa; “Bu da tamam. Üçüncü şartım; gidip bana bir salkım üzüm getireceksin. Bütün askerim bu salkımdan yiyecek. Yine salkımdan hiçbir şey eksilmeyecek.” demiş. Kadın yine eve gelmiş. Ağlamış. Dev Yavrusu; “Ne oldu anne?” demiş. Annesi; “Yavrum sana, paşanın kızı bize olmaz, demedim mi?”

14 El Değirmeni: Eskiden bulgur öğütmek için kullanılan, üst üste konulmuş, iki yassı taştan oluşan araç.

demiş. Dev Yavrusu; “Yine ne istedi?” demiş. Annesi durumu anlatmış. Dev Yavrusu; Bunda ne var? Köydeki garibin¹⁵ yanına git. Onun Bağından bir salkım üzüm al gel.” demiş. Kadın, garibin yanına gitmiş. Bir salkım üzüm istemiş. Üzümü alıp gelmiş. Paşanın askeri doyasıya yemiş. Ancak üzümünden hiçbir şey eksilmemiş.

Paşa, kızını vermiş. Yedi davul, yedi zurna ile düğünü yapıp evlendirmişler. Gelin eve gelmiş. Dev Yavrusu, gerdeğe girmeden üzerindeki deriyi kaldırmış. Paşanın kızı bakmış ki, bu güne kadar ne böyle yakışıklı bir genç dünyaya gelmiş ne de bundan sonra gelir. Sabah olunca Dev Yavrusu, derisini giyip dışarı çıkıyor; akşam çıkarıp evin sütununun arasına koyuyormuş. Altı ay bu böyle devam etmiş. Altı ay sonra paşa, kızını ziyarete gitmiş; “Seni bir dev yavrusuna verdik. Kocaman paşayım. Mutlu musun değil misin, Halin vaktin nasıl?” demiş. Kız; “Nasıl olacak! Mutluyum.” demiş. Kocasının aslında dev olmadığını, sadece dışarı çıkarken derisini giydiğini ve içerde derisini indirdiğini söylemiş. Paşa; “Dışarı çıktığında, derisini nereye koyar.” demiş. Kız; “Kendisiyle götürür.” demiş. Paşa; “Yok yok, mutlaka buralarda saklıyordur!” demiş. Kız, babasını inandıramamış. Paşa, deriyi sütunun arasından çıkarıp ateşe atmış.

Dev, akşam eve gelmiş. Çatıya çıkıp, bacanın üzerinden, karısına; “Sen benim derimi yaktın. Artık beni göremezsin. Ta ki, demir bir çarık alıp çürütene kadar.” demiş. Kız; “Ben yakmadım.” demiş. Dev Yavrusu inanmamış. Kız yalvarmış yakarmış inandıramamış. Dev Yavrusu, atına binmiş gitmiş. Kız ağlamış, ağlamış uyumuş. Sabah uyanmış. Dükkândan bir çift demir çarık almış yollara düşmüş. Gitmiş, gitmiş. Az gitmiş çok gitmiş. Artık yorulmuş. Halden düşmüş; “Çarıklar da çürümek üzere ama artık bende hal kalmadı, çok da susadım.” demiş. Bir ağacın gövdesine dayanmış. Meğer burası da kocasının geldiği köymüş. Kadınlar çeşmeye gidiyormuş. Çeşmenin yanına gitmiş. Kocası da atını suya getirmiş. Karısını görmüş; “Geldin mi?” demiş. Kız; “Geldim ama halim de kalmadı.” demiş. Dev Yavrusu; “Geldin ama ben bir cadı kadının yanındayım. Kızı ile evleneceğim. Düğünüm de yarın. Cadı seni görürse öldürür. Ben yine de gidip konuşurum izin verirse gelirsin, izin vermezse dönüp evine gidersin.” demiş. Dev Yavrusu, cadının yanına gitmiş; “Kimsesiz bir kız gelmiş. Yanımızda kalsın mı?” demiş. Cadı; “Gelsin oğlum, zaten bir hizmetçiye de ihtiyacımız var.” demiş.

15 Garib: Köye sonradan yerleşen yabancı.

Dev yavrusu gitmiş kızı getirmiş. Cadı, hal hatır soramadan. Aç mısın susuz musun demeden kıza simsiyah bir bez vermiş; “Bu bezi götürüp yıkayacaksın. Bembeyaz olmalı. Kızıma yorgan yüzü yapacağım.” demiş. Kız, köyün yabancısıymış. Suyun yerini bilmiyormuş. Bezi almış yola çıkmış. Gitmiş gitmiş bir dere kenarına varmış. Ağlamış, ağlamış; “Bu simsiyah bezi nasıl yıkayacağım?” demiş. Kocası gelmiş; “Niye ağlıyorsun?” demiş. Kız; “Ben ağlamayım da kim ağlasın? Sabun yok! Nasıl temizleyeceğim bu bezi?” demiş. Kocası bezi almış, bir dua okumuş, suya atmış. İki defa suya koyup çıkarmış. Süt gibi olmuş. Eve gelmişler. Cadı, Dev Yavrusu’nun yardım ettiğini anlamış; “Aslında ikinizi de yemeliydim. Şimdi git kuş tüyü topla, kızıma yastık yapacağım.” demiş. Çevrenin yabancısı olan kız dışarı çıkmış. Çevreyi dolaşmış ama nereden bulsun kuş tüyünü? Gezmiş gezmiş birkaç tüy bulmuş. Oturmuş ağlamaya başlamış. Kocası yine gelmiş; “Yine ne oldu?” demiş. Kız; “Cadı, ‘Git kuş tüyü topla, kızıma yastık yapacağım.’ dedi. Nereden bulacağım o kadar kuş tüyünü?” demiş. Kocası, çevresine buğdayı saçmış. Kuşlar gelmiş buğdayı toplamış. Kuşlara; “Tüyünüzü dökün.” demiş. Kuşlar tüylerini dökmüşler, uçup gitmişler. Tüyü toplayıp torbalara doldurmuşlar. Cadının yanına gitmişler. Cadı; “Aslında ikinizi de ilk günden yemeliydim, ama ne yapayım. Git davul getir, kızımın düğününü yapacağım.” demiş. Kız; “Allah’ım nereden bulacağım davulu? Kimseyi tanımam. Kimden isteyeceğim davulu?” demiş. Ağlamış, ağlamış.... Kocası gelmiş; “Niye ağlıyorsun?” demiş. Kız; “Cadı, ‘Aslında ilk günden yemeliydim seni. Git davul getir, kızımı evlendireceğim.’ dedi. Nereden getireceğim davulu?” demiş. Dev Yavrusu; “Yoldan gidersin. Karşına irin ve kan deresi çıkar. Yanına gidersin, ‘Ne iyisin, ne güzelsin kurban olduğum dere!’ dersin. Elini yüzünü yıkarsın. Derenin suyundan da içersin. Dere, durulur. Tertemiz olur ve dereden geçersin. Yoluna devam edersin. Karşına karaçalı çıkar. Karaçalıyı öpersin, ‘Ne güzelsin kurban olduğum!’ dersin. Önün tertemiz olur. Ondan da geçersin. Sonra karşına bir aslan, bir de at çıkar. Atın önünde et, aslanın önünde de saman var. Samanı atın önüne, eti de aslanın önüne verirsin, ‘Kurban olduklarım kaç yıldır açsınız? Size kıyılır mı?’ dersin. Sana yol verirler. Yoluna devam edersin. Karşına toz içinde kalmış bir çul çıkar. Çulu silkellersin. Altını temizlersin. Tekrar serersin. O da sana yol verir. Gidersin, gidersin köye gelirsin. Bu köyde Cadı’nın büyük kızı oturur. Cadı, seni yemedi kızının yanına gönderdi ki, o seni yesin. Evin önüne gittiğinde içeri girme. Dışardan, ‘Annen, git kızımdan davulu al gel, dedi.’ dersin. Sana; ‘İçeri gel. Çay kahve iç, biraz dinlen.’ der. Sen, ‘Evinize yazık

değil mi ki ben gelip oturayım! Ben kimim ki evinizde oturayım!”dersin. O da içeri, dişlerini bilemeye gider. Davul, su kabağının içindeki bir sineğin karnındadır. Su kabağı, kapının hemen arkasında asılı, demiş.

Kız, yola çıkmış. Kan ve irin deresinin kenarına gidip; “Ne iyisin ne güzelsin kurban olduğum dere!” demiş. Elini yüzünü yıkamış ve suyundan içmiş. Dereden geçmiş. Karaçalının yanına gitmiş. Karaçalıyı öpmüş, koklamış; “Ne güzelsin kurban olduğum!” demiş. Karaçalıyı da geçmiş. Atın ve aslanın yanına gitmiş. Samanı atın önüne, et de aslanın önüne vermiş. Aslan ve at yol vermiş. Çulun yanına gitmiş. Çulu silkelemiş, altını temizlemiş ve tekrar sermiş. Çul da yol vermiş. Kızın evinin önüne gitmiş; “Gününüz hayırlı olsun!” demiş. Cadının kızı; “Hoş geldin. Hayırdır, kim seni gönderdi?” demiş. Kız; “Annen, ‘ Kızımın düğününü yapacağım. Git büyük kızımdan davul al.’ dedi.” demiş. Cadının kızı; “Uzak yoldan geldin. Yorgunsundur. İçeri gel biraz soluklan. Çay kahve iç, davulu vereyim.” demiş. Kız; “Evinize yazık değil mi ki ben gelip oturayım! Ben kimim ki evinizde oturayım!” demiş. Cadının kızı dişlerini bilemek için içeri girmiş. Kız, kabağı almış kaçmış. Cadının kızı dışarı çıkmış, bakmış ki kız kaçıyor. Ata ve aslana seslenmiş; “Bırakmayın!” demiş. At ve aslan; “Yaa, bırakma! Kaç yıldır bizi burada aç bıraktın. Bu kız gelip bizi doyurdu.” demişler. Kızı bırakmışlar. “Çuul, bırakma!” demiş. Çul bırakmış. “Karaçalı, bırakma!” demiş. Karaçalı bırakmış. “Kan ve irin deresi, Bırakma!” demiş. Kan ve irin deresi de bırakmış. Kız, davulu Cadıya götürmüş. Cadı; “İlk günden ikinizi de yemeliydim ama neyse.” demiş.

Kızın düğününü yapmış. Dev Yavrusu; “Âdetimize göre gelinle birlikte cariyeye de gerdeğe girer. Üç gün üç gece dışarı çıkmazlar.” demiş. Cadı; “Ne dersiniz öyle olsun.” demiş. Cadının kızı, Dev Yavrusu ve kız gerdeğe girmişler. Kapıyı kapatmışlar. Gece, Cadı’nın kızını kesip kaçmışlar. Üç gün, beş gün, on gün geçmiş dışarı çıkmamışlar. Cadı, kapıya gitmiş, çağırmış kimse çıkmamış. Kapıyı açmış ki, kızını kesmişler ve kaçmışlar. Eve gitmiş. Kızlarına; “Kardeşinizi kesmişler. Gidip onları yakalayacağım ve yiyeceğim.” demiş. Kızlar; “Biz gideriz.” demişler.

Kızların küçüğü yola çıkmış. Gitmiş, gitmiş, Dev Yavrusuna ve kıza yaklaşmış. Dev Yavrusu, kızı görmüş; “Karı, bu gelen Cadı! Bizi görürse ikimizi de yer.” demiş. Kızı, bahçe yapmış, kendisini de yaşlı bir adam. Bahçenin içine oturmuş. Cadının kızı, yanına gelmiş; “Kimseyi gördün mü dede?” demiş. Dev Yavrusu; “Yok, kızım. Buralar

hep dağ taş. Kim gelir buralara?” demiş. Cadının kızı eve dönmüş. Annesine; “Göremedim.” demiş. Cadı; “Hiç mi kimseyi göremedin?” demiş. Kız; “Yaşlı bir dedeyi bir bahçenin önünde gördüm.” demiş. Cadı; “Onların babasının sakalına sıçayım! Yaşlı, Dev Yavrusu; bahçe de karısıydı. Bırakın ben gideyim!” demiş. Büyük kızı; “Ben giderim.” demiş. Yola çıkmış. Dev Yavrusu; “Bu Cadı! Bizi görürse ikimizi de yer.” demiş. Karısını, küçük bir çeşme; kendisini de kabak yapmış. Cadının büyük kızı gelmiş. Çeşmenin çevresinde dönmüş, dönmüş bulamamış; “Bu annem de ne yaptığını bilmiyor. Nasıl bulacağım ben bunları?” demiş. Cadının yanına dönmüş; “Bulamadım.” demiş. Cadı; “Hiç mi kimseyi görmedin?” demiş. Kız; “Bir çeşme, çeşmenin içinde de bir kabak gördüm.” demiş. Cadı; “Onların babasının sakalına sıçayım! Kabak, Dev yavrusu; çeşme de karısıydı. Bırakın ben gideyim!” demiş.

Yola çıkmış. Ortılığı toza dumana katmış. Dev Yavrusu; “İşte bu gelen Cadı! İkimizi de yer.” demiş. Allah’ın emriyle karısını, kavak ağacı; kendisini de ejderha yapmış. Kavağa dolanmış dolanmış, ortasına gelmiş. Cadı, kavak ağacının yanına gelmiş; “Hııı! Karını, kavak ağacı; kendini de ejderha yaptın ha! Ben sizi yemez miyim?” demiş. Dev Yavrusu; “Nine, bizi yemeye yersin. Üzerimizde hakkın var. Dilini uzat, dilinin ucunu öpeyim ki hakkını helal edesin. Biz zaten ölümü hak ettik.” demiş. Cadı, dilini uzatmış. Ejderha, Cadı’nın dilini ısırmış. Cadı ölmüş.

Onlar ermiş muradına, siz de muradınıza erseniz.

Anlatan: Zeynep DOĞAN

9. ELMA

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir paşa ve dört oğlu varmış. Paşanın kendi elleriyle yetiştirdiği bir de bahçesi varmış. Bu bahçede hangi meyveyi ararsan bulabilirmişsin.

Paşa, bahçenin bütün meyvelerinden yemiş; ancak bir elma ağacı varmış paşa o ağaçtan bir tane yiyememiş. Elmanın meyveleri daha küçükken dibine düşüp kaybolurmuş. Paşa bu durumdan şüphelenmiş. Çocuklarına; “Gidin bakın, bu elmayı kim böyle yapıyor?” demiş. Büyük oğlan; “Ben giderim.” demiş. Büyük oğlan gitmiş, gece yarısına kadar beklemiş. Kimseyi görememiş. Eve gitmiş uyumuş. Sabah olunca paşa; “Ne oldu?” demiş. Büyük oğlan; “Elmaları kimse koparmıyor. Kendiliğinden dibine düşüyorlar.” demiş. Diğer oğlan; “Bu gece de ben gidip bekleyeyim.” demiş. O da gidip gece yarısına kadar beklemiş. Kimseyi görememiş. Eve gidip uyumuş. Sabah olunca padişah; “Bir şey bulabildin mi?” demiş. “Kimse gelmedi. Elmalar kendiliğinden düşüyor.” demiş. Diğer oğlan da gidip bakmış, o da aynı şeyleri söylemiş. Küçük oğlan; “Baba, ağabeylerim baktı bir şey göremediler, belki ben görürüm. Ben de bu gece gideceğim.” demiş. Paşa; “Bu gece de sen git bakalım.” demiş. Paşanın küçük oğlu sabah erkenden elmanın altına gidip beklemiş. Gece yarısına kadar bir şey görememiş. Gece yarısından sonra uykusu gelmiş. Uyumamak için küçük parmağını kesmiş yerine de tuz basmış. Çalı çırpı toplayıp ağacın iki tarafına koymuş. Yılan delikten çıkıp ağacın yanına gitmiş. Yılan, elmaya uzanır uzanmaz, paşanın oğlu, kılıcını çekip onu vurmuş. Yılan olduğu yere yığılmış. Oğlan, yatağına gidip uyumuş. Paşa, sabah kalkmış küçük oğlanın yanına gitmiş; “Sen de ağabeylerinin dediğini mi diyeceksin?” demiş. Küçük oğlan; “Elmaları yılan yiyormuş. Yılanı öldürdüm.” demiş. Ağabeyleri onu kıskanmış.

Elma ağacının altına bakmışlar, yılanı bulamamışlar. Ağabeyleri, kendisiyle dalga geçmişler. Paşa, ağacın altına gitmiş. Bakmış ki yılan yok ama kan izleri var. Kan izlerini takip etmişler. İz, kuyunun yanında kaybolmuş. Küçük oğlan; “Kuyunun içine girmiştir.” demiş. Büyük oğlan; “Beni iple aşağı indirin. On metre sonra çekin.” demiş. Büyük oğlanı iple aşağıya indirmişler. On metre sonra; “Beni çekin.” demiş. Dışarı çıkmış; “Kuyuda bir şey yok.” demiş. Paşanın diğer iki oğlu da denemiş, onlar da kuyuda bir şey olmadığını söylemişler. Küçük oğlan; “Beni de iple indirin. Ben çekin diyene kadar indirin.” demiş. Kuyuya indirmişler. Kuyunun dibine kadar inmiş. Bakmış ki yaşlı bir

kadın örgü örüyor; “Buralarda hiç yılan gördün mü?” demiş. Yaşlı kadın; “Şu odada yatıyor.” demiş. Oğlan; “Onu nasıl öldürebilirim?” demiş. Yaşlı kadın; “Diğer odada kırk tane kılıç var. Odanın içinde de saman var. Kılıçları samana dokundur. Hangi kılıç samanı yakarsa o kılıçla öldürebilirsin.” demiş. Paşanın oğlu odaya girmiş, bütün kılıçları denemiş. Hiçbiri samanı yakamamış. Kapıdan çıkarken kapının eşiğinde bir kılıcı daha görmüş. Samana dokundurmuş. Saman yanmış. Kılıcı almış, yılanın bulunduğu odaya girmiş. Yılanı kırk parçaya bölmüş, torbaya koymuş; “İpi çekin.” demiş. Ağabeyleri, ipi kesip eve gitmişler. Çaresiz, yaşlı kadının yanına gelmiş; “Dünyaya nasıl dönebilirim?” demiş. Yaşlı kadın; “Bu yoldan direk git. Karşına iki boğa çıkacak, biri siyah biri kırmızı. Kırmızısı seni vursa, yedi kat yerin dibine gidersin; siyahı vursa, dünyaya gidersin. Ama kırmızı boğa bırakmaz.” demiş.

Yukarı çıkmış, kırmızı boğa ile karşılaşmış. Aşağı inmiş, yılanla karşılaşmış. Aşağı inse yılan; yukarı çıksa, boğa. O da kuyunun diğer tarafına doğru tırmanmış. Bakmış ki yılan, kendisine doğru değil; leylek yavrularına doğru gidiyor. Yılanın kafasını koparmış. Leylek; “Dile benden ne dilersen!” demiş. Paşanın oğlu; “Beni dünyaya götür.” demiş. Leylek; “Seni dünyaya götürmem için kırk ekmek, kırk ölü hayvan getireceksin. Yoksa bu denizi aşamam.” demiş. Paşanın oğlu kırk ekmeği ve kırk hayvan ölüsünü bulup leyleğe getirmiş. Leyleğin sırtına binip yola çıkmış. Yolda ekmek ve hayvan ölüsü bitmiş. Leylek et istemiş. Paşanın oğlu ayağını kesip leyleğe vermiş. Leylek, ağzına koymuş ancak yememiş. Paşanın oğlunu dünyaya ulaştırmış. Oğlanın ayağını da tekrar yapıştırıp yavrularının yanına dönmüş.

Paşanın oğlu, susadığı için karşılaştığı ilk evin kapısını çalmış. Yaşlı bir kadın çıkmış; “Ne istiyorsun oğlum?” demiş. Paşanın oğlu; “Susadım, bana biraz su getir.” demiş. Kadın içeri girip tasın içine işlemiş ve getirmiş. Paşanın oğlu; “Bu suyunuz niye bu kadar çok tuzlu?” demiş. Kadın; “O su değil. Tasa işedim ve sana getirdim.” demiş. Paşanın oğlu; “Suyunuz yok mu?” demiş. Kadın; “Var, ama suyun gözünde bir yılan var. Suyun gelmesini engelliyor.” demiş. Paşanın oğlu; “Beni çeşmenin yanına götür.” demiş. Suyun yanına gitmişler. Yılan; “Her haftada bana bir kız getireceksiniz demedim mi? Burada ne işiniz var? Gidip paşanın kızını getirin!” demiş. Paşanın oğlu, yaşlı kadına; “Paşanın kızına söyle kuyunun başında beklesin. Yılan çıkar çıkmaz onu öldürecek.” demiş. Yaşlı kadın, paşanın kızını getirmiş. Kız, kuyunun başında bağırarak; “Ben paşanın kızıyım!” demiş. Yılan kızı yemek için kafasını dışarı çıkarmış. Paşanın oğlu,

kılıcını çıkarıp yılanın kafasını kesmiş. Yılanın kafası kesilince su güröl güröl akmaya başlamış. O yörenin paşası; “Çağırın o yiğidi! Kızımı ona vereceğim.” demiş. Paşanın yanına gitmiş. Paşa, kızını oğlana vermiş. Oğlan, karısını da yanına alarak babasının yanına gitmiş. Başından geçenleri anlatmış. İki de çocuğu olmuş. Çocukları ve karısıyla mutlu bir hayat sürmüşler.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

Anlatan: Rıza DOYMAZ

10. GÂVUR GÜL

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde kıtlığın olduğu, insanların bir dilim ekmeğe muhtaç olduğu bir yerde üç kız kardeş varmış.

Bunların anne babaları ölmüş. Zamanla evdeki yiyecekleri tükenmiş. Bir gün, iki gün, üç gün derken evin iki büyük kızı aralarında; “Böyle giderse üçümüz de evde açlıktan öleceğiz. İyisi mi biz küçük kardeşimizi keselim de yiyelim. Kışı bununla bitiririz, yazın da başımızın çaresine bakarız.” demişler. Küçük kız diğer odada bunları duymuş. Hem ağlamış, hem de tırnaklarıyla önündeki toprağı eşmeye başlamış. Belli bir süre böyle devam etmiş. Birden önüne bir delik açılmış. O da bu delikten aşağı inmiş. Bir de ne görsün; bir ahır, ahırın içinde atlar var. Atların yemliğine bakmış: ceviz içi, kuru üzüm, fıstık içi... Atların yemliğini boşaltmış. Ablalarına götürmüş. Ablaları; “Bunları nereden getirdin?” demişler. Küçük kız; “Beni kesmek için konuştuğunuzda ben diğer odadaydım. Konuştuğunuz her şeyi duydum. Ben de ağladım. Farkında olmadan tırnaklarımla da yeri eşmişim. Bir delik açıldı. Delikten girdim. Bir ahıra indim. Ahırda atları ceviz içi, kuru üzüm ve fıstık içiyle besliyorlardı. Ben de atların yemliklerini boşalttım size getirdim ki beni kesmeyesiniz.” demiş. Büyük kızlar; “Yerini bize de göster.” demişler.

Kız, göstermiş. Ahırın yerini öğrenmişler. Artık her gün ahıra gidip yiyeceklerini alıp geliyorlarmış. Bu ahır aslında orada bulunan bir paşanın oğluna aitmiş. Bir gün böyle, bir hafta böyle, bir ay böyle derken paşanın oğlu atların zayıfladığını fark etmiş. Bu işin içinde bir iş olduğunu anlamış. Çünkü başkaları saman bile bulamazken o, atlarını ceviz içi, kuru üzüm ve fıstık içi ile besliyormuş. Her zamanki gibi atların yemini vermiş ancak gitmemiş, ahırda gizlenmiş. Kızlar yine delikten girmiş. Atların yemliklerindeki bütün yiyecekleri toplamışlar. Tam çıkacakları sırada paşanın oğlu önlerini kesmiş; “Durun bakalım! İn misiniz cin misiniz? Demek ki benim atlarımdan bu hale gelmesine sebep olan sizlersiniz. Ben size ne ceza vereyim?” demiş. Kızlar durumlarını anlatmış. Büyük kız; “Paşanın oğlu beni alırsa kendisine öyle bir halı yaparım ki Halep şehrinin bütün askeri otursa bile yarısı boş kalır.” demiş. Ortanca kız; “Paşanın oğlu beni alırsa kendisine öyle bir sofraya sererim ki Halep şehrinin bütün askeri oturup yese dahi sofradaki yemeğin yarısı kalır.” demiş. Küçük kız; “Paşanın oğlu beni alırsa kendisine bir çift evlat doğururum.” demiş.

Paşanın oğlu bunları almış konağına götürmüş üçüyle de bir düğün yapıp evlenmiş. Aradan dokuz ay bir yıl geçmiş. Paşanın oğlu hesap sormaya başlamış. Büyük kızlar sözlerini yerine getirememiş, küçük kız hamileymiş. Paşanın oğlu; “Hani bana verdiğiniz sözler?” demiş. Bu arada küçük kız doğum yapmış. Bir erkek bir de kız çocuğu doğmuş. Büyük kızlar endişelenmiş; “Biz sözümüzü yerine getiremedik, kardeşimiz sözünü yerine getirdi. Paşanın oğlu ikimizi de öldürür.” demişler. Çocukları alıp bir leğenin içine koymuşlar ve nehre bırakmışlar. Çocukların yerine de iki köpek yavrusunu koymuşlar. Paşanın oğluna; “Paşa, biz sözümüzü yerine getirmediğimiz ama en azından köpek yavrusu da dünyaya getirmediğimiz. Bak, diğer eşin iki çocuk yerine iki köpek yavrusu dünyaya getirdi.” demişler. Paşanın oğlu; “Gidin onu bir domuz derisinin içine koyun. Yolun ortasına bırakın. Üstüne bir tokmak indirin. Gelen bir vursun giden bir vursun. Ve herkes bilsin ki bu kadın iki köpek yavrusu dünyaya getirdi.” demiş. Küçük kızı domuz derisinin içine koymuşlar, yolun ortasına bırakmışlar. Köpek yavrularını yanına indirmişler. Üstüne de bir tokmak indirmişler. Gelen bir tokmak vurmuş giden bir tokmak vurmuş.

Gelelim çocuklara;

Başka bir diyarda yaşlı bir kadın varmış. Kadının da bir keçisi varmış. Dünyada varı yoğu bu keçisiymiş. Keçisini köyün sürüsüyle birlikte yabana gönderirmiş. Kadın, son zamanlarda keçisinin akşamları süt vermediğinin farkına varmış. Köyün çobanından şüphelenmiş. Köyün çobanını çağırmış; “Keçimi sağlıyorsun.” demiş. Çoban; “Yok, teyze sağmıyorum, bu kadar davar dururken nasıl keçini sağırım!” demiş. Yaşlı kadın inanmamış. Keçisinin boynuna ipi takmış, çoban ile birlikte sürüye gitmiş. Keçi başını kaldırmış hiç durmadan gitmiş. Kadın, keçinin ipinden tutmuş ve arkasından gitmiş. Keçi gitmiş, gitmiş, bir su kenarında durmuş. Suyun kenarında bulunan bir leğenin başına geçerek leğendeki çocukları emzirmiş. Kadın, keçisinin neden eve geldiğinde süt vermediğini anlamış. Leğendeki çocukları almış eve getirmiş. Önce karınlarını doyurmuş, ardından leğende banyo yaptırmış bu çocuklara. Çocukların üzerine döktüğü her tas su, altın olarak leğenin içine düşmüş. Kadın su dökme dökme evini altınla doldurmuş. Günler geceleri, geceler gündüzleri takip etmiş. Aradan on yıl geçmiş. Çocuklar artık arkadaşların arasına çıkıp oyun oynamaya başlamış. Erkek çocuk, arkadaşlarıyla oyun oynarken arkadaşları; “Neden ismin yok?” demişler. Çocuk eve gelmiş, yaşlı kadına; “Neden bizim ismimiz yok? Oyun oynarken arkadaşlarım bana “ismin ne” diye

soruyorlar.” demiş. Kadın; “Bak oğlum sana gerçeği anlatayım. Siz benim çocuğum değilsiniz. Ben sizi bir suyun kenarında, leğenin içinde buldum. Benim de çocuğum yoktu. Sizi aldım eve getirdim. Durum bundan ibaret.” demiş. Çocuklar; “Bize yeterince baktın. Biz artık sana yük olmak istemiyoruz. Onun için buralardan gideceğiz.” demişler. Kadın; “Durun gitmeyin! Zaten sizden başka kimsem yok. Ben sizinle daha mutluyum.” demiş. Çocuklar; “Artık yeter! Biz gidip anne-babamızı bulacağız. Kim olduğumuzu öğreneceğiz.” demişler.

Yola çıkmışlar. Az dinlenmişler, çok yürümüşler. Nice dağları, suları, yolları aşıp bir yol kenarına gitmişler. Gece vakti ulaştıkları bu yol kenarında sabahlamaya karar vermişler. Gidip bir taşın üzerine uzanmışlar. Sabah uyanmışlar ki, ohoo! Üzerine uzandıkları taş koca bir saray olmuş. Meğer geldikleri bu yer paşanın oğlunun sarayının karşısıymış. Tabi, bunlar bunun farkında değilmiş. Çocukların teyzeleri konağa misafirlğe gelmiş. Teyzeleri onları tanımışlar. Ancak onlar teyzelerini tanımamış. Teyzeleri bu çocukların kardeşine ait olduğunu anlamış ve paşanın bunları tanımamasından endişelenmişler. Düşünmüşler, taşınmışlar Cadı Karı’nın yanına gitmişler durumlarını anlatmışlar; “Bu çocukların çaresine bakarsan ne istersen onu yaparız.” demişler. Cadı, kalkmış çocukların sarayına gitmiş. Orada akşamlamış. Akşam yemeğini yedikten sonra oğlanın, kız kardeşini çok sevdiğini anlamış ve eve gitmiş. Düşünmüş taşınmış oğlanı Selvi Ağacı’nın ve Gâvur Gül’ün yanına göndermeye karar vermiş. Gavur Gül, bir mağara ağzında otururmuş. Kim yanına gidip “Gâvur Gül” diye seslenirse birinci seslenmede, dizlerine kadar; ikincisinde göbeğine kadar; üçüncüsünde de tamamen taş olurmuş. Selvi Ağacı da her telden çalan, her dilden konuşan bir ağaçmış. Onun yanına giden bir daha dönemiyormuş. Cadı, kızın yanına gitmiş; “Sizin bu konağınıza Selvi Ağacı ile Gâvur Gül gerekir. Bunlar olmadan bu konaktan hayır göremezsiniz. Onun için kardeşine söyle gitsin bunları çağırsın.” demiş. Kız, Cadı’nın dediklerine kanmış. Kardeşi, akşam eve gelince; “Bizim konağa Selvi Ağacı ve Gâvur Gül gerekiyor.” demiş. Oğlan; “Etme eyleme! Gavur Gül’ün yanına giden taş oluyor, Selvi Ağacı’nın yanına giden dönemiyor.” demiş. Kız, kardeşinin gitmediğini görünce yalandan hastalanmış. Erkek, kardeşinin hastalığından endişelenmiş. “Çare yok, gitmezsem kardeşim ölecek.” demiş. Çaresiz, yola çıkmış. Gece dememiş, gündüz dememiş atını sürmüş. Mağaranın önüne gitmiş; “Gâvur Gül!” demiş. Dizlerine kadar taş olmuş. “Gâvur Gül!” demiş. Göbeğine kadar taş olmuş. Oğlan, üçüncü defa seslenmeden; “Ne var evladım!”

demiş. Oğlan, taş olmaktan kurtulmuş. Gavur Gül devam etmiş; “Bak oğlum, aslında ben konuşmazdım. Ancak o domuz derisinin içine konup yol üstüne bırakılan ananızın gül hatırı için konuştum. Bu çevrede gördüğün taşlar var ya, işte bu taşların hepsi aslında senin gibi delikanlılardı. Buraya gelip taş oldular. Ben konuştum, şimdi bu taşların hepsi uyanır ve beni linç ederler. Gidip Selvi Ağacı’na da selamımı söyle, gelsin gidelim, demiş. Oğlan, Selvi Ağacı’na gitmiş. Onu da alıp Gâvur Gül’ün yanına gelmiş. Atına bineceği sırada; “Dur! Senin atınla gidersek bu taş olan insanlar uyandığında bizi yakalar. Benim atımla gidelim ki bizi yakalayamasınlar. Çünkü atım, rüzgâr gibidir. Arkasından bırak insanı, rüzgâr bile yetişemez, demiş. Gâvur Gül’ün atına binip hızla konağa gitmişler. Teyzeleri, paşanın yanına gidip; “Bu çocuklar büyürse senin başına bela olur. İyisi mi sen bunları davet et ki bunlarla aran iyi olsun.” demişler.

Çocukları akşam yemeğine davet etmişler. Teyzeleri de bol tavuklu bir pilav ile sulu yemek yapıp yemeğin içine zehir atmışlar. Gâvur Gül, bütün bu yapılanları biliyormuş. Çocukları çağırmış; “Bak oğlum, bunlar senin yemeğine zehir koyacak onun için giderken kedinin de yanında götür. Yemeği önce kedine yedirirsin sonra sen yersin.” demiş. Çocuklar da hem kediyi hem de Gâvur Gül’ü paşanın konağına götürmüşler. Yemeğe başlamadan önce çocuk; “Paşa! Herkesin bir huyu vardır. Benim huyum da, ilk lokmayı kedime yediririm sonra kendim yerim.” demiş. Paşa; “Tabi olur, neden olmasın!” demiş. Çocuk, lokmayı alıp kedinin önüne atmış. Kedi, lokmayı yutar yutmaz çevresinde döne döne yere düşmüş ve ölmüş. Bu sırada Gâvur Gül; “Bak Paşa! Bu çocuklar, domuz postuna koyup yol üzerine attığın ve gelenin gidenin bir tokmak vurduğu kadının çocuklarıdır. Bu çocuklar senin.” demiş. Bütün gerçeği anlatmış. Paşa, yol üstüne bıraktığı karısını alıp eve getirmiş. Çocuklarını da yanına almış. Gâvur Gül’ü oğluna almış. Daha önce hiç duyulmamış bir düğün töreniyle onları evlendirmiş. Diğer iki karısının (çocukların teyzeleri) ayaklarını iki ata bağlamış. Aç olan atın uzağına yem, susuz olan atın uzağına da su koymuş. Atın biri kendisini suya çekerken, diğeri yeme doğru uzanmaya çalışınca kadınlar ortadan ikiye bölünmüş. Böylece dünya selamete ermiş.

Masalım selamete bitti, rahmet anne babalarınızın kemikleri üzerine olsun.

Anlatan: Hatice DOĞAN

11. GORKAĦ AHMET

Bir varımış bir yohumuş, Alah'ın gulu çoĦumuř, çoĦ demesi g nahımış. Bir GorgaĦ Ahmet varmış. AĦřama gadar evden  ıĦmazımıř. Garısı, Ahmet'e gızmış; “Ne bu! AĦřama gadar evde duruyon. Ne  alışıyon, ne beşey ediyon. dimiş. GorgaĦ Ahmet; “Bana iki yumurta ver bir de ip ver.  alışmaya gediyoum.” dimiş.

Garısı iki yumurta vermiş bir de ip vermiş. GorgaĦ Ahmet yola  ıĦmıř. Yolda bakmış k  iki kişi daşları sıkıyo. Yanlarına getmiş. Yumurtaları, elinin i inde sıkıp suyunu  ıĦarmıř. Adamlar baĦmıř k  Gorkak Ahmet, daşları elinin i inde sıkıp suyunu  ıĦarıyo; “Biziminen arĦadař olman mı?” dimişler. GorkaĦ Ahmet; “Olurum, neye olmayam k .” dimiş. GorkaĦ Ahmet'i eve g t rm şler. Bir g n oduna getmişler. GorkaĦ Ahmet, ipi daĦın  evresine dolamış. ArĦadařları; “Ne yapıyon?” dimişler. GorkaĦ Ahmet; “DaĦı yerinden s k p eve g t r y m k  her g n oduna gelemeyeniz.” dimiş. ArĦadařları; “BıraĦ babam bıraĦ! DaĦı yerinden s kebilin mi?” dimişler.

GorkaĦ Ahmet'i alıp eve g t rm şler. Bir g n yine GorkaĦ Ahmet'le bařĦa bir işe getmişler. O işi de yarım yamalak yapmış; “Get gardaşım işine! Biziminen arĦadař olamazsın.” dimişler. GorkaĦ Ahmet; “Yoo, getmem! Haybemi altınınan doldurursanız olur.” dimişler. Haybesini altınınan doldurmuşlar, bir devin  zerine bindirmişler eve getirmişler. Dev yorulmuş. Nefesini boşaltmış. BaĦmıřlar k  KorkaĦ Ahmet aĦa ların arasında geziniyo; “Ula Ahmet! Ne geziyon orada?” dimişler. GorkaĦ Ahmet; “Babamın eski bir gılcı varıdı. Onu arıy m k  boynunuzu vuram.” dimiş. “GeraĦı yok aĦam.” dimişler. Ga mışlar oradan. GorkaĦ Ahmet de altınları almış eve getmiş.

Gorkak Ahmet, muradına yetmiş, siz de yetin.

Anlatan: Kudret GEZİCİ

12. GURT

Bir varımış bir yoğumuş, bir gurd varımış. Bir gün birinin goyununu yemiş. Adam, gurdun ardına vermiş. Gurd gaçmış gaçmış bir yazıya¹⁶ gelmiş. Baħmıřkı bir goyun yayılıyo; “Seni yirim!” demiş. Goyun; “Yirsin yimesine de! Abdest alıp namaz gılıyım da ondan sonra beni yirsin.” demiş. Gurd gabul itmiş. Goyun abdest almaħ için çeşmiye getmiş. Goyun gaçmış. Gurd govalamış. Yaħalıyamayınçı yoluna devam itmiş. Bir atınan garşılaşmış; “Seni yirim!” demiş. At; “Yirsin yimesine!” demiş. Gurd; “Nasıl?” demiş. At; “Ayağımın altında babamın yazdığı yazı var. Yazıyı oħursan beni yirsin.” demiş. Gurd, yazıyı oħumak için eğilmiş. At, depiginen gurdun ağzının üzerine vurmuş. Gurd yere düşüp bayılmış. At gaçmış oradan. Gurd ayılmış; “Bilmem neyini ne ettiğim gurdy!

“Eline geçti bir goyun;

Yiyeydin, ideydin bir oyun.

Eline geçti bir at;

Ye de yerine yat.”

“Ne işin vardı da goyunun namaz gılmasını behledin? Namaz gılıp da ĥoca mı olacadin? Atı yaħaladin, yiyeydin! Ne işin vardı da atın ayağının altındaki yazıyı oħudun? Oħuya oħuya mılla mı olacadin? Yiyeydin de yerine yataydın!” demiş.

İşte bu da bu gadar.

Anlatan: Kudret GEZİCİ

16 Yazı: Ovakı tarla.

13. GURDINAN GEÇİ

Bir varımış bir yoğumuş bir geçi varımış. Geçinin iki oğlağı olmuş. Günde gider yayılır gelir emziririmiş yavrularını. Bir gün gurd gelmiş oğlakları yimiş. Geçî; “Sen benim yavrularımı yidin! Dur senin başına bir çorap öriyim.” demiş. Geçî, bir guyu gazmış. İçine de odun goymuş, ataşı yahmış. Guyunun üstüne de yuhka bir şeyler sermiş. Gurdu davet itmiş. Gurd gelmiş guyunun üzerine oturmuş ve guyunun içine düşmüş; “Oy, başım! Oy belim!” demiş. Geçî;

“Cangılımlı cüngulumu yimiyeydin,

Oy başım, oy belim dimiyeydin!” demiş.

Anlatan: Kudret GEZİCİ

14. HAİN KARDEŞ

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde iki kardeş varmış. Bu kardeşlerin büyüğü evliymiş. Karısı da güzel mi güzel, çalışkan mı çalışkan bir kadıymış. Herkes gıpta ile bakarmış bu kadına. Bu iki kardeş birlikte otururmuş. Evli olan bir gün kardeşine; “Benim yaşıma artık ilerledi. Ben hacca gideceğim. Evim ve eşim sana emanet.” demiş.

Bu zamanda hacca gidenler üç ay beş ay bir yıl yolculuk yaparlarmış. Hacca gidenlerin kimi giderken, kimi de gelirken ölmüş. Evli olan, hazırlıklarını tamamladıktan sonra yola çıkmış. Aradan bir hafta, üç ay, beş ay geçmiş derken küçüğü yengesine gönlünü kaptırmış; “Ağabeyim yolda ölmüştür. Seni ben alacağım.” demiş. Yengesi; “Nasıl olur? Ben senin yengenim, sen de benim kardeşim sayılırsın.” demiş. Adam; “Ya bana varırsın ya da ben seni öldürürüm!” demiş. Kadın; “Ölürüm yine varmam!” demiş. Adam, yengesinin elini kolunu bağlamış. Çölün ortasında bir çukur kazmış. Boğazına kadar toprağa gömmüş. Evine dönmüş.

Bu arada o çevrede bir ağa otururmuş. Bu ağa ava gitmeyi severmiş. Bir gün yine adamlarını almış ava çıkmış. Köpekleri bırakmış. Köpekler, kadının gömülü olduğu yerin etrafını dönmüş ve havlaya havlaya ağanın yanına gitmiş. Ağa; “Gidip bakalım. Köpekler bir şey buldu.” demiş. Köpekler, ağayı ve ağanın adamlarını kadının olduğu yere götürmüş. Ağa; “Malsa sizin; cansa benim.” demiş. Bakmışlar ki bir kadın boğazına kadar toprağa gömülmüş. Kadını çıkarmışlar ki, dünyanın en güzel kadını. Ağa; “Yavrum, kimin kimsen yok mu?” demiş. Kadın; “Yok.” demiş. Ağanın da yıllar sonra bir erkek çocuğu olmuş başka da çocuğu yokmuş. Kadını eve götürmüş. Karısına; “Bu kadının kimi kimsesi yok. Bize hizmet etsin. Hem bize yardım etmiş olur hem de bir ekmek yer.” demiş. Karısı razı olmuş gibi görünse de, tek çocuğu olduğu için ve kadın güzel olduğu için, kocasının bu kadın ile evleneceğini düşünerek kadını kıskanmış. Aradan üç beş ay geçmiş. Ağanın karısı iyice kuşulanmış. Bir gece bebeğin boğazını keserek kanlı bıçağı kadının yastığının altına koymuş; “Ağa ağa! Kalk, bu kadın oğlumun boğazını kesti!” demiş. Ağa; “Etme tutma kadın! Garibanın biri, niye öldürsün oğlumu?” demiş. Karısı; “Çocuğumun olmadığını biliyor. Onunla evlenmen için çocuğumu öldürdü.” demiş. Ağa, inanmamakla birlikte çaresiz kabullenmiş. Karısı; “Bu kadını götür ve öldür.”, demiş. Ağa, kadını almış köyün dışına çıkarmış; “Kızım, artık bizim evde yaşaman mümkün değil.” demiş.

Kadına altın vererek onu göndermiş. Kimi kimsesi olmayan kadın tekrar yollara düşmüş. Yolda bir kalabalıkla karşılaşmış. Kalabalığın içinden birine; “Bu insanlar niye buraya toplanmış?” demiş. Adam; “Ağaca asılı adamı görüyor musun? Bu adamın borcu var. Borcunu ödemediği için ağaca astılar.” demiş. Kadın, adama acımış; “Ne kadar borcu var?” demiş. Adam; “Bir kese altın.” demiş. Kadın, ağanın verdiği keseyi çıkarmış; “Alın bu adamın borcunu.” demiş ve yoluna devam etmiş. Ağaca asılı olan adamı indirmişler. Adam; “Niye indirdiniz?” demiş. Köylüler; “Kadının biri borcunu ödedi.” demişler. Adam; “Nereye gitti?” demiş. Kadının gittiği yolu göstermişler. Adam; “Bu kadının bende gönlü var ki borcumu ödedi. Yoksa niye borcumu ödesin.” demiş. Kadının arkasından koşmuş. Kadını yakalamış; “Niye borcumu ödedin? Sen beni sevdin. Ben de seni gördüm ve sevdim. Bana varacaksın.” demiş. Kadın; “Benim sende gönlüm yok. Yoldan geçiyordum. Ağaçta asılı olduğunu gördüm ve sana acıdım onun için borcunu ödedim.” demiş. Adam, kadını bırakmamış. Bir süre tartışmışlar, çekişmişler. Bu arada tüccarlık yapan biri gemiyle oraya geliyormuş. Adam kıyıda birilerinin çekiştiğini görünce kavga olduğunu anlamış. Gemiyle kıyıya gelmiş. Tüccar, kırk adamını da yanına alarak yanlarına gelmiş; “Derdiniz ne?” demiş. Adam; Bu kadın beni sevdiği için benim borcumu ödedi. Ben de onunla evlenmek istiyorum kabul etmiyor.” demiş. Kadın, gerçeği anlatınca tüccar ve adamları kadını almak istemişler. Adam karşı çıkınca adamı bir güzel pataklayıp kadını gemiye götürmüşler. Bir süre sonra kadına ilgi duymaya başlamışlar. Kadın da kırk erkeğin arasında korkmuş. Hele bakışlarını görünce iyice korkmuş ve ellerini kaldırarak; “Ey iyiyi ve doğruyu bilen Allah’ım! Sen dara düşen kullarının dualarını kabul edersin. Ya beni bunlardan kurtar, ya da canımı al.” demiş. Allah, kadının duasını kabul etmiş. Kısa bir süre sonra öyle bir fırtına çıkmış ki gemiyi paramparça etmiş, denizin dibine gömmüş. Kadını da gemideki eşyalarla birlikte bir sahile sürüklemiş. Aradan kaç gün geçti bilinmez. Kadın kendisine gelmiş. Bu kadınlığıyla belalardan kurtulamayacağını anlamış. Allah’a dua etmiş. Erkek kılığına bürünmüş. Böylece başı beladan kurtulmuş.

O yörede yaşayan insanlar kıyıda birinin olduğunu görünce yanına gelmişler. Ticaret mallarını görünce kadını, tüccar sanmışlar; “Zengin biri olmalısın. Gidecek yerin yoksa bizim ülkede yaşa.” demişler. Kadın; “Ev yapmak için bana bir yer verecekseniz kalırım, yoksa yoluma devam ederim.” demiş. Adamlar, kadına yer vermişler. Aradan zaman geçmiş, ülkenin insanları kadını sevmiş. Bu arada ülkenin padişahı ölmüş. Bir iki

ay padişahsız kalmışlar. Sonra kadının çok iyi bir insan olduğunu düşünerek, kadını padişah yapmaya karar vermişler. Kadının yanına gelmişler; “Biz seni ülkemizin padişahı yapmak istiyoruz.” demişler. Olurdu olmazdı derken kadın ülkenin padişahı olmuş. Tahtına oturup alıştıktan sonra yayınladığı fermana; “Ülkede ne kadar kör, sakat ve hastalıklı insan varsa padişah tarafından tedavi edilecek.” demiş. Bu fermanı duyan gelmiş. Allah’ın emriyle görmeyenin gözünü iyileştirmiş. Sakat olanın ayağını iyileştirmiş. Eli kırılanın elini iyileştirmiş. Padişahın namı artık bütün dünyada duyulmuş. Duyan gelmiş.

Gelelim Diğerlerine:

Bu arada kadının kocası hacdan dönmüş; “Karım nerede?” demiş. Kardeşi; “Karın, kötü kadın olup kaçtı. Ben de kör oldum.” demiş. Adam; “Mısır diyarında bir padişah varmış her hastalığı bir dokunuşta iyileştiriyormuş. Seni ona götüreyim de gözlerin açılsın.” demiş. Yola çıkmışlar. Darağacına asılan adamla karşılaşmışlar; “Nereye gidiyorsun?” demişler. Adam; Ayağım sakat. Duydum ki her hastalığı iyileştiren bir padişah varmış. Oraya gidiyorum.” demiş. Birlikte yola devam etmişler. Yolda ağa ve karısı ile karşılaşmışlar; “Yolculuk nereye?” demişler. Ağa; “Karımın eli kırık. Duydum ki her hastalığı iyileştiren bir padişah varmış. Oraya gidiyoruz.” demiş. Birlikte yola devam etmişler. Ne kadar zaman yolculuk yaptıkları bilinmez, padişahın sarayına varmışlar. Sarayın bahçesi, dünyanın her tarafından gelen insanlarla dolmuş taşmış. Padişah, bahçedeki insanlara göz gezdirirken bunları tanımış. Askerlerine onları göstererek; “Şu adamları huzuruma getirin.” demiş. İki kardeşi, ağaca asılan adamı, ağayı ve ağanın karısını alıp padişahın huzuruna çıkarmışlar. Kadın, erkek kılığına büründüğü için onu tanıyamamışlar, ancak kadın onları tanımış; “Oturun bakalım kürsülere! Derdiniz nedir?” demiş. Dertlerini söylemişler. Padişah; “Hepiniz iyileşirsiniz, ancak ne yaptınız da bu hale geldiniz? Bana doğruyu söyleyin yoksa derdinize çare olamam.” demiş.

Önce kocasının kardeşi anlatmış; Ağabeyim hacca gitti ve karısını bana emanet etti. Karısı çok güzel ve çalışkan bir kadındı. Ben, ağabeyim dönmez düşüncesiyle, karısını almak istedim. Kadın kabul etmeyince kadının ağzı ve gözlerini kapatarak bir çölün ortasında boğazına kadar gömdüm ve geldim. O gün bu gün gözlerim görmüyor, demiş. Sonra ağanın karısı anlatmış; “Kocam av dönüşü bir kadın getirdi. Kadının

güzelliğini görünce kocam kadın ile evlenir düşüncesiyle oğlumun boğazını kestim. Kanlı bıçağı da kadının yastığının altına koydum ve suçu kadına attım. Kocama; ‘Kadını öldüreceksin!’ dedim.” demiş. Ağaca asılan adam; “Borcum olduğu için beni bir ağaca asmışlardı. Yoldan geçen bir kadın bana acıyarak borcumu ödedi ve beni kurtardı. Ben de ‘Bu kadın beni sevdiği için beni kurtardı.’ dedim ve kadına, ‘Beni alacaksın!’ dedim. Kadın kabul etmedi. Kavga ettik. Oradan geçen tüccarlar bizi görünce beni dövdüler, kadını da alıp gittiler. Kadına ne oldu bilmiyorum.” demiş. Padişah, hepsini iyileştirmiş; “Siz çıkın -kocasını göstererek- bu kalsın.” demiş. Dışarı çıkmışlar. Kocasına dönmüş; “Söylenenleri kendi kulağınla duydun değil mi? Artık gerçeği biliyorsun.” demiş. Kocası; “Biliyorum.” demiş. Kadın, üzerindeki erkek kıyafetlerini çıkarmış; “İşte karın benim!” demiş. Başından geçenleri anlatmış ve padişah kıyafetlerini kocasına vererek; “Bundan sonra sen bu ülkenin padişahı, ben de senin karın.” demiş.

Allah herkesin muradını böyle kabul etsin.

Anlatan: Abuzer YILDIRIM

15.HAVUÇÇUK

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir karı koca varmış. Bunların çocukları olmamış. Köye çerçi¹⁷ gelmiş. Karı koca; “Gidip havuç alalım.” demişler. Havuç almışlar, eve gelmişler. Havuçları paylaşmaya karar vermişler: “Biri benim, biri senin” derken bir havuç ortada kalmış; “Bir çocuğumuz olsaydı bu havucu da ona verirdik.” demişler. Havuç; “Sizin çocuğunuz ben olayım!” demiş. Karı koca; “Olur.” demişler.

Aradan çok zaman geçmiş. Bu Havuççuk’un arkadaşları çalı çırpı toplamaya gitmişler. Havuççuk; “Anne, ben de gitmek istiyorum.” demiş. Annesi; “Sen küçüksün, onlarla birlikte gidemezsin.” demiş. Havuççuk ısrar edince Annesi de izin vermiş. Arkadaşları çalı-çırpıyı toplamışlar. Havuççuk ortadan kaybolmuş. Aramışlar bulamamışlar. Eve gelmişler. Havuççuk’un annesi; “Havuççuk nerede kaldı?” demiş. Çocuklar; “Ortadan kayboldu. Bir daha da göremedik.” demişler. Karı- koca, aramaya çıkmış, bulamamış. Havuççuk, geceyi dışarıda geçirirken bir ses duymuş. Sese doğru gitmiş. Üç hırsız, bir küpün içinden tasla altın çıkarıp paylaşıyormuş. “bir tas sana, bir tas bana” derken bir tas ortada kalmış; “Bir arkadaşımız daha olsaydı, bu tası da ona verirdik.” demişler. Havuççuk, tasın üzerine atılarak; “O arkadaş ben olayım!” demiş. Hırsızlar; “Gecenin bu saatinde bu da neydi?”deyip kaçmışlar. Altınlarını da küp ile birlikte orada bırakmışlar. Havuççuk, altın küpünü alıp eve gitmiş. Annesi; “Akşam neredeydin?” demiş. Havuççuk olanları anlatmış; “Eğer birileri gelip senden su isterse altın tas ile su verme.” demiş. Annesi; “Tamam.” demiş. Havuççuk, arkadaşlarıyla gezmeye çıkmış. Üç hırsız yoldan geçerken; “Çok yorulduk. Şu eve gidip su içelim.” demişler. Eve gidip kapıyı çalmışlar. Havuççuk’un annesi çıkmış. Hırsızlar; “Uzun yoldan geldik. Bize bir tas su verir misin?” demişler.

Kadın gidip altın tase suyu doldurmuş ve getirmiş. İçmişler, ancak çaldıkları tase tanımışlar; “Altınların yerini bulduk, akşam gelip altınlarımızı alalım.” demişler. Akşam olmuş, Havuççuk eve gelmiş; “Kimseye su verdin mi?” demiş. Annesi; “Üç kişi geldi, su istedi. Ben de verdim.” demiş. Havuççuk; “Altın tasla mı verdin?” demiş. Annesi; “Evet.” demiş. Havuççuk; “Bu adamlar, gece gelip altınları çalmak isteyecekler. Siz yatın ben beklerim.” demiş. Karı-koca yatmış. Havuççuk, küreği almış. Ateşin içine koyup iyice ısıtmış. Bacanın yanında beklemiş. Hırsızlar, ip ile bacadan aşağı inmeye başlamış.

17 Çerçi: Eskiden köylere gidip çeşitli yiyecek ve giyecek malzemeleri satan seyyar satıcı.

Birincisi aşığı iner inmez Havuççuk, küreği sırtına yapıştırmış; “Aah anam!” demiş. Arkadaşları; “Ne oldu?” demişler. Hırsız; “Bir şey yok.” demiş. Biri daha inmiş. Onun da sırtına vurmuş; “Aah!” demiş. Yukarıdaki; “Ne oldu?” demiş. Hırsız; “Bir şey yok.” demiş. O da bacadan inmiş. Havuççuk, küreği onun da sırtına vurmuş. Onun da sırtı kızarmış. Üçünün de sırtı kızarınca bayılmışlar. Sabah uyanmışlar, Havuççuk’a; “Seni mahkemeye vereceğiz.” demişler. Havuççuk; “Gidin.” demiş.

Havuççuk’u mahkemeye vermişler. Havuççuk mahkemeye gitmiş. Hırsızlar; “Hâkim Efendi, Havuç bizim altınları çaldı.” demişler. Havuççuk; “Hâkim Efendi, herkesin sırtına bakın. Kimin sırtı kızarmış ise o hırsızlık yapmış demektir.” demiş. Hâkim,  hırsızın da sırtına bakmış. Üçünün de sırtı kızarık imiş. Havuççuk’un sırtına bakmış. Bir şey görememiş; “Hırsız olan nzsnz!” demiş. Hırsızları hapse atmış. Havuççuk da tekrar evine gitmiş.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun

Anlatan: Zeliha TEKİN

16. HELAL HAMZA İLE HARAM HAMZA

Bir varmış bir yokmuş vakti zamanında iki kardeş varmış. Birinin adı Helal Hamza, birinin adı Haram Hamza'ymış. Helal Hamza bir kıza âşık olmuş. Kızın yedi kardeşi varmış. Kızı vermemişler. Helal Hamza, bu kızın aşkıyla günbegün eriyormuş. Haram Hamza da canavar gibi yabanda büyümüş.

Köyün çobanı davarları otlatırken bir gün Haram Hamza bir koyunun boynunu koparmış ve koyunu yemiş. Bir gün üç gün beş gün derken çoban çare bulamamış; “Ben koyunları otlatmaya götürdüğüm zaman bir canavar çıkıp koyunların boynunu koparıp götürüyor. Ben bir çare bulamadım.” demiş. Köylüler, sürüyü çobanın önüne katmış. Kendileri de bir tuzak kurarak gizlenmişler. Haram Hamza, koyunun boynunu koparmak için koyunlara yaklaştığı zaman yakalamışlar. Köye getirmişler. Bakmışlar ki bu bir canavar değil bir insan. Saçını sakalını kesmişler. Haram Hamza'nın saç sakalı kesilince Helal Hamza onu tanımış; “Bu benim kardeşim. Onu ben alacağım.” demiş.

Haram Hamza'yı eve götürmüş. Aradan çok zaman geçmiş. Haram Hamza; “Kardeşim, senin bir derdin var.” demiş. Helal Hamza durumunu anlatmış. Bu arada dev, Helal Hamza'nın âşık olduğu kızı ve kızın bir kardeşini kaçırmış. Kızın diğer kardeşleri; “Kardeşlerimizi Helal Hamza kaçırdı. Onu öldüreceğiz.” demişler. Haram Hamza; “Bana kırk gün kırk gece mühlet verin. Kardeşlerinizi bulmazsam öldürün.” demiş. Kırk lokma ekmek, kırk yudum su hazırlamışlar ve Haram Hamza yola çıkmış. Gece gündüz demeden yola devam etmiş. Yolda bir çeşmenin başında toplanmış ve ortalığı velveleye veren kadınlarla karşılaşmış; “Niye böyle bağıırıyorsunuz?” demiş. İçlerinden bir kız; “Sırayla çeşmeden su doldurmaya gidiyoruz. Suyun içinde bir ejderha var. Çeşmenin başına gideni yutuyor.” demiş. Haram Hamza; “Siz buradan uzaklaşın.” demiş. Kendisi çeşmenin başına gitmiş. Çeşmenin içinden bir ejderha çıkmış. Haram Hamza, kılıcını çekmiş ve ejderhayı kırk parçaya bölmüş; “Artık rahatlıkla su doldurabilirsiniz.” demiş. Herkes suyunu doldurup gitmiş, ancak bir kız orada kalmış. Haram Hamza; “Sen niye burada bekliyorsun? Evdekiler su bekliyordur. Suyunu doldur da git!” demiş. Kız; “Bizi bu beladan kurtardın. Dile benden ne dilersen. Can istersen, can; mal istersen, mal vereyim!” demiş. Haram Hamza; “Ne can isterim, ne de mal. Dev, bir kızı ve kardeşini Yemen'e kaçırmış. Oraya nasıl gidebilirim?” demiş. Kız; “Oraya nasıl gidilir kimse

bilmez. Giden de dönmemiştir. Bilse bilse şu ağacın üzerine yuva yapan karga bilir. Karganın da yavruları olduğu için kimse yaklaşıyor.” demiş.

Meğer bu karganın yavrularını yiyen bir yılan varmış. Fakat karga bir türlü yılanı yakalayamazmış. Haram Hamza, karganın yuvasının olduğu ağacın altına gitmiş, uzanmış. Bakmış ki ağacın kökünden bir yılan ağaca çıkıyor. Kılıcını çekmiş, yılan yuvadan çıktıkça doğramış yılanı. Kırk parçaya bölmüş, parçaları toplayıp kasketinin altına koymuş. Karga, Haram Hamza’yı ağacın altında görünce; “Yavrularımı öldüren sensin demek ki!” demiş. Haram Hamza’nın kafasına atmak için bir değirmen taşı sırtlayıp getirmiş. Karganın yavruları; “Bu adam bizi kurtardı. Yılanı doğrayıp kasketinin altına koydu.” demişler. Karga, taşı yerine bırakmış ve Haram Hamza’nın yanına gelmiş; “Yavrularımı bu beladan kurtardın. Can istersen, can; mal istersen, mal vereyim!” demiş. Haram Hamza; “Ne mal isterim; ne can. Dev, bir kız ile kızın kardeşini Yemen’e kaçırmış. Beni Yemen’e götür.” demiş. Karga; “Seni götürürüm, ancak ben ‘pırt’ dedikçe ağzıma bir dilim ekmek, bir damla su vereceksin.” demiş. Haram Hamza, kartalın sırtına binmiş ve yola çıkmışlar. Kartal ‘pırt’ dedikçe Haram Hamza bir parça ekmek, bir damla su vermiş. Ne kadar yol gittikleri bilinmez; ekmek ve su bitmiş. Kartal ‘pırt’ demiş, Haram Hamza, kılıcını çıkarmış sırtından bir parça et koparıp kartala vermiş. Kartal et parçasını dilinin altına koymuş ve yola devam etmiş. Yemendeki bir çayırın üzerine gelmişler. Karga; “Burası Yemen.” demiş. Haram Hamza, kartalın sırtından inmiş. Karga; “Sırtıma bin, seni devin yanına götüreyim.” demiş. Haram Hamza; “Otura otura yoruldum. Bundan sonrasını yürüyerek gideceğim. Sen yavrularının yanına dön.” demiş.

Kartal, dilinin altındaki et parçasını çıkarıp Haram Hamza’ya vermiş. Haram Hamza, et parçasını tekrar sırtına yapıştırıp yola çıkmış. Devin evine varmış. Bakmış ki kızı ve kızın kardeşini bağlamışlar. Devin askerleriyle kavgaya tutuşmuş. Kılıcını çekip hepsinin kafasını kesmiş. Devin kafasını koparıp kırk parçaya bölmüş ve kızı kurtarmış. Kızı ve kızın kardeşini almış memlekete dönmüş. Kızın kardeşleri kızı, Helal Hamza’ya vermeyi kabul etmişler. Kırk davul ve kırk zurna ile yedi gün yedi gece düğün yaparak evlendirmişler.

Allah, dinleyenlerin muradını kabul etsin.

Anlatan: Mustafa DOĞAN

17. HENDEK

Ne varmış ne yokmuş. Zamanın birinde öksüz bir genç varmış. Adıyaman'da geçinemiyormuş. Mersin'e gitmeye karar vermiş. Mersin'de de geçinemeyince İstanbul'a, oradan da başka bir devlete geçmiş.

Gittiği yerin dilini de bilmiyormuş, kimseyi de tanıımıyormuş. Birkaç gün sokaklarda aç susuz yaşamış. Bir gün bir fırının önünde durmuş. Bakmış ki insanlar fırına giriyor, ekmeğini alıp çıkıyor. İki günden beri ağzına bir dilim ekmek almayan genç, fırının önünde akşama kadar beklemiş. Bakkalılık yapan birinin dikkatini çekmiş. Gencin yanına gelmiş; "Sabahtan beri bu fırının önünde bekliyor, fırına bakıyorsun. Ne bir yere gittin, ne de bir lokma ekmek yedin. Bir derdin mi var?" demiş. Genç; "Türkiye'den geliyorum. Orada geçimimi sağlayacak bir iş bulamayınca geze geze buralara kadar geldim." demiş. Bakkal; "Kimin kimsen yok mu senin?" demiş. Genç; "Dünyada kimsem yok." demiş. Bakkal; "Karşıdaki lokantaya git. Dilediğini ye. Hesap almaya geldiklerinde; 'Hendekten alın.'dersin." demiş. Genç, lokantaya gitmiş, karnını doyurmuş. Hesap almaya geldiklerinde; "Hendekten alın." demiş. Tekrar bakkalın yanına gelmiş. Genç adamın üstü başı kir pas içindeymiş. Bakkal; "Hamama git temizlen. Ayakkabıcıya git ayakkabı al. Kendine üst baş al. Para isteyen herkese; 'Parayı hendekten al.'dersin." demiş. Genç, hamama gitmiş, temizlenmiş. Hamam sahibi para istediğinde; "Parayı hendekten al." demiş. Üst baş almış. Herkese; "Parayı hendekten al." demiş. Bakkalın yanına gelmiş. Bakkal; "Misafirim ol." demiş.

Genci alıp evine götürmüş. Aradan üç gün geçtikten sonra; "Oğlum, üç gündür misafirimsin. Misafirlik üç gündür. Bugün kadın pazarı var. Erkekler bir köşeye gidip oturur. Kadınlar da sırayla, erkeklerin önünden geçerler. Önünden geçen kızlara bakarsın. Hangisi hoşuna giderse onu al." Demiş. Genç, kadın pazarına gitmiş. Önce erkekler bir köşeye gidip oturmuşlar. Sonra kızlar sırayla erkeklerin önünden geçmiş. Genç, birinin kolundan tutmuş; "Allah'ın emriyle seni istiyorum. Benimle evlenir misin?" demiş. Kız; "Kabul ederim, ancak bir şartım var." demiş. Genç; "Söyle." demiş. Kız; "Ne olursa olsun, Allah'ın işine karışmayacaksın." demiş. Genç; "Peki." demiş. Allah'ın emriyle evlenmişler. Aradan aylar yıllar geçmiş. Kadın; "Evde oturup yemeyle olmaz." demiş. Genç; "Ne yapalım?" demiş. Kadın; "Sana bir dükkân açacağım. Eşyayı aldığın fiyata satacaksın. Bir kuruş bile kâr etmeyeceksin. Bir yıl sonra oturup hesabımızı yaparız."

demiş. Dükkânı açmışlar. Sabunun kilosunu üç kuruşa alıp üç kuruşa satmış. Yağın tenekesini on kuruştan alıp, on kuruşa satmış... Aradan bir yıl geçmiş. Oturup hesap yapmışlar. Sermayenin üç katı kazanmışlar. Genç; “Aldığımız malı aynı fiyata sattığımız halde üç kat para kazandık. Bu nasıl oldu?” demiş. Kadın; “Evliliğimiz burada biter! Ben sana Allah’ın işine karışmayacaksın demedim mi? Niye Allah’ın işine karıştın?” demiş. Genç; “Etme eyleme kadın, affet! Bir hatadır oldu. Bir daha olmaz.” demiş. Kadın kabul etmemiş. Boşanmış.

Genç, tekrar bakkalın yanına gelmiş. Durumu anlatmış; “Memlekete döneceğim. Ancak şu hendek meselesi neyin nesiydi?” demiş. Bakkal; “Bizim devlette herkes malının zekâtını verirdi. Artık zekât verecek kimse kalmayınca, devlet, büyük bir hendek kazdı. Zekâtları toplayıp hendeğin içine atıyor. Buraya gelen misafirler istediği şeyi alır. Esnaf, sattığı eşyanın parasını gidip bu hendekten alır.” demiş. Genç; “Burası gerçekten iyi bir memleketmiş, anacak ben sözümde durmadım.” demiş. Memleketine dönmüş.

Masalım selamete bitti. Allah, cemaatin anne babasına rahmet eylesin.

Anlatan: Bahattin YILDIZ

18. HIRSIZ

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında Abuzer ile Fatma adında bir karı koca varmış. Abuzer hırsızlık yaparmış. Abuzer bir gün inekleri otlatmaya götürmüş. Dağda bir deve bulmuş. Deveyi eve getirmiş. Fatma; “Bu ne?” demiş. Abuzer; “Görüyorsun ki deve!” demiş. Fatma; “Götür sahibine ver.” demiş. Abuzer; “Bunu kesip kavurma yapalım.” demiş. Fatma; “Etme eyleme, sahibi gelirse ne deriz!” demiş. Abuzer; “Bir şey olmaz.” demiş. Fatma, ne yapmışsa kocasını durduramamış. Abuzer, deveyi kesmiş. Kavurma yapıp leğenin altına saklamış. Devenin sahibi aramış aramış, bulamamış deveyi. Abuzer’in evine gelmiş; “Devemi kaybettim. Görmediniz mi? demiş. Abuzer; “Ne devesi? Görmedik.” demiş. Fatma; “Deveyi Abuzer getirdi. Kesip kavurma yaptık, leğenin altına koyduk.” demiş. Devenin sahibi gidip şikâyet etmiş. Abuzer’i tutuklamışlar. Abuzer, karısına; “Aman ha aman kapıya sahip çık!” demiş.

Abuzer’i karakola götürmüşler. Hapse atmışlar. Aradan beş on gün geçmiş, Fatma kocasını ziyarete gitmiş. Kocasının tembihini hatırlamış; “Abuzer, ‘Aman ha aman kapıya sahip çık!’ demişti.” demiş. Kapıyı söküp sırtına almış, hapishaneye gitmiş. Abuzer dışarı çıkmış; “Bu ne Fatma?” demiş. Fatma; “Kapıya sahip çık demiştin ya, ben de kapıyı sırtıma alıp geldim.” demiş. Abuzer; “Seni yarım akıllı kadın!” demiş. Karısını kovalamış. Fatma kaçmış kaçmış, çavuşun odasına girmiş. Çavuş çorba içiyormuş; “Burada ne işin var kadın?” demiş. Fatma; “Kocam beni kovaladı ben de buraya kaçtım.” demiş. Çavuş; “Başka yer mi yoktu?” demiş. Fatma; “Kocam beni kovaladı. Korkumdan şu masanın altına ettim. Git bak tıpkı içtiğin çorba gibi.” demiş. Çavuş da kovalamış. Fatma, koşa koşa eve varmış. Abuzer eve gelmiş. Fatma’yı tokatlamış. Fatma yine kaçmış. Fatma; “Sarımsağımı ve sakızımı evde unuttum.” demiş. Eve gidip sakızını ve sarımsağı almış. Abuzer yine dövmüş. Fatma yine kaçmış. Abuzer; “Gel Fatma gel! Nereye kaçıyorsun?” demiş. Fatma; “Evde sarımsağım ile sakızım kaldı.” Demiş. Abuzer yine Fatma’yı yakalamış ve dövmüş.

Masalım erdi selamete, cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

Adı Soyadı: Fatma ERDOĞAN

19. HIRSIZ KELOĞLAN

Bir varmış bir yokmuş. Hiç rahat durmayan, çevresine zarar veren babasız bir çocuk varmış. Annesi çocuğu şehre, hocaya göndermiş. Çocuğun kafası kel olduğu için Keloğlan derlermiş adına.

Keloğlan, hocaya giderken tavuk götürmüş. Yolda şehrin zenginleri görmüş; “Elindeki nedir Keloğlan?” demiş. Keloğlan; “Tavuk, hocaya götürüyorum.” demiş. Zenginlerden biri; “Ne tavuğu, bu tavuk değil kuş.” demiş. Şehrin diğer zengini; “Kuş değil keklik.” demiş. Keloğlan eve dönmüş; “Ben artık hocaya gitmem.” demiş. Annesi; “Yine ne oldu, niye gitmiyorsun?” demiş. Keloğlan; “Ben okumak istemiyorum. Şehre gideceğim.” demiş. Keloğlan’la dalga geçen zengin adam, işçilerine; “Halep’ten mal gelmiş, gidip alacağım. Gidin evdeki altın çuvalını alın gelin.” demiş. Keloğlan, zengin adamı duymuş. Kölelerden önce eve gidip kapıyı çalmış. Zengin adamın karısına; “Halep’ten mal gelmiş. Kocan, altın torbasını istedi.” demiş. Altın torbasını alıp oradan kaçmış. Şehrin başka bir mahallesinde bir dükkân açmış. Sırasıyla bütün zenginlerin altınlarını çalmaya başlamış. Zenginler toplanıp paşaya gitmeye karar vermişler. Keloğlan’ın dükkânının önünden geçerken; “Nereye gidiyorsunuz ağalar?” demiş. Zenginler; “Ortalıkta bir hırsız dolaşıyor. Böyle giderse bütün malımızı çalacak, onu arıyoruz.” demişler. Keloğlan; “Hırsız böyle mi aranır?” demiş. Zenginler; “Ya nasıl aranır?” demişler. Keloğlan; “Üzerinizdeki her şeyi çıkarın. Eski elbiseler ve çarık giyin.” demiş. Yeni elbiseleri, ayakkabıları ve saat gibi kıymetli eşyalarını indirip çarşıyı dolaşmaya başlamışlar. Keloğlan da onların eşyalarını alıp dükkânı kapatarak oradan kaçmış. Kandırıldıklarını anlayan zenginler durumu paşaya anlatmışlar. Paşa; “Bir deveye altın yükleyin çarşıya bırakın. Kim götürürse altınları o çalmıştır.” demiş. Zenginler bir deveye altın yükleyip şehrin ortasına bırakmışlar. Keloğlan, deveyi yakalamış, altınları alıp deveyi de kesmiş. Bütün evleri aramışlar ancak deveyi bulamamışlar. Yine paşanın huzuruna çıkmışlar; “Paşam, devamız da gitti altınlarımız da ama hırsızı bulamadık.” demişler. Paşa; “Şehrin bütün sokaklarına altın dökün. Kim alırsa hırsız odur.” demiş. Şehrin bütün sokaklarına altın dökmüşler. Keloğlan, eline küp almış. Ayakkabısının altına sakız yapıştırmış. Sırayla bütün sokakları dolaşıp altınları küpüne boşaltmış. Yine hırsızı bulamayan zenginler paşanın huzuruna çıkıp; “Paşam altınlarımız gitti ama hırsız yakalanmadı.” demişler.

Paşa artık bunu onur meselesi yapmış. Hırsız yakalayan kişiyi ödüllendireceğini söylemiş ve bunu bütün şehre ilan etmiş. Cadı kadın, paşanın huzuruna çıkıp hırsız yakalayacağını söylemiş. Cadı, Keloğlan'ın annesini bulmuş; "Oğlum çok hasta! Doktor, 'deve eti yerse iyileşir.' dedi. Deve eti varsa Allah rızası için biraz ver!" demiş. Keloğlan'ın annesi; "Sandığın altında biraz olacak." demiş. Cadı, hırsızın Keloğlan olduğunu anlamış. Eti almış ve Keloğlan'ın evine gitmiş; "Oğlum hasta! Deve eti yerse iyileşecek. Deve eti varsa Allah rızası için biraz ver de oğlum iyileşsin!" demiş. Keloğlan; "Gel anacığım, bizde deve etinden çok ne var? Daha geçenlerde annem bir hükümet devesi kesti." demiş. Cadıyı ahıra götürüp kafasını kesmiş ve ahıra gömmüş. Annesine; "Bir daha böyle yaparsan seni de bunun gibi yaparım. Hayatımla oynuyorsun." demiş. Hırsız yine bulunamamış. Paşanın kızı; "Baba, bana müsaade edersen hırsız bulurum." demiş. Paşa; "Buyur kızım müsaade senin! Bir de sen dene." demiş. Kız, Keloğlan'ın yanına gitmiş. Keloğlan ile evlenmiş. Yatmışlar. Keloğlan uykuya dalar dalmaz kız yavaşça yataktan çıkmış. Keloğlan'ın kapısını boyamış babasının yanına gitmiş. Kız; "Hırsız buldum. Sabah askerlerini gönder. Kimin kapısı boyalı ise hırsız o." demiş. Keloğlan uyanmış. Bakmış ki kapısı boyalı. Karısı da yok. Durumu anlamış. Hemen dışarı çıkmış. Boya satan bir dükkânın camlarını kırmış. Boya küplerini almış sırayla şehrin kapılarını boyamış. Paşanın kapısını da boyamış. Paşa dışarı çıkmış. Kendi kapısı boyalıymış. Kızını çağırmış; "Benim de kapım boyalı. Hırsız ben miyim?" demiş.

Bu hırsızlık olayı artık bütün şehirlerin, bütün devletlerin dikkatini çekmiş. Herkes korkmaya başlamış. Başka bir devletin paşası ilin paşasına bir elçi göndererek; "İlindeki hırsız bul, bulamazsan sana savaş açarım!" demiş. Paşa; "Hırsız kimse gelsin bir şartım var. Şartımı yerine getirirse affederim yoksa kellesini alırım." diye ferman yayınlamış. Keloğlan, sırma hırkasını giymiş, paşanın huzuruna çıkmış; "Aradığın hırsız benim! Emriniz!" demiş. Paşa; "Oğlum utanmadın mı, bu işleri başıma açtın?" demiş. Keloğlan; "Paşam, meseleyi bilersen bana hak verirsin." demiş. Hocaya giderken, şehrin zenginlerinin kendisine yaptıklarını anlatmış. Paşa; "Senin yüzünden devletler bana savaş açacak. Bu meseleyi halledersen seni affederim yoksa kelleni alırım." demiş. Keloğlan; "Bundan kolay ne var? Sen bana bir koç kes. Koçun her tüyüne bir çan(zangul) tak, bana getir. Gerisine karışma." demiş.

Koçu kesmişler. Derisini yüzmüşler. Her bir tüyüne çan(zangul) takmışlar. Keloğlan deriyi giymiş. Paşanın karşısına çıkmış. Bir titremiş, bütün çanlar ses çıkarmış. Paşa irkilmiş. Keloğlan; “Bana bir süvari birliği de ver.” demiş. Paşa kabul etmiş. Keloğlan atına binmiş, süvarilerle yola çıkmış. Diğer paşanın konağına gitmiş. Gündüz, kalenin giriş çıkışlarını öğrenmiş. Akşam kaleye girmiş. Her merdiven başına bir sırk dikmiş. Paşa’nın huzuruna çıkmış, her tüyüne bir çan takılı olan deriyi de giymiş ve sallanmış. Çanlar şakır şakır ses çıkarınca paşa korkmuş. Keloğlan; “Ey insanoğlu! Ben Azrail’im, ruh alırım. Ruhunu almaya geldim.” demiş. Paşa; “Misafirlerim var yarın gel, demiş. Keloğlan saklanmış. Diğer akşam yine Paşa’nın huzuruna çıkmış; “Ey insanoğlu! Allah, ‘O ne biçim insanmış ki ruhunu vermiyor? Onu bana canlı canlı getir.’ dedi. Sen sandığa gir. Ben seni huzura götüreceğim. Allah bana; ‘Bu insanoğlu niçin canını vermedi.’der. Ben de, ‘Ya Rabbi, eşek olduğu için ruhunu vermedi.’ diyeceğim. Sen de eşek gibi anır. Sonra bana yine sorar. Ben de, ‘Köpek olduğu için ruhunu vermedi.’ diyeceğim. Sen de köpek gibi havla o zaman seni affeder.” demiş. Paşa; “Olur.” demiş.

Keloğlan, Paşa’yı sandığın içine koymuş. Doğru memleketine, paşanın yanına gitmiş. Türkiye’nin paşasıyla önceden anlaşmış. Paşa; “Bu nasıl insandır ki ruhunu sana vermedi?” demiş. Keloğlan; “Ya Rabbi! Bu, insan değil eşek.” demiş. Sandıktaki paşa eşek gibi anırmış. “Türk Paşa’sı yine sormuş. Keloğlan; “Ya Rabbi! Bu, insan değil köpek.” demiş. Sandıktaki paşa, köpek gibi havlamış. Keloğlan sandığı açmış. Paşa sandıktan çıkınca Türk Paşa’sı; “İşte benim baş edemediğim hırsız bu! Bana nasıl savaş açacaksın?” demiş. Her iki Paşa da Keloğlan’ı affetmiş. Kızlarını da ona vermişler. Keloğlan, eşlerine; “Bu akşam bir rüya gördüm. Sağ tarafımda güneş, sol tarafımda ay yatıyordu.” demiş. Türkiye Paşa’sının kızı; “Sağ tarafında yatan benim, sol tarafında yatan da diğer karın.” demiş.

Masalım selametle sona erdi, rahmet dinleyenlerin anne- babasının üzerine olsun.

Anlatan: Bahattin YILDIZ

20. HOCA

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir hoca varmış. Hocanın yanına gelip ders alan öğrencileri varmış. Öğrencilerin evlenme çağı gelmiş. Öğrencilerini evlendirmiş. Bir de öksüz öğrencisi varmış. Ona da dul bir kadın bulmuş.

Aradan zaman geçmiş, hoca öğrencilerini yine toplamış. Aile durumlarını, eşlerinin durumunu sormuş. Biri; “Karım akşama kadar oturuyor, başka bir iş yapmıyor.” diye yakınmış. Başka biri; “Karım çok geveze ve hiçbir şeyi beğenmiyor.” demiş. Başkası; “Karım çok pasaklı ve tembel. Nereden başıma bela ettin bunu!” demiş. Velhasıl hiç kimse karısından memnun değilmiş. Ancak öksüz olan öğrencisi hiç konuşmamış. Hoca merak etmiş; “Herkes şikâyetini bildirdi. Bunca yıldır evlisin, senin de vardır söyleyeceğin bir şeyler. Sen hiç konuşmadın.” demiş. Öksüz öğrenci; “Ne söyleyeyim hocam! Karımdan memnunum. Akşam eve geldiğimde ellerimi ayaklarımı yıkar, yemeği hazırlar, ne yaparsam yapayım beni üzmez. Tek eksiği yatağa uzandığımda vücudu bir ölünün vücudu kadar soğuk.” demiş. Hoca; “Bu kadın cinlerin, perilerin soyundandır. Bunu bir gece takip et, ne olduğunu öğrenirsin.” demiş.

Adam, eve gitmiş. O gün köyde cenaze varmış. Cenazeyi gömmüşler. Uyku vakti gelmiş. Yatağa girmişler. Ancak öksüz öğrenci uyuyormuş gibi yapıp karısını beklemiş. Kadın, kocasının uyuduğundan emin olduktan sonra yataktan kalkmış, yavaşça dışarı çıkmış. Öksüz öğrenci de takip etmiş. Kadın, mezarlığa gitmiş. Cinleri ve perileri etrafına toplamış ve ateşin çevresinde eğlenmişler. Sonra yeni gömülen cenazeyi çıkarıp ciğerlerini çiğ çiğ yemiş, cenazeyi tekrar gömmüş. Adam, korkusundan eve koşmuş. Yatağına girmiş ve derin bir uykuda imiş gibi horlamış. Kadın tekrar gelip yatağa girmiş. Kadın, sabah erkenden kalkmış kocasının yemeğini hazırlamış. Kocasını kaldırmış, kocasının elini yüzünü yıkamış. Havluyla kurulamış. Adam, sofraya oturmuş. Kadın oturmamış. Adam; “Sen niye sofraya oturmuyorsun?” demiş. Kadın; “Canım istemiyor. Ben sonra yerim.” demiş. Adam; “Hadi oradan! Sabaha kadar cinlerle ve perilerle oynayıp ölü eti yersen tabi ki yemek yemezsin.” demiş. Kadın büyümüş büyümüş evin içini kaplamış. Adam arkasına bakmadan kaçmış. Gitmiş gitmiş başka bir ülkeye varmış. Köşker¹⁸ kılığına bürünerek köşkercilik yapmaya başlamış.

18 Köşker: Ayakkabı tamircisi.

Aradan yıllar geçmiş. Adamın gittiği ülkenin padişahı kızını evlendiriyormuş. Padişah, kızın düğünü için çarşıya çıkmış. Köşkerin yanına gelmiş. Bakmış ki köşker; iğneyi ayakkabıya bir batırıyor ağlıyor, bir batırıyor gülüyor. Padişah; “Oğlum, sen niçin iğneyi bir batırıştta gülüyor; bir batırıştta ağlıyorsun.” demiş. Köşker; “Ben bir hocanın önünde talebeydim. Hoca, öğrencilerin hepsini evlendirdi. Bana da dul bir kadın buldu ve beni evlendirdi. Aradan zaman geçti. Hoca bizi çağırdı. Herkes karısından şikâyetçi idi bense konuşmadım. Hoca bana ‘Senin karın nasıl?’ dedi. Ben de karım çok iyi, bir dediğimi iki etmiyor, ancak yatağa girdiğimde karımın vücudunun bir ölü gibi soğuk olduğunu söyledim. Hocam, ‘Karını takip et.’ dedi. Karımı takip ettim. Mezarlığa gitti yeni gömülen bir cenazeyi çıkarıp ciğerlerini yedi. Ben de eve koşup yatağa girdim. Sabah sofraya oturmadı. Ben de: ‘Niye sofraya oturmuyorsun?’ dedim. Karım, ‘ Canım istemiyor.’ dedi. Ben de, ‘Hadi oradan! Sabaha kadar ölü eti yersen tabi ki yemek yemezsin!’ dedim. Karım büyüdü büyüdü evin içini kapladı. Ben de kaçtım. Şimdi buralarda köşkerlik yapıyorum. İğneyi batırırken, ‘Kurtuldum.’ diyorum gülüyorum; ikinci kez batırdığımda, “Kadın bana hizmette kusur etmiyordu, beni üzmemek için elinden geleni yapıyordu. Ne işim vardı da takip edip huzurumu bozdum.” diyorum ve ağlıyorum. İşte ağlamamın ve gülmemin sebebi bu, demiş.

Masalım burada bitti, rahmet dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

Anlatan: Dursune DOĞAN

21. İBRAHİM ETHEM

Heket heket hengiloş, biri kara biri boz. Karasına bindim kaçmadı, bozına bindim sıçmadı. Bir varmış bir yohmuş İbrahim Etem adında bir padişah varmış. Akşama kadar sarayında, karyola yatakların üzerinde yatarken bahor ki damın üzerinde bir ayak sesi gelir. Bir adam çağırır: “Hele gêt bah! Damın üstünde ayak sesi gelir.” diyor. Adam, damın üstün gidor ki bir Arap var; “Ne işin var padişahın damının üstünde?” diyor. Adam; “Devemı arom.” diyor. Padişahın adamı; “Gêt babam gêt! İşin yoğ mı? Damın üstünde deve ne aror?” diyor. Arap; “Êlasa¹⁹ gêt padişahına söyle, evde karyolanın üstünde yatmaynan Allah’ı bulabilir mısın? Söyle padişahlığı terk êtsın.” diyor.

Adam gidor padişaha sölor. Padişah, gêca düşünor. Sabah olur, atını, yêmegini hazırlor yola çıhor. Şehrın dışına kadek gidor. Bir ağacın altına gelir sofrasını açor ki yêmek yiye. Bir kuş gelir çınağını²⁰ vuror ekmegi alor uçor gidor.. Padişahın atı da rahvan atmış. Kuşun ardına vêrmış. Bakmış ki kuş uçtu, ekmegi, bir dağ başında ayaklarından bağlanmış bir adamın ağzına vêrdı: “Dêmek ki Cenabı Allah, kuşunan gene insanın rızkını gönderor. Öylese ben de padişahlığı terk êdarım.” diyor. Gêrı eve gelir. Atını matını biraHOR, yola çıhor. Bir çobana rast gelir; “Sen elbısanı bana vêr, elbısamı da sen gêy.” dêmiş. Çoban, padişahı tanor; “Olır mı padişahım, ben senin elbısanı nası gêyim?” diyor. Padişah; “Sen elbısanı bana vêr. Benımkinı götür sat, at, nê êdarsan êt.” dêmiş. Çoban elbısasını giyor, yola çıhor. Gidor bir köye. Gendısına yatacah yêr bulor. Gidor dağa odın getiror sator. Geçinor işte. Birkaç gün geçor; “Yav bu adam kim? Geldı gelalı ne yağmır yağor, ne bi şı olur! Hêç bereketı kalmadı bu köyün.” diyorlar. Gidolar yanına; “Sen kimsın kardaşım? Sen geldın gelalı ne yağmır yağor ne bi şı olur! Hêç bereketı kalmadı köyün. Gêt kardaşım köyımızdan!” diyorlar. Padişah; “Peki ağam! Ben gidom, fakat gendınıza mikayıt²¹ olun! Cenabı Allah öyle bir yağmır vêracaH ki dağ daş su altında kalacaH.” diyor. Yola çıhor. Cenabı Allah bi yağmır vêror, bi yağmır vêror, dağ daş suya kesılor; “Yav bu adam êyı adammış! Biz kıymatını bilmadıH.” diyorlar. Padişahın arHasına düşolar; “Yav hocam sen eyı

¹⁹ Êlasa: Öyle ise.

²⁰ Çınağını vurmak: Ayaklarıyla kapmak.

²¹ Mikayıt olmak: Sahip çıkmak, dikkat etmek anlamında kullanılır.

adammışsın, biz kıymatını bilmediñ! Köye dön.” diyolar. Padişah; “Hadı babam, işinize! Gêç kaldınız.” diyor.

Gidor hıcaza²². Orada bir camıda yator kañor. Aradan yêrmı sene geçor. Oğlı yêrmı yaşına gelor. Babasını aramağa çıñor. Aror aror bulamor. Geze geze Mekke’ye gelor. Bir adama soror; “Ğarib²³, çoban kılığında bir adam arom.” diyor. Adam; “Bêyla bir adam var. Mekke’de, camıda yator.” diyor. Oğlan; “Adı ne?” diyor. Adam; “İbrahim Etem.” diyor. Camıya gidorlar, bañolar ki yoñ. Adam; “Êlasa dağa odına gêtı.” diyor. Dağ yolına gidor. Bañor ki babası abdest almış, namaz kılor. Bi yêra saklanor bu oğlı. Babası farkında olor amma, selam vêırken oğlını görör. Mekke’ye camıya gelor. Namaza duror. Oğlı da yanında safa duror. Namazda Allaha’a dua êdor; “Ya Rabbi! Nası êdim ben? Bu benim sevdiğim oğlım! Sen, Cenabı Allah da ‘Bi kalbte iki sevgi olmaz.’demişsin. Sen benim Rabbımsın, senden vazgeçmem. Bu da oğlım, bundan da vazgeçmem. Ya benim canımı al, ya oğlımın canını al ki kurtulam.” diyor. Oğlı, namaz kılarken “pat” düşor, ölor. Kaldırolar götürolar. Bi yêre gömolar. Gendi kañor; “Bu memleket de bana haram.” diyor. Gidor fırından ekmek alor. Derken bir adam gelor, kolından dutor; “İbrahi Etem del mısın? Senı yirmi sene evvel rüyamda gördım. Yirmi senedir senı arom.” diyor. Padişah; “He, benim.” diyor. Birbirlerine sarmaş dolaş ololar, öpişolar. O diyor “Sen benim şıñımsın!”, o diyor “Sen benim şıñımsın!” velhasıl bu hêkâtı da burada bitürolar

Anlatan: Şeyho TANIR

²² Hıcaz: Hac

²³ Ğarib: garib, yabancı.

22. İĞCİ²⁴ BABA

Bir varmış bir yoğumuş Allah'ın gulu çoğumuş, çoğ dimesi günahımuş. Üç kız varırmış bir de goca²⁵ varırmış. “İğci Baba geldi! İğ satarım.” deyin memleket memleket gezerimiş bu goca. Geze geze üç bacının olduğu memlekete varmış. Çarşıya getmiş; “İğci Baba geldi! Eyi iğlerim var!” deyin çığırılmış. Gızların büyüğü çarşıya çıhmış. Gocayı görünçü yanına getmiş; “Bana bir tane iğ ver.” dimiş. Goca; “Sen güzel bir gızsın. İğlerin eyisi evde kötüsü galdı. Gel sana evde vireyim.” dimiş.

Gızı eve götürmüş. Gız eve gedinçi; “Acıhtım.” dimiş. İğci Baba; “Ne yirsin?” dimiş. Gız; “Yiyecek beşeyler olsun yiter.” dimiş. İğci Baba; “İnsan eti yir misin?” dimiş. Gız; “Biz insan eti yiyemeğ.” dimiş. İğci Baba; “Barmağımı yir misin?” dimiş. Gız; “Yirim.” dimiş. Barmağını goparmış gıza vermiş. Gız, göstermeden, pencereden dışarı atmış. İğci Baba; “Yidin mi?” dimiş. Gız; “Yidim.” dimiş. İğci Baba; “Nerdesin barmağım?” dimiş. Barmağ; “Bahçede, otların içindeyi.” dimiş. Gızı, bacağlarından ikiye ayırmış başğa odaya asmış. Tekrardan çarşıya getmiş: “İğci Baba geldi bacılar!” deyin çığırılmış. Öbür gız gelmiş; “Bana bir iğ ver.” dimiş. İğci Baba; “Sen güzel bir gızsın. Eyi iğlerim evde galdı. Hem öbür gardaşın da bizde.” dimiş, gızı eve götürmüş. Onu da büyüğü gimi²⁶ etmiş bir odaya asmış. Tekrardan çarşıya getmiş. Güççüh gız gelmiş. Onu da aynen eyle eve götürmüş. Gızın bir kedisi varırmış. Kedisini de goynuna goymuş getmiş. İğci Babanın evine gelinçi gız; “Acıhtım.” dimiş “İnsan eti yir misin? dimiş. Gız; “Biz insan eti yiyemeğ.” dimiş. “Barmağımı yir misin?” dimiş. Gız; “Yirim.” dimiş. İğci Baba, barmağını goparmış gıza virmiş. Gız, barmağı goynuna birağmış. Kedi barmağı yutmuş. İğci Baba; “Yidin mi?” dimiş. Gız; “Yidim.” dimiş. İğci Baba; “Nerdesin barmağım?” dimiş. Barmağ; “Sıcaağ midedeyim!” dimiş. İğci Baba; “Temam işte! Aradığım gız sensin. Bundan sonra ben senin baban, sen de benim gızımsın.” dimiş. Beraber yaşamışlar. Bir zaman sonra İğci Babanın uyğusu gelmiş; “Uyğum geldi. Uyursam kırk gün galkmam. Evde yiceğ çok. Ye iç evden çığma.” dimiş.

Adam uyurkan, gız bakmış kı adamın sağalarının arasında kırk anahtar var. Anahtarları almış. Bir gapı açmış bakmış kı altın, mücevher, elmas ne kadar değerli

²⁴ İğ: Nakış yapmak için kullanılan küçük iğne.

²⁵ Goca: Yaşlı adam.

²⁶ Gimi: Gibi.

eşya varsa odanın içinde. Başka gapıyı açmış kı insan eti, deve gulağı, geçi ayağı...her türden canlının ölsü odada asılmış. Gardaşlarının cesedini de duvarda görmüş. Başka bir odayı açmış kı yahışılılı bir genç sahalılarından tavana asılmış; “su” deyin inliyo. Masanın üstünde su varımış. Suyu adama virmiş. Adamı da çözmüş. Gendilerine lazım olacak eşyaları da eşağa yükleyip başka bir köye getmişler. Evlenmişler çoluğ çocuğa garişmişlar. Gırk gün sonra İğci Baba uyanmış kı ne uyana! Gız anahtarları almış, oğlanı da almış gaçmış. Dilençi gılığına girmiş. Dilene dilene gızı aramış. Bir gün gızın evine varmış; “Tanrı mısafırı gabul itmeniz mi?” demiş.

Gız gapıya çıkmış. Gızı tanımış. Gızda onu tanımış. Ama oğlan tanımamış. Gız, “yok” demiş. Oğlan, “Tanrı misafiridir gabul idelim.” demiş. Neyse içeri almışlar. Uyhu vahtı gelmiş. Herkes uyumuş. Büyülü su, şişenin içindeymiş. Büyülü suyu oğlanın başucuna goymuş. Gızın saçından dutmuş o duvardan bu duvara vura vura gızı ölüm haddine getirmiş. Gıza Allah’tan nida gelmiş kı; “Gızım ne duruyon, gocanın baş ucundakı şişeyi gırsana!” demiş. Gız, fırsatı bulduğuyunan şişeyi yere atmış gırmış. Gocası sıçramış galkmış. Uyanmış kı ne uyana! Garısı hırmağış²⁷ olmuş. Oğlan, İğci Baba’yı almış döge döge öldürmüş. Üstüne de bir teneke benzin dökmüş yahmış.

Onlar yetti muradına, siz de yetesiniz.

Anlatan: Kudret GEZİCİ

²⁷ Hırma hış olmak: Kan revan içinde kalmak.

23. İHTİYAR ADAM İLE YILAN

Bir varmış bir yokmuş, yaşlı bir adam, bir de karısı varmış. İhtiyar, bir gün çalı-çırpı²⁸ toplamak için dere kenarına gitmiş. Akıntıya kapılan bir kutu, yaşlı adama doğru geliyormuş. Yaşlı adam, dereye girmiş ve kutuyu yakalamış. Kutunun içinde bir yılan varmış. İhtiyar, kutuyu açar açmaz yılan, ihtiyarın yanağından tutmuş. İhtiyar; “Yanağımı bırak.” demiş. Yılan; “Yoo, yanağını bırakmam! Derenin içinde yoluma devam ediyordum. Kimseye zararım yoktu. Ne işin vardı da beni yolumdan ettin?” demiş.

İhtiyar, bir türlü kurtulamamış yilandan; “İleride, çayırın üstünde bir at var. Ona soralım, ısır derse ısırırsın. Bırak derse de beni bırakır yoluna devam edersin.” demiş. Atın yanına gitmişler. Yılan; “Ben derenin içinde yoluma devam ediyordum. Bu adam beni yakaladı. Bunun yanağını ısırayım mı, ısırmayayım mı?” demiş. At; “Isır ve bırakma! Ben gençken çift tımarım, çift yemliğim vardı. Bir at, ne önümden geçebilirdi, ne arkamdan. Şimdi yaşlandım. Bu adam beni bu dereye azat etti. Ne kimse beni öldürüyor, ne de kurt yiyor beni. Acı içinde kıvranıyorum.” demiş. Yılan; “At da ısır dedi.” demiş. İhtiyar; “İlerde bir öküz var. Ona soralım, ne derse onu yaparız.” demiş. Öküzün yanına gitmişler. Yılan; “Ben derenin içinde yoluma devam ediyordum. Bu adam beni yakaladı. Bunun yanağını ısırayım mı, ısırmayayım mı?” demiş. Öküz; “Isır ve bırakma! Ben gençken çift tımarım, çift yemliğim vardı. Her öküz önümden geçemezdi. Şimdi yaşlandım. Bu adam beni bu dereye azat etti. Ne kimse beni öldürüyor, ne de kurt yiyor beni. Acı içinde kıvranıyorum.” demiş. Yılan; “Bak öküz de ısır dedi.” demiş. İhtiyar; “İlerde bir tilki var. Ona soralım, ne derse onu yaparız.” demiş. Tilkinin yanına gitmişler. İhtiyar, uzaktan el işaretiyle; “Beni kurtarırsan sana beş tavuk veririm.” demiş. Yılan; “Ben derenin içinde yoluma devam ediyordum. Bu adam beni yakaladı. Bunun yanağını ısırayım mı, ısırmayayım mı?” demiş. Tilki; “Bu kutunun içine nasıl sığdın? Kutuya gir de görelim.” demiş. Yılan kutuya girmiş. Tilki kutunun kapağını kapatmış ve kutuyu dereye atmış.

İhtiyar, eve, karısının yanına gitmiş; “Derede beni bir yılan ısıracaktı. Atın yanına gittim: ısır, dedi; öküzün yanına gittim: ısır, dedi; tilkinin yanına gittim, beni kurtardı. Ben de ona beş tavuk sözü verdim. Beş tavuk ver, tilkiye götüreyim.” demiş. Karısı;

²⁸ Çalı-çırpı: Ateş yakmak için kullanılan kurumuş ağaç dalları.

“Hadi oradan, işe yaramaz herif! Tilkiyi kandırmışsın işte. Tavuk yok. Git ağanın tazısını heybeye koy götür. Tazı, tilkiyi kovalasın.” demiş. İhtiyar; “Böyle yapamam. Edepsizlik olur.” demiş. Karısı; “Kaybol buradan!” demiş. İhtiyar, ağanın tazısını yakalamış, heybenin içine koymuş. Tilkinin yanına gitmiş; “Al, tavuklar bu heybenin içinde.” demiş. Tilki; “Sen heybenin ağzını aç, tavuklar çıksın.” demiş. İhtiyar; “Bırakırsam kaçarlardı.” demiş. Tilki; “Sen bırak, tutmak benden.” demiş. İhtiyar, heybenin ağzını açmış. Tazı, dışarı çıkar çıkmaz, tilki kaçmış. Tazı, ne olduğunun farkına varmadan, tilki fersah fersah uzaklara kaçmış. Tazı, tilkinin ardına vermiş. Tilki, kaçmış kaçmış bir dağın eteğine gelmiş; Ah ah, kimse yok ki beni bu uçurumdan aşağı atsın! Ne işim vardı da, ihtiyarı yılanın elinden kurtardım da tazı, beni kovaladı! Ben de ta buralara kadar kaçtım, nefes nefese kaldım!” demiş. Biri, tilkinin arkasından gelerek, ayaklarından tutmuş, uçurumdan aşağı atmış. Tilki; “Ananızı ... ha! Bırakmazlar ki insan kendi kendine bir çift laf söylesin!” demiş.

Masalım selametle bitti. Selamet dinleyenlerin ceddi üzerine olsun.

Anlatan: Abuzer YILDIRIM

24. İKİ BACI

Bir varmış bir yokmuş iki baci varmış. İkisinin de büyük ve güzel bir gızı varmış. Biri zengin, biri fakirmiş. Fakir olanın gızı; güldükçe güller açılır, ağladıkça yağmurlar saçılır, yıkandıkça altınlar dökülürmüş.

Padişahın oğlu gelip geçerken bu gızı görmüş. Gızı beğenmiş ve istetmiş. Gızı vermişler. Zengin olan baci, bunu kıskanmış; “Ben zenginim, benim gızımı niye istemediler?” diye dert yanmış. Aradan günler geçmiş, aylar geçmiş gızı almaya gelmişler. Gızın anası, bacasının yanına gitmiş; “Bacım, gızımın üstü sıra git.” demiş. Bacısı; “Tamam.” demiş. Akşam eve gitmiş, tuzlu ekmek yapmış. Sabah yola çıkmışlar. Belli bir yere gadar gitmişler. Tuzlu ekmeği gıza yedirmiş. Gız; “Teyze, ben susadım.” demiş. Teyzesi; “Gelin susadı.” demiş. Gelini almaya gelenler; “Yolumuzun üstünde bir dere var, orada içirelim.” demişler. Gelin, teyzesiyle birlikte suyun yanına gitmiş. Teyzesi, yeğeninin gözlerini çıkarıp dereye bırakmış. Hemen gızını arıbiya bindirmiş. Eve varmışlar. Damat gızı güldürmüş, güller açılmamış; ağlatmış, yağmurlar saçılmamış; yıkamış, altınlar dökülmemiş; “Allah Allah! Benim istediğim gız, güldükçe güller açılır, ağladıkça yağmurlar saçılır, yıkandıkça altınlar dökülürdü.” demiş. Gızdan şüphelenmeye başlamış. Her gün başına gakiyormuş; “Hani sen güldükçe güller açılır, ağladıkça yağmur saçılır, yıkandıkça altınlar dökülürdü.” demiş. Gız; “Önce dökülürdü, şimdi dökülmüyor.” demiş. Damat; “Eee! Şimdi niye dökülmüyor?” demiş. Damat gün be gün gızı sevmemeye başlamış.

Gelelim gözü çıkan gıza:

Yaşlı bir adam ormana, odun etmeye, gitmiş. Tak tak, odun ediyormuş. Gız, dereye yuvarlanıp gitmiş;

“Tak tak tabacık,

Beni goyup gedip babacık,

Ne var kim isen gel beni götür.” demiş. Yaşlı oduncu, dere kenarına gitmiş. Bakmış ki iki gözü de kör bir gız dere kenarında yatıyor. Kız; “Ne var goca baba beni evine götür.” demiş. Goca baba; “Seni götürürüm de gızım, garım çok ahlaksız. Seni eve gomaz.” demiş. Gız; “Olsun goca baba, gidiyim bir gün galayım.” demiş. Neyse, bu goca, kızı götürmüş. Eve varmışlar. Garı; “Hani odun!” demiş. Goca; “Bu gızı dereye buldum.”

hayrımıza bakalım, demiş. Garı; “Yok.” demiş. Goca; “Garı, etme dutma, ne yapsın bu garip!” demiş. Garı, insafa gelmiş; “Geç geç!” demiş. Akşam olmuş. Gız; “Garı ana, beni bi yıka.” demiş. Garı; “Yoo! Ben seni yıkamam.” demiş. Gız; “Gözünü seveyim garı ana! Beni bi kerecik yıka. Ne olur!” demiş. Garı merhamete gelmiş. Gızın başından suyu goyunçu; çağıl çağıl altın dökülmüş. Garı sevinmiş; “Hadi ha gızım, bi daha bi daha!” derken leğen altınla dolmuş. Altınlarla ev yapmışlar, zengin olmuşlar. Ama teyzesi, gızın gözlerini çıkardığı için, gözleri görmüyormuş.

Damat da günbegün, niye güller açılmıyor diye, diğer gızın başına gakiyormuş. Gözü olmayan gız; “Goca baba, eline bir tutam gül al. ‘Bir tutam gül, gir göze!’ diye sat.” demiş. Goca babası; “Tamam.” demiş. Bir tutam gülü almış, çarşıya gitmiş; “Bir tutam gül, bir göze!” diye çığırılmış. Öbür gız bunu görmüş. Hemen bir göz verip bir tutam gül almış. Gocasının yanına gelmiş; “İşte bak, güldüm güller açıldı.” demiş. Damat; “Bunlar senin gülün değil.” demiş. Diğer gün gız; “Goca baba, yine git, ‘Bir tutam gül bir göze!’ diye sat” demiş. Goca baba yine pazara gitmiş; “Bir tutam gül, bir göze!” diye çığırılmış. Diğer gız yine gelmiş. Bir göz verip bir tutam gül almış. Oğlanın yanına gitmiş; “Başıma gaktın, işte gül açıldı.” demiş. Oğlan yine inanmamış. İki gözüne gavuşan gız, artık sapa sağlam olmuş. Oğlan, gızdan iyiden iyiye şüphelenmiş. Sevdği gızı aramaya çıkmış. Aradan çok zaman geçmiş, sevdiği gızı bir gonakta bulmuş. Büyüklerini gönderip gızı istemiş. Gız da oğlana varmış. Akşam olmuş. Gız, olan biteni anlatmış. Teyzesiyle gızını bir vehli dağa götürmüşler. İki ata bağlamışlar. Param parça etmişler.

Yiyip içip murazına ermişler.

Anlatan: Ayşe ŞAHİN

25. İKİ KARDEŞ

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında iki kardeş varmış. Gurbete çıkmaya karar vermişler. Azıklarını alıp yola çıkmışlar. Bir zaman sonra acıkmışlar. Büyüğü, küçüğüne; “Önce senin yemeğini, sonra benim yemeğimi yiyelim.” demiş. Küçüğü kabul etmiş. Küçüğün yemeği bitene kadar acıktıkça yemişler. Küçüğün yemeği bitmiş. Bir zaman sonra yine acıkmışlar. Küçüğü; “Yemeğim bitti. Şimdi sıra senin yemeğinde.” demiş. Büyüğü; “Bir gözünü çıkar sana yemek vereyim.” demiş. Küçüğü; “Önce yemeğimi yedin. Yemeğim bittikten sonra bir öğünlük yemek için bir gözümü çıkarmamı istiyorsun. Yine acıkırsam diğer gözümü de isteyeceksin benden. Madem böyle yaptın artık seninle kardeşlik bağım kalmadı. Seninle yollarımız burada ayrılıyor.” demiş.

Büyüğü, batıya gitmiş; küçüğü, doğuya. Küçüğü, akşama doğru, terk edilen bir değirmen başına kavuşmuş; “Artık akşam oldu. Burada akşamlar, sabah yola devam ederim.” demiş. Değirmenin içinde uzanmış. Biraz sonra bir tilki, bir ayı ve bir kurt değirmenin yanına gelmiş. Tilki; “Ayı kardeş durumun nasıl, mutlu musun?” demiş. Ayı; “Mutluyum. Benim bir mağaram var. Bir de kumaşım var. Sabah mağaraya gidip kumaşın üzerinde yuvarlanıp duruyorum. Biri gelip mağaranın önünde davul çalsa duramam kaçır giderim. Mağaradan da olurum, kumaştan da.” demiş. Tilki; “Kurt kardeş sen nasılsın, hayatından memnun musun?” demiş. Kurt; “Ben de mutluyum. Kör bir çoban var. Çobanın bir de köpeği var. Her sabah sürünün yanına giderim. Köpek her gün bana bir koyun veriyor. Ben de böyle geçiniyorum. Allah etmesin, biri köpeği öldürerek köpeğin beynini çıkarıp çobanın gözüne koyarsa çobanın gözleri açılır ve ben rezil olurum.” demiş. Kurt; Tilki kardeş sen ne haldesin?” demiş. Tilki; “Benim de bir havan²⁹ altınım var. Altınları havandan boşaltıp havana dolduruyorum ve böyle eğleniyorum.” demiş.

Sabah olunca adam, değirmenden çıkmış. Bir davul bulup mağaranın önüne gelmiş. Davulu çalmış. Davul sesine dayanamayan ayı mağaradan dışarı çıkmış ve kaçmış. Adam, mumu ayının üzerine atmış. Ayı tutuşmuş ve oradan kaçmış. Mağaraya girmiş ve ayının kumaşını almış. Sonra tilkinin yanına gitmiş. Eline bir sopa alıp arkadan tilkinin kafasına vurmuş. Tilki uçurumdan aşağı yuvarlanmış. Tilkinin havanını ve

²⁹ Havan: Sarımsak vb. gıdaları dövmek için kullanılan küçük, kuytu araç. Kimi yerlerde dövmeç olarak da geçer.

altınlarını almış. Çobanın yanına gelmiş. Büyük bir taşla, köpeğin beynini dağıtmış. Çoban; “Sen kim oluyorsun ki köpeğimi öldürüyorsun!” demiş. Adam; “Sus da gözlerini aç!” demiş. Köpeğin beynini çobanın gözlerine koymuş. Çobanın gözleri açılmış. Böylece kurdun da kısmetini elinden almış. Memlekete dönmüş. Bahçesinde, her türlü meyvesi olan saray gibi bir ev yapmış. Aradan zaman geçmiş. Büyüğü de memlekete dönmüş. Kardeşinin zenginliğini görünce; “Ne yaptın da bu kadar zengin oldun?” demiş. Küçüğü; “Ne olduysa yolumun üzerindeki değirmenin içinde oldu.” demiş. Büyüğü, değirmenin içine girmiş. Akşam olunca kurt, tilki ve ayı tekrar değirmenin yanına gelmiş. Tilki; “Ayı kardeş durumun nasıl?” demiş. Ayı; “Nasıl olacak, sırrımı sana söyledim her şeyimden oldum! Birisi mağaramın önünde davul çaldı. Ben de dışarı çıktım. Üzerime ateş atıldılar tutuştum. Kumaşımı alıp gitmişler.” demiş. Tilki; “Kurt kardeş senin durumun nasıl?” demiş. Kurt; “Köpeği öldürüp çobanın gözlerini açmışlar. Ben de rızkımdan oldu.” demiş. Tilki; “Benim de kafama taşla vurarak beni uçurumdan aşağı attılar. Altınlarımı ve havanımı alıp gitmişler. Ben de sizin gibi rezil oldum. Bunları yapan her kimse bu değirmenin içindedir.” demiş.

Kurt, bacaya çıkmış; ayı, kapının önünde durmuş; tilki de değirmenin içine girip koklaya koklaya adamı yakalamış. Adamı parçalayıp öldürmüşler. Kurt; “Bunu ben bölüşeyim.” demiş. Etin yumuşağını kendisi almış, kemiği de ayıya ve tilkiye vermiş. Ayı; “Bu adaletli bir paylaşım olmadı. Paylaşımı tilki yapsın.” demiş. Tilki, yumuşak tarafı kurda ve ayıya vermiş, kemikleri de kendisi almış. Ayı; “Şimdi adaletli oldu!” demiş.

Böylece iyiler, ömrünün sonuna kadar mutlu bir yaşam sürmüş; kötüler de cezalarını çekmişler.

Anlatan: Hasan ÖZTÜRK

26. KADER

Bir zaman, insanların kaderine bakan biri varmış. Dünyada varı yoğu kızımıymış. Bu adam bir gün; “Herkesin kaderine bakıyorum, bir de kızımın kaderine bakayım. Kızımın kaderini de öğreneyim.” demiş. Kızın kaderine bakmış; “Kızımın kaderi gökyüzündeki bir bulutta.” demiş. Kızın yanına gitmiş; “Kızım, dışarı çık bakalım, ne var ne yok.” demiş. Kız, dışarı çıkmış; “Baba baba! Ak Dağın üzerinde büsbüyük bir bulut yaklaşıyor.” demiş. Babası; “Gel yatağına gir yavrum.” demiş. Kız, yatağına uzanmış. Bir süre sonra tekrar dışarı çıkmış; “Baba baba! Şu ortada yağmur yüklü bir bulut yaklaşıyor.” demiş. Tekrar içeri girmiş. Şafak vaktinde, kızın babası; “Kızım, tekrar dışarı çık.” demiş. Dışarı çıkmış. “Baba” diyemeden bulut, kızı sürüklemiş. Bu bulut meğer dev bulutuymuş. Kızı sürüklemiş sürüklemiş devin evine bırakmış. Dev; “Sen benim kısmetimsin, ben de senin.” demiş. Kız, ‘kaderim buymuş’ deyip çaresiz kabullenmiş. Dev, karısını altın ve gümüşle süslemiş. Dev; “Yedi odam var. Beş tanesinin anahtarını sana vereceğim ancak iki odanın anahtarı bende kalacak.” demiş. Kadın merak etmiş; “Bu iki kapının arkasında acaba ne var?” demiş. Aradan çok zaman geçmiş. Kadın o iki anahtarı aramış aramış bulamamış. Dev, bir gün; “Sakallarımın arasına bak.” demiş. Kadın, aradığı anahtarları devin sakallarının arasında bulmuş. Bir gece, dev uykuda iken anahtarları çalmış. Sabah olmuş dev ava çıkmış. Kadın anahtarları almış kapıları açmış. Birinci kapıyı açmış. Odanın içinde iki delik varmış. Birinden altın, birinden gümüş akıyormuş. Çok sevinmiş. Diğer kapıyı açmış. Bu odada genç kızların, yeni gelinlerin elleri, ayakları, gözleri, dilleri duvarlara asılıymış. Korkmuş. O kadar çok korkmuş ki yemeden içmeden kesilmiş. Gün geçtikçe kadın zayıflamış. Bir deri bir kemik kalmış. Dev, karısının bir derdi olduğunu anlamış. Bir gün kızın annesinin kılığına bürünmüş; “Kızım, neden bize doğru gelmiyorsun, anneni hiç mi özlemedin? Niye bu kadar çok zayıflamışsın, bir derdin mi var?” demiş. Kadın; “Hadi oradan! Benim annem yok.” demiş. Aradan çok zaman geçmiş. Dev bu sefer karısının kız kardeşinin kılığına bürünmüş; “Ben senin kız kardeşimim. Neden bize uğramıyorsun, hiç mi özlemedin kardeşini?” demiş. Hem bu kadar çok zayıflamanın sebebi ne? Bir derdin mi var, demiş. Kadın; “Hadi oradan! Benim kız kardeşim yok.” demiş. Dev, yine kandıramamış. Günler ayları, aylar yılları kovalamış dev, kadının teyzesinin kılığına bürünmüş; “Ben senin teyzenim. Hiç mi özlemedin teyzeni de uğramıyorsun?” demiş. Kadın, düşünmüş, taşınmış; ‘Teyzem olabilir.’ demiş; “Babam, kaderimin gökyüzündeki bulut olduğunu

söyledi. Bir gün bir bulut beni aldı bu devin evine getirdi. Dev beni aldı. Yedi odalı evi vardı. Beş odanın anahtarını verdi, ikisinin anahtarını bana vermedi. Ben de merak ettim, anahtarları çaldım ve kapıları açtım. Birinci kapıyı açtım. Odanın iki deliği vardı. Birinden altın birinden gümüş akıyordu. İkinci kapıyı açtım. Odanın içinde genç kızların, yeni gelinlerin elleri, ayakları, gözleri, dilleri duvarlara asılıydı. O gün bu gün korkuyorum. Korkumdan bu hallere düştüm, demiş. Dev; “Hımm, elimden kaçamazsın! Seni yerim.” demiş. Kadın; “Biliyorum beni yersin. Ancak müsaade et hamama gideyim sonra beni ye.” demiş. Dev, kabul etmiş. Kadın, hamama gitmiş. Çingeneler, hamamda saz çalıp eğleniyormuş. İçeri girmiş. Çingeneler kadının üzüntülü olduğunu anlamış, yanına gelmiş; “Hayırdır bacım! Bir derdin mi var?” demişler. Kadın; “Ben devin karısıyım. Hamama yıkanmak için geldim. Yıkandıktan sonra eve gideceğim ve dev beni yiyecek.” demiş. Çingeneler; “Seni kurtarırsak boynundaki altınların yarısını bize verir misin?” demiş. Kadın; “Beni kurtarın. Altınların hepsini veririm.” demiş. Çingeneler kadını almış çok uzak bir diyara götürmüş. Kadın, o memlekette kendisine birini bulmuş ve onunla evlenmiş. Kocasına; “Benim düşmanım var. Bana yedi katlı bir bina yapacaksın. Yedinci katta ben oturacağım ve hiç dışarı çıkmayacağım.” demiş. Kocası yedi katlı bir bina yapmış. Yedinci kata da karısını çıkarmış. Kadın evden hiç çıkmamış. Aradan yıllar geçmiş. Bir çocuğu olmuş. Bu arada dev, kadının kaçtığı günden beri yollara düşmüş. Diyar diyar dolaşmış. Bir köyün mezarlığından geçerken yedi katlı binayı görmüş. Mezarlıkta oynayan çocuklara; “Şu yedi katlı bina kimin?” demiş. Çocuklar; “O bina dev karısına ait.” demişler. Dev, gizlice eve girmiş. Kadının kocasının ruhunu alarak bir şişeye koymuş, şişenin kapağını kapatmış ve onu cebine koymuş. Yedinci kata çıkmış. Kadın çocuğu emziriyormuş. Kadının yanına gitmiş; “Şimdi nereye kaçarsın?” demiş. Kadın; “Beni yersin yemesine de ben aşağı inemem.” demiş. Dev; “Nasıl dışarı çıkıyorsun?” demiş. Kadın; “Kocam beni sırtına alıp aşağı indiriyor. Beni sırtına alırsan gelirim.” demiş. Dev, kabul etmiş. Kadın; “Eğil de sırtına bineyim.” demiş. Dev eğilmiş. Kadın, arkadan itmiş. Dev, yedinci kattan aşağı düşmüş ve yetmiş parçaya bölünmüş. Dev’in cebindeki şişe kırılmış. Kocasının ruhu tekrar çıkmış. Kadının kocası uyanmış; “Ne oldu?” demiş. Kadın, başından geçenleri anlatmış. Kocasıyla mutlu bir yaşam sürmüşler.

Masalım selamette sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

Anlatan: Besey KELEŞ

27. KEL

Bir varmış bir yokmuş, bir paşa varmış. Bu paşanın üç kızı varmış. Bu kızlar büyümüş, gelinlik kız olmuş; “Üç kızım var, her birinin eline bir elma vereceğim. Kızlarım, elmayı kimin kafasına vursa kızlarımı ona vereceğim.” demiş. Kızın biri elmayı vezirin oğlunun başına, biri kizirin oğlunun başına, biri de Kel’in başına vurmuş. Kel;

“Oy serê min serê min

Ku de hat va bela

Ez bixwe dimirime

Niha jino çirkime”

“Oy başım başım/ nereden çıktı bu bela/ ben kendim ölüyorum/kadınları ne yapayım.” demiş. Paşa, vezirin oğlunun ve kizirin oğlunun düğününü yedi davul yedi zurna ile yapmış. Diğer kızı için; “Alın götürün bu orospuyu! Bu da Kel’i alsın.” demiş. Kızı götürüp Kel’e vermişler.

Aradan çok zaman geçmiş. Bir gün paşa hastalanmış. Hangi hekime götürmüşlerse de çaresini bulamamışlar. Tek çaresinin, kaplan sütü olduğunu söylemişler. Aramışlar taramışlar bulamamışlar. Vezirin oğluna ve kizirin oğluna haber salmışlar. Vezirin oğlu da bulamamış, kizirin oğlu da. Artık bütün ülkeye haber salmışlar. Kel de duymuş. Karısına; “Git, babanın eski atını ve eski kılıcını al getir. Ben de çıkıp arayayım, belki ben bulurum kaplan sütünü.” demiş. Kız, paşanın yanına gitmiş, eski atı ve eski kılıcı alıp gelmiş. Kel, atı sevmiş. At; “Ne arıyorsun?” demiş. Kel; “Ya hayvan, ben kaplan sütü arıyorum!” demiş. At; “Git, dağın dibinde bir dev yatıyor. Saklan, eline bir oklava al ve ayağına vur. Canı acır. Ayağa kalkar. Seni görürse yer. Aman aman eline düşme!” demiş. Kel, kalkmış devin yanına gitmiş. Devin ayağına oklavayı fırlatmış ve saklanmış. Dev uyanmış, orta yerde inlemiş; “Ey insanoğlu, elime düşersen seni yerim!” demiş. Gezmiş gezmiş, kimseyi bulamamış; “Ey insanoğlu ortaya çık! Mal istersen mal, can istersen can vereyim.” demiş. Kel, ortaya çıkmış; “Ne can isterim, ne mal. Senden kaplan sütü isterim.” demiş. Dev, Kel’e iki kaplan vermiş; “Birini doğuda, birini batıda keseceksin. Batıdakinin sütü acıdır, hiçbir hastalığa faydası olmaz; doğudakinin sütü tatlıdır, her hastalığı iyileştirir.” demiş.

Kel, kaplanları almış. Birini batıda, birini doğuda kesmiş. Sütleri ayrı ayrı kaplara koymuş yola çıkmış. Kavak ağaçlarının ve pınarın bulunduğu bir bahçeye gelmiş. Bakmış ki vezirin oğlu ve kizirin oğlu gölgede oturmuş, ellerinde kahveleriyle keyif çatıyor. Yanlarına gitmiş; “Ne arıyorsunuz burada?” demiş. Kel, onları tanımış; ancak onlar Kel’i tanıyamamış. Vezirin oğlu ve kizirin oğlu; “Kaplan sütü arıyoruz.” demişler. Kel; “Sizden bir şey isteyeceğim, verirseniz kaplan sütünü veririm.” demiş. Vezirin oğlu ve kizirin oğlu; “Söyle.” demişler. Kel; “Bana g... vereceksiniz.” demiş. Olurdu, olmazdı derken, kimsenin görmeyeceğini düşünerek, vermeye karar vermişler. Kel istediğini almış belli olması için de mührünü vurmuş. Kaplanın acı sütünü vermiş. Paşanın yanına gitmişler; “Kaplan sütünü getirdik.” demişler. Paşa, sütü içmiş ancak iyileşmemiş. Kel de tatlı sütü alıp eve gitmiş, karısına; “Kadın! Sen de şu bir yudum sütü babana götür. Belki iyileşir.” demiş. Paşanın kızı, babasının yanına gitmiş; “Bu sütü Kel gönderdi, ‘Baban içsin iyileşir.’ dedi.” demiş. Paşa; “Hadi oradan! O pis Kel ne ki, getirdiği süt ne olsun!” demiş. Paşanın vezirleri, doktorları ve eşi; “Paşam iç, ne çıkar bir yudum süttten!” demişler. Paşa içmiş ve iyileşmiş; “Kızım bu sütün sahibi kim?” demiş. Kız; “Kim olacak! Kocam.” demiş. Paşa; “Başka süt var mı?” demiş. Kız; “Var.” demiş. Paşa; “Çağır gelsin.” demiş.

Kel, derisini çıkarmış. Temiz elbiselerini giymiş. Paşanın evine gelmiş. Orada bulunan her kes, önünde saygıyla kalkmış. Bakmışlar ki Kel, bildikleri Kel değil. Vezirin oğlundan da kizirin oğlundan da daha iyiymiş. Kimse tanıyamamış. Sadece paşanın diğer damatları tanımış. Kel, kayınbabasının elini öpmüş; “Kapıyı kapatın, size bir mesele anlatacağım.” demiş. Vezirin oğlu ve kizirin oğlu; “Tuvalete gitmemiz gerekiyor.” demişler. Kel; “Siz orada, kapının önünde yapın ben sonra atarım.” demiş. Tuvaletini yapmak için elbiselerini indirmişler. Kel; “Şunların g... bakın.” demiş. Bakmışlar ki Kel’in mührü var. Sonra kel başından geçenleri, diğer damatları nasıl kandırdığını anlatmış. Paşa kalkmış diğer iki kızını da, yedi davul yedi zurna ile Kel’e vermiş. Kel, hayatının kalan kısmını bolluk ve mutluluk içinde geçirmiş.

Masalım selametle sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

Anlatan: Besey KELEŞ

28. KELOĞLAN

Bir varmış bir yokmuş; zamanın birinde. Ben diyeyim, burada; siz diyin, Halep'te yaşlı bir kadın bir de kel oğlu varmış. Yaşlı kadın ip yapar, oğlu da pazara götürüp satarmış. Sattığı iple ekmek alıp eve gelirmiş.

Bir gün yine ekmek almaya gitmiş bu Keloğlan. İpi satıp ekmek almış ve evin yolunu tutmuş. Yolda bir köpek yavrusunu taşıyan çocuklarla karşılaşmış; “Çocuklar, taşlamayın yazık yavruya!” demiş. Çocuklar; “Ekmeğini verersen taşlamayız.” demişler. Keloğlan, ekmeği çocuklara vermiş. Yavruyu alıp eve götürmüş. Annesi; “Ekmek aldın mı?” demiş. Keloğlan; “Çocuklar bu yavrucağızı taşıyordu. Ben de ekmeği çocuklara verdim. Bunu alıp geldim.” demiş. Anası; “Günah değil mi bu hayvancağıza? Biz acımızdan ölüyoruz. Bunu nasıl besleyeceğiz?” demiş. Keloğlan; “Ne yapayım ana, yüreğim acıdı.” demiş. Anası yine ip yapmış. Keloğlan'ı yine pazara göndermiş. Keloğlan, ipi satıp ekmek almış. Eve doğru geliyormuş. Yolda kedi yavrusunu öldürmeye çalışan çocuklarla karşılaşmış; “Etmeyin, tutmayın çocuklar! Yazık, öldürmeyin hayvanı!” demiş. Çocuklar; “Ekmeği bize verersen öldürmeyiz.” demişler. Keloğlan, ekmeği çocuklara vermiş. Kedi yavrusunu alıp eve gelmiş. Anası; “Aldığın ekmek nerede oğlum?” demiş. Keloğlan; “Çocuklar, bu yavrucağızı taşıyordu. Ekmeği çocuklara verdim. Kediye alıp geldim.” demiş. Anası; “Niye böyle yapıyorsun oğlum? Biz evde acımızdan ölüyoruz. Nasıl bakalım bu hayvanlara?” demiş. Keloğlan; “Ne yapayım ana, yüreğim acıdı.” demiş.

Neyse, Keloğlan'ın annesi yine ip yapmış. Keloğlan yine pazara gitmiş. Ekmeği almış, eve doğru yola çıkmış. Bakmış ki çocuklar yolda, bir yılanı taşıyor; “Etmeyin, tutmayın öldürmeyin bu yılan yavrusunu!” demiş. Keloğlan'ın ekmeğine alıştılar ya bir kere; “Ekmeğini verersen öldürmeyiz.” demişler. Ekmeğini vermiş, yılanı kurtarmış. Yılan; “Gel benimle.” deyip Keloğlan'ı arkasına takmış. Bir yere gitmişler. Her taraf yılanmış. Keloğlan bakmış ki her taraf yılan. Yılan; “ ‘Bismillah’ de geç.” demiş. Gitmişler. Keloğlan bakmış ki alt tarafı yılan, üstü insan olan biri namaz kılıyor. Adam namazını kılmış. Keloğlan, selam vermiş. Meğer yılanın babası olan bu adam, yılanların padişahıymış. Yılan; “Bu benim babam. Yılanların padişahıdır. Sana, ‘Dile benden ne dilerse.’ derse, cıncıklı sofrayı iste.” demiş. Padişah namazını kıldıktan sonra; “İn misin, cin misin?” demiş. Yılan; “Baba, çocuklar beni taşıyordu. Bu yiğit beni kurtardı. Buna

bir hediye ver.” demiş. Padişah; “Dile benden ne dilerseñ yigit!” demiş. Keloğlan; “Cıncıklı bir sofran varmış. Onu isterim.” demiş. Padişah cıncıklı sofrayı vermiş; “Ne zaman karnın acıkırsa, ‘Açıl sofram açıl, türlü tahımlar saçıl!’ dersen, sofrı açılır. Karnını doyurursun.” demiş.

Keloğlan, sofrayı alıp yola çıkmış. Yolda karnı acıkmış; “Açıl sofram açıl, türlü tahımlar saçıl!” demiş. Sofra açılmış. Karnını doyurmuş. Sofrasını kolunun altına koyup yola çıkmış. Yolda biriyle karşılaşmış; “Karnın aç mı?” demiş. Adam; “Aç olsa da neyin var ki Keloğlan!” demiş. Keloğlan; “Nelerim var nelerim, gel de göstereyim!” demiş. Keloğlan; “Açıl sofram açıl, türlü türlü mamüller saçıl!” demiş. Sofra açılmış. İkisi de karnını doyurmuş. Adam; “Bu sofrayı bana verir misin?” demiş. Keloğlan; “Ya sen bana ne verirsın?” demiş. Adam; “Tokmağımı veririm.” demiş. Keloğlan; “Ne yapayım tokmağımı?” demiş. Adam; “ ‘Eğil kalk tokmağım, filanın başına değ.’ dersin. Tokmak gider o adamın başına değ, onu öldürür.” demiş. Keloğlan kabul etmiş, tokmağı almış. Kandırıldığını düşünmüş. Tokmağı denemek için; “Eğil kalk tokmağım, şu adamın başına değ!” demiş. Tokmak, adamın başına değmiş, onu öldürmüş. Keloğlan, sofrasını da koltuğunun altına koyup yoluna devam etmiş.

Yolda başka biriyle karşılaşmış; “Karnın aç mı, tok mu?” demiş. Adam; “Neyin var ki Keloğlan? Aç olsa ne vereceksın?” demiş. Keloğlan; “Sen otur, neyim varsa görürsün.” demiş. Oturmuşlar. Keloğlan; “Açıl sofram açıl, türlü tahımlar saçıl!” demiş. Sofra açılmış. Karınlarını doyurmuşlar. Adam; “Bu sofrayı bana ver.” demiş. Keloğlan; “Ben bu sofrayı sana verirsem, sen bana ne verirsın?” demiş. Adam; “Ne vereyim sana? Bir yüzüğüm var onu sana veririm.” demiş. Keloğlan; “Ne yapayım ben bu yüzüğü?” demiş. Adam; “Yüzüğü parmağına takarsın, yalarsın. İki Arap çıkar. Ne istersen onu yapar.” demiş. Keloğlan yüzüğü almış, sofrayı adama vermiş. Adam, yola çıkmış. Keloğlan yine kandırıldığını düşünmüş. Keloğlan; “Eğil de kalk tokmağım, şu adamın başına değ!” demiş. Tokmak, adamın başına değmiş. Adamı öldürmüş. Keloğlan, cıncıklı sofrasını da alıp yoluna devam etmiş. Eve gelmiş ki, anası acıkmış. Kedi açlıktan miyavlıyor, köpek havlıyor. Anası; “Hani oğlum ekmek, nerede kaldın sen? Açlıktan öldük biz!” demiş. Keloğlan; “Hele gel ana!” demiş. Açıl sofram açıl, demiş. Karınlarını doyurmuşlar.

Aradan üç gün geçmiş. Keloğlan; “Ana, git yılan padişahının kızını bana iste.” demiş. Anası; “Etme tutma oğlum! Padişah, bizim gibi fakire kızını ver mi?” demiş. Keloğlan; “İlle gidip isteyeceksin!” diye ısrar etmiş. Anası gitmiş. Varmış ki her taraf yılan. Neyse yılanların arasından geçip saraya gitmiş. Bakmış ki padişah namaz kılıyor. Beklemiş. Padişah, namazını kılmış; “Bu fakire biraz erzak verin de gitsin.” demiş. Padişah böyle deyince, kadın, kızı isteyememiş. Evine dönmüş. Keloğlan; “Kızı istedin mi?” demiş. Anası; “Oğlum, biz fakiriz. Padişah bize kızını verir mi?” demiş. Keloğlan, anasını tekrar göndermiş. Yılanların padişahı; “Şu fakire biraz erzak verin de gitsin.” demiş. Kadın; “Padişahım, ben erzak almak için gelmedim. Kızını istemeye geldim.” demiş. Yılanların padişahı; “Benim kızımı nasıl alırsın kadıncağız? Buradan oraya kadar halı serilecek. Kırk ata altın yüklenecek buraya gelecek. Bir de konak yapılacak ki kızımı sana vereyim.” demiş. Keloğlan’ın anası boynunu büküp eve dönmüş. Keloğlan; “İstedin mi?” demiş. Anası; “İstedim.” demiş. Keloğlan; “Ne dedi?” demiş. Anası; “Bizim gücümüz yetmez onun isteklerine oğlum.” demiş. Keloğlan, yüzüğü parmağına takmış, yalamış. İki Arap çıkmış. Keloğlan; “Padişah ne dedi.” demiş. Anası olanları anlatmış. Keloğlan Araplara emretmiş. Padişahın bütün isteklerini yapmışlar. Sabah olunca padişah kalkmış. Bakmış ki karşıda bir konak parlıyor. Sormuş, soruşturmuş. Keloğlan’ın evi demişler. Keloğlan, davulla, zurnayla kızı istemeye gitmiş. Padişahın kızı da başkasını seviyormuş. Padişah, yine de kızını Keloğlan’a vermiş. Kızı eve getirmiş. Kız; “Sen bunları nasıl yaptın, nereden buldun bu kadar parayı?” demiş. Parmağındaki yüzüğü göstererek; “Bu yüzüğü yalarsın, iki Arap çıkar. Ne buyurursan yaparlar.” demiş. Kız; “Öyle ise yüzüğü bana ver, biraz da ben takayım.” demiş.

Yüzüğü, kıza vermiş. Keloğlan uyuduktan sonra kız, yüzüğü yalamış. İki Arap çıkmış; “Buyur hatun!” demişler. Kız; “Keloğlan’ı, anasını, kediyi ve köpeği götürüp eski evlerine koyun. Konağı, denizin karşı tarafına koyun.” demiş. Keloğlan’ı, anasını, kediyi ve köpeği eski evlerine götürmüşler; konağı denizin karşı tarafına götürmüşler ve kızın sevdiği oğlanı da konağa, kızın yanına, getirmişler. Keloğlan, sabah uyanmış ki eski evinde. Kız ortalıkta yok; “Ah ah! Ben nasıl geldim buraya?” demiş. Karınları acıkmış. Kedi miyavlamış, köpek de havlamaya başlamış açlıktan. Kedi ve köpek; “Hadi gidip yüzüğü getirelim!” demiş. Denizin öbür tarafına geçmişler. Kız bunları görünce tanımış; “Beni görmeye geldiler herhalde.” demiş. Kedi, konağın içinde, köpek dışarıda yatmış. Kedi, kızı gözetliyormuş. Kız, akşam yemeğini hazırlarken, yemeğe biber

katmak istemiş. Yüzük de kızın dilinin altındaymış. Kız, kavanozdan biberi çıkarmak için kapağını açınca; kedi, kuyruğunu biber kavanozuna daldırıp kızın burnunun dibine vermiş. Kız hapşırılmış. Kedi, yüzüğü yakalayıp dışarı fırlamış. Köpeğin yanına gitmiş; “Yüzüğü aldım, hadi gidelim buradan!” demiş. Kedi, köpeğin omzuna çıkmış. Denizin ortasına geldiklerinde köpek; “Yüzüğü bana vereceksin.” demiş. Kedi; “Etme tutma, yüzük denize düşer.” demiş. Köpek ısrar edince, kedi, yüzüğü köpeğe verirken, yüzük denize düşmüş. Oradan geçen iki balıkçı bunları görmüş. Bakmışlar ki kedi miyavlıyor, köpek havlıyor. Balıkçılar; “Yazık bunlara, balık verelim de karınlarını doyursunlar.” demişler. Balıkları denize atmışlar. Köpek atlayıp balığı yakalamış ve yemiş. Kedi, o yana bu yana dönerken yüzüğü bulmuş. Köpek yine istemiş. Kedi yüzüğü vermemiş. Yüzüğü Keloğlan’a vermiş. Keloğlan, yüzüğü parmağına takıp yalamış. İki Arap çıkmış; “Buyur bey!” demişler. Keloğlan; “Konağı, kızı, kızın sevdiğini buraya getirin.” demiş. Getirmişler. Keloğlan, padişahı çağırmış. Padişah, kızı öldürtmüştü. Diğer kızını da Keloğlan’a vermiş.

Yiyip, içip yatmışlar.

Anlatan: Ayşe ŞAHİN

29. KELOĞLAN İLE HAZAL

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında bir adam varmış. Bu adamın dokuz on çocuğu varmış. Öyle bir zamanda yaşıyorlarmış ki iki kişilik ailede bile iki lokma yemek bulmak çok güçmüş. Adam düşünmüş taşınmış; “Oğullarımdan birinin kulağından tutup Mehmet Ağa’nın ayaklarının dibinde kurban ederim, o da şan ve şöhreti için, bana birkaç ölçek buğday verir. Hiç olmazsa ailemi yaza kadar geçindiririm.” demiş.

Çocuğun kafası kelmiş. Adam çocuğu alıp ağanın evine gitmiş. Ağa akşam yemeğini yedikten sonra yatmış. Sabah kalkıp yola çıkmaya hazırlanırken, adam, oğlunu ağanın ayaklarının dibine yatırıp bıçağı boynuna dayamış. Ağa, adamın elinden tutup; “Yahu sen ne yapıyorsun?” demiş. Adam; “Ağam biliyorsun ki dokuz on çocuk var. Yiyecek ekmek bulamıyoruz. Kendi kendime dedim ki, çocuğumu alıp ağanın ayaklarının dibine kurban ederim. O da şanı ve şerefi için bana birkaç ölçek buğday verir, bununla kışı geçiririm, dedim.” demiş. Ağa; “Akıllı ol evladım akıllı ol! Oğlunu da kesme, sana buğday da veririm.” demiş. Sonra, kölelerini çağırıp; “Gidin ambardan buğday çıkarın, bu adamın evine götürün.” demiş. Adam, ağaya; “Bu çocuk senin yanında kalsın. Hem senin hizmetini görsün hem de rahat bir ekmek yesin.” demiş. Ağa kabul etmiş. Böylece Keloğlan, ağanın yanında kalmış. Keloğlan, çok şımarık bir çocukmuş. Karnı doyunca sokağa çıkıp çocuklara bulaşmış. Çevredekiler de Keloğlan’ı sık sık, ağaya şikâyet ediyormuş. Ağa; “Ben ne yapayım? Çocuğu kovarsam, ‘Mehmet Ağa bir çocuğun karnını doyuramadı’ diyecekler. Kovmazsam çevredeki çocuklara bulaşıyor.” demiş. Ağanın köleleri, haftada beş altı defa dağa, oduna gidermiş. Böylece olaylar birbirini izlerken Keloğlan büyümüş, genç bir delikanlı olmuş. Köleler her zamanki gibi dağdan odun getirdikten sonra ağanın huzuruna çıkmışlar; “Bu Keloğlan ne zaman olsa senin başına bela olur. Bizi dinlersen biz bunu, odun getirmesi için dağa gönderelim. Ya dağda ayağına baltayı vurur ölür ya da ağaçtan düşer ölür.” demişler. Bu fikir, ağanın kafasına yatmış; “Ben dışarıdan gelirken siz bana, ‘Keloğlan oduna gidemez.’ dersiniz. Ben de, ‘Benim oğlum gider yahu!’ deyip Keloğlan’ı gaza getiririm.” demiş. Dedikleri gibi yapıp Keloğlan’ı dağa göndermişler. Keloğlan, katırların yemini verip bir taşın üstüne oturmuş ve düşünmeye başlamış. Böylece uzun uzun düşünürken kendi kendine; “Ya Rabbi, ben ne yapayım şimdi! Diyelim ki ağaçları kesemedim, çevredeki çalı-çırpyı topladım. Kim bana yardım edip bu çalı- çırpyı katırlara yükleyecek.” demiş. Keloğlan, taşın üstünde düşünürken yaşlı bir adam gelmiş ve

yanında durmuş; “Yavrum, nedir derdin? Niye dalmışsın böyle?” demiş. Keloğlan, adama dönüp; “Ya kardeşim yoluna git, benim derdim başımdan aşkın bir de seninle uğraşamam!” demiş. Yaşlı adam; “Yavrum söyle nedir derdin? Söyle ben de bileyim derdini!” deyip ısrar etmiş. Keloğlan; “Elinden geliyorsa, bana hiç kimsede olmayan bir güç ver. Bir de ben kime kızarsam onun dişleri tir tir titresin.” demiş. Meğer bu adam Hızır’mış. Hızır, ellerini açıp Allah’a; “Ya Rabbi, bu kulunun dileğini kabul et!” demiş. Ve adam kaybolmuş. Keloğlan’a öyle bir güç gelmiş ki haddi hesabı yok. Baltayı eline alıp kendi kendisine; “Vur ha vur!” demiş. Etraftaki bütün ağaçları kesmiş, katırlara yüklemiş, yola koyulmuş, ağanın evinin önüne gelmiş. Katırların yükünü indirmiş. Köleler, Keloğlan’ı görünce şaşırılmış; “Yahu biz dört-beş kişi gidiyorduk, bu kadar odun getiremiyorduk!” demişler.

Aralarında fısıldamaya başlamışlar. Keloğlan kime bakmışsa dişleri tir tir titremeye başlamış. Sonra köleler ağaya dönüp; “Ağam! Bu Kel ne zaman olursa olsun senin servetine konar.” demişler. Ağa; “Ne yapayım, kovsam bir dert kovmazsam bir dert.” demiş. Yine Keloğlan’ı öldürme planları yapmaya başlamışlar. Dağda bir tane mağara varmış. Mağaraya giren bir daha çıkamıyormuş. Keloğlanı gaza getirip mağaraya göndermeyi düşünmüşler. Köleler, Keloğlan’ın yanına gidip; “Mağaraya gidemezsin.” demişler. Ağa, dışarıdan gelip; “Yazıklar olsun size! Keloğlan mı mağaraya gidemez? Şimdi eline bir kazık alıp mağaraya gider ve kazığı mağaranın içinde diker.” demiş. Keloğlan, kazığı alıp mağaraya gitmiş. Mağarada, biri; “Hey hey!” diye bağırmış. Keloğlan çevresine bakmış, kimseyi görememiş. Yine aynı ses tekrarlanmış. Bir de bakmış ki önüne pat diye bir ceset düştü. Önemsememiş. Başka bir ceset daha düşmüş, yine aldırmadan kazığını çakmaya devam etmiş. Kazığı yere çakıp ayağa kalkmış. Mağaranın kapısından dışarı çıkarken kapının önünü bir çalılık kapatmış. Hava bile içeri giremiyormuş. Elini mağara taşı ile çalı arasına koyup dışarı çıkmış. Bir de ne görsün: Direğin birini sağa birini sola dikmişler ve önünde bir bebekle bir kadın asılmış. Çocuk annesinin elini tutmaya çalışıyormuş. Keloğlan çocuğa acımış. Çocuğu kaldırmış. Çocuk, Keloğlan’ın omzuna öyle bir tekme vurmuş ki, onu yedi kat yerin dibine batırmış. Keloğlan, çocuğun ayağından tutmuş, çevirmiş çevirmiş tam mağaranın duvarına vuracaktı ki çocuk; “Dur, beni affet! Sana bir tek küpemi vereyim. Ne alınır ne satılır. Eğer satarsan yedi ceddine yeter. Ayrıca senin olduğun memlekette durursam Allah benim belamı versin!” demiş. Keloğlan, küpeyi alıp tekrar eve dönmüş. Ağa ve köleleri;

Keloğlan korkusundan dağdaki küçük çeşmeden geri döndü.” demişler. Keloğlan; “Gidin mağaraya bakın, eğer kazık çıkmadıysam korkak olduğumu kabul ederim.” demiş.

Ağanın köleleri kırk günde bir, kırk katır yükü Halep’e gidip alış-veriş yapıp gelirlermiş. Bir gün ağanın huzuruna çıkmışlar; “Ağam, her zaman biz gidiyoruz, bu kez de o gitsin. İnşallah yolda ya birileri öldürür ya da başına bir şeyler gelir de ölür. Sen de kurtulursun biz de, malı boş ver. Mal önemli değil.” demişler. Kırk katır yükü hazırlamışlar. Keloğlan’ın atını da gece yarısı yola çıkması için hazırlamışlar. Sabah kalkmışlar ki kırk katır ve Keloğlan’ın binmesi için hazırladıkları at bahçede, fakat Keloğlan ortalıkta yok. Ağanın köleleri ağaya; “Şimdi senin başın belaya girdi işte! Gider birinin davarını öldürür, başına bela açar.” demişler. Keloğlan, cebinde ne alınan ne satılan küpesiyle; az gitmiş, çok gitmiş bir derenin kenarına varmış. Bakmış ki kıyıda bir kayık ve hem yanında hem de karşıda yirmi tane müşteri. Kayığın sahiplerine; “Be adamlar, artık öğle vakti! Bunları karşıya, karşıdakileri de buraya getirsenize!” demiş. Kayığın sahipleri; “Hayda, Bu adamın hiçbir şeyden haberi yok!” demişler. Keloğlan; “Hayırdır.” demiş. Onlar da; “Gemiye müşterileri alıp yola çıktığımız zaman derenin ortasında bir el, şu gemiyi kaldırıp kaldırıp ters çeviriyor. Geminin içindeki bütün müşteriler boğulup ölüyorlar. Gemi de tahta olduğu için dalgalar onu tekrar kıyıya getiriyor. Biz yine onu buraya getiriyoruz. Onun için biz binmekten korkuyoruz, demişler. Keloğlan; “Zaten, benim dünyadan bir beklentim yok. Kayığınız kaç para ederse vereyim parasını, alıp karşı tarafa gideyim.” demiş. Kayığa binmiş, tam nehrin ortasına gitmiş. Bir de ne görsün; kayık yükselmeye başlamış, iyice dikkat etmiş, bakmış ki bir el alttan gemiyi devirmeye çalışıyor. Hızır, kendisine güç vermişti ya- o güç ile, eli tutup çekmiş. Bir de bakmış ki kolu baştanbaşa bilezikle dolu bir kadın. Kadın, Keloğlan’a; “Beni bırak, sana bir tek bilezik vereyim. Ne alınır ne satılır. Eğer satarsan yedi ceddine yeter. Ayrıca senin olduğun memlekette durursam, Allah belamı versin!” demiş. Kayık düzelmiş. Karşıya geçip yolcuları karşıya geçirmiş; “Arkadaşlar, bu kayığı önce Allah sonra da ben kurtardım. Bunun için sizden istediğim bir şey yok. Sadece bu küpenin eşi sizdeyse verin. Yoksa da Allah selamet versin.” demiş. Adamlar; “Hiç birimizde bu küpenin eşi yok.” demişler. Keloğlan; “Allah’a ısmarladık.” demiş.

Oradan uzaklaşmış. Az gitmiş uz gitmiş, öyle bir yere gitmiş ki her taraf yemyeşil, çayır-çimen, güllük-gülistanlık. Bir çeşme başına gitmiş ki, iki üç kişi buz gibi suyun yanında ağacın gölgesinde oturmuş. Bahar sıcaklığının altında iki üç hayvanı anız ve

samanla besliyorlar. Hayvan sahiplerine; “Ne yapıyorsunuz? Burada yemyeşil çayırlar varken, neden hayvanlarınızı yemle besliyorsunuz.” demiş. Adamlar; “Bu binayı görüyor musun? Bu bina insanların kafatasıyla yapılmış. Tamamlanması için bir kafatası eksik, hayvanları bu çayırdaki otlatanın kafasını kesip binanın duvarında kullanıyorlar.” demişler. Keloğlan, atlardan birini çözmüş, binmiş ve doğru çayıra sürmüş. Keloğlan’ın karşısına bir Arap çıkmış. Kavgaya tutuşmuşlar. Akşam olmuş. Birbirlerini yenememişler. Akşam Hızır, Keloğlan’ın rüyasına girmiş; “Korkma Keloğlan, sen yarın onu yenersin.” demiş. Sabah bunlar tekrar kavgaya tutuşmuş. Dönmüşler dolaşmışlar. Keloğlan, Arap’ı yenmeyi başarmış. Arap’ın üzerine çullanmış, tam boğazını keseceği sırada Arap; “Sana bir tek ayakkabı vereyim. Ne alınır ne satılır. Satarsan yedi ceddine yeter. Ayrıca senin bulunduğun memlekette kalırsam, Allah belamı versin!” demiş. Keloğlan, at sahiplerine dönmüş; “Eğer bu ayakkabının teki sizdeyse verin. Yoksa da atlarınızı çayıra sürün. Allah selâmet versin!” demiş ve yola çıkmış.

Az gitmiş çok gitmiş, akşam olunca kafasının altına bir taş koyup uzanmış. Birden, gözüne çok uzaklardan bir ışık görünmüş. Kalkmış ışığın yanına gitmiş. Bakmış ki bir merdiven, bu merdiven aşağı doğru iniyormuş. Keloğlan da aşağı doğru inmiş. Bir o yana, bir bu yana gide gide bir bahçeye çıkmış. Bakmış ki karşıda bahçenin içinde tek oda, diğerlerinin hepsi üç beş katlı bina; ne arasan bulabileceğin bir meyve bahçesi, sessiz, hiçbir insanın ve hayvanın olmadığı bir ortam. Kendi kendisine; “Bu yerin illa ki bir sahibi vardır.” demiş. Başının altına bir yastık koyarak uzanmış, epey zaman böyle geçtikten sonra üç güvercin kanat çırparak gelip bahçeye konmuş. Güvercinlerden biri; “Arkadaşlar, gelin konuşalım!” demiş. Keloğlan bakmış ki derilerini üzerlerinden sıyırdılar. Bir de ne görsün, bunlar üç kız. Kızlar; “Gelin dertlerimizi birbirimize anlatalım.” demişler. Kızların ilki; “Bizim memlekette bir mağara vardı, kaç insan geldiyse sağ çıkamadı. Son zamanlarda bir Keloğlan ortaya çıktı. Kadın kılığına girdim olmadı, çocuk kılığına girdim olmadı. Velhasıl onunla baş edemedim. Sonunda ayağımdan tutup beni mağaranın duvarına fırlatacağı sırada ‘dur’ dedim. Al sana bir tek küpe, senin olduğun memlekette de kalırsam Allah benim belamı versin dedim.” demiş. İkincisi; “Ben suyun içindeydim, kaç kişi geldiyse boğdum. Ama bu son zamanlarda biri elimden tutup yakaladı beni. Bıçağı boynuma dayamıştı ki ‘dur’ dedim. ‘Al sana bir tek ayakkabı. Senin bulunduğun memlekette de kalırsam Allah belamı versin!’ dedim.” demiş. Diğeri; “Çayırdaki Arap kılığında yaşıyordum. Kimse o çayıra giremiyordu. Son

zamanlarda Keloğlan gelip çayıra girdi. Kavga ettik. Beni yenip, bıçağı boynuma dayadı. Ben; ‘Dur, al sana bir tek ayakkabım! Ne alınır ne satılır. Satarsan yedi ceddine yeter. Bulunduğun memlekette de durursam, Allah belamı versin!’ dedim.” demiş. Kızlar; “Arayalım.” demişler. Biri; “Bizim memleketimizde.” demiş. Biri de; “Ya bahçenin etrafında, ya da içindedir.” demiş. Üçüncüsü de; “Bizim bahçededir.” demiş. Keloğlan üzerindeki kilimi atıp; “Buradayım!” demiş. Merhabalaşmışlar. Kızlar; “Biz derilerimizi giyip buradan uçup gideceğiz. Buradaki her yerin anahtarını da sana vereceğiz. Fakat bir odanın anahtarını vermeyiz. Bu odanın kapısını açma. Diğerleri sana serbesttir.” demişler. Keloğlan; “Tamam, ama bana karşı dürüst iseniz o odanın da anahtarını bana verin.” demiş. Kızlar; “Veririz, fakat kesinlikle o odayı açma! Orası pislik yuvasıdır.” demişler.

Derilerini giyip uçmuşlar. Keloğlan, direk tek göz odaya gitmiş ve kapıyı açmış. Bakmış ki yedi zincirle bağlanmış bir dev var. Bu devin özelliği eğer bir insanoğlunu görürse zinciri kendiliğinden dağılıp gidiyormuş. Dev, Keloğlan’a; “Seni yerim.” demiş. Keloğlan; “Hakkın var, hem de fazlasıyla hakkın var!” demiş. Dev; “Hazal’ın memleketine gidip Hazal’ı getirirsen kurtulursun. Gitmezsen seni yerim. Haydi git!” demiş. Keloğlan yola koyulmuş. Uzun bir müddet yol aldıktan sonra dev aniden önünü kesmiş; “Zannetme ki uzaklaşmakla benden kurtulursun. Nereye kaçarsan kaç seni yakalarım. İyisi mi sen git Hazal’ı getir.” demiş. Az gitmiş, uz gitmiş dere-tepe düz gitmiş. Üç kişi kavga ediyormuş; “Durun, etmeyin eylemeyin, neden kavga ediyorsunuz!” demiş. Adamlar; “Babamızın eşyaları için kavga ediyoruz.” demişler. Keloğlan; “Neymiş bu eşyalar?” demiş. “Şu takke, değnek ve deri.” demişler. Keloğlan; “Bunlar ne işe yarar?” demiş. Adamlar; “Derinin üzerine otur, takkeyi başına geçir, değneği yere vur, uçar gidersin ve Allah’tan başka kimse seni göremez.” demişler. Keloğlan eline üç tane taş almış. Her birini bir tarafa atmış; “Şu taşları getirin. Hanginiz taşları getirirse bu eşyaları o alır.” demiş. Onlar taşları almaya giderken, Keloğlan derinin üzerine oturmuş, takkeyi başına geçirmiş, sopayı eline alıp yere vurmuş ve uçup gitmiş. Onlar taşları getirdiğinde ortada ne eşya kalmış, ne de Keloğlan.

Gelelim Hazal’a:

Zamanın birinde iki kardeş varmış. Birinin oğlu, birinin kızı olmuş. Bunlardan biri diğerine; “Benim oğlum, senin de kızın var. Gel bunların sözünü keselim.” demiş.

Diğeri de; “Tamam.” demiş. Kız ile oğlan birlikte okula başlamış. Epey zaman bu böyle devam etmiş. Oğlanın babası ölmüş. Hazal’ın babası, oğlana; “Sana kızımı vermem.” demiş. Oğlan; “Amca, kulun kölen olayım, sen bana kızını vermezsen kim bana kız verir!” demiş. Velhasıl amcasına söz dinletememiş. İkisi de okumuş, ilim irfan öğrenmiş kişiler olduğu için büyü yapmayı da biliyorlarmış. Bir gün okul dönüşü büyü yapmışlar ve ikisi de Hazal olmuş. Uzun zaman böylece sürdürmüşler. Bir gün evden kaçmışlar. Epey yol almışlar. Akşam olunca köpeklerden korunmak için büyü yapmışlar. Yine de köpekler onları fark etmiş. İkisini de kovalamışlar. Hazal, dereye doğru koşmuş. Bir çalı dibine saklanmış. Köpek yanına gelince; “Beni yiyecek misin?” demiş. Ve büyü yapıp ortadan kaybolmuş. Hazal, o büyüünün etkisiyle kadınlardan oluşan bir şehre gitmiş. Oraya padişah olmuş.

Keloğlan, derinin üzerine oturup uçtuktan sonra bu şehre gelmiş ve konağın çevresinde dolaşmaya başlamış. Askerler, Keloğlan’ı yakalayıp Hazal’ın huzuruna getirmişler. Hazal; “Bu kadar askeri, bu kadar kapıyı ve bu kadar suru nasıl atlatıp buralara geldin? Ben şimdi seni asarım!” demiş. Asacakları sırada; “Durun! Beni asın ama önce ifademi alın.” demiş. Kızın amcasının, babasının ve amcasının oğlunun meselesini anlatmış. Padişahın amcasının oğlu olduğunu söylemiş. Hazal, Keloğlan’ın bu yalanına inanmış. Aradan, beş, on, kırk gün; bir yıl geçmiş. Keloğlan bir gün Hazal’ı konağın üzerine götürmüş. Derinin üzerine oturmuş. Hazal’ı da yanına oturtmuş. Takkeyi kafasına geçirmiş. Sopayı yere vurmuş ve devin olduğu yere gitmiş. Hazal anlamış; “Sen benim amcamın oğlu değilsin. Beni dev’e götürüyorsun. Buna razıyım ama senden bir dileğim var: Dev’in toprağına gittiğimizde beni dışarıda bırak. Aşağı in ve Dev’e sor. Eğer Dev, ‘Hazal’ı getir, sen de buralardan çekip git!’ derse gel beni götür. Ama ‘İkinizi de yiyeceğim.’ derse gel, derinin üstüne oturup buralardan kaçalım.” demiş. Keloğlan, Dev’in yanına gitmiş. Dev; “Hazal’ı getir. Birinizi kahvaltıda, birinizi de öğle yemeğinde yiyeceğim.” demiş. Keloğlan gitmiş. Derinin üzerine oturmuş ve Hazal ile birlikte uçmuşlar. Dev, onları takip etmiş. Devden kurtuluş olmadığını anlamışlar. Yere inmişler. Dev, kendisini yere bırakacağı sırada, Keloğlan, okla devin bir gözünü vurmuş. Dev, yere düşerken diğer gözünü de bir okla vurmuş ve devı öldürmüş. Derinin üzerine oturup tekrar devin bahçesine gitmişler. Bu arada güvercinler de bahçeye gelmiş. Devı görmeyince telaşa kapılmışlar. Bu sırada Keloğlan görünmüş; “Dev’i ben öldürdüm.” demiş. Güvercinler; “Etme eyleme, dev’i nasıl öldürebilirsin!” demişler. Keloğlan, Hazal

ile birlikte posta binip Mehmet Ağa'nın memleketine gitmişler. Ağa da, malını mülkünü kaybetmiş. Hapse girmiş. Keloğlan, Mehmet Ağa'yı ve kölelerini hapisten kurtarmış. Kendisi de Hazal ile evlenmiş.

Onlar muratlarına erdi, siz de muradınıza eresiniz.

Anlatan: Hüseyin BEKTAŞ

30. KIRBAÇ

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir paşa ile veziri varmış. Paşa ile veziri yürüyüşe çıkmış. Yolda bir kırbaça rastlamışlar. Paşa; “Bu kırbaç benim.” demiş. Vezir; “Benim.” demiş. Anlaşamamışlar. Paşa; “Kahramanlıklarımızı anlatalım. Kimin kahramanlığı daha etkili ise kırbaç onun olsun.” demiş. Vezir; “Önce sen anlat.” demiş.

Paşa; “Benim kırk tane atım vardı. İçinden bir tanesinin günden güne zayıfladığını fark ettim. Bir gün böyle, iki gün böyle derken, seyisini çağırdım; ‘Bu ata yem mi vermiyorsun, niçin bu kadar zayıf kalmış?’ dedim. Seyis; ‘Karın olacak kadın her akşam ata binip koşturuyor. Nereye gittiğini ben de bilmiyorum.’ dedi. Ben de; ‘Nasıl olur, karım nereye gider?’ dedim. Karımı bekledim. Gece yattık. Ben uyumuş numarası yaptım. Karım, yataktan kalktı. Seyisi çağırdı; ‘Atı hazırla dışarı çıkacağım.’ dedi. Seyis, atı hazırladı. Karım ata bindi, yola çıktı. Ardından ben de başka bir atı hazırlayıp peşi sıra gittim. Karım, Kaf Dağı’nın arkasında bir mağaraya gitti. Ben tekrar eve gelip yatağıma girdim. Sabah olunca ava çıkmak için halkı şehir meydanına çağırdım. Her kes hazırlığını yapıp meydana geldi. Ben; ‘Siz birlikte avlanın ben başka bir yöne gidip avlanacağım.’ dedim. Halk ava giderken, ben, mağaranın önüne gittim. Mağaranın önünde öyle bir kız vardı ki, ne ay ne de yıldız böyle güzeldir. Kız, beni görünce; ‘Ne işin var burada, ne işin var burada! Arkada yedi başlı dev var. Seni burada görürse seni yer.’ diye feryat etmeye başladı. Ben; ‘Dev nerede?’ dedim. Kız; ‘Köşede, ateşin önünde uyuyor.’ dedi. Dev uyandı. Beni görünce; Kimsin sen, necisin, ne işin var burada? Şimdi senin kelleni uçurup yerim!’ dedi. Kılıcını bana fırlattı. Başımı eğdim. Ben kılıcımı fırlattım, devin boynunu uçurdum. Mağaradaki kızı aldım eve getirdim, onunla evlendim. Benim kahramanlığım bu kadar. Şimdi sen anlat bakalım.” demiş.

Vezir; “Bir gün işsiz güçsüzdüm. Adamın birine, ‘İş var mı?’ diye sordum. Adam, ‘Çarşının ortasında bir cami var, oraya git orada iş bulursun.’ dedi. Caminin önüne gittim. Biri salâvat getirerek yanıma geldi, ‘Bana çalışır mısın?’ dedi. ‘Kaç para verirsin?’ dedim. O, üç kuruş dedi, ben beş kuruş dedim. Velhasıl anlaştık. ‘İşim ne?’ dedim. Adam, ‘Şehrin arkasındaki kayalıklarda altın var. Birlikte gidip çıkaracağız.’ dedi. Adamın evine gittik. Bir kızı vardı ki; ne ay ne de güneş bu kadar güzeldir. Yemeğimizi yedik. Yola çıktık. Gide gide bir taşlığın yanına gittik. Taşlığı kazdık, kuyu çıktı. Adam, ‘Sen içeri gir, altınları çıkar. Sonra altınlarımızı alıp gidelim.’ dedi. İçeri

girdim. Altınları çıkardım. Adam altınları ata yükledi. Kuyunun kapağını üzerime kapattı ve gitti. El yordamıyla çevremi araştırdım. Üç kişi daha altınları çıkartmak için kuyuya girmiş ve bir daha çıkamayıp ölmüştü. Bana doğru yaklaşan bir canlının hışırtısını duydum. İyice yaklaşıncı tilki olduğunu anladım. Tilkinin kuyruğundan tuttum, ‘Ey hayvan! Bu kuyuya nereden girdiysen beni oradan çıkaracaksın.’ dedim. Ben tilkinin kuyruğundan tuttum. Tilki kaçmaya başladı. Tilki bir delikten dışarı çıktı. Tilkinin kuyruğunu bırakmadım. Delik küçük olduğu için ben çıkamadım. Tilki dişleriyle tırnaklarıyla deliği genişletti. Ben de dışarı çıktım. Allah’ın emriyle o delik kapandı. Kuyuda kala kala, saçım sakalım bir birine karışmış, tanınmayacak haldeydim. Tekrar caminin yanına gittim. Yine aynı adam, salâvat getirerek yanıma geldi, ‘Çalışır mısın?’ dedi. ‘Bana ne verirsin?’ dedim. Adam, ‘İki altın veririm.’ dedi. Anlaştık. Adam, beni yine aynı yere götürdü. Ben, adamdan intikam almanın planlarını yapıyordum. Adam, ‘Burayı kaz, altın çıkaracağımız yer burası.’ dedi. Kazdım, yine aynı kuyu açıldı. Adam, ‘İçeri gir.’ dedi. ‘Önce sen gir, ardından ben giririm.’ dedim. Adam ipe tutunarak içeri girdi. Ben de ipi keserek kuyunun ağzını kapattım. Adamın evine gittim. Karısı, ‘Kocam nerede?’ dedi. ‘Yolda kurtlara yedi.’ dedim. Adamın kızını arkadaşına verdim. Karısını da ben aldım. “Benim kahramanlığım da bu kadar.” demiş. Paşa; “Senin kahramanlığın daha büyükmüş. Kırbaç senindir.” demiş.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin anne babasına rahmet eylesin.

Anlatan: Yusuf AKIN

31. KIRK KARDEŞ

Bir varmış bir yokmuş, vakt-i zamanında bir karı koca varmış. Bunların kırk erkek çocuğu olmuş. Bu çocukların en küçüğünün kafası kelmiş. Çocuklar büyümüş, evlenecek yaşa gelmiş. Çocukların babası bir gün rüyasında, kırk kızı olan bir aileyi görmüş. Ve çocuklarının bu ailenin kızlarıyla evlenip kırk tane ev yaptıklarını görmüş. Sabah uyanmış, elini yüzünü yıkamış, kahvaltısını yapıp çocuklarını etrafına toplamış; “Evlatlarım, bu akşam bir rüya gördüm. Rüyada, kırk kızı olan bir aile vardı. Siz de gidip bu kızları alarak geliyordunuz. Burada kırk tane ev yapıyordunuz. Gidip bu kızları bulup evleneceksiniz. Yolda karşınıza bir çayır çıkacak. Orada oturup dinlenin. Ancak, kesinlikle çayırın üzerine oturmayın ve atlarınızı da çayıra bağlamayın. Sonra karşınıza bir mağara çıkacak. Mağaraya girmeyin. Girerseniz başınız belaya girer.” demiş.

Çocuklar, hazırlığını yapıp atlarına binerek yola çıkmışlar. Gece gitmişler, gündüz gitmişler. Çayırın yanına gelmişler; “Artık yorulduk biraz dinlenelim.” demişler. Keloğlan; “Çayırda yatmayalım. Babamız, ‘Burası ıssız bir yer değil.’ demişti bize.” demiş. Kardeşleri; “Sen ne bilirsin pis kel! Biz kırk kişiyiz, kimse yaklaşılamaz bize.” demişler. Atları çayıra bağlayıp çayıra uzanmışlar. Keloğlan’ın uykusu gelmemiş. Kardeşleri uykuya daldıktan sonra, kendilerine doğru bir canavarın yaklaştığını duymuş. Beklemiş. Birden, karşısına bir ejderha çıkmış; “Siz burayı sahipsiz mi zannediyorsunuz? Burayı ben koruyorum. Sizi atlarınızla birlikte parçalayıp yiyeceğim.” demiş. Keloğlan; “Sen de biliyorsun ki, ben burada kalmak istemedim. Kardeşlerim beni dinlemedi. Bir hata yaptık, bizi affet.” demiş. Ejderha; “Senin için bağışlarım. Ancak benim bir meselem var, gel sana anlatayım. Gideceğiniz yere varırsınız. Kızları alıp eve gidersiniz. Benim adım Uf. Eve gittikten sonra buraya, çeşmenin başına gelip, sırtını çeşmenin duvarına daya ve ‘Uf’ de. Sen ‘Uf’ dedikten sonra ben nerede olursam olayım yanına gelirim.” demiş. Ve gitmiş. Keloğlan uzanıp yatmış. Sabah yola devam etmişler. Bir mağaranın yanına geldiklerinde akşam olmuş. Kardeşleri; “Epey yorulduk, bu mağarada dinlenip sabah yola çıkarız.” demişler. Keloğlan; “Babamız, ‘bu mağaranın tehlikeli olduğunu’ söylemişti.” demiş. Kardeşleri; “Hadi oradan, pis kel! Çayırda da yatmayalım demiştin. Ne oldu?” demişler. Atlarını mağaraya bağlamışlar. Kendileri de mağarada uzanıp yatmış. Yine Keloğlan’ın uykusu gelmemiş. Kardeşleri uyuduktan sonra yanındaki mumu da alarak mağaranın içinde yürümüş. Bir delikten, mağaranın başka bir bölümüne girmiş. Burada, kırk tane dev, derin uykudaymış. Kılıcını çekmiş. Devleri

teker teker kesmiş. Devlerin kulaklarını ve burunlarını da keserek atının yem torbasına koymuş. Uyumuş. Kardeşleri sabah erken saatte uyanmışlar; “Bu kel uyanmadan yola çıkalım. Bunun yüzünden kızları bize de vermezler.” demişler. Yola çıkmışlar. Aynı gece, kızların babası da rüyasında birinin devleri öldürdüğünü ve kırk kişinin kendilerine doğru yola çıktığını görmüş. Keloğlanın kardeşleri kızların evine varmışlar. Erkeklerin babasının gördüğü rüyayı kızların babası da görmüş. Kızların babası; “Hoş geldiniz. Buyurun dinlenin. Ancak kırk kişi olacaktınız. Siz otuz dokuz kişisiniz. Diğeri nerede?” demiş. Onlar; “O, bizim en küçüğümüz. Pis, cılız biridir. Mağarada bıraktık. O olmazsa da olur.” demişler. Kızların babası; “Siz geçin dinlenin.” demiş. Hizmetçisini çağırmış; “Atımı al, mağaraya git. Orada biri yatıyor. Kaldır. Benim atımı ona ver, onun atına da sen bin ve eve getir.” demiş. Hizmetçi mağaranın kapısına gitmiş. Bakmış ki, biri mağaranın içinde yatıyor. Yanına gitmiş. Uyandırmış. Keloğlan; “Sen kimsin, kardeşlerim nerede?” demiş. Hizmetçi; “Beni kızların babası gönderdi. Bana, ‘Sen onun atına bin, o da benim atıma binsin, eve gelin.’ dedi.” demiş. Keloğlan, torbaya doldurduğu devlerin burnunu ve kulaklarını sırtına alarak, kızların babasının atına; hizmetçi de onun atına binmiş. Yola çıkmışlar. Eve geldiklerinde kızların babası; “Hoş geldin. Mağaradaki kırk dev sen mi öldürdün?” demiş. Keloğlan; “Ben öldürdüm.” demiş. Kardeşleri; “Ne diyor bu kel? Bu kim kırk dev öldürmek kim!” demişler. Keloğlan; “Biraz sonra görürsünüz. Gidin benim torbamı getirin.” demiş. Keloğlan’ın torbasını getirmişler. Keloğlan, torbayı boşaltmış. Saymışlar. Bakmışlar ki, kırk tane dev kulağı ve kırk tane dev burnu var. Kızların babası, en üst köşeye, kendi yanına çağırmış Keloğlan’ı. Kardeşleri onu kıskanmışlar. Kızların babası; “En küçük kızım en değerli kızımdır. Onu sen hak ettin. Kızları alın evinize gidin.” demiş.

Kızları alıp evlerine dönmüşler. Her biri bir ev yapmış. Keloğlan, ejderhaya verdiği sözü hatırlamış; “Benim bir işim var. Gitmek zorundayım. Otuz dokuz kişisiniz. Her biriniz bir kürek toprak atsanız otuz dokuz kürek eder. İki kürek toprak atsanız hesabı belli. Evimin toprağını atın, üstünü örtün.” demiş. Ejderhanın çayırına gitmiş. Sırtını çeşmenin duvarına vermiş; “Uf” demiş. Ejderha gelmemiş. Bir daha; “Uf” demiş. Ejderha, karşısına çıkmış; “Bir memlekette çok zengin bir adam var. Güzel de bir kızı var. O kızı alıp bana getireceksin. Getiremezsen seni yerim.” demiş. Keloğlan; “Olur.” demiş. Ejderha, Keloğlan’a iki karınca kanadı, iki de karakuş kanadı vermiş; “Bunları cebine koy, sana lazım olur.” demiş. Keloğlan, kanatları cebine koyup yola çıkmış. Bir

dağın eteğine varmış. Bakmış ki, dağın tepesinde eşi görülmemiş bir konak var. Konağın çevresini insan kafasından bir duvarla örmüşler. Duvarda bir insan kafası kadar bir boşluk varmış. Konağın bahçe kapısında da bir bekçi varmış. Bekçi birinin konağa doğru geldiğini görmüş ve Keloğlan konağa varmadan; “Sen iyi bir insansın. Bu duvarı insan kafasıyla ördüler. Bir insan kafası kadar bir delik kaldı. Gidersen kafanı kesip duvara koyarlar. Kimse seni görmeden evine dön.” demiş. Keloğlan; “Benim kellem bu kadar kişinin kellesinden daha mı değerli? Bu kadar kişinin kellesini kesmişlerse benim de kellemi kessinler. Kızı alacağıma söz verdim.” demiş. Bekçiyle birlikte konağa gitmiş. Konağın sahibi; “Bu duvardaki kelleleri görüyor musun? Bu insanların hepsi kızımı almak için geldi. Kellelerini kesip duvar ördüm. Kızımı sana veririm ancak üç isteğim var senden. İsteklerimi yaparsan kızı alıp gidersin, yapamazsan kelleni vurup duvarı bitiririm.” demiş. Keloğlan; “Söyle.” demiş. Kızın babası; “Bir odayı arpa, buğday ve çavdar ile dolduracağım. Adamlarım gün boyu bunları karıştıracak. Sen de sabaha kadar birbirinden ayıracaksın. İkinci isteğim: İki karakuşum var. Sen de iki karakuş bulacaksın. Senin kuşların benim kuşlarımı yenerse kızımı alırsın, yenemezse kelleni koparırım. Üçüncü isteğim de: Evimin önünde göğe doğru yükselen bir kavak ağacı var. Eline bir fincan kahve alacaksın, kavağa çıkıp ineceksin ve kahveyi dökmeyeceksin. Dökmezsen kızı alırsın, dökersen kelleni alırım.” demiş. Keloğlan kabul etmiş. Bir odayı arpa, buğday ve çavdar ile doldurmuşlar. Akşama kadar karıştırmışlar. Keloğlan, odaya girmiş. Kara kara düşünmüş; “Nasıl ayıracacağım bunları birbirinden?” demiş. Aklına ejderhanın verdiği karınca kanatları gelmiş. Kanatları yakmış. Karıncalar, kapı aralığından, pencereden içeri girmiş. Karıncaların kumandanı; “Bizi çağırmışsın. Bir derdin mi var?” demiş. Keloğlan; “Bu tahılı birbirinden ayıramıyorum.” demiş. Karıncaların kumandanı, askerlerine emretmiş. Karıncalar; arpayı, buğdayı ve çavdarı birbirinden ayırmış. Keloğlan da yatağa uzanıp yatmış. Kızın babası askerlerini çağırmış; “Gidin şu Keloğlan’ı kaldırıp getirin de kellesini keseyim! Ayıramamıştır.” demiş. Askerler gidip Keloğlan’ı kaldırmışlar. Keloğlan; “Ayırdım.” demiş. Askerler, kızın babasına haber vermişler. İnanmamış, kendisi gelip bakmış; “Birinci isteğimi yerine getirdin. Şimdi sıra ikincisinde. İki kuş bulacaksın ve senin kuşların karakuşlarımla dövüşecek. Kuşların ölürse kelleni alırım.” demiş. Akşam olunca, Keloğlan; ejderhanın verdiği karakuş tüylerini yakmış. İki tane karakuş uçup gelmiş; “Bizi mi çağırdın?” demişler. Keloğlan, durumu anlatmış. Karakuş; “Git, kafese bak, kuşlar orada mı?” demiş. Keloğlan kuşların

yanına gitmiş ki, kuşlar korkusundan ölmüş. Kızın babasını çağırmış. Kızın babası; “Bunu da kazandın. Şimdi sıra üçüncü isteğime geldi. Eğer kahveyi dökmeden kavağa çıkıp inersen, kızı alırsın; dökersen, kelleni alırım.” demiş. Kız, Keloğlan’ın yanına gitmiş; “Zalim babam bu kadar insanın canına kıydı. Anlaşılan ben senin kısmetin olacağım. Benim yüzüğümü al, kimse görmeden fincanın içine koy. Süt donar. Kavağa çıkıp inersen, dökülmez. Kavaktan indikten sonra yüzüğü çıkarırsın. Süt tekrar eski haline döner.” demiş. Kızın babası, ileri gelen kırk adamını çağırmış. Son isteğinin onların hakemliğinde yerine getirilmesini istemiş. O diyarın ileri gelen kırk adamı kavak ağacının yanına gelmiş. Bir fincanı sütle doldurmuşlar, Keloğlan’a vermişler. Keloğlan yüzüğü, gizlice, fincana koymuş. Fincanın içindeki süt donmuş. Ağaca tırmanmış, tırmanmış ağacın tepesine çıkmış. Fincanı ters çevirmiş. Bakmış ki süt dökülmüyor. Ağacın tepesinden köyüne bakmış ki kardeşleri evi yapmamış. Ağlamış, ağlamış gözyaşı yere dökülmüş. Dengesini kaybetmiş ve elindeki fincanı yere düşürmüş. Kızın babası; “Aşağı in Keloğlan! Kaybettin. Kelleni koparıp duvarı tamamlayacağım.” demiş. Keloğlan, aşağı inmiş; “Dininizi atmayın! Ağacın tepesine çıktım. Baktım ki kardeşlerim evimi yapmamışlar. Ben de buna üzüldüm ve ağladım. Yere dökülen gözyaşımdı. Gidin tadına bakın tatlıysa süttür.” demiş. Hakemler gidip tadına bakmışlar ki süt değil. Kızın babası; “Keloğlan, imtihanı kazandın. Kızımı hak ettin. Kızımı sana vereceğim. Mal istersen, mal; mülk istersen, mülk! Sana bir sandık altın vereceğim. Kızıma da bir at vereceğim.” demiş.

Keloğlan, kızı alıp yola çıkmış. Yolda bir mağara ile karşılaşmışlar. Keloğlan, bakmış ki kuru bir kafayı iple mağaranın ağzına sıkı sıkı bağlamışlar. Keloğlan’ın bir kılıcı varmış. Kılıcını çekmiş; “Ben bu ipi keseceğim.” demiş. Kız; “Yapma, ne yapacaksın? Sebebi var ki bağlamışlar.” demiş. Keloğlan, kadını dinlememiş. Kılıcını çekip kuru kafanın ipini kesmiş. Kurukafa kalkmış Keloğlan’ın kafasına değmiş; kalkmış, Keloğlan’ın kafasına değmiş. Keloğlan, olduğu yere yığılmış ve bayılmış. Kurukafa, kadını mağaraya koyup mağarayı sıkı sıkı kapatmış. Kurukafa, sabah ava gider ve akşamları da mağaraya gelip kızın kalbinin üstünde sabaha kadar uyurmuş. Üç gün sonra Keloğlan uyanmış. Çevresine bakmış bir çobanı görmüş. Çobanın yanına varmış; “Ne zamandan beri buradasın?” demiş. Çoban; “Her gün buraya geliyorum.” demiş. Keloğlan; “Kimseyi görmedin mi buralarda?” demiş. Çoban; “Üç gün önce buraya biri kadın, biri erkek iki atlı geldi. Kurukafa, erkeğin başına vura vura onu bayılttı. Kızı da

mağaraya koydu ve kapıyı sıkı sıkı kapattı.” demiş. Keloğlan mağaranın kapısını açmış, içeri girmiş. Kızın yanına gitmiş. Kız; “Evin yıkılmaya senin! Ben sana karışma demedim mi? Ne işin vardı da ipi kestin, başımıza bu belayı açtın!” demiş. Keloğlan; “Bir hatadır yaptım işte! Ne olacak şimdi?” demiş. Kız; “Ne olacak, kuru bir kafa işte! Bana elini sürmedi. Akşamları gelir, kalbimin üstünde yatar; sabah ava gider.” demiş. Keloğlan, kız ile biraz oynamış. Kurukafanın gelme vakti geldiğinde saklanmış. Akşam olunca kurukafa gelmiş. Konuşuyormuş da bu kurukafa. Kız; “Sen ava gidiyorsun ben akşama kadar bu mağarada oturuyorum. Ruhun nerede senin? Yerini söyle ki, onu süsleyip biraz oynaşayım. Sonuçta bir kadınıym.” demiş. Kurukafa; “Ruhum yemek sofrasında.” demiş. Sabah kurukafa ava gitmiş. Kadın da Keloğlan ile birlikte akşama kadar sofrayı süslemiş. Kurukafa eve gelmiş ki, sofrayı süslemişler duvara asmışlar; “Duvara astığın şey ne?” demiş. Kız; “Sen benim ruhum sofranın içinde dedin. Ben de süsledim ki onunla zaman geçireyim.” demiş. Kurukafa; “Kadın değil misin? Kadınların kafası ancak bu kadar çalışır. Ruhumun bez parçasının içinde ne işi var?” demiş. Kız; “Öyleyse bana doğruyu söyle!” demiş. Kurukafa; “Ruhum, bizim tokmağın içinde.” demiş. Sabah, Kurukafa her zaman olduğu gibi ava gitmiş. Keloğlan, saklandığı yerden çıkmış. Tokmağı süslemişler, duvara asmışlar. Akşam olunca Kurukafa mağaraya dönmüş. Duvarda asılı olan tokmağı görünce; “Karı, bu duvardaki ne?” demiş. Kız; “Ruhum tokmağın içinde, demiştin. Ben de sıkılmamak için tokmağı süsledim ve duvara astım.” demiş. Kurukafa; “Ne bilir kadınlar? Ruhumun tokmağın içinde ne işi var?” demiş. Kız; “Bana doğrusunu söyle, ruhun nerede? Yoksa meraklan çatlayacağım.” demiş. Kurukafa; “Üç güvercin var; biri yeşil, biri mavi, biri siyah. Ruhum, siyah güvercinin karnındaki kutunun içinde.” demiş. Sabah, Kurukafa ava gitmiş. Keloğlan, saklandığı yerden çıkmış. Eline silahı alıp tarlanın içine gitmiş. Taşlarla kendisine bir siper yapmış. Üç güvercin gelip tarlanın içine konmuş. Bakmış ki, gerçekten de biri siyah, biri yeşil, biri de mavi. Siyah olan güvercine ateş etmiş. Hemen yanına gitmiş kafasını koparmış. Karnını yarıp kutuyu almış. Kutuyu açmış. Kutunun içinde üç yavru varmış. Bakmış ki, kurukafa bağıra bağıra geliyor. Hemen birinin kafasını kesmiş. Kurukafa; “Hey hey, dur! Birini kopardın diğer ikisine karışma!” demiş. Keloğlan ikincisinin kafasını koparmış. Kurukafa; “Hey hey dur! İkisinin kafasını kopardın, diğerine karışma!” demiş. Keloğlan diğer yavrunun da kafasını koparmış. Kurukafa, olduğu yere yığılmış. Keloğlan, yanına gitmiş ki kuru bir kafa. Mağaraya gitmiş. Kız;

“Ne yaptın?” demiş. Keloğlan; “Ne olacak, kuru bir kafa! Güvercinin karnındaki kutuyu çıkardım. Baktım ki kutunun içinde üç yavru var. Yavruların kafasını kopardım. Kurukafa da olduğu yere yıkıldı. Yanına gittim ayağımı vurdum. Ne ses çıktı; ne de seda. İstersen sen de git bak.” demiş. Keloğlan; “Kalk ejderhanın yanına gidelim. Sen benim değilsin, ejderhanınsın. Ona söz vermiştim.” demiş.

Atlara binip çayırın yanındaki çeşmenin yanına gitmişler. Keloğlan, sırtını çeşmenin duvarına dayamış; “Uf” demiş. Ejderha, taşın altından çıkıp gelmiş; “Getirdin mi?” demiş. Keloğlan; “Getirdim.” demiş. Ejderha; “Nasıl getirdin?” demiş. Keloğlan, başından geçenleri anlatmış; “Al senin olsun. Benim görevim buydu.” demiş. Ejderha; “Ben ne yapacağım bu kadını? Ben bir ejderhayım. Mademki sen getirdin, senin olsun. Götür hayrını gör.” demiş. Keloğlan, kızı alıp memleketine dönmüş. Bakmış ki evi yapılmamış. Kardeşleri; “Bu kel, biri birinden güzel, iki kadın getirdi. Biz bu Keloğlan’ı öldürürüz.” demişler. Keloğlan; “Hadi işinize bakın! Siz beni öldüremezsiniz. Her biriniz iki kürek toprak atsaydınız benim de evim yapılırdı. Siz yolunuza ben yoluma!” demiş.

Masalım selametle bitti. Allah, dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin.

Anlatan: Mustafa BOZKURT

32. KÖSE İLE YAŞLI ANNESİ

Ne varmış ne yokmuş, köyün birinde gariban bir kadın ile açık göz bir oğlu varmış. Bunlar, köyün en fakir ailesi imiş. Bir inekleri bir torba unları varmış. Köse, annesine; “Bir ineğimiz, bir torba unumuz var. Bu un ve bu inek bize yetmez.” demiş. Annesi; “Ne yapalım oğlum?” demiş. Köse; “Gel, biz ineğimizi kesip unumuzu ekmek yapalım, bütün köyü davet edelim.” demiş. Annesi; “Koca bir kış var önümüzde. İneğimizi ve unumuzu bir günde bitirirsek ne yaparız sonra?” demiş. Köse; “Bütün köyü davet edersek, köylü de bizi davet eder. Her ev, bizi bir gün davet ederse kışı çıkarırız.” demiş.

İneği kesmişler, unu ekmek yapmışlar ve bütün köyü davet etmişler. Ellerinde avuçlarında ne varsa tüketmişler. Beklemişler. Ancak nafile, kimse bunları davet etmemiş. Köse, bakmış ki olacak gibi değil; “Ben sizi davet ettim. Niçin sizi beni davet etmediniz?” demiş. Kimin yanına gittiyse; “Benim sıram bugün değil, önce başkası seni çağırılsın.” demiş. Kimsenin kendisini davet etmeyeceğini anlamış, eve, annesinin yanına gelmiş; “Anlaşılan köylü bizi çağırılmayacak. Bu kış aç kaldık.” demiş. Annesi; “Evladım, bari şu ineğin derisini pazara götür sat, bize mısır al da, belki birkaç gün yeriz.” demiş. Köse, ineğin derisini koymuş torbasına, düşmüş şehrin yoluna. Adamın biri ekin ekiyormuş. Adamın yanına gitmiş. Hoş geldin, beş gittin derken çiftçi; “Torbandaki nedir, nereye gidersin?” demiş. Köse; “Torbandaki inek derisidir. Pazarda satıp mısır alacağım.” demiş. Çiftçi; “Öyle ise şehre kadar yorulmana gerek yok. Deriyi eve götür. Sana bir ölçek mısır versinler.” demiş. Köse, çiftçinin evine gitmiş. Adımını içeri atar atmaz birinin, elinde kızarmış tavukla, killere kaçtığını fark etmiş. Köse, kadına; “Kocan, ‘Bu deriyi bize götür. Sana bir ölçek mısır versinler.’ dedi.” demiş. Kadın deriyi almış. İçeriden bir ölçek mısır alıp Köse’nin torbasına boşaltmış. Köse, torbayı yere boşaltmış; “Ah, Yanlışlıkla oldu!” demiş. Mısır tanelerini teker teker toplamaya başlamış. Kadın; “Aman kardeşim, bırak bunları! Ben sana bir ölçek mısır daha getiririm.” demiş. Köse; “İstemem, helal malımın içine haram mal katmam.” demiş. Mısır tanelerini yavaş yavaş toplayarak, kadının kocasının tarladan gelmesini beklemiş. Adam tarladan gelince Köse, adamın kulağına eğilerek; “Karın, seni biriyle aldatıyor.” demiş. Adam; “Sen nereden biliyorsun bunu?” demiş. Köse; “Ben içeri girdiğimde adamın biri elinde kızarmış bir tavukla killere kaçtı. Ben de özellikle mısırları döktüm, burada bekledim ki sen gelene kadar adam kaçmasın. İnanmazsan git killere bak.” demiş. Adam killere gitmiş ki,

gerçekten adamın biri elinde kızarmış tavukla, köşede kıvrılmış, bekliyor. Adamı oracıkta öldürmüş. Köse; “Sen kardeşimi öldürdün. Gider seni şikâyet ederim.” diye bağırmış. Adam; “Dur kardeşim, bağırma! Kardeşin için ne istersen veririm.” demiş. Fırsatı yakalayan Köse; “Kardeşimin kanına karşılık bir teneke altın isterim.” demiş. Adam, Köse’ye bir teneke(ölçek) altını vermiş. Köse, altını almış.

Ölüyü de almış bir eşeğin üstünde oturarak bağlamış. Evin yolunu tutmuş. Adamın biri mısır suvarıyormuş. Köse, eşeği mısırın içine salmış, kendisi de çalılığın arkasına saklanmış. Adam, elinde kürekle bağırmış; “Kör müsün? Eşeğin üstündesin, eşek mısır yiyor!” demiş. Adam, umursanmadığını görünce yaklaşmış, eşeğin üstündeki adama küreği fırlatmış. Kürek adamın kafasına değmiş. Adam yere düşmüş. Köse çalılığın arkasından çıkmış; “Bir iki mısır için benim kardeşimi öldürdün. Seni şikâyet edeceğim.” demiş. Adam; “Dur kardeşim, bağırma! Ne istersen veririm.” demiş. Köse; “Bir teneke(ölçek) altın isterim.” demiş. Köse, ondan da bir teneke altını alarak cenazeyi eskisi gibi eşeğin üstüne bağlamış. Yine yola düşmüş. Gide gide bir tarlanın kenarında durmuş. Adamın biri buğday ekiyormuş. Eşeği buğday torbalarının üzerine bırakmış. Bir taşın arkasına saklanmış. Çiftçi; “Hey, Görmüyor musun eşek buğdayı yiyor!” demiş. Ölü bu, duyar mı hiç? Adam, umursanmadığını görünce elindeki öküz kırbacını(mısa) adamın kafasına vurmuş. Ölü, yere yuvarlanmış. Köse taşın arkasından çıkmış; “Abdest bozmak için şu taşın arkasına gitmiştim. Bunu fırsat bilerek hasta kardeşimi öldürdün. Seni şikâyet edeceğim.” demiş. Adam; “Dur kardeşim, bağırma! Bedeli ne ise veririm.” demiş. Köse; “Bir teneke(ölçek) altın isterim.” demiş. Adam, Köse’ye bir teneke altını vermiş. Köse cenazeyi eşeğe bağlamış. Bir dağ başına gitmiş; “Nedir elinden çektiğim senin!” diyerek cenazeyi dağdan aşağı fırlatmış. Böylece cenazeden de kurtulmuş.

Köyün yolunu tutmuş. Eve gitmiş; Anne, git Ağa’nın ölçeğini getir. Altınları ölçeğim, demiş. Yaşlı kadın, Ağa’nın evine gitmiş; “Ölçeğinizi verin, altınları ölçeğiz.” demiş. Ağa; “Sizin yiyecek ekmeğiniz yok. Altınları nereden getireceksiniz?” demiş. Yaşlı kadın; “Siz ölçeği verin.” demiş. Ölçeği almış eve gitmiş. Altınları ölçmüşler. Köse, ölçeğin altına bir altın koyup göndermiş. Ağa, Köse’nin yanına gelmiş; “Bu altınları nereden getirdin?” demiş. Köse; “On iki ineğim daha olsaydı da hepsini keseydim. İneğin derisini küçük küçük böldüm. Her parça deri için bir altın verdiler.” demiş. Bütün köye duyurmuşlar. Kimin kaç ineği varsa kesmiş. Derisini parça parça bölerek çarşıya götürmüşler. Çarşıda bunları gören; “Bunlar delirmiş herhalde?” demiş.

Kandırıldığını anlayan köylüler, köye gelmiş. Köse’yi kovalamışlar. Köse kaçmış, bunlar kovalamış. Köse kaçça kaçça bir çobanın yanına gelmiş. Çoban; “Ne diye kaçıyorsun?” demiş. Köse; “Beni zorla amcamın kızıyla evlendirmek istiyorlar. Ben de istemiyorum. Onun için şu görünen köylüler ardıma veriyor.” demiş. Çoban; “Benim elbisemi (kılav) giy, bu koyunlara bak. Kızla ben evlenirim.” demiş. Çoban, köylülere doğru koşarak; “Ben yaparım, ben yaparım!” diye bağırması. Köylü, çobanı ‘Bir daha yaparım bir daha yaparım!’ diyen Köse zannetmiş. Çobanı alıp göle fırlatmışlar.

Onlar Köse’yi öldürdüklerini zannededursun, Köse, önünde sürüyle köye gitmiş. Köylü; “Biz seni göle atmadık mı? Bu sürüyü nereden getirdin?” demiş. Köse; “Keşke beni derin yere atsaydınız. Gölün derinliğinde daha güzel koyunlar vardı.” demiş. Bütün köylüye duyurmuşlar ki gölün dibinde sürü sürü koyun var. Köylü, göle atlamış. Giren, boğuk boğuk sesler çıkarmış. Yaşlı bir kadın Köse’nin yanına gelmiş; “Bunlar ne diye bağırıyor?” demiş. Köse; “ ‘Koyunlar koçlu mu olsun koçsuz mu?’ diye bağırıyorlar. Geç kaldın geç! Bari git sürüyü birinin arkasından sür de sana iki koyun versin.” demiş. Yaşlı kadın da göle atlamış. Böylece bütün köy Köse’ye kalmış.

Masalım burada bitti, cemaatin anne babasının kemiklerine Allah rahmet eylesin.

Anlatan: Zeynep DOĞAN

33. KURT

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir kadın ve üç kızı varmış. Birinin adı, Ayşe; birinin adı, Fatma'ymış. Kadın her sabah dışarı çıkıp akşam gelirmiş. Dışarı çıkarken çocuklarını sıkı sıkı tembihlermiş; “Ben çıktıktan sonra kapıya kurt gelir, sakın açmayın.” demiş. Dışarı çıkmış.

Bir müddet sonra kurt kapıya gelmiş: “Ayşe, Fatma, kapıyı açın! Ben sizin annenizim.” demiş. Çocuklar; “Sen bizim annemiz değilsin. Annemizin sesi bu kadar kalın değil.” demişler. Akşam olmuş, kadın gelmiş; “Ayşe, Fatma, kapıyı açın! Ben anneniz.” demiş. Çocuklar kapıyı açmış; “Kurt geldi kapıyı açmadık.” demişler. Kadın; “Sakın sakın kapıyı açmayın! Açarsanız sizi yer.” demiş. Sabah tekrar dışarı çıkmış. Çocuklar kapıyı kilitlemiş. Kurt tekrar gelmiş; “Ayşe, Fatma, kapıyı açın! Ben anneniz.” demiş. Çocuklar, kapı deliğinden bakmışlar; “Sen annemiz değilsin. Annemiz bu kadar kara değil.” demişler. Akşam, kadın yine gelmiş; “Ayşe Fatma, kapıyı açın! Ben anneniz.” demiş. Çocuklar kapıyı açmış; “Kurt yine geldi, kapıyı açmadık.” demişler. Kadın; “Sakın sakın kapıyı açmayın! Açarsanız sizi yer.” demiş. Sabah tekrar dışarı çıkmış. Kurt bu sefer çocukların annesinin kıyafetini giyip kapıya gelmiş; “Ayşe, Fatma, kapıyı açın! Ben anneniz.” demiş. Çocuklar kapı deliğinden bakmışlar. Annelerinin elbisesini görmüşler. Yine de güvenmemişler. Biri sandığın içine, biri dolabın içine, biri saatin içine girmiş. Kapıyı açmışlar. Kurt içeri girmiş. Dolabın içindekini ve sandığın içindekini yakalayıp yemiş. Diğerini de aramış ama bulamamış. Kadın akşam eve gelmiş; “Ayşe, Fatma, kapıyı açın! Ben anneniz.” demiş. Saatin içine giren kız, kapıyı açmış; “Kurt senin elbiselerini giyip gelmişti. Biz de sen zannettik, kapıyı açtık. Kardeşlerimi yakaladı ve yedi.” demiş. Kadın; “Kurt nerede?” demiş. Kız; “Bahçede yatıyor.” demiş. Kadın; “Makası, iğneyi ve ipliği getir.” demiş. Kadın kurdun yanına gitmiş. Kurt uykuda iken kurdun karnını yarmış. Çocuklarını çıkarmış. Karnını taş doldurmuş, dikmiş, eve gitmiş. Kurt uyanmış; “Karnım niye bu kadar ağırlaşmış, karnımı taşıyamıyorum artık. Herhalde çok yedim.” demiş. Kadın; “Durun, intikamınızı kurttan alayım.” demiş. Çocuklar; “Nasıl?” demişler. Kurdun göremediği kızına; “Sen kurdun yanına git, ‘Annem seni eve davet ediyor.’de.” demiş. Kadın da evin bahçesine bir kuyu kazmış. Kuyunun içini samanla doldurup yakmış ve üzerine bir minder indirmiş. Kız, kurdun yanına gitmiş; “Annem seni eve davet etti.” demiş. Kurt; “Akşam gelirim.” demiş. Akşam olmuş. Kurt eve gitmiş. Kadın; “Buyur, minderin üzerine otur.” demiş. Kurt;

“Yerde de otururum.” demiş. Kadın çok ısrar etmiş. Kurt, minderin üzerine oturmuş. Oturmasıyla birlikte kuyuya düşmüş ve yanmış. Çocukların annesi; “Gördünüz mü, intikamınızı nasıl aldım!” demiş.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

Anlatan: Zeliha TEKİN

34. KURT İLE TILKI

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir kurt ile bir tilki varmış. Arkadaş olmuşlar. Kurt; “Seni tavukların padişahı yapacağım.” demiş. Tilki bu, ağzından salyalar akmış; “Nasıl olacak?” demiş. Kurt; “Şu köyü görüyor musun? İşte sen şu köyün tavuklarının padişahısın!” demiş.

Tilki bu, durur mu? Akşam olur olmaz kümeslere girmiş. Gördüğü tavuğu yakalamış ve yemiş. Bir gece, iki gece, üç gece derken köylü, bunu yapanın tilki olduğunu anlamış. Bütün tavukları bir yerde toplamışlar. Kendileri de saklanmış. Tilki her gece olduğu gibi kümeslere dalmış. Bir iki kümeste tavuk bulamayınca şaşırılmış. Bütün tavukların bulunduğu kümese girmiş. Hepsini bir arada görünce içine dalmış. Tavuklar da bağırınca köylüler kümesin kapısını kapatıp tilkiyi yakalamış. Öldüresiye dövmüşler. Tilki, kendisini öldüreceklerini anlayınca, ölü numarası yapmış. Köylüler, öldüğünü zannederek tilkiyi kuyuya atmışlar. Karanlıkta çevresini göremeyen tilki, kuyuda olduğunu anlayamamış. Sağa vurmuş, duvar; sola vurmuş, duvar; arkaya, vurmuş, duvar; öne vurmuş, duvar. Kuyuya atıldığını anlamış sonunda. Debelenmiş debelenmiş, kuyudan çıkmayı başarmış. Kuyuya da koyun şeklinde bir taş atmış, kurdun yanına gitmiş. Üstü başı perişan olan tilkiyi gören kurt; “Nedir bu hal?” demiş. Tilki; “Sorma! Köyde koyunlarla kavga ettim. Öldürdüğüm koyunları köyün kuyusuna attım.” demiş. Kurt hemen kuyunun başına gitmiş. Karanlıkta kuyunun içindeki taşı gerçekten koyun zanneden kurt, kuyuya atlamış. “Küt” demiş, taşın üzerine düşmüş. Kaburgaları kırılan kurt, ne yapmışsa kuyudan çıkamamış. Kurt, kendisini sağa vurmuş. Tilki; “Ben de öyle yaptım!” demiş. Kurt, sola vurmuş. Tilki; “Ben de aynen öyle yaptım!” demiş. Kurt, öne vurmuş. Tilki; “Vallahi ben öyle de yaptım!” demiş. Kurt, arkaya vurmuş. Tilki; “Billahi, öyle de yaptım!” demiş. Kurt; “Kardeşim, beni kurtar buradan!” demiş. Tilki; “Kimse gelip beni kurtarmadı. Sen de kendini kurtaracaksın.” demiş. Köylüler, sabah kuyunun başına gelmiş. Kurdu, tilki zannetmişler; “Öbüründe kurtuldun ama şimdi kurtulamazsın.” demişler. Kurdu orada öldürmüşler.

Masalım selametle sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının ruhları üzerine olsun.

Anlatan: Mustafa DOĞAN

35. LANETLİ ADAM

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında zengin mi zengin biri varmış. O kadar çok malı varmış ki; kaç davarı, kaç evi, ne kadar parası, ne kadar arazisi olduğunu kendisi de bilmiyormuş. Bu adam, Allah’a inanmıyormuş.

Allah, Cebrail’e; “Bu adama söyle imana gelsin.” demiş. Cebrail, adamın rüyasında; “Allah’a iman et!” demiş. Adam şaşırır. Diğer akşam yine Cebrail gelmiş; “Allah’a iman et!” demiş. Adam, korkmaya başlamış. Cebrail üçüncü gece yine gelmiş; “Allah’a iman et!” demiş. Uyanmış ve Allah’a iman etmiş. Namaz kılmaya başlamış, zekâtını vermiş, hacca gitmiş; artık ibadetten başka işle meşgul olmamış. Aradan çok yıl geçmiş, adam malını mülkünü kaybetmiş. Beş parasız kalan adam; “Allah’a iman ettim, malımı kaybettim. Hiçbir şeyim kalmadı. Ben eskisi gibi olacağım.” demiş. Allah, yine Cebrail’i göndermiş; “Önceden kazandığın mal, haram mal olduğu için Allah hepsini senden aldı. Sen doğru yoldan çıkma tekrar eski malına kavuşursun.” demiş. Adam, ibadetine devam etmiş. Allah, yine eski zenginliği vermiş kendisine. Zevk u sefa içinde yüzen adam zekât vermemeye başlamış. Allah, Cebrail’i göndermiş; “Kazandığın malın zekâtını ver.” demiş. Adam, malın kırkta birinin hesabını yapmış. O kadar malı vermek zor gelmiş ve zekâtını vermemiş. Allah, yine Cebrail’i göndermiş; “Malın zekâtını ver.” demiş. Adam; “Ben zekâtımı önceden verdim. Verdiğim zekât yeter.” demiş. Çok büyük bir tufan olmuş. Adam, malını mülkünü, her şeyini kaybetmiş. Hem artık yaşlanmış ve çalışacak hali de kalmamış. Cebrail’e yalvarmış; “Malımı tekrar bana ver.” demiş. Cebrail; “Allah sana verdi. Fakat sen kıymetini bilmedin. Malın zekâtını vermedin ve haram mal kazandın. Sen artık lanetlendin. Artık böyle sefil bir yaşamın olacak.” demiş. Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin.

Anlatan: Mustafa DOĞAN

36. MERCİMEK

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir çiftçi bir de eşi varmış. Bunların çocukları olmazmış. Çiftçi her akşam eve gelip karısını azarlarmış.

Sabah, çiftçi tarlaya gitmiş. Kadın da unu eleyip yoğurmuş, ekmek yapmaya başlamış. Bir yandan ekmek yaparken bir yandan da ağlıyormuş. Çingenenin biri kadının yanına gelmiş; “Bir derdin var bacım senin. Niye ağlıyorsun?” demiş. Kadın; “Niye ağlamayayım? Çoluk çocuk yok. Kocam her akşam eve gelip, ‘Çocuğun olmuyor senin, bu böyle gitmez. Eninde sonunda seni kovarım.’ diyor.” demiş. Çingene; “Bacım kalk evde ne varsa bana getir, çocuklarını çoğaltırım.” demiş. Kadın kalkmış evde ne varsa getirmiş. Çingene; “Mercimek var mı?” demiş. Kadın gidip bir tabak mercimek getirmiş. Çingene evin çatısına çıkıp mercimekleri bacadan aşağı boşaltmış. Tabağın içindeki her mercimek tanesi bir bebek olup ocağın içine düşmüş. Kadın oklavayı eline alıp ocağın içindeki çocukları öldürmüş; “Allah’ım ben ne yaptım. Bunca yıl bir çocuk bile bulamazken, şimdi kendi ellerimle öldürdüm. Kocam gelirse beni öldürür.” demiş. Mercimeğin biri de sacın kenarına düşmüş. Kadın bunu görmemiş. Mercimek; “Anne!” demiş. Kadın; “Ana kurban!” demiş. Mercimek; “Çıkarsam bana bir taplama³⁰ yapar mısın?” demiş. Kadın; “Yaparım ya!” demiş. Mercimek sacın altından çıkmış. Kadın, Mercimek’e bir taplama yapmış; “Baban tarlada çalışıyor. Onun yemeğini götüreceğim.” demiş. Mercimek; “Ben dururken babamın yemeğini götürmek sana düşmez.” demiş. Kadın; “Sen götüremezsin.” demiş. Mercimek; “Eşekle götürmeyecek misin? Ben de eşekle götürürüm.” demiş. Kadın; “Nasıl?” demiş. Mercimek; “Sen yemeği eşeğin semerine bağla, beni eşeğin kulağına koy, elime çuvaldızı ver, ben götürürüm.” demiş. Mercimek, yemeği almış, eşeğin kulağına girip yola çıkmış. Yolda iki askerle karşılaşmış; “Bu eşeği Allah gönderdi. Zaten yorulduk. Eşeğe binip yolumuza devam ederiz.” demişler. Mercimek; “Hıı, Hele bir gelin! Eşeği sahipti mi zannettiniz?” demiş. Askerler; “Eşeğin üzerinde kimse yok. Eşek konuşuyor.” demişler. Korkmuşlar. Eşek yoluna devam etmiş. Mercimek, babasının yanına gitmiş; “Baba, baba!” demiş. Çiftçi; “Söyle baba kurban!” demiş. Mercimek; “Yemeğini getirdim.” demiş. Çiftçi; “Nerdesin kurban olduğum?” demiş. Mercimek; “Eşeğin kulağındayım, çıkar beni.” demiş. Çiftçi, Mercimeği eşeğin kulağından çıkarmış yanına indirmiş ve yemeğini yemeye başlamış. Mercimek; “Baba, sen yemek yiyene kadar ben de biraz çift süreyim.”

30 Taplama: Evde yapılan, yufkadan daha kalın ekmek.

demiş. Çiftçi; “Etme eyleme yavrum! Öküzün biri çok sıçar, biri de çok tekme atar; ya tekme atanın ayağının altında kalırsın, ya da çok sıçan öküz senin üstüne pisler, altında kalırsın.” demiş. Mercimek; “Bir şey olmaz.” demiş.

Kalkmış çift sürmeye başlamış. Çok sıçan öküz, Mercimek’in üstüne sıçmış. Mercimek altında kalmış. Çiftçi kalkmış aramış aramış bulamamış. Akşam eve gitmiş. Karısı; “Ne yaptın oğlumu?” demiş. Çiftçi; “ ‘Çiftt süreceğim.’ dedi, ben izin vermedim ancak beni dinlemedi. Öküzün pisliğinin altında kaldı. Aradım bulamadım.” demiş. Kavga etmişler ancak oğlanı bulamamışlar. Aradan epey zaman geçmiş, göçebelerin kızları tezek toplamaya gitmiş. Kızlardan biri, Mercimek’in altında kaldığı tezeği görmüş; “Aha, büyük bir tezek buldum!” demiş. Torbalarını doldurmuşlar yola çıkmışlar. Mercimek, tezeğin içinden; “Perilerin kızı yoldan gitti/ Mercimeğin s... ona girdi.” demiş. Kızlar; “Bu ne biçim söz! Kulağımıza bir ses geliyor ama nereden geldiğini bilmiyoruz.” demişler. Mercimek’in içinde olduğu tezeği taşıyan kız eve gitmiş, torbayı ateşin önüne atmış ve annesine; “Allah senin de belanı versin, tezeğin de! Bugün bana ne kadar küfür ettiler.” demiş. Tezeği ateşe atmışlar ve bununla da yemek pişirmişler. Akşam misafirleri gelmiş. Yemeği misafirlerin önüne koymuşlar. Mercimek; “Hele hele, anasını s... beni yiyecekler! Çekilin yemeğin üzerinden!” demiş. Misafirler; “Gelin yemeğinizi kaldırın. Yemeğiniz konuşuyor. Biz bu yemeği yemeyiz.” demişler. Ev sahipleri, yemeği kaldırmış ve kendileri yemeğe oturmuş. Mercimek; “Hele hele, anasını s... beni yiyecekler! Kaşıkla yiyecekler beni, çekilin!” demiş. Ev sahipleri; “Bu yemek konuşuyor, bundan hayır gelmez. Götürün köpeğin önüne verin.” demişler. Götürüp köpeğin önüne vermişler. Köpek, yemeği yemiş. Kurt gelip köpeği yemiş. Mercimek, kurdun midesine girmiş. Kurt, bir sürüyle karşılaşmış. Gidip sürünün içinden bir koyunu yakalamış. Mercimek, kurdun karnından bağırarak; “Çobaaan çobaaan, bu kurt senin koyununu kaçırarak!” demiş. Çoban kurdun ardına vermiş. Kurt, kaçmış kaçmış bir delikte saklanmış; “Kendimi s... ha! Bu ses benden çıktı!” demiş. Elini, kendi karnına sokmuş, karıştırmış karıştırmış mercimeği bulmuş. Ayağının altına alıp ezmiş. Böylece ortalık sükûnete ermiş.

Masalım selametle sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

Anlatan: Besey KELEŞ

37. NAR TANESİ

Bir varmış bir yokmuş, bir karı koca bir de kızları varmış. Kızın anne babası ölmüş. Kız da amcasının yanına gitmiş. Amcasının karısı; “Bu kızı götürüp öldüreceksin.” demiş. Kızın amcası; “Anası yok, babası yok. Yazık bu öksüze.” demiş. Kadın ısrar edince, adam kızı almış dağa götürmüş. Kız; “Nereye gidiyoruz amca?” demiş. Adam; “Dağa, odun yapmaya gideceğiz.” demiş. Bir dağ başına gitmişler; “Kızım, sen burada uyu. Ben odunu yapınca seni kaldırıyorum ve gideriz.” demiş.

Kız uyumuş. Adam, su kabağının içine bir taş koymuş, ağaca asmış. Rüzgârın etkisiyle kabağın içindeki taş “küt küt” ses çıkarıyormuş. Adam, odunlarını hazırlamış, yükünü bağlayıp eve gitmiş. Karısı; “Ne yaptın kızı?” demiş. Adam; “Öldürdüm.” demiş. Kız, gece yarısında uyanmış. Etrafta kimseyi görememiş. Amcasının kendisini kandırdığını anlamış. Çok uzaklarda bir ışık görmüş. Işığın olduğu yere doğru yola çıkmış. Ateşin yanına gitmiş. Burası insan yiyen cadının eviymiş. Ateşin önünde üç kız oturuyormuş. Kızlar; “Buraya nasıl gelebildin, yolunu mu şaşırdın? Yılan, yılanlığıyla; kuş, kanadıyla buraya gelemiyor. Annem seni görürse yer.” demişler. Kız; “Çaresizim.” demiş. Kızlar; “Yatağın altına gir. Annemiz gelince, ‘Acıktık, bize yemek yap.’ deriz. O da göğüslerini arkaya atar ve hamur yoğurur. Sen de annemizin göğüslerine atlayıp bir damla süt içersen seni yemez. Yoksa seni yer.” demişler. Cadı, eve gelmiş; “Hımm, burada yabancı kokusu geliyor!” demiş. Kızlar; “Yılan yılanlığıyla; kuş, kanadıyla buraya gelemiyor. Yabancı biri nasıl gelsin?” demişler. Cadı, etrafı aramış, kimseyi bulamamış. Kızlar; “Anne, açlıktan öleceğiz. Bize yemek hazırla.” demişler. Cadı, unu leğene koymuş, göğüslerini arkasına atmış ve hamur yoğurmaya başlamış. Nar Tanesi, yatağın altından kalkıp, cadının göğüslerine atlamış ve bir damla süt emmiş. Cadı; “Benim sütümü içmeseydin seni sabah kahvaltısı yapardım. Madem sütümü içtin, ben senin annen, sen de benim kızımsın.” demiş. Kızlar; “Sen bizim ablamız, biz de senin kardeşlerin.” demişler.

Nar tanesi burada kalsın, biz gelelim onun amcasına ve amcasının karısına:

Amcasının karısı bir kalıp sabunu almış dereye gitmiş. Yıkanmış. O kadar çok yıkanmış ki bir kalıp sabunu bitirmiş; “Ey, ay ve güneş! Ben mi daha güzelim, yoksa siz mi daha güzelsiniz?” demiş. Ay ve güneş; “Ne biz güzelizez, ne de sen güzelsin. Cadının yanındaki Nar Tanesi güzel.” demişler. Kadın, kocasının yanına gitmiş; “Demek ki kızı,

cadının yanına götürdün. Hani öldürmüştüm!” demiş. Adam; “Vallahi, billahi cadının yanına götürmedim! Bir dağ başında bıraktım.” demiş. Kadın; “Gidip kızın çaresine bakacaksın!” demiş. Adam, çaresiz, kırmızı boncukları bir ipe dizmiş yola çıkmış. Cadının evine gitmiş. Kızlar ateşin önünde oturuyormuş. Adamı görmüşler; “Hemen kaç buradan! Annemiz gelirse seni öldürür.” demişler. Adam; “Bir şey olmaz. Gülerseniz, size bu kırmızı boncukları veririm.” demiş. Kızlar gülmüş. Ancak Nar Tanesi amcasını tanımış ve gülmemiş. Adam; “Bu kız niye gülmüyor?” demiş. Kızlar; “O hep böyledir.” demişler. Adam; “O da gülerse, boncukları veririm.” demiş. Kız gülmek için ağzını açmış. Adam, boncukları kızın ağzına atmış ve kaçmış. Kız boğulmuş. Kızlar ağlayıp dövünmüşler. Cadı gelmiş. Nar Tanesi’nin öldüğünü görmüş; “Ne oldu kardeşinize?” demiş. Kızlar, olan biteni anlatmışlar. Cadı, saçını başını yolmuş; “Nar Tanesi’ni sandığa koyun, dikenlerin arasına indirin, toprak olmasın. Kızımı öldüreni yakalarsam, babasının sakalına sıçar, onu öldürürüm!” demiş. Nar Tanesi’ni, bir sandığa koyup, dikenlerin arasına koymuşlar. Adam eve gelmiş. Karısı; “Ne yaptın?” demiş. Adam; “Öldürdüm.” demiş.

Bir gün, paşanın oğlu ava çıkmış. Avlanırken, sandığı görmüş. Sandığı açmış. Bakmış ki içinde, ay ve güneş gibi parlak bir kız var. Sandığı almış eve getirmiş. Paşanın oğlu evliymiş. Küçük kızı, kızın boynundaki boncukları görmüş. Oyuncak zannetmiş: “Baba! Oyuncak.” demiş. Paşanın oğlu, kızın boynundaki boncukları görmüş. Boncukları koparmış. Kız tekrar dirilmiş. Kızı almış. Aradan zaman geçmiş, bir oğlu olmuş. Adını Yusuf koymuşlar. Nar Tanesi’nin amcasının karısı bir gün, yine eline bir kalıp sabun almış, dereye gitmiş. Yıkanmış, yıkanmış sabunu bitirmiş; “Ey, ay ve güneş! Ben mi daha güzelim, siz mi daha güzelsiniz?” demiş. Ay ve güneş; “Ne biz güzelizez, ne de sen güzelsin. Paşa oğlunun yanındaki Nar Tanesi güzel.” demiş. Kadın eve gelmiş; “Hı! Yine öldürmedin. Önce cadının yanına götürdün, şimdi de paşanın oğluna götürdün değil mi?” demiş. Adam; “Vallahi, billahi öldürdüm! Boğazına boncuk bağını attım ve boğdum.” demiş. Kadın; “Bu kızı ancak ben öldürürüm.” demiş. Zehirli tarağı alarak yola çıkmış. Derenin yanına gitmiş. Kız, dereye yıkanıyormuş. Kızın yanına gitmiş; “Gel yavrum, yanıma gel, başını yıkayayım! Ben senin annemim.” demiş. Nar Tanesi; “Hadi oradan! Benim annem yok. Ben öksüz bir kıyım.” demiş. Kadın; “Ben senin yengenim.” demiş. Lafı evirmiş, çevirmiş, kızı kandırmış. Zehirli tarağı kızın kafasına batırmış, kızı suya atmış. Kızın elbiselerini ve bebeğini de alıp paşanın oğluna gitmiş. Çocuk ağlamış,

ağlamış. Kadın, çocuğu susturamamış. Paşanın oğlu; “Bu bebek niye senin üzerine gelmiyor.” demiş. Kadın; “Bugün dereye gittim, elbise yıkadım. Su ısıtmak için ateş yaktım. Ateşin dumanı yüzümü karartmış. Her halde beni tanıyamadı onun için üzerime gelmiyor.” demiş. Nar Tanesi, kuş olup bir ağacın üzerine uçmuş. Bir gün uçarken, birinin, paşanın oğluna çift sürdüğünü görmüş. Yanına gitmiş;

“Cotkaro, misas henaro

Lawê paşê di malde

Erewê reş di paşde

Usivê min di destde çi hal de?”

“Ey çift süren, övendiyesi nar çiftçi

Paşanın oğlu evde

Kara Arap arkasında

Yusuf’um elinde ne halde?” demiş.

Çift süren adam; “Eve gidip paşanın oğluna sorarım.” demiş. Adam, söylemeyi unutmuş. Yine tarlaya gelmiş. Kuş yine adamın yanına gelmiş;

“Ey çift süren, övendiyesi nar çiftçi

Paşanın oğlu evde

Kara Arap arkasında

Yusuf’um elinde ne halde?” demiş.

Adam; “Nereden çıktı bu kuş? Her gün bunun sesini mi dinleyeceğim? Paşanın oğluna söyleyeyim de buna bir çare bulsun!” demiş. Akşam eve gelmiş. Durumu paşanın oğluna anlatmış. Paşanın oğlu, ertesi gün tarlaya gelmiş, bir ağacın arkasına gizlenmiş. Kuş yine gelmiş;

“Ey çift süren, övendiyesi nar çiftçi

Paşanın oğlu evde

Kara Arap arkasında

Yusuf’um elinde ne halde?” demiş.

Kuş uçmak üzereyken, paşanın oğlu ayaklarından tutmuş ve yakalamış; “Derdin ne senin, nerden tanıyorsun beni?” demiş. Nar Tanesi, başından geçenleri birer birer anlatmış. Paşanın oğlu eve gelmiş. Atın birini aç, birini susuz bırakmış. Kızın yengesinin bir ayağını aç olan ata, birini de susuz olan ata bağlamış. Susuz olanın karşısına su, aç olanın karşısına saman koymuş. Atlar samana ve suya doğru hareket etmiş. Kadın paramparça olmuş. Paşanın oğlu ile Nar Tanesi mutlu bir devran sürmüşler.

Masalım selametle bitti. Selamet, dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

Anlatan: Besey KELEŞ

38. RÜYA

Bir varmış bir yokmuş. Yaşlı bir kadın varmış. Bu kadın yalnız yaşarmış. Kadın, bir gece rüya görmüş, rüyasında; sabah kalkmış evini süpürüyormuş. Bir yazma bulmuş. Yazmayı dolaba atmış. Horoz yazmaya dokunmuş. Kadın, süpürgeyle horoza vurmuş. Horoz osurmuş. Uyandığında şaşırılmış; “Şeyhe gidip rüyamı anlatayım, o bilir ne anlama geldiğini.” demiş. Gitmiş; “Selâmü’n- aleyküm Şeyh Gazi!” demiş. Şeyh Gazi; “Ve aleyküm selam!” demiş. Kadın; “Akşam bir rüya gördüm.” demiş. Şeyh; “Hayırlısı, anlat bakalım.” demiş. Kadın, rüyasını anlatmaya başlamış; “Evimi süpürüyordum.” demiş. Şeyh; “Temizlik.” demiş. Kadın; “Bir yazma buldum.” demiş. Şeyh; “Rızık.” demiş. Kadın; “Dolaba koydum.” demiş. Şeyh; “Anlayış.” demiş. Kadın; “Horoza, yazmaya dokundu.” demiş. Şeyh; “Nefis.” demiş. Kadın; “Ben de süpürgeyi horoza fırlattım.” demiş. Şeyh; “Öfke.” demiş. Kadın; “Horoza osurdu.” demiş. Şeyh; “Korku.” demiş.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin.

Anlatan: Selvi IŞIK

39. SANDIKTAKİ KIZ

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir köyde üç arkadaş varmış. Köyde sene hiç iyi gitmemiş. İnsanlar kıtlık ile karşı karşıya kalmışlar. Bu üç arkadaş oturup; “Haydi, Adana’ya çalışmaya gidelim!” demişler.

Birinin adı Mehmet imiş ve yaşlı bir annesi varmış. Bu üç arkadaş Adana’ya çalışmaya gitmiş. Aradan epey zaman geçmiş. Bir gün Mehmet, pazara gitmiş. Pazarda sandık satan biri; “Alan da pişman, satan da!” diye bağıryormuş. Bu adam çok zengin biriymiş. Kendi kendisine; “Benim bir kızım var. Çok zengin olduğun için kimse kızımı almaya cesaret edemez. Sandığın içine kızımı ve yüklü bir para koyarım. Kim sandığı alırsa, hem kızımı hem de parayı alsın.” demiş. Ve kızını sandığa koyarak pazara götürmüş; “Bir sandığım var, alan da pişman satan da!” diye bağıryormuş. Mehmet’in dikkatini çekmiş, kendi kendisine; “Ne olmuş yani, alan da pişman satan da! Ben da sandığı alır, yaşlı anama gönderirim.” demiş ve sandığı almış. Mehmet’in arkadaşları; “Artık yeter, bu kadar zamandır çalışıyoruz. Memlekete gidelim.” demişler. Mehmet; “Sizin öküzleriniz, bağınız-bahçeniz var. Ama benim, yaşlı anamdan başka hiçbir şeyim yok. Ben biraz daha çalışırım, sonra dönerim. Sizden bir ricam var: Ben anneme bir sandık aldım. Alıp götürürsünüz, anneme de, ‘Mehmet birkaç gün daha çalışıp gelecek.’ dersiniz.” demiş. Arkadaşları; “Baş üstüne.” demiş. Sandığı alıp memleketlerine dönmüşler, yaşlı kadına teslim etmişler. Yaşlı kadın; “Oğlum nerede?” demiş. “Biraz daha çalışıp gelecek.” demişler. Yaşlı kadın, sandığı bir köşeye indirmiş. Yemeğini yapıp yemiş. Kalan yemeğini de leğenin altına koymuş ve komşuya gitmiş. Yatma vakti, komşusundan dönünce leğeni kaldırmış ki yemek kalmamış. Kadın kendi kendine; “Kedi, leğeni devirmedi. Kadınlar da tenezzül edip yemeğimi yemezler.” demiş. Bu durum uzun zaman böyle devam etmiş. Kadın bir akşam, üstüne bir çul örtüp, gizlenmiş. Kız sandığın içinden çıkıp, hep yaptığı gibi, leğeni kaldırmış. Yemeği yedikten sonra tabağı tekrar leğenin altına koymuş ve kalkıp tekrar sandığın içine girmeye çalışırken; kadın, kızın saçlarından tutmuş. Kız, yaşlı kadına; “Sen beni gördün ama oğlun gelene kadar kimse beni görmesin.” demiş.

Yaşlı kadın kabul etmiş. Kız; “Bu şehirdeki en iyi ustayı bul, yörenin en iyi konağını kaç paraya yaptığını sor.” demiş. Kadın, ustanın yanına gitmiş; “Oğlum, bu yörenin en iyi konağını kaç paraya yaparsın.” demiş. Usta, kadına gülmüş. Kadın;

“Oğlum gülmeyin! Siz paranızın sahibisiniz.” demiş. Usta; “Yetmiş akçe altına yapılır.” demiş. Anlaşmışlar. Konağın yapımına başlamışlar. Bir usta gerekiyorsa iki usta tutmuşlar. Bir ton demir gerekiyorsa iki ton almışlar. Bir araba kum gerekiyorsa dört araba kum getirmişler. İşçiler aslan gibi çalışıp konağı bitirmişler. Boya-badanasını yapmışlar. Kapı-penceresini takmışlar ve yaşlı kadına teslim etmişler. Kız, yaşlı kadına; “Anne, oturakçı pazarına git. Yastık, perde, kilim, ne lazımsa al gel.” demiş. Kadın alış-veriş yapmış gelmiş. Kız; “Anne, oğlun gelene kadar kimse beni görmesin.” demiş. Yaşlı kadının yanında bir cami varmış. İmam, ezan okumak için minareye çıkmış. Minareden bakmış ki yaşlı kadının avlusunda çok güzel bir kız var. İmam, bir büyücü cadının yanına gitmiş; “Eğer bu kızı bana alırsan dünyada ne istersen onu veririm.” demiş. Cadı kabul etmiş. Sonra yaşlı kadının evine gitmiş. Kapıyı çalmış. Kız; “Aman kapıyı açma Anne!” demiş. Yaşlı kadın kapıyı açmış ki, kapıda bir kadın; “Hayırdır.” demiş. Cadı; “Hayrını görmediğim bir kızım var. Kınasını yapıp evlendireceğiz. Senin kızın olmadan ellerine kına sürmüyor.” demiş. Yaşlı kadın kıza dönerek; “Kızım, git kızın yanında otur. Bu da bir hayırdır. Kınayı yaksınlar, sen de kalk eve gel.” demiş. Kız, kadının arkasından yola düşmüş. Burası benim, şurası senin derken kendisini hamamda bulmuş. İmam da hamama gitmiş. İmam gelince büyücü kadın hamamdan çıkmış. İmam ile kız, hamamda yalnız kalmış. Kız, imamdan kurtulamayacağını anlayınca; “Dur, senin için buraya geldim! Seni temiz yıkayayım, sabunlayayım. Sen benimsin, ben de senim.” demiş. Kız, imamın kafasını sabunlamış, köpük içinde bırakmış ve taşı imamın kafasına geçirmiş. İmam bayılmış. Kız o köşe, bu köşe derken eve gelmiş. Yaşlı kadın; “Kınayı yaktılar mı?” demiş. Kız; “Yaktılar hem de çok iyi yaktılar!” demiş. İmam sabah ayılınca, kanlar içinde olduğunu görmüş. Ve kıza kızmış-köpürmüş, eve gelmiş. Ne yapsam acaba demiş. Düşünmüş taşınmış. Kendi kendisine; “Mehmet bu köprüde inip eve gelecekmiş diyorlar. Ben ayakkabı tamircisine gideyim, eski ayakkabıları bir çuvala doldurup köprüye götüreyim.” demiş. Mehmet köprüye gelip, imamı görünce elini öpmek için eğilmiş. İmam, Mehmet’e; “Hadi oradan, sizin ev genelevine döndü!” demiş. Mehmet’in beti-benzi atmış; “Benim bir yaşlı anam var. Bir ip çeksen, kırk yama düşer.” demiş.

Mehmet eve gelmiş ki bir de ne görsün. Annesinin evi bir kümes kadarken, şimdi bir konakta oturuyor. Çocuklara sormuş. Çocuklar; “Bu konak sizindir.” demiş. Mehmet merdivenden çıkmış. Yaşlı kadın oğlunu karşısında görünce; “Oo, kurban olduğum! Hoş geldin.” demiş. Oğlunun boynuna sarılmış öpmüş. Ama Mehmet soğuk davranmış. Yaşlı

kadın; “Yatağın öbür odada serili git yat.” demiş. Mehmet kapıyı açınca kızı görmüş. Aklına imamın söyledikleri gelmiş, bıçağını çekmiş ve kızı bıçaklamış ayaklarından tutmuş ve pencereyi açıp kızı ikinci kattan bahçeye atmış. Sonra pencereyi kapatmış ve yatağına uzanıp yatmış. Sabah, yaşlı kadın kendi kendisine, “Oğlum şimdi kalkar, şimdi kalkar.” diye düşünürken öğle olmuş ama Mehmet kalkmamış. Kapıyı açmış ki odada Mehmet var ama kız yok. Mehmet’i sıkıştırmış. Mehmet; “Kızı bıçakladım, pencereden attım.” demiş.

Gelelim kıza

Oralarda bir Yahudi varmış, işi-gücü kilim dokumakmış. Her gün bir kilim dokurmuş. Yaptığı kilimleri götürüp satarmış. Aldığı paranın bir kısmıyla ip, diğer kısmıyla da yiyecek almış. Yaşlı kadının evinin arkasından geçerken kanlar içinde yatan bir kız görmüş. Bakmış ki kız daha ölmemiş. Yahudi’nin de karısı ölmüş. Yahudi; “Bu kızı alıp tedavi ederim, eğer iyileşirse alırım, iyileşmezse de toprağa gömerim. Burada kalırsa köpeklere yem olur.” demiş. Yahudi, kızı omuzlayıp evine götürmüş. On gün, yirmi gün, bir ay derken kız iyileşmiş ve eski sıhhatine kavuşmuş. Yahudi’nin kendisinde gönlü olduğunu sezmiş. Pıllını-pırtını toplayıp kaçmış. Orası senin, burası benim derken Fırat’ın kenarına kadar gelmiş, artık akşam olmuş, ormandaki ağaçlardan birinin dibine oturmuş; “Nasıl olsa sabah olunca buradan ayrılırım.” demiş ve uyumuş. O yörede bir ağa yaşarmış. Ağanın bir oğlu varmış. Oğluna tam otuz dokuz kız istemiş. Oğlan, kırkıncı kız olmadan evlenmeyi kabul etmemiş. Ağanın oğlu bir gün, köpekleri, atları, hazırlayıp ava çıkmış. Oğlanın arkadaşlarından biri bir ağacın kovuğunda yatan kızı görmüş. Kız on yedi on sekiz yaşlarındaymış. Adam ağayı çağırmış. Hepsi kızın başına toplanmış; “Nereden geliyorsun?” diye sormuşlar. Kız; “Benim meselemi sormayın!” demiş. Oğlan; “Benimle evleneceksin.” demiş. Kız; “Hayır, yerimden kalkamam!” demiş. Oğlan; “Niye?” demiş. Kız; “Ben şimdi seninle evlensem, seninle evlenecek olan diğer 39 kız bana, ‘Biz seni çalı dibinde yakalayıp getirdik.’ deyip beni küçümserler, sen şimdi git, düğün halayını kur, bir çocuğu ve diğer kızları bol miktarda yiyeceklerle buraya gönder, yalnız bir şartım daha var: Sadece bir kaşık gönder. Biz diğer 39 kızla burada bir ziyafet yapalım. Akşam kayığa binip geri gelelim.” demiş. Onlar köyde halayı kurup kızın dediklerini yerine getirmişler. Kız, sofrayı kurmuş. Gönderilen tek kaşığı pilava saplamış. Otuz dokuz kıza; “Haydi, buyurun yemeğe!” demiş. Kızlar; “Senin her şeyin doğru ama neden kırk kişi olduğumuz halde bir kaşık getirttin.”

demişler. Kız; “Babanızın sakalına sıçayım! Neden kırk kıza bir erkek oluyor da, kırk kıza bir kaşık olmasın.” demiş. Kızlar her şeyin farkına varmış; “Artık biz sana bağlıyız. Sen ne dersen, onu yaparız.” demişler.

Kız, diğer kızları da kayığa bindirmiş ve oradan uzaklaşmışlar. Günler ayları, aylar yılları kovalamış. Epey yol aldıktan sonra kayığı suyun kenarına çekip bir ağaca bağlamışlar. Dağa doğru tırmanmışlar. Bir mağaraya girmişler ki bir de ne görsünler, silahları duvara asılı kırk eşkıya. Eşkılar, kızlara saldırmaya başlamış. Kız; “Ey eşkılar! Lideriniz kimse parmağını kaldırsın.” demiş. Eşkılardan biri parmağını kaldırıp; “Bunların başı benim, aynı zamanda kırk kızın sahibiyim! Akşam uslu uslu yatarız. Sabah pazara inip evlilik için giyim hazırlığımızı yapar geliriz. Sonra evleniriz.” demiş. Sabah olmuş, eşkılar ayrı ayrı yollardan çarşıya inmiş. Herkes gücünün yetiği kadar giyim-kuşam almış. Bu arada kızlar, eşkıyaların silahlarını almış, kayığa binip uzaklaşmışlar. Gide gide Bağdat’a varmışlar. Eşkılar mağaraya dönünce bakmışlar ki ne kızlar var, ne de silahları. Kız, Bağdat’a gittiğinde bir otel kiralamış ve bütün kızları otele koyup birlikte oturmuşlar. Bağdat’ın o zamanki geleneğine göre padişah öldüğünde talih kuşu bırakılır kuş kimin başına konarsa onu padişah seçerlermiş. Padişah ölmüş. Sabah olunca tellallar; “Bugün talih kuşu bırakılacak, kuş kimin başına konarsa o padişah olacak.” diye bağırılmışlar. Sabah olunca kuşu bırakmışlar ve kuş dönmüş, dolaşmış kızın başına konmuş. Kız yabancı olduğu için ahalinin hoşuna gitmemiş. Kuşu tekrar aynı yere götürüp bırakmışlar. Dönüp-dolaşıp tekrar yine kızın başına konmuş. Halk; “Bu talih işidir. Yabancı ya da yerli fark etmez.” demiş. Kızı orada padişah yapmışlar. Kız, diğer kızların hepsini çevresine toplayıp bunların hepsini görevlendirmiş. Bu arada, resmini yaptırıp Bağdat’ın çevresindeki bütün çeşmelere yapıştırmış. Askerlerine; “Her kim bu çeşmeye gelip resme bakarak ah çekerse onu yakalayıp huzuruma getirin.” demiş.

Aradan epey zaman geçmiş. Önce imam gelmiş. İmam, Bağdat’a gelmeden önce bütün ülkeleri dolaşmış. En sonunda Bağdat’a gelmiş. Hava çok sıcak olduğundan terlemiş. Bağdat’ın bir çeşmesine gelip elini-yüzünü yıkamış ve kızın resmini görünce ah çekmiş. Askerler de onu yakalayıp padişahın huzuruna çıkarmışlar. Kız; “Bunu götürün pireli ahıra tıkayın.” demiş. Sonra Mehmet, sonra ağanın oğlu sonra Yahudi gelmiş. Sonunda kırk eşkıyanın başı da gelmiş. Bunları ayrı ayrı ahırlarda zincire vurmuş; “Bunları üç gün sonra mahkemeye çıkaracağım.” demiş. Üç gün sonra; “Bir sandalye getirip buraya indirin.” demiş. Mehmet’i oturtmuşlar, ipi boynuna geçirmişler.

İmamı çağırtmış; “Bugün infaz günüdür. Eğer doğru söylemezsen seni asarım. Niçin resmime bakıp ah çektin?” demiş. İmam; “Bizim yaşlı bir komşumuzun avlusunda bir kız vardı. Şeytana uydum ve cadıyla, kızı kandırması için, anlaşıp hamama gittim. Cadı, kızı hamamın içine kadar getirdi. Kız, kafamı sabunladı, sabunladı, sabunladı. Sabun gözümün içine girince, tası kafama vurup beni bayılttı. Kendime keldim ki hiç iyi değilim. Kız da elimden kaçtı. Bütün memleketleri gezdim-dolaştım. Bağdat’a geldim. Çeşmenin başında, kızın resmini görünce ah çektim.” demiş. Padişah; “Bunu tekrar götürün.” demiş. Sonra ağanın oğlunu çağırması; “Doğru söylemezsen seni asarım.” demiş. Oğlan; “Ben çok zengindim. Babam bana otuz dokuz kız istedi. Ben bunların sayısını kırka tamamlamazsan evlenmem dedim. Bu böyle devam ederken, bir gün arkadaşlar beni çağırdı, ava çıkalım dediler. Köpekleri, atları hazırlayıp ava çıktık. Biz avlanırken bir de baktım ki arkadaşlardan biri, ‘Ağa ağa gel bugünkü avı buldum!’ diye bağıyor. Geldik ki on yedi-on sekiz yaşında peri gibi bir kız. Kıza, ‘Kalk gidelim.’ dedim. Kız, ‘Ben gelmem, sen git kızları bol yiyeceklerle birlikte buraya gönder. Burada ziyafet yapalım. Sen de o arada düğün hazırlıklarına başla. Ziyafetten sonra kayıkla eve geliriz.’ dedi. Akşam oldu. Ne o, ne de diğer otuz dokuz kız geldi. Biz de aramadık yer bırakmadık. En son Bağdat şehrinde ararken çeşme başında kızın resmini görünce ah çektim. Askerler beni yakalayıp buraya getirdiler, demiş. Onu da yerine göndermişler. Yahudi ile kırk eşkıyanın başı da gelmiş. Başından geçenleri anlatmışlar. Onları da yerine götürmüşler. Padişah, mahkeme heyetine; “Siz çıkın, sadece bu genç yanımda kalsın.” demiş. Yalnız ikisi kalınca, Mehmet’e; “Bak bu yara izleri senin bıçakladığın yerler. Ben de bıçaklayıp bahçeye attığın kızım. Ne olup bittiğini kendi kulaklarınla duydun.” demiş. Mehmet, af dilemiş. Kız affetmiş. Evlenmişler. Mehmet, annesini getirmiş ve Bağdat’a padişah olmuş kız da onun karısı.

Masalım selametle bitti, selamet bütün cemaatin üzerine olsun.

Anlatan: Hüseyin BEKTAŞ

40. SEFA İLE CEFA

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir paşa ile veziri varmış. Bunların çocuğu olmuyormuş. Bir bayram günü herkes akrabasını ziyarete giderken huzursuz olan paşa; “Herkesin çoluğu çocuğu var, akraba ziyaretine gidiyor. Biz de çıkıp dolaşalım.” demiş. Paşa ile vezir eve gelmiş; “Biz gezmeye çıkacağız, bizim için yolluk hazırlayın.” demişler.

Kadınlar, kocalarının hazırlığını yapmış. Paşa ile vezir yola çıkmış. Bir çayırın üzerine gelmişler. Paşa; “Bu çayırda biraz oturup dinlenelim.” demiş. Atlarını çayıra bağlamışlar, kendileri de bir alıç ağacının altına geçip oturmuşlar. Yaşlı bir dede çıkmış; “Burada ne geziyorsunuz.” demiş. Paşa; “Herkesin çoluğu çocuğu var, akraba ziyaretine gidiyor. Bizimse yanına gidecek kimsemiz olmadığı için gezmeye çıktık.” demiş. İhtiyar; “Size bir elma vereceğim. Bu elmayı ikiye bölüp eşlerinizle birlikte yerseniz çocuğunuz olur. Elmanın kabuklarını atlarınıza vererseniz, atların da birer tayı olur. Yalnız ben gelene kadar çocuklarınıza isim takmayacaksınız.” demiş. Paşa ile vezir, elmayı almış eve dönmüş. Elmaları eşleriyle birlikte yemişler. Elmanın kabuklarını da atlarına yedirmişler. Aradan dokuz ay on gün geçmiş, paşa ile vezirin birer oğlu olmuş; atların da birer tayı olmuş. Çocuklar büyümüş. İsimsiz oldukları için arkadaşları, “bebek” diyerek onlarla dalga geçiyormuş. Çevredeki herkes de artık paşa ile veziri sıkıştırmış. Baskılara dayanamayan paşa, isim takma töreni için hazırlıklara başlamış. Develer kesilmiş, yemekler hazırlanmış, düğün dernek kurulmuş. İhtiyar kapıdan içeri girmiş; “Ben size, ‘Ben gelmeden isim takmayacaksınız.’ demedim mi?” demiş. Paşa, ihtiyarın elini ayağını öpmüş ve durumu anlatmış. İhtiyar, vezirin oğluna, Cefa; paşanın oğluna, Sefa ismini vermiş. Ortadan kaybolmuş.

Günler ayları, aylar yılları kovalamış; çocuklar büyümüş. Beraber büyüdükleri için, kardeşten öte, birbirlerine bağlıymışlar. Öyle ki tuvalete bile ayrı gitmezlermiş. Her zaman olduğu gibi bir gün atlarına binip dolaşmaya çıkmışlar. Karşılarına iki yol çıkmış. Sefa; “Her birimiz bir yoldan gidelim. Bakalım, hangimiz daha erken eve gidecek.” demiş. Her biri bir yolda at koşturmuş. Sefa, bir kızla karşılaşmış. Kız, resmini verip ortadan kaybolmuş. Eve gelmişler. Sefa; “Yorgunum.” diyerek odasına çekilmiş. Günlerce odadan çıkmamış. Hastalanmış. Paşa, oğlunun derdine çare bulamamış. Bir gün Cefa’yı çağırması; “Ya oğlumun derdini öğrenirsin ya da kelleni uçururum!” demiş. Cefa,

Sefa'nın odasına girmiş. Odanın kapısından, Sefa'nın bir resme bakıp ağladığını görmüş. İçeri girmemiş. Sefa uyuyunca, Cefa, kızın resmini alıp paşanın yanına gitmiş; “Paşam, Sefa'nın derdini öğrendim. Oğlun yıllardır bu resim için hasta.” demiş. Paşa, karısını çağırmış; “Yıllardır bu kızı bekliyorum. Bu kız benim nişanlım. Ya oğlumu öldürürüm ya da buraları terk edip gider.” demiş. Kadın, Sefa'nın yanına gitmiş. Durumu anlatmış; “Buralardan git oğlum!” demiş. Sefa, yanına bir miktar altın alıp atına binmiş ve yola çıkmış. Cefa, Sefa'yı göremeyince annesine; “Sefa nerede?” demiş. Cefa'nın annesi durumu anlatmış. Cefa; “Kardeşimi bensiz nasıl gönderirsiniz, nasıl bana böyle bir kötülük yaparsınız?” demiş.

Atına binip Sefa'nın peşinden yollara düşmüş. Bir tepeye çıkmış. Tepenin başında bir karartı görmüş. Atını mahmuzlayarak Sefa'ya yetişmiş; “Nasıl bensiz yola çıkarsın?” demiş. Sefa; “Evin tek oğlu olduğun için sana kıyamadım.” demiş. Cefa; “Sen nereye ben oraya.” demiş. Kadın kılığına bürünüp yola çıkmışlar. Bir köye varmışlar. Köyde bir kapıya gitmişler. Yaşlı bir kadın çıkmış. Sefa ile Cefa; “Bizi bir akşam burada misafir edemez misin?” demiş. Kadın; “Yerim de yok, size verecek yemeğim de. Kimsesiz bir kadını ben kızlar.” demiş. Cefa ile Sefa; “Sana biraz altın verirse bizi misafir eder misin?” demişler. Kadın kabul etmiş. Erkek olduklarını bilmediği için köyün diğer kızlarıyla birlikte kur'an kursuna göndermiş. Meğer Sefa'ya resmini veren kız da hocaya gidiyormuş. Üç beş gün sonra arkadaş olmuşlar. Kız bir gün Sefa ile Cefa'yı eve davet etmiş. Sefa ile Cefa; “Annemize söyleyelim izin verirse olur.” demişler. Kadına durumu anlatmışlar. Kadın kabul etmiş. Bir sonraki gün kur'an dersinden sonra kızın evine gitmişler. O akşam yatıya kalmışlar. Kız, Cefa'ya; “Bu akşam birlikte yatalım.” demiş. Cefa, kabul etmemiş. Kız; “Biz arkadaş değil miyiz?” demiş. Cefa, kız ile arasına bir kılıç koymuş ve yatmışlar. Diğer gün yine kızın evine gitmişler. Yatıya kalmışlar. Kız, Sefa'ya; “Bu akşam birlikte yatalım.” demiş. Yatmışlar. Kız da Sefa'yı tanımış. Sefa, Cefa'nın yanına gelip durumu anlatmış. Kız; “Yarın kınamı yakıp beni götürecekler. Ne yapacaksanız yapın.” demiş. Cefa; “Nasıl olsa kimse bizim erkek olduğumuzu bilmiyor. Kızın yerine bana kına yakınsınlar. Siz kaçıp gidin, ben sonra size yetişirim.” demiş.

Kızın yerine Cefa'ya kına yakmışlar. Sefa da kızı alıp kaçmış. Gelini bir ata bindirip hizmetçisi ile birlikte göndermişler. Kızı bir paşanın oğlu istemiş. Gelin saraya varmış. Cefa; “Bizim adette üç gün boyunca damat geline yaklaşamaz.” demiş. Elbiselerini hizmetçiye giydirmiş. Kendisi de hizmetçinin elbisesini giyip saraydan

kaçmış. Şehrin dışında bir alıç ağacının altında Sefa'ya yetişmiş. Sefa ile kız, ağacın gölgesinde yatıyormuş. “Ne güzel uyuyorlar! Hiç kaldırmayayım. Ben de ağacın gölgesine uzanıp yatarım.” demiş. Ağacın gölgesine uzanmış. O sırada iki güvercin, ağacın üzerine konmuş. Güvercinlerden biri; “Ağacın altında yatanları tanıyor musun?” demiş. Diğeri; “Nereden bileyim, remilci miyim ben?” demiş. Diğer güvercin; “Bunlara Sefa ile Cefa derler. Sefa'nın babası, oğlunun eve geldiğini duyunca, altından, zehirli bir at yapıp gönderecek. Sefa, ata binerse ölür. Böylece babası kızı alır. Sefa kurtulursa, babası bir kazı zehirle kızartıp Sefa'nın önüne indirecek. Yine ölmezse paşa kara bir ejderha olup gerdek gecesinde Sefa'yı öldürecek. Böylece paşa kızı alacak. Bunları bizden başkası duyup birine anlatırsa da taş olur.” demiş. Cefa, bütün hayvanların dilinden anlıyormuş. Söylenenleri duymuş. Sefa ile kız uyanmış. Cefa, Sefa'ya anlatmamış. Memlekete doğru yola çıkmışlar. Paşanın askerleri paşaya haber vermişler. Paşa, zehirli altından bir at yapmış; “Bu atı götürün, oğlum binip gelsin.” demiş. Atı götürmüşler. Sefa, ata binmeye çalışırken, Cefa kılıcını çekip atı paramparça etmiş. Sefa kızmış ama belli etmemiş. Eve varmışlar. Paşa bir kazı sade zehirle kızartıp oğlunun önüne vermiş. Sefa, kaza uzanır uzanmaz Cefa, kazı alıp pencereden aşağı atmış. Sefa yine kızmış ama belli ettirmemiş. Sıra sağdıç belirlemeye gelmiş. Cefa; “Kardeşimin sağdıç ben olurum.” demiş. Paşa; “Sen kardeşisin, sen sağdıç olamazsın.” demiş. Cefa; “Yoo, kardeşimin sağdıç ben olacağım!” demiş. Çaresiz kabul etmişler. Gelinle damat gerdeğe girmiş. Cefa, başlarında beklemiş. Sefa ile kız uyumuş. Paşa, ejderha olup bacadan gerdek odasına girmiş. Cefa, kılıcını çekmiş. Ejderha bacadan çıktıkça doğramış. Doğramış doğramış, parçalarını da mendilin içine koymuş. Kılıcın üzerindeki kanı silmek için yatağın üzerindeki bir beze uzanmış. Bu sırada Sefa uyanmış. Cefa'nın elinde bir kılıç, yatağa doğru eğildiğini görmüş; “Sen beni öldürmek istedin.” demiş. Cefa; “Sen benim kardeşimsin, nasıl kıyarım sana!” demiş. Sefa; “Beni öldürüp karımı almak istedin. Önce babamın bana gönderdiği atı öldürdün, sonra babamın kızartıp önüme koyduğu kazı aşağı attın. Şimdi de ‘Sağdıç olacağım.’ deyip beni öldürmeye çalıştın.” demiş. Cefa; “Hayatıma mal olacaksın ama madem benim hakkımda böyle düşünüyorsun anlatacağım. Ben size yetiştiğimde bir alıç ağacının altında yatıyordunuz. Ben de alıcın altına uzandım. Uykum gelmedi. İki güvercin geldi, ‘Sefa'nın babası sefaya zehirli altından bir at gönderecek. Sefa binerse ölür.’ dedi.” demiş. Cefa, dizlerine kadar taş olmuş. Sefa; “Tamam, anlatma!” demiş. Cefa, devam etmiş; “Güvercin şöyle devam

etti, ‘Sefa eve vardığında babası bir kazı zehirle kızartıp Sefa’nın önüne koyacak, yerse ölür.’dedi.” demiş. Cefa, göbeğine kadar taş olmuş. Sefa; “Tamam kardeşim, sana inanıyorum!” demiş. Cefa, devam etmiş; “Güvercin şöyle devam etti, ‘Sefa yine ölmezse, babası kara bir ejderha olup, gerdek gecesinde onun odasına girerek onu öldürecek.’dedi. İnanmazsan ejderhanın parçalarını şu mendilin içine koydum, aç da bak.” demiş.

Cefa, olduğu yerde taş olmuş. Sefa da delirip dağlara kaçmış. Aradan yıllar geçmiş. Sefa’nın karısının bir oğlu olmuş. Güvercinler evin üstüne konmuş. Biri; “Sefa ile Cefa’dan bahsetmiştim ya. Sefa’nın oğlunu taşın üzerinde kesseler taş, tekrar dirilir. Bizim de bir kanadımız düşer. Kanadı bebeğin boğazına sürseler bebek de iyileşir.” demişler. Kadın, duymuş. Bebeği, taşın üzerinde kesmiş. Bebeğin kanı taşın üstüne damlamış ve Cefa dirilmiş. Güvercinlerin bir kanadı düşmüş. Kanadı, bebeğin boğazına sürmüşler. Bebek de dirilmiş. Cefa uyanır uyanmaz; “Kardeşim nerede?” demiş. Kadın; “Senden sonra delirdi ve divane gibi dağlarda dolaşıyor.” demiş. Cefa, atına binip kardeşini aramaya çıkmış. Yıllar sonra bir subaşında görmüş Sefa’yı. Yanına gitmiş; “Ben Cefa’yım.” demiş. Sefa; “Yalan söylüyorsun! Cefa taş oldu.” demiş. Kaçmış. Cefa kovalamış. Sonunda yakalamış. Eve gelmişler. Sefa ülkenin padişahı; Cefa, veziri olmuş. Mutlu bir şekilde yaşamışlar.

Anlatan: Hasan ÖZTÜRK

41. SENEM

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında Hacı Ali ile Hacı Fatma adında ihtiyar bir karı koca varmış. Bunların bir oğlu ile bir kızları varmış. Hacca gitmeye karar vermişler. Hacca giderken de erkek çocuğu götürmeye, ancak kızı evde bırakmaya karar vermişler. Kızı kime emanet edeceklerine bir türlü karar verememişler. Sonunda kızı köyün imamına emanet etmeye karar vermişler. Hoca'nın yanına gitmişler; "Hocam, biz hacca gideceğiz. Düşündük taşındık, kızımızı emanet edebileceğimiz tek insan sensin." demişler. Hoca; "Kızınız önce Allah'a sonra bana emanettir!" demiş. Hacı Ali; "Yapman gereken tek şey, haftada bir, ciğer alıp pencereden kıza vermek." demiş. Kızı hocaya emanet edip yola çıkmışlar. Hoca, bir hafta sonra kasaptan bir ciğer alıp pencereden kıza uzatmış. İkinci hafta yine bir ciğer alıp pencereden kıza vermiş. Pencerede perde olduğu için kızı göremiyormuş. Üçüncü hafta, nasıl olmuşsa, ciğeri uzatırken kızı görmüş ve kıza tutulmuş. Akşam, kızın evinin üstüne gidip; "Ah Senem vah Senem!" demeye başlamış. Bir gün iki gün derken köylüler farkına varmış. Bakmışlar ki hoca damın üstünde uzanmış; "Ah Senem vah Senem!" diyor, başka bir şey demiyor. Artık hoca kendisini o kadar kaybetmiş ki camiye bile uğramaz olmuş. Köyde bir de cadı kadın varmış. Hoca, cadının yanına gitmiş; "Bu kızı bana al, ne istersen veririm!" demiş. Cadı; "Çok kolay, sen git bir hamam kirala gerisine karışma." demiş. Hoca, hamamı kiralamış. Cadı, kızın evine gitmiş. Kapıyı çalmış. Kız; "Kimsin sen?" demiş. Cadı; "Kapıyı aç kızım. Ben senin halan." demiş. Senem; "Babam hiç bahsetmedi. Halam yok." demiş. Cadı ne etmişse etmiş, Senem kapıyı açmış. Cadı içeri girmiş. Hal hatır, derken sohbet koyulaşmış. Kızın saçını karıştırmış; "Kızım artık saçına bit girecek. Gel seni hamama götürüyim de yıkan." demiş. Kızı kandırıp hamama götürmüş. Kendisi de hamamdan çıkmış. Kız bakmış ki hamamda hoca var. Bunun cadı ile imamın oyunu olduğunu anlamış. İmamın niyetini anlamış; "Artık ben seninim, sen de benim. Sen üstünü başını iyice yıka ben evde seni bekliyorum." demiş. Hoca hamamda yıkana durusun, kız, hoca'nın evine gidip sobayı yakmış. Demir küreği ateşin içine koyup iyice ısıtmış. Hoca hamamdan gelince soyunmuş. Kız; "Arkanı dön." demiş. İmam arkasını dönünce, küreği imamın sırtına yapıştırmış. Kız; "Önünü dön." demiş. Hoca dönmüş. Kürek ile hoca'nın karnını da kızartıp eve kaçmış, kapıyı kilitlemiş.

Aradan epey zaman geçmiş. Kızın annesi ile babası hacdan dönmüş. Onlar köye varmadan hoca, karnına sacı koymuş ve köyün dışında onları karşılamış. Hacı Ali;

“Kızım nasıl?” demiş. Hoca, karnına vurmuş; ‘tak tak’ ses çıkmış; “Bu duyduğunuz ses kemiklerimin sesi. Kızın her gün içkicilerle gidip âlem yapıyor.” demiş. Hacı Ali, oğluna; “Gözüm o kızı görmesin! Git ata bindir ıssız bir dağa bırak gel.” demiş. Hacı Ali’nin oğlu ata binmiş, kızın yanına gitmiş; “Babam ve annem yolda geliyor. Hadi gidip onları karşılayalım.” demiş. Kız ata binmiş, yola çıkmışlar. Hacc’ın yolu kible yönünde iken onlar ters yöne gitmişler. Kız; “Hacc’ın yolu bu yönde değil. Yanlış yoldan gidiyoruz.” demiş. Oğlan; “Doğru yoldan gidiyoruz.” demiş. Kız, kardeşinin niyetini anlamış ancak ses çıkarmamış. İssız bir dağın başına gitmişler. Oğlan; “Akşam oldu, biraz dinlenelim. Sabah olunca tekrar yola çıkarız.” demiş. Kız ne olacağını bildiği için, kardeşi uyuduktan sonra gizlice, elbisesini onun elbisesine düğümle bağlamış. Gece yarısı, oğlan gitmek için kalkınca kızın elbisesi de gelmiş ve kız uyanmış; “Ne oldu?” demiş. Oğlan; “Bir şey olmadı, tuvalete gideceğim.” demiş. Tekrar uyumuşlar. Oğlan, bıçak ile düğümü koparmış ve kız uykuda iken, atına binip eve dönmüş.

Kız, uyanınca bakmış ki kardeşi yok. Bir süre şaşkın şaşkın çevresine bakınmış. Çok susamış. Bakmış ki karşıda dut ağaçları var; “Dut ağacının olduğu yerde mutlaka su olur. Bari gidip biraz su içeyim.” demiş. Dut ağacının yanına gitmiş. Kanasıya su içmiş. Kızı bıraktıkları dağın civarında da bir ağa varmış. Bu ağa, azaplarını da yanına alarak ava çıkmış. Dut ağacının yanına gelmiş. Su içmiş. Bu arada kız onları görünce, gizlenmek için, dut ağacına çıkmış. Senem o kadar güzelmiş ki parlaklığı suda yansıyormuş. Ağanın dikkatini çekmiş. Çevresine bakınmış, kimseyi görememiş. Azapları da bakmış, kimseyi görememişler. Ağa; “Bu benim yüzümün yansıması.” demiş. Azaplar; “Bizim yansımız.” demişler. Ağacın üzerindeki Senem; “Hiç birinizin yansıması değil. Benim yüzümün yansıması.” demiş. Ağa, kızın yanına gitmiş ki ne görsün: Ne ay böyle parlak, ne de güneş. Kızı ağaçtan indirmişler. Ağa, kızı eve götürmüş. Kız ile evlenmiş. Zaman bu durur mu? Senemin iki çocuğu olmuş. Ağa; “Senin annen baban, ailen yok mu?” demiş. Senem; “Var.” demiş. Ailesinin nerede oturduğunu, kim olduğunu söylemiş. Ağa; “Özlemedin mi aileni?” demiş. Senem; “Özledim.” demiş. Ağa, iki azabına emretmiş. Senem’i bir ata bindirmişler. Çocuklarını da kendi atlarına bindirerek Yola çıkmışlar. Ağa; “Senem’i bırakın gelin.” demiş. Meğer bu azapların da Senem’de gözü varmış. Dağları, tepeleri aşmışlar; “Ya bizimle olursun ya da oğlunu öldürürüz!” demişler. Senem; “Öldürün.” demiş. Öldürmüşler ve yollarına devam etmişler. Bir müddet sonra; “Bizimle olmazsan diğer oğlunu da öldürürüz.”

demişler. Senem; “Öldürün.” demiş. Onu da öldürmüşler; “Bizimle olmazsan seni de öldürürüz!” demişler. Senem; “Öyle ise durun, ben şu çalılığın arkasında abdest alıp namaz kılayım, sonra sizinle olurum.” demiş.

Senem, çalılığın arkasına gitmiş. Kara çarşafını çıkarıp çalılarının üzerine atmış. Oradan kaçarak uzaklaşmış. Azaplar çarşafı gördükleri için Senem’in namaz kıldığını düşünmüşler. Beklemişler, Senem gelmeyince çalılığın arkasına gidip bakmışlar ki Senem yok. Çevreyi kolaçan etmişler, Senem’i bulamamışlar; “Ne yapalım kaçırdık. Bari dönelim.” demişler. Ağanın yanına gitmişler. Ağa; “Ne yaptınız?” demiş. Azaplar; “Senem’i babasının evine bıraktık.” demişler. Senem, kafasına takma deri takmış, kıyafet değiştirmiş ve babasının evine gitmiş. Kendisini kimi kimsesi olmayan biri olarak tanıtmış. Tanıyamamışlar Senem’i. Senem, evin hizmetkârı olarak babasının evinde kalmış. Aradan iki ay geçmiş. Ağa; “İki aydır babasının evinde, bu kadar yeter!” demiş. Azaplarını da alarak Senem’in babasının evine gitmiş. Hoş beş ettikten sonra akşam yemeklerini yemişler. Hacı Ali; “Bu karanlıkta birbirimize mi bakacağız? Biri masal anlatsın da dinleyelim.” demiş. Bu arada imam da Hacı Ali’nin evine misafir olmuş. Kimse masal anlatmak istemeyince, Senem; “Kimse anlatmak istemiyorsa, isterseniz ben anlatayım. Ancak bir şartım var. Kapıyı kilitleyeceksiniz, anahtarı da bana vereceksiniz, yoksa masal anlatmam.” demiş. Hacı Ali, kapıyı kilitlemiş, anahtarı da Senem’e vermiş. Senem, bu masalı baştan anlatmaya başlamış. Önce imamın yaptıklarını anlatmış. İman kapıya doğru yönelmiş. Senem; “Nereye?” demiş. İmam; “Tuvalete gideceğim.” demiş. Senem; “Bekle, masal bitsin sonra gidersin.” demiş. Azapların yaptığını anlatmış. Azaplar dışarı çıkmak için ayağa kalkmış. Senem; “Oturun yerinize!” demiş. Azaplar; “Su içmeye gideceğiz.” demişler. Senem; “Masal bitsin gidersiniz.” demiş. Başından geçenleri anlattıktan sonra kafasındaki deri takmayı çıkarmış; “Baba, işte o kız benim! İmam karşında duruyor, cadı da karşında duruyor!” demiş. Ağaya dönerek; “Azaplar da senin azapların.” demiş. Ağa kalkmış önce azapların kafasını kesmiş, sonra da imamın ve cadının kafasını keserek cehennemlik etmiş. Karısını alarak evine dönmüş. Senem, bundan sonra kocası ve çocukları ile mutlu bir hayat sürmüştür.

Masalım erdi selamete/ cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

Anlatan: Mustafa SEVER

42. ŞAH MEHMET

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde paşanın biri varmış. Bu paşa doğan erkek çocuklarını öldürüyor, kızlara dokunmuyormuş. Paşa olduğu için de evde fazla durmuyormuş. Sefere gitti mi bir ay, bir yıl boyunca gelmiyormuş. Bir gün yine bir oğlu olmuş. Paşa yine seferde olduğu için haberi yokmuş. Paşanın çocuğu öldürmemesi için, “Kız çocuğun oldu.” diye müjdeyi vermişler ve oğlanın ismini Şah Mehmet koymuşlar.

Paşa evde durmadığı için doğan çocuğu bile görmemiş. Çocuk büyümüş. Bir gün annesine; “Babam kim?” demiş. Annesi; “Baban bu ülkenin paşası.” demiş. Şah Mehmet; “Peki, babam nerede?” demiş. Annesi; “Meclistedir.” demiş. Şah Mehmet, meclise gitmiş; “Baba bana bak! Ben senin oğlunum. Ben doğduğumda sana, ‘Bir kızın oldu.’ demişler.” demiş. Babası; “Öyle mi? Sen eve git, ben kasabı alıp geliyorum.” demiş. Şah Mehmet eve gitmiş. Annesine anlatmış. Annesi; “Oğlum, baban gelmeden biz kaçalım. Kelleni vuracak.” demiş. Atlara binip kaçmışlar. Az gitmişler, çok gitmişler ortalık iyice kararmış. Karşılarına bir canavar çıkmış. Şah Mehmet, canavara yaklaşmış. Canavar, onun üzerine atılmış. Şah Mehmet geri çekilmiş. Annesine; “Bu akşam burada yatalım, sabah ola hayrola!” demiş. Sabah, Şah Mehmet annesine; “Sen burada bekle. Ben, dün akşam, üzerimize atlayan canavara bakayım.” demiş. Canavarın yanına gitmiş. Bu canavar aslanmış. Aslanın üç yavrusu varmış. İleride bir mağara varmış. Şah Mehmet, annesiyle birlikte mağaraya gitmiş. Mağara ev olmuş. Aslanı ve yavrularını da eve getirmişler. Bir gün, iki gün, üç gün derken aslanın yavruları büyümüş. Yavrular, bulundukları dağı bir çırpıda yok edebilecek güce sahipmiş. Şah Mehmet beslediği için de ona bağılıymışlar. Şah Mehmet’in başı, nerde olursa olsun, derde girerse aslan ve yavruları anında yardımına yetişiyormuş. Onların bu gücünden dolayı her kes Şah Mehmet’ten korkuyormuş. Başı derde giren, haksızlığa uğrayan her kes Şah Mehmet’in yanına gidiyor, ondan yardım diliyormuş. Şah Mehmet de aslan ve yavruları sayesinde, haksızlık yapanları öldürüyormuş. Aradan yıllar geçmiş. Şah Mehmet’in üzü, babasının memleketine kadar gitmiş. Paşa korkmuş, karısının yanına gitmiş; “Oğlun ikimizi de öldürür. Bunun çaresine bakmamız gerekiyor.” demiş. Karısı; “Ne yapabiliriz?” demiş. Paşa; “Kaz Dağı’nın arkasında on başlı kardeşim var. Oğlun seni çok seviyor, ‘Şu dağın arkasına git, bana elma getir. Canım elma istiyor.’ de. Dağa giderse kardeşim onu bir çırpıda yutar.” demiş. Şah Mehmet eve gelmiş. Annesi; “Canım elma istiyor.” demiş. Şah Mehmet; “Bu mevsimde nereden getireyim elmayı?” demiş. Annesi; “Karşımızdaki

dağın arkasında var.” demiş. Olur mu olmaz mı derken, Şah Mehmet, dağın yolunu tutmuş. Dağın arkasına gitmiş. Her çeşit meyvenin bulunduğu bir bahçe varmış. Babasının bahçesiymiş gibi dalmış bahçenin içine. Her meyveden toplamış, eve doğru yola çıkmaya hazırlanırken paşanın on başlı kardeşi arkadan yetişmiş; “Kimsin sen, ne arıyorsun burada?” demiş. Şah Mehmet’in üzerine doğru gelmiş. Şah Mehmet, aslanlarını çağırmış. Aslanlar gelerek paşanın on başlı kardeşini yemişler. Şah Mehmet, elmaları almış, atına binerek eve gelmiş. Olan biteni annesine anlatmış. Paşa, oğlunun ölmediğini duyunca tekrar karısının yanına gelmiş; “Süt Gölü’nün yanında da iki başlı kardeşim var. Gölün bekçiliğini bir cadı yapıyor. Kimse gidip o gölden süt alamıyor. Biri giderse cadı bağırır. Cadı bağırınca da gölün çevresindeki bütün dağlar onun üzerine yıkılır. Şah Mehmet’i süt bahanesiyle Süt Gölü’ne gönder.” demiş. Şah Mehmet, akşam eve gelmiş; “Şah Mehmet, canım süt istiyor. Bana süt getir.” demiş. Şah Mehmet; “Nereden getireyim sütü?” demiş. Annesi; “Süt Gölü’nde var. Oradan getir.” demiş. Şah Mehmet, aslanlarını da yanına alarak, yola çıkmış. Az gitmiş, çok gitmiş Süt Gölü’nün yanına varmış. Cadı da gölün kenarında yatıyormuş. Şah Mehmet, aslanlarına; “Cadının yanına gidin. Pençelerinizi ağzının üzerinde tutun. Uyanırsa ağzının üzerine vurun. Bağırmasıyla sizin vurmanız bir olsun.” demiş. Aslanlar cadının yanına gitmiş. Pençesini ağzının üzerinde tutmuşlar. Şah Mehmet deposunu doldurmuş, atın üzerine koymuş. Cadı uyandığında Şah Mehmet’i görmüş. Aslanlara fırsat vermeden bağırarak. Çevredeki bütün dağlar Şah Mehmet’in üzerine yıkılmış. Aslanlar yıkılan dağı eşmiş. Şah Mehmet’i ve onun atını çıkarmışlar, eve getirmişler. Şah Mehmet olan biteni yine annesine anlatmış. Paşa, oğlunun ölmediğini öğrenince yine karısının yanına gelmiş; “Oğlun yine ölmedi. Böyle giderse bizi öldürür.” demiş. Karısı; “Ne yapalım ki öldürelim?” demiş. Paşa; “Oğluna, ‘Ben hastayım. Gözlerini kapatıp uyursan iyileşirim.’ diyeceksin. Seni çok sevdiği için seni kırmaz uyur.” demiş. Kadın, Şah Mehmet’in yanına gitmiş; “Oğlum ben hastayım. Gözlerini kapatıp uyursan iyileşirim.” demiş. Şah Mehmet, gözlerini kapatıp uyumuş. Paşa gelip Şah Mehmet’in gözlerini çıkarmış. Sağ gözünü sağ cebine, sol gözünü sol cebine koymuş.

Aradan çok zaman geçmiş. Paşa bir gün veziriyle yola çıkmış. Bir kuyunun başına gelmişler. Kuyunun başında dinlenirken paşa, vezirine; “Oğlumun gözlerini çıkardım. Sağ gözünü sağ cebime, sol gözünü sol cebime koydum.” demiş. Şah Mehmet’in aslanları da Şah Mehmet’i alarak başka bir diyara gitmişler. Ardan üç güz üç

bahar geçmiş. Bir gün rüyasında biri Şah Mehmet'e; "Yarın çeşmenin başına git. Oradan iki keklik geçecek. Kanatları çeşmenin başına düşer. Kanatları al, birini sağ gözüne birini de sol gözüne sür. Gözlerin açılır." demiş. Sabah olunca Şah Mehmet, eşeğine binmiş, çeşmenin başına gitmiş. Oradan iki keklik geçmiş. Kanatları yere dökülmüş. Şah Mehmet, kanatları almış gözlerine sürmüştü. Gözleri açılmış. Aslanların sayesinde o memleketin padişahı olmuş. Bir zaman sonra memleketine gitmeye karar vermiş. Aslanlarını da yanına alarak memleketine gitmiş. Önce annesinin yanına gitmiş. Annesi Şah Mehmet'i görünce, çok sevinmiş gibi, yolda karşılamış kendisini. Şah Mehmet; "Anne ben yoldan geldim hastayım bana büyük kazanda bir çorba yap. Hem ben çok yerim hem de konu komşuya dağıtır sevap işleriz." demiş. Kadın, çorbayı ateşin üzerine koymuş. Çorba kaynarken Şah Mehmet, annesini almış baş aşağı kazana atmış. Babasının sarayına gitmiş. Paşa, Şah Mehmet'in geldiğini duyunca korkudan samanlığın altına gizlenmiş. Şah Mehmet, samanın altına bakmış ki bir dev var. Babasının dev olduğunu anlamış. "Bismillah" diyerek devin kellesini de uçurmuş. Kendisi de o diyarın padişahı olmuş.

Anlatan: Yusuf AKIN

43. TAHDİR, TEBDİL OLMAZ

Bir varımış bir yoğumuş Allah'ın gulu çoğumuş, çoñ dimesi günahımış. Bir paşa inan³¹ bir vezir varımış. Bir gün gezmiye çılmışlar. Bir çayırın başına gelmiş, uzanmışlar. Vezir; “Padışahım, bu köyde bu gün bir oğlan çocuñ oldu. Sana damat olacañ.” demiş. Paşa; “Dime!” demiş. Vezir; “Didim getti!” demiş.

Çocuğun babasının yanına getmişler. Kendilerini tanıtmışlar. Çocuğu almışlar, bir gutunun içine goymuşlar, gutuyu suya birañmışlar. Bir değirmençi gutuyu yañalamış. Bañmış kı içinde bir çocuñ var. Çocuğu almış böyütmüş. Aradan epey zaman geçmiş. Çocuñ böyümüş. Paşa inan vezir, gene gezmiye çılmışlar. Değirmençinin yanına gelmişler. Vezir; “Padışahım, o çocuñ burada.” demiş. Padışah; “Dime!” demiş. Vezir; “Didim getti!” demiş. Değirmençinin yanına getmişler. Kendilerini tanıtmışlar. Çocuğu almışlar bir dağın başına götürmüşler. İpinen bağlamışlar, bir ağaca asmışlar. Yoldan geçen bir kervançının devesi kaçmış. Kervançı da aramıya çılmış. Deve, oğlanın yanına gelmiş. Kervançı da oğlanı görünçü ağaçtan indirmiş, kervanının götürmüş. Pahişahın vezir ara sıra çıñar ülkeyi gezer imiş. Gene gezmiye çılmışlar. Vezir; “Damadın böyümüş padişahım.” demiş. Padışah; “Dime!” demiş. Vezir; “Didim getti!” demiş. Sormuşlar soruşturmuşlar kı gavak ağacından indirmişler. Padışah, kervançının yanına getmiş; “Bu oğlana bir meñtup vireceğim, meñtubu vekilime götüreceñ.” demiş. Goca padişah, kim ne diye bilir kı? Bir meñtubun içine, “Sabah gelirse sabah, añşam gelirse añşam kellesini vurun.” demiş, meñtubu oğlana virmiş; “Bu meñtubu oñumadan vekilime götüracan.” demiş. Oğlan, muñtubu almış yola çılmış. Getmiş getmiş, padişahın bahçasına varmış; “Yorulдум. Bu bahçede uzanam da dinlenem.” demiş. Bir ağacın altına uzanmış. Padişahın gızı pencerenin önünde gergef işliyomuş. Bañmış kı bahçede biri var; “Kimse bizim bahçemize giremez.” demiş. Gız, huylanmış³². Oğlanın yanına getmiş. Oğlan uyñudaykan, oğlanın yüzündeki örtüyü galdırmış kı dünya gözeli bir oğlan. Meñtup oğlanın boynuna bağlymış. Gız, meñtubu açmış kı, “Sabah gelirse sabah, añşam gelirse añşam kellesini vurun.” yazıyo. Padişahın mührü gızda varımış. Gız meñtubu; “Sabah gelirse sabah, añşam gelirse añşam gızımınan nikâhı gıyıla.” şeklinde değıştirmiş. Oğlan galkmış vekilin yanına getmiş. Vekil meñtubu oñumuş. Oğlanın nikâhını gıymış gızın goynuna

³¹ Inan: Tut yöresinde “ile” bağlacı yerine kullanılır.

³² Huylanmak: Şüphelenmek.

goymuş. Eskiden, şimdiki gimi araba yohumuş. Altı ay sona padişahınan vezir eve dönmüş. Vezir; “Oğlan, kızını aldı.” demiş. Padişah; “Dime!” demiş. Vezir; “Didim getti!” demiş. Padişah, vekilin yanına getmiş; “Ne yazılıydı mehtupta.” demiş. Vekil; “‘Aḥşam gelirse aḥşam, sabah gelirse sabah nikâhını gıyın.’ yazılıydı, ben de nikâhını gıydım aḥşamdan kızın goynuna goydum.” demiş. Padişah; “Tebdil taḥdir olmaz, taḥdir tebdil olmaz.” demiş.

Yemiş içmiş muradına yetmiş.

Anlatan: Kudret GEZİCİ

44. TILKI

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir kadın bir de kızı varmış. Bu zamanda ne şimdiki gibi araba varmış, ne de yollar. Otuz kilometrelik bir yolu dahi insanlar ancak bir günde yürüyebiliyormuş. Hal böyle iken insanlar, birbirini daha az ziyaret eder, daha az hediye götürürlermiş birbirlerine. Öyle ki gelin olan kızlar aylarca belki de yıllarca memleket özlemi; anne-babalar da evlat özlemi çekerlermiş.

Kadın, kızını kendisinden çok uzaklarda olan bir köye gelin vermiş. Aradan altı ay bir yıl geçmiş. Kadın kendi kendisine; “Bu kızı gelin ettik ama bu kız ölü mü, diri mi?” demiş. Yolculuk hazırlıklarına başlamış. Kızın ziyaretine gidilir de hediyesiz gidilir mi? Kadın, bir küp kuru üzüm, bir küp pekmez, bir küp havra³³ yapıp yola düşmüş. Sırtında yükle epey zaman yol aldıktan sonra iki köy arasındaki köprüünün ortasında kadının karşısına bir tilki çıkmış. Tilki; “Nineciğim sırtında bu yükle nereye gidiyorsun?” demiş. Nine; “Nereye olacak, kızımı evlendirdim, onun ziyaretine gidiyorum!” Sırtındaki de biraz kuru üzüm, biraz pekmez, biraz da havra. ‘Götüreyim de kızımın çocukları yesin.’ dedim, demiş. Tilki; “Nineciğim sırtındakiler çok ağır, taşıyamazsın. Bari bir kısmını ver de ben taşıyayım” demiş. Tilki, havranın bulunduğu küpü almış sırtına, yola çıkmışlar. Biraz ilerledikten sonra; “Nineciğim, sen git, ben tuvaletimi yapıp arkandan yetişirim.” demiş. Kadın gözden kaybolunca, tilki, havraların hepsini çıkarıp yemiş, yerine de tezek koyup kadının yanına gelmiş. Biraz daha ilerledikten sonra; “Nineciğim, yavaş geliyorsun. Sırtındaki yük benim sırtımdakinden daha ağır herhalde. Gel değiştirelim.” demiş. Ne bilsin kadın? Kabul etmiş. Tekrar yola düşmüşler. Bir günlük yolu kat etmişler. Tilki tekrar tuvalet bahanesiyle geride kalıp kuru üzümü yiyerek yerine keçi pisliği doldurmuş ve yaşlı kadına yetişmiş. Pekmez küpünü de aynı şekilde değiştirmiş. İçindeki pekmezi yemiş küpün içini de b... ile doldurmuş. Tekrar ninenin yanına gelmiş. Bu arada nine, kızın köyüne de yetişmiş. Tilki, yakalanma korkusuyla; “Nineciğim sana bu kadar yardımda bulundum yeter. Artık sen de kızın köyüne yetiştin. Sen yükünü al, ben yoluma, sen yoluna.” demiş. Nine; “Sağ ol evladım. Allah hiçbir zaman ağır yük yüklemesin sırtına.” demiş. Eşyasını alıp kızın evine gitmiş. Hoş geldin beş geldin sefalarından sonra, kadının torunları torbaların ağzını açmış. Birinde tezek, birinde keçi pisliği, birinde de b... varmış. Çocuklar annelerine söylemiş.

³³ Havra: Adıyaman’ın dağlık bölgelerinde yapılan bir tür ev böreği. Daha çok özel günlerde yapılır.

Kadının kızı; “Anne bizde tezek, b..., keçi pisliği yok muydu da bunları bize layık gördün!” demiş. Kadın; “Aman Allah’ım, tilki beni kandırdı öyle ise!” demiş. Ziyaret bittikten sonra eve dönmüş. Ancak tilkiye gereken cezayı da vereceğine dair kendi kendisine söz vermiş. Tilki, yaşlı kadının eve geldiğini görünce, evin bacasına çıkmış; “*Kenî min kenî min, qûno pîre kenê min!*” “Kandırdım kandırdım, yaşlı karıyı kandırdım!” demiş. Bu da işin tuzu biberi olmuş. Yaşlı kadın, tilkinin bu hareketine iyice kızmış ancak elinden bir şey gelmemiş. Tilki aynı hareketi sık sık tekrarlamış. Kadın düşünmüş, taşınmış buna çare bulamamış. Sonunda çareyi bacanın içine sakız yapıştırmakta bulmuş. Bacasının her tarafını simsiyah sakızla yapıştırmış. Tilki, her zamanki gibi bacanın üzerine gelmiş, kıcını bacaya koymuş ve kuyruğunu sallayarak bağırmaya başlamış; “Kandırdım kandırdım, yaşlıyı karıyı kandırdım!” demiş, kaçmak istemiş, ancak nafile. Çünkü kuyruğu bacaya yapışmış. Yaşlı kadın, tilkinin kuyruğundan tutup kesmiş. Tilki kaçmış. Ancak kuyruğu yaşlı ninede kalmış. Nine ibret-i âlem için tilkinin kuyruğunu çeşitli boncuklarla süslemiş. Tüylerini teker teker boyamış. Evine asmış.

Tilki, arkadaşlarının arasına gitmiş. Arkadaşları ‘kuyruksuz tilki’ diye kendisiyle dalga geçmiş. Arkadaşları işi o kadar ileri götürmüş ki tilki artık arkadaş içine çıkamaz olmuş. Dönmüş dolaşmış yaşlı kadının yanına gelmiş. Boynunu bükerek; “Nineciğim ne olursun kuyruğumu bana ver. Arkadaşlarım benimle dalga geçiyor. Artık arkadaş içine çıkamaz oldum.” demiş. Yaşlı kadın; “Olmaz.” demiş. Tilki; “Nineciğim ne olursun ver. Artık arkadaş içine çıkamaz oldum. Ben ettim sen etme!” demiş. Yaşlı kadın; “Kuyruğunu veririm. Ancak bir şartım var.” demiş. Tilki; “Söyle, ne istersen yaparım.” demiş. Yaşlı kadın; “Bana süt getireceksin.” demiş. Tilki; “Tamam.” demiş. Keçinin yanına gitmiş; “Bana süt ver, nineye götüreyim o da bana kuyruğumu versin, arkadaşlarım bana, ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Keçi; “Bana yaprak getir.” demiş. Tilki meşe ağacının yanına gitmiş; “Bana yaprak ver keçiye götüreyim. O da bana süt verecek nineye götüreceğim ki bana kuyruğumu versin. Arkadaşlarım bana ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Ağaç; “Git bana su getir.” demiş. Çeşmeye gitmiş; “Bana su ver meşe ağacına götüreyim, meşe ağacı bana yaprak verecek, yaprağı keçiye götüreceğim keçi bana süt verecek, ben de sütü nineye götüreceğim nine de bana kuyruğumu verecek. Arkadaşlarım bana ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Çeşme; “Git paşanın kızını getir üzerimde oynasın.” demiş. Paşanın kızına gitmiş; “Gel çeşmenin üzerinde oyna, çeşme

bana su versin. Suyu ağaca götüreyim, bana yaprak versin. Yaprığı keçiye götüreyim keçi bana süt versin. Sütü nineye götüreyim nine bana kuyruğumu versin. Arkadaşlarım bana ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Paşanın kızı; “Bana bir çift ayakkabı getir.” demiş. Dükkâna gitmiş; “Bana bir çift ayakkabı ver, paşanın kızına götüreyim. Kız çeşmenin üzerinde oynayacak. Çeşme bana su verecek, suyu ağaca götüreceğim. Ağaç bana yaprak verecek, yaprağı keçiye götüreceğim. Keçi bana süt verecek, sütü nineye götüreceğim. Nine bana kuyruğumu verecek. Arkadaşlarım bana ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Dükkân sahibi; “Bana yumurta getir.” demiş. Tavuğun yanına gitmiş; “Bana yumurta ver dükkâna götüreyim. Dükkân sahibi bana bir çift ayakkabı verecek, paşanın kızına götüreceğim. Kız çeşmenin üzerinde oynayacak. Çeşme bana su verecek suyu ağaca götüreceğim. Ağaç bana yaprak verecek, yaprağı keçiye götüreceğim. Keçi bana süt verecek, sütü nineye götüreceğim. Nine, bana kuyruğumu verecek. Arkadaşlarım bana ‘kuyruksuz tilki’ diyor.” demiş. Tavuk; “Bana buğday getir.” demiş.

Tilki işin içinden çıkamayacağını anlamış. Hiçbir plan yapmadan amaçsızca yürümeye başlamış. Yürümüş yürümüş... artık ne kadar yürüdüğünün, niçin yürüdüğünün kendisi de farkında değilmiş. Böyle boş boş yürürken uzaklarda çift süren birini görmüş. Bakmış ki buğday ekiyor. Koşa koşa yanına gitmiş; “Senin eşeğini kurtlar yiyor!” demiş. Adam elindeki buğdayı bırakmış kaçmış eşeğinin yanına gitmiş. Tilki de eline bir avuç buğdayı doldurmuş oradan kaçmış. Buğdayı tavuğa götürmüş yumurtaları almış. Yumurtaları dükkâna götürmüş, bir çift ayakkabı almış. Ayakkabıları almış paşanın kızına götürmüş, paşanın kızı çeşmenin üzerinde oynamış. Çeşmeden su almış ağaca götürmüş, ağaç yaprak vermiş. Yaprığı almış keçiye götürmüş, keçi süt vermiş. Sütü nineye götürmüş, nineden kuyruğunu almış. Kuyruğunu aldıktan sonra tekrar evin bacasına çıkmış, kuyruğunu bacadan sallayarak; “Kandırdım kandırdım, yaşlı karıyı kandırdım!” demiş. Oradan kaçmış. Arkadaşlarının yanına gitmiş. Arkadaşlarının arasında mağrur mağrur yürümüş. Arkadaşları; “Bu kuyruğu nereden buldun?” demiş. Tilki; “Göle girdim oradan çıkarttım.” demiş. Bütün arkadaşları göle atlamış ve boğulmuş. Tilki; “Nasılmış, benimle dalga geçersiniz ha!” demiş.

Masalım buraya kadardı. Dinleyenlerin geçmişlerine Allah rahmet eylesin.

Anlatan: Zeynep DOĞAN

45. UYANIK KÖSE İLE ÜÇ KARDEŞ

Bir varmış bir yokmuş fakir mi fakir bir köse varmış. Bu kösenin ne geçimini sağlayacak bir bağ bahçesi ne de sürüsü varmış. Köse'nin karısı; "Eee, Köse! Şimdi biz bu kıtlıkta ne ile geçineceğiz." demiş. Köse; "Ticaret yapacağım." demiş. Karısı; "Ne iş yapacaksın?" demiş. Köse; "Bir eşek, bir düdük, bir altın, bir de bumbar alıp bunlarla ticaret yapacağım." demiş. Karısı; "Yapma Köse! Bunlarla hiç ticaret yapılır mı?" demiş.

Köse, bir eşek, bir altın, bir düdük, bir de bumbar almış. Eve gelmiş. Karısına; "Eşeği hazırla, çarşıya ineceğim." demiş. Köse'nin karısı hazırlık yapmış. Köse, eşeğine binmiş doğru çarşının yolunu tutmuş. Çarşının ortasında, dükkânların yanından geçerken altını eşeğin arkasından yavaşça bırakmış. Çevredeki dükkân sahipleri; "Yahu bu adamın eşeği altın sıçıyor! Bu adam eşeğini satmaz mı?" demişler. Köse'nin yanına gelmişler; "Eşeğini bize satmaz mısın?" demişler. Köse; "Benim eşeğim altın sıçıyor. Niye eşeğimi satayım ki!" demiş. Dükkân sahiplerinin üçü de kardeşmiş. Bu üç kardeş, Köse'yi ikna etmiş. Dükkânlarını satıp Köse'den eşeği almışlar. Eşeği aldıktan sonra; "Bu eşeğe ne veriyorsun da bu eşek altın sıçıyor?" demişler. Köse; "Eşeğin yemliğini çakmak taşlarıyla doldurun, bir hafta yanına hiç yaklaşmayın. Bir hafta sonra ahıra gidip altınlarınızı alırsınız." demiş.

Köse parasını almış evinin yolunu tutmuş. Üç kardeş de eşeğin yemliğini çakmak taşlarıyla doldurmuş, eşeği ahıra kapatmışlar. Aradan bir hafta geçmiş. Köse, karısına; "Bir hafta oldu. Eşek ölmüştür. Eşeği alanlar eve gelip beni bulursa beni öldürür. Sen bana bir makas ver. Ben mezar kazıp içine gireceğim. Adamlar gelirse öldüğümü söylersin. Mezarımda da küçük bir delik bırak, aldığım bumbarı da kanla doldur, eşarbinin altından boynuna sar." demiş. Köse gidip mezara girmiş. Mezarın içinde elinde makasla oturmuş. Bir hafta sonra adamlar ahıra inmiş, eşeği ölü bulmuşlar. Üçü birlikte Köse'nin evine gelmiş. Kapıya gelmişler. Köse'nin karısı çıkmış. Feryadı figanı koparmış. Adamlar; "Köse nerede?" demişler. Köse'nin karısı; "Köse öldü, mezara gömdük." demiş. Üç kardeş, mezarın başına gitmiş. Büyük olanı mezardaki delikten bakmak için eğilmiş. Köse makasla adamın burnunu kesmiş. Büyük kardeş; "Ööf, kokmuş artık!" demiş. İkincisi merak etmiş. O da eğilmiş. Köse, onun da burnunu kesmiş. İkinci kardeş; "Ööf, Allah belasını versin! Çoktan ölmüş olmalı. Çok kötü kokuyor." demiş. Üçüncüsü de merak etmiş. O da eğilmiş. Onun da burnunu kesmiş.

Üçüncüsü; “Oy, burnum! Burnumu kesti.” demiş. Diğer kardeşleri; “Bizim de burnumuzu kesti.” demişler. Üçüncüsü; “Neden bana söylemediniz? Sizin burnunuzu kesti. Bari benim burnumu kesmeseydi.” demiş. Üçü birlikte mezarı açmış. Köse’yi iyice pataklamışlar. Eve getirmişler. Köse; “Hele oturun, biraz dinlenelim!” demiş. Sonra karısına; “Bize karpuz getir de yiyelim.” demiş. Karısı gitmiş karpuzu getirmiş. Köse; “Bu küçük, bize yetmez. Git büyük karpuzu getir.” demiş. (Evde başka karpuz ne gezer.) Karısı içeri gitmiş. Aynı karpuzu alıp gelmiş. Köse; “Ben sana büyük karpuzu getir demedim mi?” demiş. Kalkmış bıçağı karısının boynuna vurmuş. Karısının boynundan oluk oluk kan akmış. Kadın yere yığılmış. Üç kardeş; “Yahu niçin karını öldürdün? Bir karpuz için değer miydi?” demişler. Köse; “Önemli değil, ben şimdi onu iyileştiririm.” demiş. Düdüğü bir defa çalmış, karısı kıpırdamaya başlamış. İkinci defa çalmış, karısı yerinden kalkmış. Üç kardeş; “Bu nasıl olur?” demişler. Köse; “Karım beni kızdırdığında boynunu kesiyorum. Sonra bu düdükle tekrar iyileşiyor.” demiş. Üç kardeş; “Bu düdüğünü bize sat.” demişler. Anlaşmışlar. Üç kardeş, mutlu bir şekilde evine gitmiş. Büyüğü bir bahane bulmuş, karısının boynunu kesmiş. Düdüğü çalmış çalmış karısı uyanmamış. Düdüğü diğer kardeşine vermiş. O da karısını öldürmüş. Onunun da karısı uyanmamış. En küçükleri de karısını öldürmüş. Onun da karısı uyanmamış. Diğer kardeşlerin yanına gitmiş; “Karım kalkmadı.” demiş. “Bizim de karımız kalkmadı.” demişler. Küçüğü; “Sizin karınız öldü. Niçin bana söylemediniz? Bari benim karım ölmeseydi.” demiş.

Kösenin evine gitmişler. Köse’yi bir torbanın içine koyup sırtlamışlar; “Bu adam bizi hem malımızdan hem de karılarımızdan etti. Bunu götürüp derin bir gölün içine atalım da bundan kurtulalım.” demişler. Gitmişler gitmişler bir köye varmışlar. Bu köyde de düğün varmış. “Acıktık, bari düğüne gidip yemek yiyelim.” demişler. Köse’yi torba ile birlikte bir taşın arkasına saklamışlar, düğüne gitmişler. O çevrede çobanlık yapan biri, davarı göle doğru götürüyormuş. Giderken de türkü söylüyormuş. Köse, çobanı çağırmış. Çoban, Köse’nin yanına gelmiş; “Bu torbanın içinde ne işin var?” demiş. Köse; “Bu köyde çalınan düğün benim düğünüm. Akşam olunca beni gerdeğe koyacaklar. Ben de bu kızla evlenmek istemiyorum. Kaçmayayım diye beni bu torbaya koydular. Torbanın ağzını da iple bağladılar.” demiş. Çoban; “Sen çık ben girerim.” demiş. Çoban, torbanın içine girmiş. Köse de sürüyü alıp evine gitmiş. Adamlar gelip torbayı almış, götürüp gölün en derin yerine atmışlar. “Bu Köse, karılarımızı öldürdü. Bari gidip onun

karısını alalım.” demişler. Kösenin evine gitmişler. Bakmışlar ki Köse evde. Evinin bahçesinde de koyun sürüsü var; “Biz seni göle atmadık mı, nasıl kurtuldun?” demişler. Köse; “Gölün dibi sürüyle doluydu. Ben bu kadar alabildim.” demiş. Kardeşler; “Bizi de götür.” demişler. Köse’yi de alıp gölün yanına gitmişler. Önce büyüğü atlamış. Gölün içinden bağırmış bağırmış boğulmuş. “Bu ne diyor?” demişler. Köse; “Sürüyü yalnız getiremiyor, sizi de çağırıyor.” demiş. Diğer iki kardeş de atlamış. Hepsi boğulmuş. Köse evine gelmiş. Sürüsü ile evinin geçimini sağlamış.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin anne babasına rahmet eylesin.

Anlatan: Yusuf AKIN

46. ÜÇ GÜNLÜK BEBEK

Bir varmış bir yokmuş. Büyük bir şehrin paşası ve üç oğlu varmış. Paşanın çocukları artık büyümüş, evlenecek yaşa gelmişler. Paşa; “Çatıya çıkıp atlayın. Hangi evin bahçesine düşerseniz sizi o evin kızıyla evlendiririm.” demiş.

Büyük oğlan atlamış, bir evin önüne düşmüş. O evin kızıyla evlenmiş. Ortancası da atlamış, bir evin bahçesine düşmüş. O evin kızıyla evlenmiş. Ancak küçüğü her atlayışında bir çalılığın önüne düşmüş. Paşa bakmış ki olacak gibi değil. Küçük oğluna; “Her atlayışında bu çalılığın önüne düşüyorsun. Demek ki senin kısmetin bu çalılığın dibinde.” demiş. Çalılığı eşmişler. Dibinden bir kurbağa çıkmış. Küçük oğlan mecburen kurbağa ile evlenmiş. Oğlan, av meraklısıymış. Gündüz ava gitmiş gelmiş ki bir önceki gün eve getirdiği keklik kızarmış hazır olarak tabakta bekliyor. Tabi kızartılan kekliğin bir kısmı da yenilmiş. Bir gün iki gün bir ay kırk gün derken paşanın oğlu gizlenip beklemeye karar vermiş. Her zaman olduğu gibi avını eve bırakmış. Giyinmiş kuşanmış, silahını almış ava gidiyormuş gibi yaparak evin arkasına gizlenmiş. Kız, kalkmış kekliği kesmiş. Kızartıp bir kısmını kendisi yemiş, kalanını da tabağın içine koymuş. Derisini üzerine almaya çalışırken, paşanın oğlu, kızın saçlarından tutup; “Madem bu kadar güzeldin bu kadar yıldır bana çektiğin ıstırap niçin?” demiş. Kız; “Bırak beni postuma bürüneyim. Yoksa başın belaya girer.” demiş. Paşanın oğlu; “Ne olacaksa olsun!” deyip deriyi ateşe atmış. Çevredekiler eve gelmiş gitmiş, kızı görmüş. Paşanın yanına gitmişler; “Paşa, öyle bir gelinin var, öyle bir gelinin var ki ne ay böyle ne de güneş böyle parlak.” demişler. Paşa, oğlunun evine gelmiş ki gerçekten de öyle. Geline gönül vermiş. Oğlunu huzuruna çağırtmış; “Senden üç dileğim var. Dileğimi yerine getirmezsene seni öldürürüm.” demiş. Paşanın oğlu; “Söyle baba, neymiş senin bu dileklerin?” demiş. Paşa; “Bana öyle bir halı getireceksin ki bütün askerim üzerine oturacak yine de bir köşesi sigara kutusunun içinde olacak bir köşesi de boş kalacak.” demiş.

Paşanın oğlu eve gelmiş. Düşünmüş taşınmış çıkar yol bulamamış. Karısı; “Seni bu kadar düşündüren nedir?” demiş. Oğlan, durumu anlatmış. Karısı; “Başın derde girer dememiş miydin? Neyse sen yaptın ben yapmayacağım. Beni içinde bulduğun çalılığın yanına git. Babama, ‘*Xocawo darik zero, bazda dero!*’ ‘Hoca, sarı sopalı, dışarı atlayan hoca! Kızın, içinde halı olan sigara kutusunu istiyor.’ de.” demiş. Paşanın oğlu çalılığın yanına gitmiş; “Hoca, sarı sopalı, dışarı atlayan hoca! Kızın, içinde halı olan sigara

kutusunu istiyor.” demiş. Bakmış ki kutu çalılığın içinde. Kutuyu almış. Kendi kendisine; “Bu küçücük halı ne ki bir tarafına asker otursun bir tarafı da kutunun içinde kalsın.” demiş. Kutuyu getirmiş. Paşanın askeri, halının bir köşesine oturmuş. Diğer köşesi de kutunun içinde kalmış. Paşa; “Bu tamam.” demiş. Oğlan; “Diğer isteğin nedir?” demiş. Paşa; “Bana bir salkım üzüm getireceksin. Bütün şehir bu salkımdan yiyecek, bu salkımdan hiçbir şey eksilmeyecek.” demiş. Paşanın Oğlu yine eve gelmiş. Yine dalmış. Karısı; “Niye bu kadar dalgınsın?” demiş. Paşanın Oğlu durumu anlatmış. Karısı; “Başın derde girer dememiş miydin? Neyse sen yaptın ben yapmayacağım. Beni içinde bulduğun çalılığın yanına git, babama, ‘Hoca, sarı sopalı hoca, dışarı atlayan hoca! Kızın, güneşe bakan bağımızdan bir salkım üzüm istedi.’ dersin.” demiş. Paşanın Oğlu çalılığın yanına gitmiş; “Hoca, sarı sopalı hoca, dışarı atlayan hoca! Kızın, güneşe bakan bağınızdan bir salkım üzüm istedi.” demiş. Çalılığın içindeki üzüm salkımını almış. Önce kendisi doya doya yemiş. Sonra babasına götürmüş. Şehirdeki herkes yemiş, ancak salkımdan bir tane bile eksilmemiş. Paşa; “Bu da tamam.” demiş. Paşanın oğlu; “Diğer isteğin nedir?” demiş. Paşa; “Gidip bana üç günlük bir bebek getireceksin. Getireceğin bu bebek benimle konuşacak.” demiş.

Paşanın oğlu, çaresiz yine evin yolunu tutmuş. Karısı; “Şimdi niye bu kadar düşüncelisin?” demiş. Durumu karsına anlatmış. Karısı yine çalığa göndermiş. Paşanın oğlu; “Hoca, sarı sopalı hoca, dışarı atlayan hoca! Kızın, ‘Üç günlük bebeğimizi göndersin.’ dedi.” demiş. Çalılığın içinde kundaklanmış çocuğu alıp eve gelmiş. Çocukla konuşmayı denemiş, ancak çocuk konuşmamış. Paşanın oğlu kendi kendisine; “Babam bu sefer beni öldürür! Üç günlük çocuk konuşur mu hiç?” demiş. Çocuğu almış babasına gitmiş. Çocuğu cemaatin içine oturtmuşlar. Paşa; “Ey cemaat konuş!” demiş. Ses çıkmamış. Paşa ikinci kez; “Ey cemaat konuş!” demiş. Yine ses çıkmamış. Paşa üçüncü kez; “Ey cemaat konuş.” demiş. Çocuk dile gelmiş;

“Civatê dor bi dore,

Paşa serê lawê xwe lê ke zor bi zore,

Bûkê xwe li xwe marke zor bi zore.”

“Cemaat değerli mi değerli,

Paşa, oğlunu öldürecek zorla,

Gelinini alacak zorla.” demiş. Cemaat toplanmış, paşanın kafasını uğurmuş. Oğlunu da paşanın yerine geğirmişler.

Masalım burada bitti, cemaatin anne babasının kemiklerine Allah rahmet eylesin.

Anlatan: Zeynep DOğAN

47. ÜVEY ANNE

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir çoban varmış. Çobanın bir kızı varmış. Kızın adı Fatma imiş. Çobanın karısı ölmüş. Çoban tekrar evlenmiş. Çobanın yeni karısı üvey kızını hiç sevmezmiş. Bütün ağır işleri kıza yaptırır ve kıızı sopa ile dövermiş. Zaman böyle geçip giderken kadının bir kızı olmuş. Adını da Ayşe koymuşlar. Beş on yaşlarına geldiği zaman üvey annesi, Fatma'yı sürüyü otlatmaya gönderir, sırtına da bir çuval yün verirmiş; "İnekleri otlatırken de bu yünü ip yapıp getireceksin." demiş. Fatma, günün birinde yine inekleri otlatmaya götürmüş. Öğleye doğru hava ısınınca inekleri bir ağacın altına götürmüş. Yaşlı bir kadın; "Kızım, saçım kaşınıyor, gel de saçımın içine bak." demiş. Kız, yaşlı ninenin saçına bakmış. Yaşlı kadın; "Kızım bak şurada iki su akıyor, biri beyaz biri kırmızı. Git de yüzünü yıka." demiş.

Fatma önce gidip beyaz suda yüzünü yıkamış. Yüzü bembeyaz olmuş. Dünyanın en güzel kızı olmuş. Sonra gidip kırmızı suda yüzünü yıkamış, yanakları al al olmuş. Yünü ip yapıp akşam eve gitmiş. Üvey annesi kızın bu güzelliğini görünce; "Bir daha ineklerin önüne gitmeyeceksin." demiş. Ertesi sabah, bir çuval yünü hazırlamış, öz kızının sırtına vermiş. İnekleri de önüne katıp göndermiş. Kız, inekleri tarlaya götürür götürmez bir rüzgâr çıkmış bir rüzgâr çıkmış ortalık toz duman olmuş. Fatma'nın annesinin bir de ineği varmış. Bu inek diğer inekleri tekmelemiş dağıtmış. Ayşe, inekleri toparlayana kadar kan ter içinde kalmış. Yaşlı kadın yine ortaya çıkmış; "Fatma, kızım!" demiş. Ayşe; "Allah senin de Fatma'nın da belasını versin!" demiş. Yaşlı kadın; "Sen Fatma değil misin? Öyle ise sen gel saçıma bak." demiş. Ayşe; "Saçıma sıçarım! Bana ne saçından!" demiş. Yaşlı kadın; "Kızım bak şurada siyah bir su akıyor, git yüzünü yıka." demiş. Ayşe gidip siyah su ile yüzünü yıkamış. Simsiyah Arap kızı gibi olmuş. Akşam eve gelmiş. Annesi; "Kızım bu ne hal!" demiş. Ayşe olanları anlatmış. Fatma'nın annesinin ineği diğer inekleri tekmeliyor, onlara rahat vermiyormuş. Fatma'nın üvey annesi; "Bu ineği kesip yiyelim." demiş. İneği kesip kavurmuşlar. Yaşlı kadın Fatma'ya; "İneğin eti bunlara acı gelir. Eti çöpe atmak isterler. Eti sen al. Yedikten sonra kemikleri ineğin bağlı olduğu yere göm." demiş. İneğin eti bunlara acı gelmiş. Kim tadına bakmışsa; "acı" demiş. Eti çöpe atmaya karar vermişler. Fatma; "Çöpe atmayın, verin ben yerim." demiş. Üvey annesi; "Al, zehir zıkkım olsun!" demiş. Fatma, eti alıp yemiş. Kemikleri de ahıra, ineğin bağlı olduğu yere, gömmüş. Sonra gidip bakmış ki, kemiklerin yeri hep altın ve gümüş olmuş.

Komşu köylerden birinde düğün varmış. Kadın, kızını süslemiş püslemiş düğüne götürmüş. Fatma'yı sopa ile dövmüş, bir kovayı getirip önüne vermiş; "Biz düğünden gelene kadar sen de bu kovayı gözyaşı ile dolduracaksın." demiş. Fatma, ağlamış ağlamış. (Kova bu, ağlamayla dolar mı?) Yaşlı kadın yine ortaya çıkmış; "Derdin ne kızım, niye ağlıyorsun?" demiş. Fatma; "Üvey annem düğüne gitti, 'Ben gelene kadar bu kovayı gözyaşı ile dolduracaksın.' dedi." demiş. Yaşlı kadın; "Üzülme kızım, bundan kolay ne var." demiş. Kovayı alıp su ile doldurmuş. İçine de bir torba tuz dökmüş; "Al sana bir kova gözyaşı. Şimdi kalk düğüne gideceğiz." demiş. Fatma'yı en güzel elbiselerle donatmış. Altın ve gümüş ile süslemiş. Atlara binip düğüne gitmişler. Fatma, halayın başına geçmiş. Düğünün sonuna kadar başı çekmiş. Üvey annesi, Fatma'yı tanıyamamış. Paşanın oğlu da Fatma'yı görmüş ve ona âşık olmuş. Halay bittikten sonra üvey annesi, Fatma'nın yanına gitmiş; "Kızım sen hangi köydensin?" demiş. Fatma; "Sopa köyünde oturuyorum." demiş. Üvey annesi; "Köyünüzün ne güzel ismi var!" demiş. Köye dönmüşler. Yaşlı kadın onlardan önce Fatma'yı eve yetiştirmiş. Fatma elbiselerini değiştirmiş. Ancak ayakkabısının tekini düğün meydanında düşürmüş. Paşanın oğlu ayakkabıyı almış. Üvey annesi eve gelmiş; "Düğünde bir kız vardı, hem kendisi hem de elbiseleri güzeldi. Düğünde onun gibisi yoktu." demiş. Fatma; "Ben orada değildim. Niye bana anlatıyorsun?" demiş. Aradan ne kadar zaman geçti bilinmez, anne kız yine düğüne gitmişler. Fatma; "Ben de elbiseleri yıkayayım." demiş. Üvey annesi, kürekle kızın sırtına vurmuş; "Hadi oradan! Sen kim, bizim elbiseleri yıkamak kim!" demiş. Yaşlı kadın yine gelip Fatma'yı süslemiş püslemiş düğüne götürmüş. Üvey annesi yine tanıyamamış Fatma'yı, yanına gitmiş; "Kızım, sen hangi köydensin?" demiş. Fatma; "Köyümün adı kürek." demiş. Üvey anne; "Köyünüzün ne güzel ismi var!" demiş. Paşanın oğlu, Fatma'yı görmüş; "Durdurun düğünü." demiş. Fatma ile yaşlı kadın tekrar eve dönmüş. Paşanın oğlu, babasının yanına gitmiş; "Baba, ben evlenmekten vazgeçtim." demiş. Paşa; "Kaç gündür düğün çalınıyor. Bu kadar masraf ettik. Milleti topladık buraya. Nasıl vazgeçersin?" demiş. Paşanın oğlu; "Ya düğünde gördüğüm kıızı bana alırsınız, ya da ben evlenmem." demiş. Paşa; "Nereden bulalım o kıızı?" demiş. Paşanın oğlu; "Nerede bulursanız bulun, ben o kıızdan başkasıyla evlenmem." demiş. Kızın düşürdüğü ayakkabıyı çevredeki bütün kızların ayağına denemişler. Kimsenin ayağında olmamış. Paşa; "Başka kimse kaldı mı?" demiş. "Köyün çobanı kaldı. Onun dışında bütün evleri gezdik." demişler. Paşa; "Çobanın evine de gidin." demiş. Çobanın

evine gitmişler. Kadın kendi kızını getirmiş. Ayakkabıyı denemişler, kızın ayağına olmamış. “Bu evde başka kimse var mı?” demişler. Kadın; “Biri daha var ama o kız düğüne gelmedi.” demiş. Çağırılmışlar. Ayakkabı, Fatma’nın ayağına olmuş. Paşanın oğlu; “Tamam işte! Aradığım kızı buldum.” demiş. Babasının yanına gitmiş; “Baba, aradığım kızı buldum.” demiş. Paşa; “Kimin kızımı bu?” demiş. Oğlu; “Çobanın kızı.” demiş. Paşa; “Ben koca paşayım. Nasıl alırım çobanın kızını? Benimle dalga geçerler.” demiş. Oğlu; “Ya bana o kızı alırsın ya da ben evlenmem.” demiş. Çıkar yol bulamayan paşa, gidip kızı istemiş. Aradan üç beş ay geçmiş, paşanın evinde düğün dernek kurulmuş. Paşa üç beş kişiyi de çobanın evine göndermiş. Kınayı yakmışlar. Gelini perdenin arkasına koymuşlar. Üvey anne, ortalık sakinleşince Fatma’yı perdenin arkasından çıkarmış tandırın altına koymuş. Kızını da perdenin arkasına koymuş. Sabah, gelini çıkaracakları sırada horoz; “Üüü! Fatma Bacı tandırın altında/ Kara Ayşe perdenin ardında.” diye ötmüş. Üvey anne; “Kış kış! Sabah sabah nereden çıktı bu?” demiş. Horoz iki üç defa bu şekilde ötmüş. Gelini almaya gelenlerden biri; “Susun, bu horozu dinleyin. Bir şeyler söylüyor.” demiş. Susmuşlar. Horoz; “Üüü! Fatma Bacı tandırın altında/ Kara Ayşe perdenin ardında.” diye ötmüş. Perdeyi açmışlar; “Bu Arap devesi gibi kız bizim gelinimiz değil.” demişler. Ayşe’yi perdenin arkasından çıkarıp duvar dibine atmışlar. Tandırı kaldırmışlar, bakmışlar ki gelin tandırın altında. Gelini tekrar süslemişler ve paşanın evine götürmüşler. Böylece Fatma, üvey annesinin zulmünden kurtulup mutlu bir yaşam sürmüştü.

Masalım erdi selamete/ cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

Anlatan: Fatma ERDOĞAN

48. YALAN

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde üç kardeş varmış. Bu kardeşlerden biri kör, bir sakat, biri de çıplak imiş. Geçimlerini avlanarak sağlamlarmış. Bir gün ava gitmişler. Bir tavşan görmüşler. Kör olan; “Tavşan benim hakkım. Ben gördüm.” demiş. Sakat olan; “Benim hakkım, çünkü ben yakaladım.” demiş. Çıplak olan; “İkinizin de hakkı değil, benim hakkım. Ben cebime koydum.” demiş.

Anlaşamayınca müftüye gitmişler. Durumu anlatmışlar. Müftü; “Anlatın bakalım. Nasıl yakaladınız?” demiş. Kör olan; “Ben gördüm.” demiş. Sakat olan; “Ben yakaladım.” demiş. Çıplak olan; “Cebimde sakladım.” demiş. Müftü bunların yalancı olduğunu anlamış; “Her biriniz bir yalan söyleyeceksiniz. Hanginiz daha büyük bir yalan söylerse tavşanı ona vereceğim.” demiş. Kör olan; “Benim bir sineğim vardı. Geçimimi onunla sağlardım. Her gün sineğe binip Harran’a gider kırk ton tuz yüklerdim, üstüne de binip gelirdim. Bir gün sineğim kayboldu. Aradım aradım, baktım iki öküzün yerine geçmiş çift sürüyor. Yakaladım eve getirdim. Beli kırılmıştı. Yaşlı bir kadının yanına gittim, ‘Sineğimin beli kırılmış. Nasıl iyileştirebilirim?’ dedim. Yaşlı kadın, ‘Evlendiğim zaman ceviz yemiştin. Dişlerimin arasında biraz kalmıştı. Git kazma kürek getir ceviz kırıntılarını çıkarıp sineğin belinin üzerine ver. İyileşir.’ dedi. Ben de gidip kazma kürek getirdim. Kadının dişini kazdım. Ceviz parçasını çıkardım, götürüp sineğin beli üzerine verdim. Sabah uyandım. Evimin bahçesinde bir ceviz yetişmiş. Çok da güzel cevizleri var. Elime bir toprak parçası aldım, cevize attım ki düşürüp yiyeyim. Toprak parçası gitti gelmedi. Cevizin üzerine çıktım, toprak parçası, uçsuz bucaksız bir tarla olmuştu. Tuvaletim geldi. Tarlanın bir köşesine gidip tuvaletimi yaptım. Bir önceki gün karpuz yemiştin. Sabah uyandım, tuvalet yaptığım yerde bir karpuz bitmiş. Çok da büyük bir karpuzu vardı. Bıçağımı çıkardım, karpuzla sapladım. Bıçağımı karpuzun içine gömüldü. Ben de kafa üstü karpuzun içine girdim. Baktım ki bıçağımı kırk kulplu bir kazan yapmışlar. Benimki bu kadar.” demiş.

Çıplak olan; “Benim bir horozum vardı. Derenin kenarında bostan ekmiştim. Her gün horozuma binip bostana gider gelirdim. Bir gün gittim ki diktiğim bir kabak bahçenin öbür tarafına geçmiş. Bu kabak büyüdü büyüdü, Fırat suyunun etrafını kapladı. Aşağı köylerde oturanlar susuzluktan çatladı. Yanıma geldiler, ‘Bu kabağını kes.

Susuzluktan öleceğiz.’ dediler. Kabağın bir köşesini kestik de suyun önünü açtık. Benimki bu kadar.” demiş.

Sakat olan; “Benim de bir pirem vardı. Binip tarlaya gider gelirdim. İşimi görürdü. Pire bir gün kayboldu. Uzak bir diyara gitti. İki üç kilo ip aldım. Bir ucunu evimin direğine bağladım, bir ucunu da pirenin gittiği memlekette bir ağaca bağladım. İpe tutunup pirenin kaçtığı memlekete gittim. Baktım ki piremi öküzün yerine bağlayıp tarla sürüyorlar. Pireyi yakalayıp eve getirdim. Gece, evin üzerinde ‘tak tak’ ses geliyordu. Dışarı çıktım ki pire, yere oturmuş. Bir ayağını havaya dikmiş, ağacı kaldırıp indiriyor, ‘Ne yapıyorsun?’ dedim. Pire, ‘Belim ağrıyor. Böyle yapıyorum ki belim iyileşsin.’ dedi. Benimki de bu kadar.” demiş. Müftü, tavşanı kör adama vermiş; “Hadi şimdi evinize gidin!” demiş.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

Anlatan: Fatma ERDOĞAN

49. YEDİ KARDEŞ BİR BACI

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde yaşlı bir kadın bir de kızı varmış. Bir gün kız, arkadaşlarıyla çalı toplamaya gitmiş. Biri osurmuş. Herkes; “Ben yapmadım.” demiş. Biri; “Gelin yemin içelim.” demiş. “Biri, annemin; biri, babamın; biri, kardeşimin; biri, bacımın; biri, askerdeki kardeşimin başı için ben yapmadım.” demiş. Yaşlı kadının kızı; “Dünyada başı için yemin içebileceğim kimsem yok. Bir kedim var. Kedimin başı için ben yapmadım.” demiş. Kızlar; “Mağaradaki kara kaşlı, kara gözlü yedi delikanlı kim? Onlar senin kardeşin değil mi?” demişler.

Kız, çalı-çırpıyı toplamış, eve gelmiş; “Mağarada yedi kardeşim varmış. Niye bana söylemedin? Kardeşlerimin yerini söyle, onların yanına gideceğim.” demiş. Annesi; “Kızım, sana söyleyecektim ama daha küçük olduğun için gidemezsin diye söylemedim. Evet, mağarada yedi kardeşin var. Onların yanına gidemezsin. Ancak sana külden bir eşek yapacağım, mağaranın ağzına kadar ‘deh, deh...’ diyeceksin. ‘çüş’ dersin eşek yıkılır.” demiş. Annesi, külden bir eşek yapmış. Kız, eşeğe binmiş. Yola çıkmış köyün çıkışında yerde bir boncuk görmüş; “çüş” demiş. Eşek yıkılmış. Kız eve gelmiş; “Eşek yıkıldı.” demiş. Annesi; “Ben sana demedim mi, mağaranın ağzına varana kadar ‘çüş’ deme? Sana bir tane daha yapacağım. Mağaranın ağzına kadar ‘çüş’ demeyeceksin.” demiş. Yaşlı kadın, bir eşek daha yapmış. Kız, binmiş. Az gitmiş, çok gitmiş. Susamış. Bir çeşme başına gelip; “çüş” demiş. Eşek yine yıkılmış. Kız, eve gelmiş. Annesi; “Yine ‘çüş’ dedin ve yine eşek yıkıldı değil mi?” demiş. Kız; “Çok susamıştım. Çeşme başına geldim, ‘çüş’ dedim ve eşek yıkıldı.” demiş. Annesi; “Sana bir daha eşek yapacağım ancak bu son olacak. Bir daha eşek bozulursa yapamam.” demiş. Kadın, külden, bir eşek daha yapmış. Kız, eşeğe binmiş. Mağaranın ağzına kadar ‘deh’ demiş. Mağaranın ağzına varınca; ‘çüş’ demiş. Eşek yıkılmış. Kız, mağaraya girmiş. Kardeşlerinin önceden getirdiği avı pişirmiş. Yemek yapmış. Kardeşleri akşam gelince; “Kimsin sen, ne arıyorsun burada?” demişler. Kız; “Ben sizin kardeşinizim.” demiş. Kardeşleri; “Bizi nasıl buldun?” demişler. Kız, çalı toplamaya gittiğinde başına gelenleri ve annesinin külden yaptığı eşeği anlatmış. Kardeşleri; “Öyle ise biz ava gider avlanırsın, sen de yemek yapar çevreyi temizlersin.” demişler. Kardeşleri; “Gökten her gün iki üzüm tanesi düşer. Birini yersin, diğerini de ocağa atarsın ki kedi geldiğinde ocaktaki üzümü yesin. Eğer üzümü vermezsen, kedi ateşe işer ve ateşi söndürür. Buralarda ateş bulamayız.” demişler.

Kardeşleri, sabah ava gitmiş. Kız da çevreyi temizlemiş. Gökten düşen iki üzüm tanesinden birini kediye vermiş, birini de kendisi yemiş. Kardeşleri, akşam mağaraya gelmiş. Avı kesip yüzmüşler. Yemeklerini yemişler. Üç gün, beş gün; bir ay, beş ay derken yıllar geçmiş aradan. Kız, kendi kendisine; “Ne bu? Geldiğimden beri gökten iki üzüm tanesi düşüyor. Ben de bu pis kediye veriyorum.” demiş. Gökten düşen üzüm tanelerini kediye vermemiş, kendisi yemiş. Kedi gelip ocağın içinde üzümü bulamayınca ateşe işemiş. Ateşin yerine de kırmızı bir boncuk bırakmış. Kız, uzaktan parıltıyı görünce endişelenmemiş. Hava kararınca ocağın başına gitmiş. Bakmış ki kedi ateşe işemiş. Yerine de kırmızı bir boncuk bırakmış. Kız telaşlanmış; “Kardeşlerim gelip durumu öğrenirse beni öldürür.” demiş. Bakmış ki çok uzaklardan bir ateş parlıyor. Ateşin bulunduğu yere doğru yola çıkmış. Gitmiş, gitmiş ateşin yanına varmış. Ateşin başında yedi kadın varmış. Bulgur kaynatıyorlarmış. Ateşin başındaki kadınlara; “Gününüz hayır olsun.” demiş. Kadınlar; “Hayırla geldin.” demiş. Kız; “Bana ateş lazım.” demiş. Kadınlar; “Yedi başlı dev, içeride uyuyor. Acıkmışsındır. Sana bulgur da verelim yolda yersin. Buradan kaç. Uyanırsa seni de yer bizi de.” demişler. Kız, ateşi almış. Bulguru da entarisinin içine koymuş, hızla uzaklaşmış oradan. Yolda ayağı bir taşa takılmış, kanamış. Entarisi de dikene takılıp delinmiş. Mağaraya kadar; bir damla kan, bir bulgur tanesi düşmüş. Dev uyanmış;

“Hum dikim gim dikim

Bînê xerîwan lu vir dikim” “Burnuma insanoğlunun kanının kokusu geliyor. Buraya kimse geldi mi? Doğruyu söyleyin yoksa hepinizi yerim.” demiş. Kadınlar; “Biri geldi, yalnız nereye gittiğini bilmiyoruz.” demişler. Dev, kızın peşine düşmüş. Yolda kanı ve dökülen bulgur tanelerini takip etmiş, mağaranın yanına gelmiş; “Ey insanoğlu dışarı çık! Yoksa mağarayı da seni yutarım!” demiş. Kız çıkmamış. Dev; “Öyle ise parmağını delikten uzat. Parmağını emeceğim. Parmağını uzatmazsan seni de mağarayı da yutarım.” demiş. Kız, çaresiz, parmağını uzatmış. Dev, kızın parmağını emmiş, emmiş. Kız düşüp bayılmış. Her gün aynı saatte gelip kızın parmağını emmiş. Kardeşleri, kızın zayıfladığını fark etmişler; “Son zamanlarda çok zayıfladın. Anneni özlediysen söyle seni götürelim. Seni rahatsız eden varsa söyle kellesini alalım. Sevdalandığın biri varsa söyle, gidip alalım.” demişler. Kız; “Hiçbir derdim yok. Size öyle geliyor. Yanınıza geldiğimde de böyle idim.” demiş. Kız artık bir deri, bir kemik kalmış. Kardeşleri kendi aralarında anlaşmış küçük kardeşlerini nöbetçi olarak bırakmışlar. Dev, her zamanki gibi mağaranın

önüne gelmiş; “Ey insanoğlu parmağını uzat! Yoksa seni mağara ile birlikte yutarım.” demiş. Kız, parmağını uzatmış. Dev, kızın parmağını emmiş. Kız düşüp bayılmış. Dev de gitmiş. Olan biteni gören küçük kardeş; “Kardeşimizin niçin böyle zayıfladığını anladım. Yedi başlı dev gelip kızın parmağını emiyor. Onun için bu kadar zayıflamış.” demiş. Kızı çağırmışlar, sebebini sormuşlar. Kız da olan biteni anlatmış. Kardeşleri; “Biz mağaranın arkasına saklanacağız. Mağara kapısının önüne de bir çukur eşeceğiz. Dev gelirse, parmağını çukurun hizasındaki delikten uzat. Çukurun üzerine gelirse çukura düşer. Biz de öldürürüz.” demişler.

Mağaranın önünde derin bir çukur kazmışlar. Çukurun üzerini de yaprakla kapatmışlar. Mağaranın çevresine saklanmışlar. Dev, mağaranın önüne gelmiş; “Ey insanoğlu, parmağını uzat! Yoksa seni de mağarayı da yutarım.” demiş. Kız; “Parmağım artık bu delikten geçmiyor. Diğer delikten uzatacağım. Bu köşeye gel.” demiş. Çukurun bulunduğu hizadan parmağını uzatmış. Dev, parmağın hizasına gelmiş. Çukura düşmüş. Kızın kardeşleri hemen çukurun başına gelip devi paramparça etmişler. Devi öldürmüşler. Çukuru da kapatmışlar. Yine ava gitmişler. Kız da yemeklerini hazırlamış. Aradan bir ay geçmiş. Kızın kardeşleri gidip devin karılarını almışlar. En büyüğünün karısı, devin ölümüne sebep olduğu için, kızı sevmiyormuş. Kızın yemeğine devin üç kılını koymuş. Kız yemeği yiyince günden güne şişmanlamaya başlamış. Büyük abisinin karısı, kocasına; “Kardeşin hamile çıktı. Ya öldürürsün ya da yanında durmam.” demiş. Kocas; “Etme eyleme kadın! Kardeşim öyle şey yapmaz.” demiş. Kadın; “Çaresi yok. Götürüp öldüreceksin.” demiş. Adam, çare bulamayınca, kız kardeşinin gözlerini bağlayarak bir dağın başına götürmüş. Bir ağacın altında bırakmış. Su kabağının içine taş koyup ağaca asmış. Öldürmeye kıyamamış; “Sen burada yat. Ben gidip odun yapacağım.” demiş. Kız uyumuş. Hava iyice kararınca, kardeşi eve gitmiş. Kız uyanmış bakmış ki her taraf kapkaranlık ve abisi de ortalıkta yok. Abisinin kendisini bırakıp eve gittiğini anlamış; “Kardeşimsin, sana ne diyeyim? Sana beddua yapamam. Sana yapacağım beddua;

“Tu herî diyarî malan,

Bıkeve lingê te kelemkî daran

Ne sor be ne zer be

Heta ku destêmin pê nebe, neî derbe!”

“Evin diyarına varasın,
 Ayağına ağaç parçası gire,
 Ne sarı, ne de kırmızı ola
 Elim değene kadar,
 Ne de dışarı çıka.” demiş.

Kızın abisi eve gitmiş. Evin köşesine varmadan ayağına bir diken batmış. Ayağı felç olmuş. Ayağına bakmışlar bir şey görememişler. Çare bulamamışlar, doktora götürmüşler. Çevrede gitmedik hekim bırakmamışlar; ancak ne kimse anlayabilmiş, ne de çare bulmuş. Yıllarca diyar diyar gezdirmişler.

Kız da kalkmış çevreyi dolaşmış, dolaşmış bir çayırın başına gidip su içmiş orada uzanıp yatmış. Paşanın oğlu, atını sulamak için çeşmenin başına gelmiş. Bakmış ki çayırda bir kız uyuyor. Ne ay, ne de güneş bu kadar güzel. Kızın yanına gelmiş kızı uyandırmaya kıyamamış. Yanında oturmuş. Bakmış ki bir ses geliyor. Sesi dinlemiş. Sesin, kızın karnından geldiğini anlamış. Kızın karnından biri; “Buraya gel ciğer var.” demiş. Bir başkası; “Burada güzel bağırsak var.” demiş. Biri de; “Dışarıda daha çok yiyecek var. Dışarı çıkalım.” demiş. Dışarı çıkmaya başlamışlar. Onlar çıktıkça paşanın oğlu doğramış. Hepsini doğrayıp mendilin içine koymuş. Mendili bağlamış. Kızın uyanmasını beklemiş. Kız uyanmış; “Ooh! Kaç gündür ne kadar da yorulmuştum. Rahatladım. Sen kimsin?” demiş. Paşanın oğlu; “Ben paşanın oğluyum. Seni görünce yanına geldim. Bu mendilin içindeki yılanlar da senin karnından çıktı. Sen kimsin?” demiş. Kız; “Yedi kardeşim vardı. Birisinin karısı yemeğime dev kılı koydu. Kardeşime de, ‘Senin kardeşin hamile çıktı. Götürüp öldür.’ dedi. Kardeşim de beni dağ başına götürüp bıraktı. Buraya nasıl geldiğimi ben de bilmiyorum.” demiş. Paşanın oğlu, kızı ata bindirmiş. Saraya götürüp onunla evlenmiş. Çoluk çocuğa karışmışlar. Bir gün bakmış ki karşıdan iki kişi geliyor. Biri eşeğin üstünde diğeri de eşeğin yularını çekiyor. Kız, kardeşlerini tanımış; “Nereye gidiyorsunuz böyle?” demiş. Olan biteni anlatmışlar. Kızı tanıyamamışlar. Kız; “Bir de ben bakayım şunun ayağına.” demiş. Kardeşleri; “Hadi oradan! Bizimle dalga mı geçiyorsun? Ülkede götürmediğimiz hekim kalmadı. Kimse ne olduğunu bile anlayamadı. Sen nasıl iyileştireceksin?” demişler. Kız; “Şuna bir de ben bakayım.” demiş. İğnesini çıkarmış. Ağacın battığı yere batırmış. Ayağından irin fışkırmış. Ayağı iyileşmiş; “Ooh, ne kadar da rahatladım! Bacı, dile benden ne dilerse!”

Can istersen can, mal istersen mal vereyim.” demiş. Kız; “Gidin, gidin! Ben sizin kardeşinizim. Karın yemeğime devin kılını koydu. O kıl, karnımda yılan oldu. Karın seni kandırdı. Sen de ona uydun, beni dağın başında bıraktın. Paşanın oğlu beni buldu. Karnımdan çıkan yılanları öldürdü mendilin içine koydu. Yılanlar hala mendilin içinde, evin tavanında asılı.” demiş. Kızın evine gitmişler. Mendilin içindeki yılanları görmüşler. Diğer kardeşlerini de çağırmişlar. Kızın başına bunu getiren kadını da öldürmüşler. Birbirlerine sarılıp ağlamışlar.

Masalım rahmetle sona erdi; rahmet, cemaatin anne babasının üzerine olsun.

Anlatan: Hamsiye TUNÇ

50. YOKSUL KOCANIN ŞEYTAN KARISI

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında yoksul mu yoksul bir karı koca varmış. Pamuğa, tütüne, çapaya gitmişler ancak durumlarında hiçbir değişme olmamış. Uzun yıllar böyle yaşamışlar. Bir gün kadın, kocasına; “Sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kızma.” demiş. Kocas; “Ne diye kızayım?” demiş. Kadın; “Ben zengin olmanın yolunu biliyorum.” demiş. Kocas; “Nasıl olacak?” demiş. Kadın; “Sen iki üç gün eve gelme.” demiş.

Adam evden çıkmış. Kadın çarşıya inmiş. Kuyumcunun yanına gitmiş. Bileziklerin en güzelinden, yüzüklerin en pahalısından beğenmiş; “Ah ah, kocam olsaydı bu altınları bana alırdı!” demiş. Kuyumcu; “Kocan nerede?” demiş. Kadın; “Savaşa gitti bir daha da dönmedi.” demiş. Kuyumcu; “Ha kocan ha ben, ne fark eder bacım! Al senin olsunlar.” demiş. Kadın; “Akşam saat yedide eve gel.” demiş. Dışarı çıkmış. Manifaturacıya gitmiş. En güzel fistanları beğenmiş; “Ah ah, kocam olsaydı, bu fistanları alırdı! Ben de diğer kadınlar gibi elbiseler giyerdim.” demiş. Manifaturacı; “Kocan nerede?” demiş. Kadın; “Savaşa gitti, bir daha da dönmedi.” demiş. Manifaturacı; “Ha kocan ha ben, ne fark eder bacım! Al senin olsunlar.” demiş. Kadın; “Akşam saat sekizde eve gel.” demiş. Dışarı çıkmış. Ayakkabı dükkânına gitmiş. En güzel, en pahalı ayakkabıları beğenmiş; “Ah ah, kocam olsaydı, bu ayakkabıları alırdı!” Ben de diğer kadınlar gibi güzel ayakkabı giyerdim.” demiş. Ayakkabıcı; “Kocan nerede?” demiş. Kadın; “Savaşa gitti, bir daha da dönmedi.” demiş. Ayakkabıcı; “Ha kocan ha ben, ne fark eder bacım! Al senin olsunlar.” demiş. Kadın; “Akşam saat dokuzda eve gel.” demiş.

Ayakkabıları almış değirmene gitmiş. Değirmenden üç torba un almış eve gitmiş. Akşam saat yedide kuyumcu kapıyı çalmış. Kadın kapıyı açmış; “Buyur içeri geç.” demiş. Çay kahveler içildikten sonra kuyumcu, kadına yılışınca kadın; “Bizde adettir. Önce banyo yapılır sonra yatağa girilir.” demiş. Kuyumcu soyunmuş ve banyoya girmiş. Bu arada saat sekiz olmuş. Kapı yine çalınmış. Kuyumcu; “Bu kim?” demiş. Kadın; “Kocam geldi herhalde.” demiş. Kuyumcu; “Nereye saklayacaksın beni?” demiş. Kadın, torbanın içindeki unu boşaltmış; “Gel bu torbanın içine gir. Kocam, ‘Bu ne?’ derse, un derim.” demiş. Kuyumcu, un torbasına girmiş. Kadın, torbayı alıp başka odaya koymuş, kapıyı açmış. Gelen manifaturacıymış. Kadın; “İçeri buyur.” demiş. Manifaturacı içeri

girmiş. Çaylar kahveler içilmiş. Manifaturacı, kadına yaklaşmış. Kadın; “Bizim adette banyo yapmadan yatağa girilmez.” demiş. Manifaturacı soyunup banyoya girdiğinde saat dokuz olmuş. Ayakkabıcı gelmiş. Kadın; “Kocam geldi.” demiş. Manifaturacı; “Nereye saklayacaksın beni?” demiş. Diğer torbayı boşaltmış; “Bu un torbasına gir. Kocam anlamaz. Seni sonra dışarı çıkarırım.” demiş. Kapıyı açmış; “Buyur içeri gir.” demiş. Çay kahveler içildikten sonra ayakkabıcı, kadına yaklaşmış. Kadın; “Yoo! Bizim âdete göre önce banyoya girilir, sonra yatağa girilir.” demiş. Kunduracı banyoya girmiş. Bu sırada kadının kocası gelmiş. Kadın; “Kocam geldi.” demiş. Kunduracı; “Beni nereye saklayacaksın?” demiş. Kadın, diğer un torbasını da boşaltmış; “Bu un torbasına gir.” demiş. Kunduracı da un torbasına girmiş. Onu da başka odaya koymuş. Kapıyı açmış. Kocası gelmiş; “Üç gün içinde ne yaptın?” demiş. Kadın; “Vallahi, sen gittikten sonra üç torba un aldım! Sen şimdi git Deli Hasan’ı çağır gelsin.” demiş. Deli gelmiş. Kadın; “Bu torbanın içinde bir ölü var. Torbayı götürüp denize at, sana üç altın vereyim.” demiş. Deli kabul etmiş. Kadın; “Dikkat et, torbayı denizin tam ortasına at. Yoksa ölü tekrar eve gelir.” demiş. Deli; “Sen hiç merak etme.” demiş, torbayı sırtına alıp yola çıkmış. Yolda, kuyumcu; “Ben kuyumcuyum. Beni bırak sana daha çok altın veririm.” demiş. Deli; “Sen dur! Seni denizin ortasına atarsam görürsün.” demiş. Torbayı denizin ortasına atmış. Kadın bu arada diğer torbanın üstüne bir kova su dökmüş. Deli eve gelmiş. Kadın; “Ben sana denizin ortasına at, yoksa ölü tekrar eve gelir demedim mi? Bak geldi işte.” demiş. Deli, torbayı almış; “Sen meraklanma, bu sefer tam ortasına atarım.” demiş. Torbayı sırtına alıp yola çıkmış. Manifaturacı; “Ben manifaturacıyım. Beni bırak sana para veririm.” demiş. Deli; “Sen dur! Seni denizin ortasına atarsam görürsün.” demiş. Torbayı denizin ortasına götürüp bırakmış. Kadın, diğer torbanın üstüne de bir kova su dökmüş. Deli eve gelmiş. Kadın; “Denizin ortasına atmazsan tekrar gelir demedim mi? Bak ölü denizden çıkıp geldi.” demiş. Deli, diğer torbayı da almış; “Sen merak etme. Denizin ortasına atmadan gelmem.” demiş. Torbayı sırtına almış. Yolda, kunduracı; “Ben kunduracıyım, beni bırak sana para veririm.” demiş. Deli; “Sen daha konuşuyor musun? Seni denizin ortasına atayım da gör!” demiş.

Torbayı denizin ortasına bırakıp gelmiş. Gelirken sabaha karşı caminin yanına yetişmiş. Hoca abdest alıyormuş. Hocayı da sırtına alıp denizin ortasına atmış. Eve gelmiş; “Doğru söylüyorsun bacım. Ölüleriniz tekrar eve geliyor. Yolda değişik sıfatlara giriyorlardı. Önce kuyumcu oldu; sonra, manifaturacı; daha sonra, kunduracı

oldu. Onları attıktan sonra eve dönerken, bir de baktım ki, ölünüz cami hocası olmuş. Abdest alıyordu. Onu da omzuma alıp denizin ortasına attım.” demiş. Kadın; “Ne yaptın oğlum sen, hocayı da denize attın!” demiş. Deli; “Artık çıldırmıştım, onu da denize attım.” demiş. Kadın, deliye üç altın verip, onu göndermiş. Sonra kocasını çağırmış; “Bak şimdi bir kuyumcu dükkânımız, bir ayakkabı dükkânımız, bir de manifatura dükkânımız var. Kimsenin elini elime değdirmeden zengin olduk.” demiş.

Masalım erdi selamete/ cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

Anlatan: Kadriye ÇELİK

51. YUMURTA GIZI

Bir varmış bir yokmuş, bir adam bir yere gidiyormuş. Yolda, bir çamın dibinde üç yumurta görmüş. Yumurtaları almış bir pınarın başına varmış; “Kele bunları gırayım.” demiş. Birini gırmış; “Hak” demiş, “su” demiş, ölmüş. İkinci yumurtayı gırmış; “Hak” demiş, “su” demiş, ölmüş. Üçüncüsünü gırmış; “Hak” demiş, “su” demiş. Adam, pınarın suyundan ağzına su koyunçu, güzel bir gız olmuş. Oğlan; “Sen şu ağaca çık, beni orada bekle, ben davul zurna getirip seni bana alacağım.” demiş.

Gız, dala çıkmış. Oğlan gidinçi, Arap gızı gelmiş; “Beni yukarı çıkar.” demiş. Gızın saçı uzunmuş. Saçını açmış. Gızın saçı aşağıya kadar sarkmış. Arap gızı, gızın saçına tutunmuş. Gız, saçını toplamış. Arap gızı ağaca çıkmış. Arap gızı; “Gız senin elbisen ne güzel! Çıkar, biraz da ben giyineyim.” demiş. Gız da çıkarmış vermiş. Arap gızı; “Gız, ben seni götüreceğim, beni ele verirsen seni öldürürüm.” demiş. Gız, çırpıplak galdığından; “Allah’ım beni guş et.” demiş. Allah, onu guş etmiş. Gız, oğlanla karşılaşmamak için uçmuş. Uçarken, oğlanla karşılaşmış. Oğlan, guşu yakalamış, bir kafese goymuş. Gızın yanına getmiş. Bakmış ki ağacın üzerinde bir Arap gızı var; “Allah Allah! Ben bu gıza iyi bakmamış mıyım? Bu gız gözel idi.” demiş. Arap gızını almış, bir ev yapmış. Evlenmişler. Aradan zaman geçmiş, guşa altın gafes yapmış. Arap gızı, guşu gıskanmış; “Canım guş eti istiyö. Guşu kes de yiyelim.” demiş. Oğlan; “Yazık değil mi bu guşa! Ben gider sana et alırım.” demiş. Oğlan et almaya getmiş. Arap gızı, guşu kesmiş. Kestiği yere, bir damla gan düşmüş. Oğlan gelmiş ki guş yok; “Ne oldu gafesteki guşa?” demiş. Arap gızı; “Kesip yedim.” demiş. Oğlan, Arap gızını dövmüş. Ganın döküldüğü yerde bir dut ağacı bitmiş. Oğlan, bu dutu sulamış. Bu dut büyümüş. Aradan zaman geçmiş, Arap gızının bir çocuğu olmuş. Arap gızı; “Bu dutu kes, çocuğa beşik yapalım.” demiş. Oğlan; “Çarşıda beşik var, yazık değil mi duta!” demiş. Oğlan, çarşıya gidinçi, Arap gızı, bir adam çıkırmış. Dutu kestirmiş. Oğlan çarşıdan gelmiş. Bakmış ki dut kesilmiş. Oğlan, Arap gızını dövmüş, çalmış; “Sana beşik yaptırmam bu ağacı.” demiş.

Gomşuları çağırmiş. Odunları vermiş. Bir tane govalak odun galmış. Yaşlı bir garı gelmiş; “Oğlum, bana da odun ver.” demiş. Oğlan; “Garı ana, şansına bir tane govalak odun galdı. Onu da sana vereyim.” demiş. Garı, odunu almış eve götürmüş. Ateşe goymuş, odun yanmamış. Garı, komşuya getmiş. Gız, kütüğün içinden çıkmış. İşi

gücü tutmuş, etrafı toplamış. Garının geldiğini görünçü, kütüğün içine girmiş. Garı, içeri girmiş ki etraf temizlenmiş, işler dutulmuş, bulaşıklar yıkanmış; “Allah Allah!” demiş. Üç gün böyle beş gün böyle derken, garı şüphelenmiş. Bir gün, saklanmış. Gız, yine odunun içinden çıkmış. Etrafı temizlemiş, bulaşıkları yıkamış, yemeği yapmış. Kütüğün içine gireceği sırada, garı, gızın golundan tutmuş; “Gızım, sen in misin, cin misin?” demiş. Gız; “Garı ana, ne in'im, ne cin'im. Ben senin gızınım.” demiş. Artık garı, gız ile birlikte yaşamaya başlamış. Bir gün, üç gün, beş ay derken aradan epey zaman geçmiş. Oğlan at satıyormuş. Gızın bundan haberi varmış; “Garı ana! Git bir tane de sen al.” demiş. Garı bazara getmiş; “Oğlum bir tane de ben alacağım.” demiş. Oğlan; “Garı ana, şansına en kötüsü galdı.” demiş. Garı; “Olsun oğlum, ben yine de alayım.” demiş. Kadın almış bu tayı eve götürmüş. Gız, bu taya iyi bakmış. Tay, büyüüp iyi bir at olmuş. Gün olmuş, aradan bilmem kaç yıl geçmiş. Oğlan dellala; “Her kes götürdüğü atı getirecek.” deyin çıkırttırmış. Her kes götürdüğü atı getirmiş. Gız; “Garı ana, git sor; bize verdiği atı istemiyor muymuş?” demiş. Garı, oğlanın yanına getmiş; “Oğlum, bize verdiğin atı almayacak mısın?” demiş. Oğlan; “Garı ana, size verdiğim at ölmedi mi?” demiş. Garı; “Ölmedi.” demiş. Oğlan getmiş. Bakmış ki at, çayır çimen üstünde otlanıyor. Verdiği atların içinde en gözeli bu at imiş. Gız, ata; “Önden geleni gapacak, arkadan geleni depeceksin. Benden başkasını yanına komayacaksın.” demiş. Oğlan, atı çözmeye getmiş. At, kimseyi yanına yaklaştırmamış. Oğlan; “Garı ana, bu ata kim bakıyordu?” demiş. Garı; “Benim bir gızım var, o bakıyordu.” demiş. Oğlan; “Gızını çıkar.” demiş. Gız gelmiş; “Kalk hayvan kalk! Sahibinden ne hayır gördüm ki, senden ne hayır görüyüm.” demiş. Atı çözmüş. Oğlan, atı alıp gitmiş. Ama gözü arkada galmış. Niyetlenmiş. Gidip Allah'ın emriyle gızı istetmiş. Garı; “Oğlum, tek gızım var. Onu da kimseye vermem.” demiş. Oğlan; “Gızını altınla darterim, yine alırım.” demiş. Gız; “Garı ana, ver.” demiş. Oğlan, gızı altınla dartermiş, almış. Akşam olmuş, gız olan biteni anlatmış. Oğlan, Arap gızını bir vehli³⁴ dağa götürmüş. Çatal ata bağlamış. Atlara bir gırbaç vurmuş. Arap gızı, param parça olmuş.

Onlar da, yeyip içip murazlarına ermişler

Anlatan: Ayşe ŞAHİN

34 Vehli: Yüksek

KAYNAK KİŞİLER

AKIN, Yusuf 1935 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup okuryazardır. Adıyaman'ın Hacıhalil köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 30, 43, 46 numaralı masallar 12/ 04/ 2004 tarihinde derlenmiştir.

BEKTAŞ, Hüseyin 1940 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup okuryazardır. Adıyaman'ın Sümerevler mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, dedesinden öğrendiğini belirttiği 29, 40 numaralı masallar 13/ 02/ 2004 tarihinde derlenmiştir.

BOZKURT, Mustafa 1942 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup okuryazardır. Adıyaman'ın Yaylakonak beldesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, dedesinden öğrendiğini belirttiği 31 numaralı masal 02/ 05/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

ÇELİK, Kadriye 1960 Kâhta doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Adıyaman'ın Cumhuriyet mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 50 numaralı masal 12/ 05/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

DOĞAN, Dursune. 1960 Besni doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Tepecik Köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 1, 3, 20 numaralı masallar 15/ 01/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

DOĞAN, Mustafa 1972 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup ilkokul mezunudur. Adıyaman'ın Çayırlı Köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, teyzesinden öğrendiğini belirttiği 6, 16, 34, 35 numaralı masallar 03/ 08/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

DOĞAN, Zeynep 1960 Besni doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Tepecik köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, babasından öğrendiğini söylediği 8, 32, 38, 45 numaralı masallar 15/ 01/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

DOĞAN, Hatice 1940 Malatya doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Tepecik köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, Adana'da pamuk işçisinden öğrendiğini belirttiği 10 numaralı masal 18/ 02/ 2005 derlenmiştir.

DOYMAZ, Rıza 1956 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup ilkokul mezunudur. Adıyaman'ın Akçalı köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 9 numaralı masal 13/ 02/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

ERDOĞAN, Fatma 1954 Adıyaman doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Adıyaman'ın Uğurca köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, komşusundan öğrendiğini belirttiği 18, 47, 48 numaralı masallar 23/ 05/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

GEZİCİ, Kudret 1953 Besni doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Salah mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini söylediği 11, 12, 13, 22, 44 numaralı masallar 22/ 03/ 2006 tarihinde derlenmiştir.

IŞIK, Selvi 1937 Adıyaman doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Adıyaman'ın Yenisanayi mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 39 numaralı masal 15/ 04/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

KELEŞ, Besey 1959 Adıyaman doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Besni'nin Şambayat beldesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 2, 26, 27, 36, 37, numaralı masallar 28/ 06/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

ÖZTÜRK, Hasan 1944 Besni doğumlu. Çiftçi olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Tepecik köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, amcasından öğrendiğini belirttiği 25, 41, numaralı masallar 13/ 07/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

SEVER, Mustafa 1947 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup okuryazardır. Adıyaman'ın ormaniçi köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, dedesinden öğrendiğini belirttiği 42 numaralı masal 18/ 04/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

ŞAHİN, Ayşe 1938 Gölbaşı doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Gölbaşı'nın İnekli köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, ninesinden öğrendiğini belirttiği 24, 28, 51 numaralı masallar 12/ 04/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

TANİR Şeyho 1922 Adıyaman doğumlu. Emekli olup ilkokul mezunudur. Adıyaman'ın Alitaş mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, annesinden öğrendiğini belirttiği 4, 21 numaralı masallar 15/ 01/ 2006 tarihinde derlenmiştir.

TEKİN, Zeliha 1963 Adıyaman doğumlu. Ev hanımı olup ilkokul mezunudur. Adıyaman'ın Karapınar mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, halasından öğrendiğini belirttiği 15, 33 numaralı masallar 29/ 03/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

TUNÇ, Hamsiye 1944 Adıyaman doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Adıyaman'ın Hacıhalil köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, ninesinden öğrendiğini belirttiği 49 numaralı masal 20/ 02/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

TURGUT, Hanım 1944 Besni doğumlu. Ev hanımı olup okuryazarlığı yoktur. Tut'un Lise Mahallesinde ikamet etmektedir. Kendisinden, komşusundan öğrendiğini belirttiği 7 numaralı masal 22/ 02/ 2006 tarihinde derlenmiştir.

YILDIRIM, Abuzer 1948 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup okuryazardır. Adıyaman'ın Hozirgin köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, dedesinden öğrendiğini belirttiği 14, 23 numaralı masallar 17/ 06/ 2005 tarihinde derlenmiştir.

YILDIZ, Bahattin 1959 Adıyaman doğumlu. Çiftçi olup ilkokul mezunudur. Adıyaman'ın Ovakuyucak köyünde ikamet etmektedir. Kendisinden, amcasından öğrendiğini belirttiği 5, 17, 19 numaralı masallar 25/ 03/ 2004 tarihinde derlenmiştir.

KAYNAKÇA

ARSLAN, Ahmet Ali.

1998. *Kuzey Doğu Anadolu (Kars) ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

AKKOYUNLU, Ziyad Abdulmecit.

1982. “Binbir Gece Masallarının Türk Masalları Üzerindeki Tesiri.” (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Ankara: Hacetepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.

ALPTEKİN, Ali Berat.

2002. *Taşeli Masalları*. Akçağ Yayınları, Ankara.

ATAÇ, Nurullah.

2001. *Aisopos Masalları*, MEB Yayınları, Ankara.

BEKKİ, Selahattin.

2004. “Türk Halk Anlatılarında Ölüm Ruhu Motifi.”

Millî Folklor Dergisi: 62: 53- 65.

BORATAV, Pertev Naili.

1982. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul.

BOYRAZ, Şeref.

2002. “Binbir Gece Masallarının Yeniden Yayınlanması Dolayısıyla.”

Folklor/Edebiyat cilt VIII sayı XXXI: 248- 252.

ÇAĞLAYAN, Aziz.

1967. *Adıyaman Tarihi*, Deniz Matbaası, Adıyaman.

ÇEVİRME, Hülya - HATUNOĞLU, Aşkın.

2004. “Kurnaz Köylü Masalında İletişim Çatışmaları.”

Millî Folklor Dergisi: 62: 35- 38.

ÇOBANOĞLU, Özkul.

2002. *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

DÜNDAR, Leyla Burcu.

2001. “Murathan Mungan’ın Çağdaş Masallarında Cinsiyetçi Geleneğin Eleştirisi.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ankara: Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.

EKİCİ, Metin.

2003. “Halkbilimi Araştırmalarında Üçüncü Boyut.”

Millî Folklor Dergisi: 60: 72-77.

GÜNAY, Umay.

1993. *Elazığ Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara.

GÜNEY, Eflatun Cem.

1997. *Masallar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KAYA, Ayşe Benek.

2004. *Has Bahçenin Gülleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

KİRİŞÇİ, Mustafa.

2001 “Adıyaman Yöresi Edebiyatı ve Halk Dilinin Ürünleri.” (Yayımlanmamış Lisans Tezi).

Konya: Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

KOMİSYON.

1988. *Türkçe Sözlük*. TDK Yayınları, Ankara.

KÖKSEL, Behiye.

1995. “Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme.” (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.

LÜTHİ, Max.

1996 “Halk Masallarında Tek Boyutluluk.”

(Çev: F. Gülay Mirzaoglu),

Millî Folklor Dergisi, 31- 32: 147- 152.

ORUÇ, Sait.

1969. “Adıyaman Ağzı.” (Yayımlanmamış Lisans Tezi).

İstanbul: Türkiyat Enstitüsü Tezleri, TE- 912.

ÖLÇER, Evrim.

2003. “Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi.”

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ankara: Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.

SAKAOĞLU, Saim.

2002. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Akçağ Yayınları, Ankara.

SEYYİDOĞLU, Bilge.

1999. *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*. Dergâh Yayınları, İstanbul.

SEVER, Mustafa.

2003 “Masallarda Dış Can.”

Millî Folklor Dergisi: 60: 161- 164.

SODZAWİNCZNY, Magdalena.

2003 “Türkiye Masallarında Şamanizm Öğeleri.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ankara: Bilkent Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SUBAŞI, Bedir.

1969. *Adıyaman Tarihi*, Deniz Matbası, Adıyaman.

ŞİMŞEK, Esmâ.

2001. *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Cilt: I-II Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

TAN, Nail.

2003. *Folklor(Halkbilimi) Genel Bilgiler*, Kitap Matbaacılık, İstanbul.

TEZEL, Naki.

1997. *Türk Masalları I-II*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

TOPRAK, Ramazan.

1996. *Bütün Yönleriyle Gerger*, Adana

YAĞINLI, Ahmet Akil.

2004. *Adıyaman Ağzı ve Kültürü*, Adıyaman Belediyesi, Adıyaman.

YAVUZ, Muhsine Helimoğlu.

2002. *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.